ABC Amber Palm Converter, http://www.processtext.com/abcpalm.html

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\D\Dumas Alexander_Dumas Alexander - Hrabě Monte Christo 04.pdb

PDB Name: zdroj
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

ALEXANDER DUMAS:

HRABĚ DE MONTE CRISTO

DÍL IV.

ROMÁN

PŘELOŽILA EMA HORKÁ

ILLUSTROVAL ST. HUDEČEK

1924

NAKLADATEL JOS. R. VILÍMEK V PRAZE

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA

I.

PAN NOIRTIER DE VILEFORT.

Hle, co se dálo v domě státního návladního po odchodu paní Danglarsové a její dcery a během rozmluvy, již jsme právě vylíčili.

Pan de Villefort vešel k svému otci, následován paní de Villefort; pokud se týká Valentiny, víme, kde byla.

Oba pozdravivše starce a propustivše Barroise, starého služebníka, ztrávivšího dvacet pět let ve službách páně Noirtierových, usedli po obou jeho stranách.

Pan Noirtier, sedící ve svém velkém křesle na kolečkách, kam usazovali ho ráno a odkud vyzvedli jej večer, sedící před zrcadlem, v němž odrážela se celá komnata a jež dovolovalo mu bez jakéhokoli pokusu o pohyb, stavší se nemožným, vidět, kdo vstoupil do jeho pokoje, kdo odtamtud vyšel a co dálo se kolem něho, - pan Noirtier, bez hnutí jako mrtvola, pohlížel živýma a inteligentníma očima na své děti, jejichž obřadná poklona věštila mu nějaký nečekaný oficielní krok.

Zrak a sluch byly poslední dva smysly, které oživovaly ještě jako dvě jiskry tu lidskou hmotu, ze tří čtvrtin již připravenou pro hrob. A z těchto dvou smyslů mohl jen jediný projeviti vnitřní život, oživující sochu. Zrak, prozrazující tento vnitřní život, byl podoben jednomu z oněch vzdálených světel, jež hlásají chodci, zbloudivšímu v poušti, že v tom tichu a té temnotě bdí ještě živoucí bytost.

V Noirtierově černém oku, překlenutém černým obočím, kdežto starcovy dlouhé, na ramena splývající vlasy byly bílé, soustředila se - jak se to stává s lidskými orgány, vycvičenými na útraty jiných orgánů - všecka činnost, všecka živost, všecka síla, všecka inteligence, jíž honosily se kdysi to tělo a ten duch. Gesto ruky, zvuk hlasu, držení těla ovšem chyběly, ale to mocné oko všecko nahrazovalo: stařec rozkazoval očima, děkoval očima. Byla to mrtvola se živoucíma očima a nic nebylo často strašnější, než ta mramorová tvář, na níž roznítil se hněv, nebo zazářila radost. Pouze tři osoby rozuměly té řeči ubohého paralytika: byli to Villefort, Valentina a starý sluha, o němž jsme již mluvili. Ježto však Villefort navštěvoval svého otce jen zřídka, když, abychom tak řekli, nebylo vyhnutí, a navštívil-li ho, nesnažil se mu zavděčit pochopením, spočívalo všecko štěstí starcovo v jeho vnučce, a Valentinině oddanosti, lásce a trpělivosti podařilo se vyčísti z Noirtierova pohledu všecky jeho myšlenky. Na tu němou, nebo alespoň všem ostatním nesrozumitelnou řeč odpovídala vším svým hlasem, celou svou tváří, celou svou duší, takže zapřádaly se živé hovory mezi tou mladou dívkou a tou domnělou hlínou, takřka se již rozpadnuvší v prach, a jež přece ještě byla člověkem ohromných vědomostí, neslýchaného důvtipu a tak silné vůle, jak jen může být duše, uzavřená ve hmotu, nad níž ztratila nadvládu.

Valentině podařilo se tedy rozluštiti ten zvláštní problém, pochopit starcovu myšlenku a učinit mu svou vlastní myšlenku pochopitelnou. A díky tomu studiu stávalo se zřídka, že by ve věcech všedního života nebyla přesně připadla na přání té živé duše, nebo na potřebu té zpola necitelné mrtvoly.

Pokud pak se sluhy týká, znal tak dobře všecky zvyky svého pána, kterému, jak jsme již pravili, sloužil od dvacíti pěti let, že Noirtier byl málokdy nucen žádati jej o něco.

Villefort tedy nepotřeboval od nikoho přispění k zahájení podivného hovoru s otcem, k vůli kterému přišel. On sám, jak jsme řekli, znal dokonale starcův slovník a nepoužíval-li svých znalostí častěji, dálo se to z nudy a lhostejnosti. Nechal tedy Valentinu sejít do zahrady, vzdálil Barroise a usednuv po otcově pravici, zatím co paní de Villefort usedla po levici, začal:

"Nedivte se, pane, že Valentina nepřišla s námi a že jsem vzdálil Barroise; rozmluva, již chceme s vámi vésti, je z těch, které nemohou se konati před mladou dívkou, ani před služebníkem; paní de Villefort a já chceme vám učiniti jisté sdělení."

Noirtierova tvář zůstala bez hnutí během této předmluvy, kdežto oko Villefortovo snažilo se naopak vniknouti až na dno starcova srdce.

"Paní de Villefort i já," pokračoval státní návladní svým ledovým tónem, jenž nezdál se připouštět námitek, "jsme jisti, že to sdělení dotkne se vás příjemně."

Starcovo oko zůstalo mdlé; poslouchal - nic víc.

"Pane," ujal se Villefort opět slova, "provdáme Valentinu."

Vosková tvář nebyla by mohla zůstat při této zprávě chladnější, než tvář starcova.

"Sňatek bude uzavřen ve třech měsících."

Starcovo oko bylo stále bez hnutí.

Paní de Villefort spěchala ujmout se nyní slova a pravila:

"Myslili jsme, pane, že zpráva ta bude vás zajímat; zdálo se ostatně vždycky, že Valentina získala si vaši náklonnost; zbývá nám tedy říci již jen jméno mladého muže, který jest jí určen. Je to z nejskvělejších partií, jaké se mohla Valentina nadíti; jmění spojeno je s krásným jménem a dokonalá záruka štěstí je v chování a povaze toho, kterého jsme jí určili a jehož jméno zajisté, není vám neznámo. Jde tu o pana Franze de Quesnel, barona ďÉpinay."

Za této krátké ženiny řeči upřel Villefort na starce ještě pozornější pohled než dříve. Když paní de Villefort vyslovila Franzovo jméno, oko Noirtierovo, jež jeho syn tak dobře znal, se zachvělo, a víčka, rozšířivší se jako rty, chtějící dát průchod slovům, vypustila blesk.

Státní návladní, který znal bývalé vztahy netajeného nepřátelství, existující mezi jeho otcem a otcem Franzovým, porozuměl tomu blesku i rozčilení; ponechal je však jakoby bez povšimnutí a uchopiv se slova, kde jeho žena přestala, pravil:

"Chápete zajisté, pane, že je důležito, aby Valentina, dosahující již svého devatenáctého roku, byla konečně zaopatřena. Nicméně nezapomněli jsme v poradách na vás a zajistili jsme předem, aby Valentinin muž přivolil, ne-li žíti s námi, kteří bychom asi mladým manželům překáželi, aspoň s vámi, kterého Valentina hlavně miluje a jenž zdáte se jí tu náklonnost spláceti, takže by se na vašich zvycích ničeho nezměnilo, kromě toho, že místo jednoho dítěte ošetřovaly

by vás dvě."

Blesk z Noirtierova oka zkrvavěl.

V starcově duši dalo se jistě něco hrozného; výkřik bolesti a hněvu jistě stoupal k jeho hrdlu a nemoha vybuchnouti, dusil jej, neboť jeho tvář zrudla a rty zmodraly.

Villefort otevřel klidně okno, řka:

"Je zde velmi teplo a to panu Noirtierovi škodí."

Pak se vrátil, ale neusedl již.

"To spojení," pokračovala paní de Villefort, "líbí se panu ďÉpinay i jeho rodině; jeho rodinu tvoří ostatně jen jeden strýc a teta. Matka mu zemřela ve chvíli, kdy dala mu život, a otec byl zavražděn roku 1815, to jest, když dítěti byla sotva dvě léta. Mladý muž rozhoduje tedy o sobě ze své vlastní vůle."

"Byla to tajemná vražda," pravil Villefort, "jejíž pachatelé zůstali neznámí. A přesto, že podezření vznášelo se nad mnohými lidmi, nezůstalo lpěti na nikom."

Noirtier vyvinul takové úsilí, že jeho rty stáhly se jako k úsměvu.

"Než," pokračoval Villefort, "skuteční vinníci, totiž ti, kteří spáchali zločin a které může stihnout spravedlnost lidská během jejich života a spravedlnost boží po jejich smrti, byli by velmi šťastni, kdyby byli na našem místě a mohli panu Franzovi ďÉpinay nabídnout dceru, aby zahladili i každé zdání podezřelosti."

Noirtier uklidnil se silou vůle, které by se nikdo nebyl nadál v té zlomené bytosti.

"Ano, rozumím," odpovídal pohledem Villefortovi a pohled ten vyjadřoval hluboké pohrdání a duchaplný hněv.

Villefort odpověděl na ten pohled, jehož výrazu rozuměl, lehkým pokrčením ramenou.

Pak pokynul své ženě, aby vstala.

"Nyní, pane," pravila paní de Villefort, "vyslovuji vám svou úctu. Přejete si, aby vám Eduard přišel složit poklonu?"

Bylo ujednáno, že stařec vyjádří svůj souhlas zavřením očí, zápor rychlým zamrkáním a když zvedl oči k nebi, znamenalo to, že si něčeho přeje.

Přál-li si Valentinu, zavřel jen pravé oko.

Přál-li si Barroise, zavřel oko levé.

Na otázku paní de Villefort odpověděl rychlým zamrkáním.

Paní Villefortová, vidouc ten zřejmý odpor, stáhla rty.

"Mám vám tedy poslat Valentinu?" tázala se.

"Ano," naznačil stařec rychlým zavřením očí.

Pán a paní de Villefort pozdravili a vyšedše nařídili, aby byla zavolána Valentina, která ostatně již byla upozorněna, že bude míti během dne co dělat u pana Noirtiera.

Po svých rodičích vešla ke starci Valentina, ještě všecka zrůžovělá pohnutím. Jediný pohled jí stačil, aby pochopila, jak její děd trpí a co jí toho chce říci.

"Oh, dobrý dědoušku," zvolala, "copak se přihodilo? Rozzlobili tě, viď, a ty se hněváš?"

"Ano," odpověděl stařec, zavřev oči.

"Na kohopak? Na mého otce? Ne. Na paní de Villefort? Ne. Na mne?"

Stařec naznačil, že ano.

"Na mne?" opakovala Valentina v údivu.

Stařec opětoval znamení.

"A co jsem ti udělala, drahý, dobrý dědoušku?" zvolala Valentina.

Žádná odpověď; pokračovala:

"Neviděla jsem tě celý den; někdo ti na mne něco pověděl?"

"Ano," živě odvětil starcův pohled.

"Nuže, budu tedy hádat. Můj Bože, přisahám ti, dědečku... Ach!... Pán a paní de Villefort odtud odešli, není-li pravda?"

"Ano."

"A oni ti pověděli ty věci, které tě zlobí? Copak to je? Chceš, abych se jich šla na to zeptat, abych se ti pak mohla omluvit?"

"Ne, ne!" pravil pohled.

"Ach, lekáš mne, dědečku! Co ti jen mohli říci, můj Bože?"

A pátrala v mysli.

"Ach, již vím," pravila, tlumíc hlas a přistupujíc k starci, "mluvili ti snad o mé svatbě?"

"Ano," odvětil hněvivý pohled.

"Rozumím, zazlíváš mi moje mlčení. Oh, vidíš, poručili mi, abych ti ničeho neříkala; vždyť ani mně nic neřekli a dověděla jsem se to tajemství jaksi náhodou a indiskretně; proto byla jsem k tobě tak zdrženlivá. Odpusť mi, drahý dědečku."

Starcův upřený a mdlý pohled zdál se odpovídat:

"Není to jen tvé mlčení, jež mne zarmoutilo."

"Co je to tedy?" tázala se dívka. "Myslíš snad, že tě opustím, dědoušku, a že mne moje svatba učiní zapomnětlivou?"

"Ne," odpověděl stařec.

"Řekli ti tedy, že pan ďÉpinay souhlasí s tím, abychom zůstali pohromadě?"

"Ano."

"Proč se tedy hněváš?"

Starcovy oči vyjadřovaly nekonečnou něhu.

"Ano, rozumím," pravila Valentina; "protože mne miluješ?"
Stařec naznačil, že ano.
"A bojíš se, abych nebyla nešťastna?"
"Ano."
"Nemáš pana Franze rád?"
Starcovy oči opakovaly třikrát nebo čtyřikrát:
"Ne, ne, ne."
"Trápíš se tedy velice, drahý dědoušku?"
"Ano."
"Nuže, poslyš," pravila Valentina, pokleknuvši před Noirtiera a ovinuvši mu ruce kolem krku, "já také se velice trápím, neboť i já nemám pana Franze ďÉpinay ráda."
Blesk radosti vyšlehl z dědových očí.
"Pamatuješ se, jak velice jsi se na mne hněval, když jsem chtěla vstoupiti do kláštera?"
Slza zvlhčila vyprahlá víčka starcova.
"Nuže," pokračovala Valentina, "chtěla jsem tak uniknout tomu sňatku, jenž plnil mne zoufalstvím."
Noirtierův dech stával se těžším a těžším.
"Ten sňatek tě tedy zarmucuje, dědečku? Ach, můj Bože, kdybys mi tak mohl pomoci, kdybychom spolu mohli překazit jejich plány! Ale tys bez síly proti nim, ty, jehož duch je přece tak čilý a vůle tak pevná; když však jde o zápas, jsi právě tak sláb, ba slabší, než já. Ach, byl bys mi býval tak mocným ochráncem v dobách své síly a svého zdraví, dnes však můžeš mne jen chápat a těšit se nebo tesknit se mnou. Je to poslední štěstí, které mi bůh zapomněl odníti zároveň s ostatními."
Při těchto slovech byl v očích Noirtierových takový výraz chytrosti a hloubky, že dívce se zdálo, jako by v nich četla tato slova:
"Mýlíš se, mohu pro tebe ještě mnoho učinit."
"Ty pro mne můžeš něco učinit, drahý dobrý dědoušku?" překládala Valentina.
"Ano."
Noirtier zvedl oči k nebi. Bylo to mezi ním a Valentinou ujednané znamení, že si něčeho přeje.
"Nu, copak chceš, drahý dědečku?"
Valentina okamžik přemýšlela a pak hlasitě vyjadřovala všecky své myšlenky, jak se jí dostavovaly; vidouc však, že na všecko, co řekne, stařec stále odpovídá "ne", pravila:
"Nuže tedy, veliké prostředky, když jsem tak hloupá!"
Jmenovala po sobě všecka písmena abecedy od A až do N, zatím co její úsměv dotazoval se oka paralytikova; při N dal Noirtier znamení.
"Ach," zvolala Valentina, "věc, kterou si přejete, začíná písmenem N; máme tedy co dělat s N? Nu tak, co pak tomu N chceme? Na, ne, ni, no."
"Ano, ano, ano," naznačil stařec.
"Ach, je to tedy "no"?"
"Ano."
Valentina šla pro slovník, jejž položila před Noirtiera na pult. Otevřela jej a když viděla, že starcův pohled utkvěl na stránkách, přejížděla rychle prstem shora dolů po sloupcích.
Vykonávajíc toto cvičení po šest let, co Noirtier upadl v těžký stav, v němž byl, nabyla v něm takové zběhlosti, že uhádala právě tak rychle starcovu myšlenku, jako kdyby byl on sám mohl hledat ve slovníku.
Při slově notář dal Noirtier znamení, aby se zastavila.
"Notář," pravila Valentina; "přeješ si notáře, dědoušku?"
Stařec dal znamení, že skutečně chce notáře.
"Máme tedy poslat pro notáře?" tázala se Valentina.
"Ano," naznačil paralytik.
"Má to můj otec vědět?"
"Ano."
"Chceš ho ihned, toho notáře?"
"Ano."
"Pošleme ti tedy hned pro něho, drahý dědečku. Je to vše, co si přeješ?"
"Ano."
Valentina běžela ke zvonku a nařídila přišedšímu sluhovi, aby požádal pana nebo paní de Villefort, aby přišli k dědečkovi.
"Jsi spokojen?" tázala se Valentina. "Ano... to si myslím, nebylo to snadné, což?"
A dívka usmála se na starce jako na dítě.
Vešel pan de Villefort, přivedený Barroisem.
"Co si přejete, pane?" tázal se paralytika.
"Pane," pravila Valentina, "dědeček přeje si notáře."
Při vyslovení této podivné a hlavně neočekávané žádosti vyměnil pan de Villefort pohled s paralytikem.
"Ano," vyjadřoval starcův zrak s pevností, jež prozrazovala, že s pomocí Valentininou a svého starého sluhy, který nyní znal jeho přání, je hotov podstoupiti zápas.
"Vy žádáte si notáře?" opakoval Villefort.

"Ano."
"Proč to?"
Noirtier neodpověděl.
"K čemu potřebujete notáře?" tázal se Villefort.
Pohled paralytikův zůstal bez hnutí a následkem toho němý, což znamenalo: Trvám na své vůli.
"Abyste nám něco provedl?" pokračoval Villefort. "Stojí to za to?"
"Nu, ale chce-li pán notáře," pravil Barrois, hotov stát na svém s vytrvalostí starým služebníkům vlastní, "chce ho asi, protože ho potřebuje. Jdu tedy pro notáře."
Barrois neuznával jiného pána kromě Noirtiera a nesnesl, aby se jeho vůli někdy někdo postavil na odpor.
"Ano, chci notáře," naznačil stařec, zamhouřiv oči s vyzývavým výrazem, jakoby chtěl říci: Uvidíme, odvážíte-li se mi odepříti, co chci!
"Pošleme pro notáře, trváte-li absolutně na tom, pane, ale omluvím se mu a omluvím i vás, neboť ta scéna bude velmi směšná."
"Ať," pravil Barrois, "jdu přesto pro něho."
A starý sluha vítězoslavně vyšel.

II.
ZÁVĚŤ.

Když Barrois odešel, pohlédl Noirtier na Valentinu oním zchytralým výrazem, jenž toho tolik sliboval. Dívka porozuměla tomu pohledu, i Villefort, neboť jeho čelo se zachmuřilo a obočí se stáhlo.
Vzal židli, usedl v paralytikově pokoji a čekal.
Noirtier díval se na jeho počínání s naprostou lhostejností; po očku však nařídil Valentině, aby se neznepokojovala a zůstala také.
Za tři čtvrti hodiny se sluha vrátil i s notářem.
"Pane," pravil Villefort, když byli vyměnili pozdravy, "jste sem povolán zde přítomným panem Noirtierem de Villefort; všeobecná paralysa zbavila ho schopnosti vládnouti údy i jazykem a jedině my jsme s to pochopit s velikou námahou jednotlivé úryvky jeho myšlenek."
Noirtier dal očima pokyn Valentině, pokyn tak vážný a tak velitelský, že dívka okamžitě pravila:
"Já, pane, rozumím všemu, co chce dědeček říci."
"Je to pravda," vmísil se Barrois do řeči; "všemu, naprosto všemu, jak jsem již pánovi říkal po cestě."
"Dovolte, pane, a vy také, slečno," pravil notář, obraceje se k Villefortovi a Valentině, "naskýtá se nám tu jeden z případů, kdy veřejný úředník nemůže nerozvážně zahájiti jednání, aniž by na sebe vzal nebezpečnou zodpovědnost. Má-li být listina právoplatná, hlavní její podmínkou je, aby notář byl úplně přesvědčen, že věrně tlumočil vůli toho, kdo ji diktoval. Než já sám nemohu být jist souhlasem nebo nesouhlasem klienta, který nemluví. A ježto předmět jeho přání nebo odporu nemůže mi být vzhledem k jeho němotě jasně označen, je moje zakročení více než zbytečné a bylo by nezákonně provedeno."
Notář učinil krok ke dveřím, chtěje se vzdáliti. Sotva postřehnutelný vítězný úsměv zjevil se na rtech státního návladního. Noirtier pak pohlédl na Valentinu s tak bolestným výrazem, že se postavila notáři do cesty.
"Pane," pravila, "řeči, jíž mluvím s dědečkem, lze se snadno naučiti a jako já sama jí rozumím, mohu ji v několika minutách učinit i vám srozumitelnou. Čeho je vám třeba, pane, k dokonalému uklidnění svědomí?"
"Toho, čeho je třeba, slečno, aby naše listiny byly právoplatny," odpověděl notář; "to jest, jistoty souhlasu nebo nesouhlasu. Poslední pořízení může konat nemocný tělem, ale musí při tom být zdráv duchem."
"Nuže, pane, dvěma znameními nabudete jistoty, že se dědeček nikdy netěšil jasnějšímu rozumu než v této chvíli. Pan Noirtier, zbaven hlasu, zbaven pohybu, zavře oči, chce-li říci ano, a několikrát zamrká, chce-li říci ne. Nyní toho víte dosti, abyste mohl hovořit s panem Noirtierem; zkuste to."
Pohled, jejž stařec vyslal Valentině, byl tak prozářen něhou a vděčností, že sám notář mu porozuměl.
"Slyšel a rozuměl jste, pane, co právě řekla vaše vnučka?" tázal se notář.
Noirtier zavřel zvolna oči a za okamžik je zase otevřel.
"A souhlasíte s tím, co pravila? Vyjadřujete skutečně znameními, která uvedla, své myšlenky?"
"Ano," naznačil opět,stařec.
"Poslal jste vy pro mne?"
"Ano."
"Chtěje napsati závět?"
"Ano."
"A nechcete, abych odešel, nesepsav té závěti?"
Paralytik několikráte rychle zamrkal.
"Nuže, pane, chápete nyní," tázala se dívka, "a bude vaše svědomí klidno?"
Dříve však, než mohl notář odpovědít, odvedl jej Villefort stranou a pravil mu:
"Myslíte, pane, že může člověk beztrestně snésti tak hrozný tělesný otřes, jaký stihl pana Noirtiera de Villefort, aniž by i duše nebyla vážně zasažena?"
"To by mne ani tak neznepokojovalo, pane," odvětil notář, "ale jde mi o to, jakým způsobem uhádneme myšlenky, abychom vy volali odpovědi."

"Tedy vidíte, že je to nemožno," pravil Villefort.

Valentina i stařec slyšeli ten hovor. Noirtier pohlédl na Valentinu tak upřeně a pevně, že bylo zřejmo, že čeká od ní hbitou odpověď.

"Pane," promluvila dívka, "tím se nikterak neznepokojujte; ať je sebe obtížnější, či ať se vám zdá sebe obtížnějším, uhodnouti dědečkovu myšlenku, já vám ji zjevím způsobem, jenž zbaví vás v tom ohledu všech pochybností. Jsem kolem pana Noirtiera šest let a ať vám řekne sám, zůstalo-li po celých šest let jen jediné přání pohřbeno v jeho srdci následkem mého neporozumění."

"Ne," naznačil stařec.

"Zkusme to tedy," pravil notář; "přijímáte slečnu za tlumočníka?"

Paralytik naznačil, že ano.

"Dobře; co tedy, pane, ode mne žádáte a jakou listinu si přejete napsati?"

Valentina jmenovala všecka písmena abecedy až k písmenu T.

Při tomto písmeni ji Noirtierův výmluvný pohled zastavil.

"Pán přeje si písmeno T," pravil notář; "věc je viditelná."

"Počkejte," pravila Valentina; obrátivši se pak k dědečkovi, pokračovala: "Ta... te..."

Stařec zadržel ji při druhé slabice.

Tu vzala Valentina slovník a před pozorným zrakem notářovým převracela stránky.

"Testament," hlásal její prst, zadržený Noirtierovým pohledem.

"Testament!" zvolal notář. "Je to zřejmé, pán chce psáti závěť."

"Ano," naznačil Noirtier několikráte za sebou.

"To je přece báječné, pane, to se musí uznat!" pravil notář užaslému Villefortovi.

"Skutečně," odvětil státní návladní, "a ještě báječnější bude závěť, neboť nemyslím, že by se její články přišly sestavit slovo za slovem na papír bez důmyslného vnuknutí dceřina. Ta závěť však dotýká se asi Valentiny příliš zblízka, než aby mohla být vhodným tlumočníkem temné vůle pana Noirtiera de Villefort."

"Ne, ne!" naznačil paralytik.

"Jakže?" zvolal pan de Villefort. "Vaše závěť nedotýká se Valentiny?"

"Ne," opakoval Noirtier.

"Pane," pravil notář, jenž, šťasten tímto důkazem, těšil se, jak bude ve své společnosti vyprávěti podrobnosti této zajímavé episody, "pane, nic se mi nyní nezdá snadnějším, než to, co považoval jsem před chvílí za nemožné; závěť ta bude závětí uzavřenou, to jest, zákonitě oprávněnou, jakmile byla čtena před sedmi svědky, schválena testátorem před nimi a zapečetěna notářem - rovněž před nimi. Pokud se týká doby, bude to asi sotva trvat déle, než závěť obyčejná. Předně formule jsou vždycky stejny, a pokud se týká podrobností, ty budou dány již stavem testátorova majetku a vámi, jenž jsa jeho správcem, jej znáte. Ostatně, aby ta listina byla chráněna před jakýmkoli útokem, dáme jí co nejúplnější autentičnost; jeden z mých kolegů bude mým pomocníkem a proti všemu zvyku bude přítomen diktování. Jste spokojen, pane?" pokračoval notář obrátiv se ke starci.

"Ano," odpověděl Noirtier záře radostí, že mu bylo porozuměno.

"Co chce dělat?" tázal se v duchu sebe sama Villefort, jemuž jeho vysoké postavení ukládalo všemožnou zdrženlivost a jenž ostatně nebyl ani s to uhodnouti, k jakému cíli jeho otec míří.

Obrátil se tedy, aby poslal pro druhého notáře, naznačeného prvním, ale Barrois, který vše slyšel a uhodl přání pánovo, již odešel.

Státní návladní vzkázal tedy své ženě, aby přišla nahoru.

Za čtvrt hodiny byli všichni shromážděni v pokoji paralytikově a i druhý notář se dostavil.

Oba veřejní úředníci dohodli se několika slovy. Noirtierovi byla přečtena všeobecná všední formule závěti. Pak první notář, obrátiv se k starci, začal, pátraje, abychom tak řekli, v jeho inteligenci:

"Píše-li kdo svou závěť, pane, činí tak v něčí prospěch."

"Ano," naznačil Noirtier.

"Máte nějaký pojem o čísle, jakého dosahuje vaše jmění?"

"Ano."

"Vyjmenuji vám několik čísel, postupně stoupajících. Dáte mi znamení, až dojdu k číslu, jež považujete za své."

"Ano."

Bylo cosi slavnostního v tomto dotazování; také se nikdy neprojevil zápas ducha s hmotou viditelněji než nyní. A nebyl-li to, jak jsme chtěli říci, vznešený obraz, byl aspoň neobyčejný.

Všichni tvořili kolem Noirtiera kruh; druhý notář seděl u stolu, připraven ku psaní, první stál před Noirtierem de Villefort a vyptával se ho.

"Vaše jmění přesahuje tři sta tisíc franků, není-li pravda?" tázal se.

Noirtier přisvědčil.

"Máte tedy čtyři sta tisíc franků?" tázal se notář.

Noirtier zůstal bez hnutí.

"Pět set tisíc?"

Stejná nehnutost.

"Šest set tisíc? Sedm set tisíc? Osm set tisíc? Devět set tisíc?"

Noirtier pokynul, že ano.

"Vládnete jměním devíti set tisíc franků?"

"Ano."

"V nemovitostech?" tázal se notář.
Noirtier naznačil, že ne.
"V cenných papírech?"
Noirtier přisvědčil.
"Jsou ty listiny ve vašich rukou?"
Stařec obrátil zrak na Barroise. Starý sluha vyšel a za okamžik se vrátil se skřínkou v ruce.
"Dovolíte otevříti tu skřínku?" tázal se notář.
Noirtier pokynul, že ano.
Otevřeli skřínku a našli v ní za devět set tisíc franků státních dlužních úpisů.
První notář podal všecky listiny kus po kuse svému kolegovi; počet jejich shodoval se s udáním Noirtierovým.
"Je tomu tak," pravil; "je zřejmo, že duch je při celé své síle i rozsahu."
Obrátiv se pak k paralytikovi, pravil mu:
"Vládnete tedy hotovým jměním devíti set tisíc franků, jež tímto způsobem uloženo, vynáší vám asi čtyřicet tisíc liber důchodu, není-li pravda?"
"Ano," naznačil Noirtier.
"Komu přejete si zanechati to jmění?"
"Oh," promluvila paní de Villefort "o tom není pochyby; pan Noirtier miluje výhradně svou vnučku, slečnu Valentinu de Villefort: ona ošetřuje ho po celých šest let; svou neúnavnou péčí dovedla si získati lásku svého děda, ba možno říci téměř vděčnost; náleží jí tedy právem odměna za tu oddanost."
Z Noirtierova oka vyšlehl blesk, jako by stařec chtěl naznačit, že se nedá ošálit lživým souhlasem, jejž paní Villefortová projevila s úmysly, které u něho předpokládala.
"Zanecháte tedy těch devět set tisíc franků slečně Valentině de Villefort?" tázal se notář, domnívaje se, že může již jen zaznamenat tuto klausuli; přece však chtěl zjistiti souhlas Noirtierův a přál si, aby i všichni svědkové té podivné scény se o tom souhlase přesvědčili. Valentina o krok ustoupila a sklopivši oči, zaplakala. Stařec pohlížel na ni chvíli s výrazem nesmírné něhy, pak obrátiv oči k notáři, co nejvýznačnějším způsobem zamrkal.
"Ne?" pravil notář. "Jakže, slečna Valentina de Villefort nebude vaší universální dědičkou?"
Noirtier opakoval, že ne.
"Nemýlíte se?" zvolal notář v údivu. "Pravíte skutečně, že ne?"
"Ne!" opětoval Noirtier své znamení. "Ne!"
Valentina zvedla hlavu; ustrnula - ne pro své vydědění, ale protože vyvolala cit, jenž ten výkon způsobil.
Ale Noirtier pohlédl na ni s tak hlubokým výrazem něhy, že zvolala:
"Oh, můj dobrý dědečku, odnímáš mi pouze jmění, ale viď, že necháváš mi stále své srdce?"
"Oh, ano, zajisté," pravily oči paralytikovy, zavřevše se s výrazem, v němž nemohla se Valentina klamati.
"Díky, díky!" zašeptala dívka.
Leč v srdci paní Villefortové vzbudilo to odmítnutí nečekanou naději; přistoupila k starci.
"Zanecháte tedy své jmění svému vnukovi Eduardu de Villefort, drahý pane Noirtiere?" tázala se matka.
Zamrkání bylo strašlivé; vyjadřovalo takřka záští.
"Ne," pravil notář. "Tedy zde přítomnému svému panu synovi?"
"Ne," odvětil stařec.
Oba notáři pohlédli na sebe užasle. Villefort i jeho žena cítili, že se zardívají, on hněvem, ona studem.
"Ale co jsme vám udělali, dědečku?" tázala se Valentina: "Což nás již nemáte rád?"
Pohled starcův rychle se dotkl syna i snachy, až utkvěl na Valentině s výrazem veliké lásky.
"Nuže, drahý dědoušku," pravila dívka, "miluješ-li mne, hleď tedy spojiti tu lásku s tím, co právě činíš. Znáš mne, víš, že jsem nikdy na tvé jmění nemyslila, ostatně jsem prý bohatá po matce, příliš bohatá; vysvětli nám to tedy."
Noirtier upřel žhavý pohled na Valentininu ruku.
"Moje ruka?" tázala se dívka.
"Ano," přisvědčil Noirtier.
"Její ruka," opakovali všichni přítomní.
"Ach, pánové," pravil Villefort, "vidíte dobře, že to vše je zbytečno a že můj ubohý otec je nepříčetný."
"Ach," zvolala náhle Valentina, "rozumím! Můj sňatek, viď, dědoušku?"
"Ano, ano, ano," třikrát opakoval paralytik, vysílaje z oka blesk po každé, když zvedlo se víčko.
"Hněváš se na nás pro tu svatbu, viď?"
"Ano."
"Ale to je nesmysl," pravil Villefort.
"Promiňte, pane," namítl notář, "vše to je naopak velmi logické a působí na mne dojmem dokonalé souvislosti."
"Nechceš, abych se provdala za pana Franze d'Épinay?"
"Ne, nechci tomu," vyjadřovalo starcovo oko.
"A vydědíte svou vnučku," zvolal notář, "provdá-li se proti vaší vůli?"
"Ano," odvětil Noirtier.
"A bez toho sňatku bude vaší dědičkou?"
"Ano."
Kolem starce zavládlo v té chvíli hluboké ticho.
Oba notáři se radili, Valentina, sepjavši ruce, pohlížela na děda s vděčným úsměvem, Villefort hryzl své tenké rty, a paní de Villefort nebyla s to potlačiti radostného pocitu, jenž proti její vůli zářil jí z tváře.

"Zdá se mi však," pravil konečně Villefort, první přerušuje ticho, "že jedině já jsem oprávněn posuzovati okolnosti, jež mluví ve prospěch toho spojení. Maje jedině sám co rozhodovati o dceřině ruce, přeji si, aby se provdala za pana Franze ďÉpinay, i provdá se zaň."

Valentina s pláčem klesla do křesla.

"Pane," pravil notář, obraceje se ke starci, "jak hodláte naložit svým jměním v případě, že slečna Valentina provdá se za pana Franze?"

Stařec se nepohnul.

"Chcete přece učiniti nějaké pořízení?"

"Ano," naznačil Noirtier.

"Ve prospěch někoho ze své rodiny?"

"Ne."

"Tedy ve prospěch chudých?"

"Ano."

"Ale je vám snad známo," namítl notář, "že zákon staví se na odpor naprostému vydědění vlastního syna?"

"Ano."

"Můžete tedy rozhodovati jen o části jmění, k níž vás zákon opravňuje."

Noirtier zůstal bez hnutí.

"Trváte na tom, rozhodovati o všem?"

"Ano."

"Ale po vaší smrti bude závěť prohlášena za neplatnou."

"Ne."

"Můj otec mne zná, pane," pravil pan de Villefort; "ví, že jeho vůle bude mi svatou. Ví ostatně, že mé postavení mi nedovolí souditi se s chudými."

Noirtierovo oko zazářilo vítězoslavně.

"Jak rozhodnete, pane?" tázal se notář Villeforta.

"Nijak, pane. Můj otec tak v duchu ustanovil a vím, že můj otec svého rozhodnutí nikdy nemění. Vzdávám se tedy. Těch devět set tisíc franků vyjde z rodiny a obohatí nemocnice a chudobince. Já však neustoupím stařeckému rozmaru a budu jednat podle svého svědomí."

A Villefort vzdálil se i se ženou, nechav otci na vůli psáti závěť, jak chce.

Téhož dne byla závěť dopsána; byli zavoláni svědkové, závěť byla starcem schválena, u přítomnosti svědků uzavřena a uložena u pana Deschampsa, notáře Noirtierovy rodiny.

III.
TELEGRAF.

Vrátivše se do svého bytu, dověděli se pán a paní de Villefort, že pan hrabě de Monte Cristo, jenž přišel je poctít návštěvou, byl uveden do salonu, kde je očekává. Paní de Villefort, nejsouc s to pro přílišné rozrušení vejít tam tak náhle, uchýlila se do své ložnice, kdežto státní návladní, znající se lépe opanovat, zamířil přímo k salonu.

Avšak přese všechnu svou jistotu v chování, přese všechno umění ovládnouti výraz své tváře, nemohl pan de Villefort do té míry vyjasniti čelo, aby si hrabě, jenž zářil úsměvem, nepovšiml jeho chmurného a zasmušilého vzhledu.

"Oh, můj Bože!" zvolal Monte Cristo po výměně pozdravů. "Co se vám stalo, pane de Villefort? Nepřišel jsem snad ve chvíli, kdy jste sestavoval nějakou poněkud příliš hrdelní obžalobu?"

Villefort pokusil se o úsměv.

"Ne, pane hrabě," odvětil, "nejde tu o jinou oběť než o mne. Já sám prohrávám proces, a náhoda, umíněnost, šílenství vede obžalobu."

"Co tím chcete říci?" tázal se Monte Cristo s výborně sehraným zájmem. "Potkalo vás snad opravdu nějaké vážné neštěstí?"

"Oh, pane hrabě," odtušil Villefort s klidem plným trpkosti, "nestojí to ani za řeč; skoro nic, pouhá peněžní ztráta."

"Skutečně," odpověděl Monte Cristo, "peněžní ztráta není ničím pro takové jmění, jakým vy vládnete, a povzneseného, filosofického ducha, jako jest váš!"

"Nezabývám se také peněžní otázkou," pravil Villefort, "ačkoli konec konců devět set tisíc franků stojí za politování nebo aspoň za zlost. Především se mne však dotýká to řízení osudu, náhody, fatality, či jak mám nazvat moc, jež namířila ránu, která mne zasáhla a která kácí mé naděje, ničíc snad zároveň i budoucnost mé dcery rozmarem zdětinštělého starce."

"Ach, můj Bože, co se vlastně stalo?" zvolal hrabě. "Devět set tisíc franků jste pravil? Skutečně, ten obnos zaslouží si, jak pravíte, aby byl litován i filosofem. A kdo vám způsobil ten zármutek?"

"Můj otec, o němž jsem vám vyprávěl."

"Pan Noirtier? Opravdu? Ale vždyť jste mi řekl, zdá se mi, že je úplně ochrnut a že všecky jeho schopnosti jsou zničeny!"

"Ano, jeho schopnosti tělesné, neboť se nemůže pohnouti, nemůže mluviti, ale při tom při všem myslí, chce a jedná, jak vidíte. Opustil jsem ho před pěti minutami a v té chvíli zabýval se diktováním své poslední vůle dvěma notářům."

"Mluvil tedy?"

"Dokázal něco lepšího: dorozuměl se."

"Jak to?"

"Pomocí pohledu; jeho oči zůstaly na živu a jak vidíte, zabíjejí."

"Příteli," pravila paní de Villefort, vstoupivší právě do salonu, "snad si to představujete horším, než to je?"

"Madame..." pozdravoval hrabě, klaně se.

Paní de Villefort opětovala pozdrav s nejpůvabnějším úsměvem.

"Co to slyším od pana de Villefort?" tázal se hrabě. "A jaká to nepochopitelná nemilost...?"

"Nepochopitelná, to je pravé slovo!" odvětil státní návladní, krče rameny. "Stařecký rozmar!"

"A není možno přimět ho, aby změnil své rozhodnutí?"

"Tak jest," pravila paní de Villefort; "záleží jen na mém muži, aby ta závět, Valentině nepříznivá, byla naopak změněna v její prospěch."

Hrabě vida, že oba manželé začínají mluvit v narážkách, jal se s velikou pozorností a zřejmou zálibou sledovat počínání Eduardovo, jenž lil inkoust ptákům do vody.

"Má drahá," pravil Villefort, odpovídaje své ženě, "víte, že si ve své domácnosti nerad hraji na patriarchu a že jsem se nikdy nedomníval, že by osudy světa závisely na jediném mém pokynu. Přes to však je důležito, aby mé rozhodnutí bylo v mé rodině respektováno a aby nerozum starce a rozmar dítěte nezhatily plán, na němž jsem se již od dlouhých let v duchu ustanovil. Baron ďÉpinay byl, jak víte, můj přítel a spojení s jeho synem je mi velmi vítáno."

"Myslíte," tázala, se paní de Villefort, "že by Valentina byla stejného názoru se svým dědečkem...? Opravdu... vždycky se stavěla tomu sňatku na odpor, a nepřekvapilo by mne, kdyby to, co jsme právě viděli a slyšeli, bylo provedeno podle plánu, jejž si mezi sebou sestrojili."

"Madame," namítl Villefort, "věřte mi, že nikdo se jen tak nezřekne jmění devíti set tisíc franků."

"Ona by se zřekla i světa, pane; vždyť chtěla loni vstoupit do kláštera."

"Ať je tomu jakkoli," pravil opět Villefort; "řekl jsem, že se ten sňatek vykoná, madame!"

"Proti vůli vašeho otce?" tázala se paní de Villefort, dotýkajíc se nové struny. "To je vážné!"

Monte Cristo tvářil se, jako by neposlouchal, a neztrácel z celého hovoru ani slova.

"Madame," odpověděl Villefort, "mohu říci, že jsem vždycky svého otce ctil, neboť ke vrozenému citu dítěte pojilo se u mne i vědomí jeho duševní převahy. Neboť otec je vždycky dvojnásob posvátný: posvátný jako náš tvůrce, posvátný jako náš pán a učitel. Dnes však nemohu uznat moudrost starce, který pro pouhou vzpomínku na nenávist k otci pronásleduje tak syna; bylo by tedy ode mne směšností, kdybych zařídil své chování podlé jeho rozmarů. Budu míti k panu Noirtierovi vždy největší úctu, podřídím se bez nářku peněžitému trestu, jejž na mne uvalil, ale má vůle zůstane nepohnuta, a svět posoudí, na čí straně je zdravý rozum. Následkem toho provdám svou dceru za barona Franze ďÉpinay, protože ten sňatek je podle mého mínění výhodný a čestný a že zkrátka chci provdat svou dceru, za koho se mně líbí."

"Jakže!" zvolal hrabě, jehož souhlasu se státní návladní stále pohledem dožadoval. "Jakže, pan Noirtier, pravíte, vyděďuje slečnu Valentinu, protože se chce provdat za pana barona Franze ďÉpinay?"

"Eh, můj Bože, ano, pane; to je jeho důvod!" přisvědčil Villefort, krče rameny.

"Aspoň zdánlivý důvod," poznamenala paní de Villefort.

"Skutečný důvod, madame. Věřte mi, znám svého otce."

"Lze to pochopit?" tázala se mladá žena. "Proč, táži se vás, nelíbí se pan ďÉpinay panu Noirtierovi více než kdo jiný?"

"Skutečně," přisvědčil hrabě, "znal jsem pana Franze ďÉpinay, syna generála de Quesnel - není-li pravda? - jenž povýšen byl králem Karlem X. na barona ďÉpinay."

"Tak jest," odtušil Villefort.

"Ale to byl, jak se pamatuji, roztomilý mladík!"

"Vždyť jsem si také jista, že je to pouhá záminka," pravila paní de Villefort; "starci bývají tyranští ve své lásce. Pan Noirtier nechce, aby se jeho vnučka vdala."

"Neznáte snad nějakou příčinu té nenávisti?" tázal se Monte Cristo.

"Oh, můj Bože, kdož to může vědět?"

"Snad nějakou politickou antipatii?"

"Skutečně, můj otec a otec pana ďÉpinay žili v bouřlivých dobách, z nichž já pamatuji již jen poslední dny," odpověděl Villefort.

"Nebyl váš otec bonapartistou?" zeptal se Monte Cristo. "Zdá se mi, že jste mi něco takového povídal, pamatuji-li se dobře."

"Můj otec byl především jakobínem," odtušil Villefort, unesen živým rozčilením za hranice opatrnosti, "a senátorský háv, jejž hodil mu Napoleon přes ramena, starce přestrojil, ale nezměnil. Osnoval-li otec spiknutí, činil tak ne pro císaře, ale proti Bourbonům, neboť měl tu hroznou vlastnost, že se nikdy nebil za neuskutečnitelné utopie, ale jen za věci možné a že pro zdar těch možných věcí řídil se strašnými theoriemi Hory, které nelekají se žádných prostředků."

"Nuže, vidíte, to je to!" pravil Monte Cristo. "Pan Noirtier a pan ďÉpinay se jistě setkali na politické půdě. Což generál ďÉpinay, přes to, že sloužil ve vojsku pod Napoleonem, nezachoval si v hloubi srdce royalistické smýšlení a což nebyl to on, jenž byl zavražděn jednou večer, odcházeje z napoleonského klubu, kam ho bonapartisté pozvali v naději, že najdou v něm spojence?"

Villefort pohlédl na hraběte téměř s hrůzou.

"Mýlím se snad?" tázal se Monte Cristo.

"Naprosto ne, pane," odvětila paní de Villefort, "naopak, jest tomu tak. A právě pro příčinu, kterou jste teď uvedl, aby uhaslo staré záští, chtěl pan de Villefort spojit láskou dvě děti, jejichž otcové se nenáviděli."

"Vznešená myšlenka!" pravil Monte Cristo. "Myšlenka plná křesťanské lásky, jež měla by si získat pochvalu celého světa. Opravdu, jak krásné by bylo, kdyby se slečna Noirtierova de Villefort jmenovala paní ďÉpinay."

Villefort se zachvěl a pohlédl na Monte Crista, jako by chtěl čísti na dně jeho srdce úmysl, který vnukl mu právě

pronesená slova.

Hrabě však zachoval svůj obvyklý laskavý úsměv. A i tentokráte nepronikl státní návladní přese všecku hloubku svého pohledu na povrch.

"Nemyslím také," ujal se opět slova Villefort, "že by proto sešlo se svatby, ačkoli ztráta dědova jmění je pro Valentinu velikým neštěstím; nemyslím, že by pan Franz ďÉpinay couvl před tímto peněžním nezdarem; uvidí asi, že já snad stojím za víc, než ty peníze, já, jenž obětoval jsem je touze dostát mu v slovu; pomyslí si ostatně, že Valentina je bohatá jměním po matce, které spravují pan a paní de Saint-Méran, její děd a babička z matčiny strany, kteří ji něžně milují."

"A kteří si skutečně zaslouží, aby je Valentina milovala a ošetřovala, jako to činila panu Noirtierovi," pravila paní de Villefort. "Ostatně přijedou oba nejdéle za měsíc do Paříže a Valentina po takové urážce nebude již nucena pohřbívat se u pana Noirtiera, jako to činila až doposud."

Hrabě ochotně naslouchal skřípavému hlasu toho uraženého sebevědomí a zhacených plánů.

"Ale zdá se mi," namítl Monte Cristo po chvíli ticha, "- a prosím předem za odpuštění toho, co řeknu - vyděďuje-li pan Noirtier slečnu de Villefort, protože se chce provdat za muže, jehož otce on nenáviděl, že nemůže aspoň to provinění vytýkat tomu drahému Eduardovi."

"Viďte, pane?" zvolala paní de Villefort nepopsatelným tónem. "Viďte, že je to nespravedlivé, hanebně nespravedlivé? Ten ubohý Eduard je právě tak vnukem páně Noirtierovým jako Valentina, a přece, kdyby si Valentina nemusila vzít pana Franze, zanechal by jí pan Noirtier celé své jmění; kromě toho je Eduard nositelem rodinného jména, což nepřekáží, aby Valentina, i když připustíme, že bude skutečně dědem vyděděna, nebyla třikrát bohatší než on."

Po tomto výbuchu se hrabě zamlčel.

"Pane hrabě," ujal se slova Villefort, "přestaňme, prosím, mluvit o těch rodinných maličkostech. Pravda, mé jmění zvětší příjmy chudých, kteří jsou dnes skutečnými boháči; ano, můj otec zklamal mou oprávněnou naději a to bez příčiny, já však budu jednat jako muž rozumný, jako muž čestný. Pan ďÉpinay, jemuž slíbil jsem důchod z toho obnosu, jej obdrží, i kdybych si měl uložit nejkrutější odříkání."

"Přes to bylo by snad lépe," pravila opět paní de Villefort, vracejíc se k jediné myšlence, která bez ustání hlodala jí na dně srdce, "svěřit tu nehodu panu ďÉpinay, aby on sám vrátil své slovo."

"Ach, to by bylo veliké neštěstí!" zvolal Villefort.

"Veliké neštěstí?" opakoval hrabě.

"Ovšem," odtušil Villefort, ovládnuv se; "zmařená svatba, byť i z peněžních důvodů, vrhá na dívku nepříznivé světlo; pak dávné pověsti, které jsem chtěl potlačit, začaly by kolovat s novou silou. Ale ne, z toho nebude nic. Je-li pan ďÉpinay čestný muž, bude se cítit Valentininým vyděděním více vázán než dříve; jinak jednal by z pouhé lakoty; ne, to není možné!"

"Smýšlím jako pan de Villefort," pravil Monte Cristo, upřev pohled na paní de Villefort; "a kdybych byl do té míry jeho přítelem, abych si mohl dovoliti radit mu, vyzval bych ho - ježto prý se pan ďÉpinay záhy vrátí, jak mi aspoň bylo řečeno - aby tu záležitost svázal tak pevně, že by nebylo lze ji rozvázat. Počal bych zkrátka jednání, jehož konec musil by pro pana de Villefort tak čestně dopadnout."

Státní návladní vstal, unesen zjevnou radostí, kdežto jeho žena lehce zbledla.

"Dobře," pravil, "nic jiného jsem nežádal a budu se řídit míněním takového rádce, jako jste vy," pokračoval, podávaje Monte Cristovi ruku. "Ať tedy každý považuje to, co se dnes událo, jako by se to nebylo stalo; na našich plánech se ničeho nezměnilo."

"Pane," odpověděl hrabě, "ručím vám za to, že svět bude vám při vší své nespravedlnosti povděčen za vaše rozhodnuti; vaši přátelé budou hrdi, a pan ďÉpinay, i kdyby si měl vzíti slečnu de Villefort bez věna - což se nemůže státi - bude přešťasten, že dostane se do rodiny, která dovede se povznést na výši takových obětí, aby dostála slovu a vyplnila povinnost."

Po těchto slovech hrabě vstal a chystal se k odchodu.

"Vy nás opouštíte, pane hrabě?" tázala, se paní de Villefort.

"Jsem nucen, madame, přišel jsem vám jen připomenout váš slib na sobotu."

"Bojíte se, že bychom zapomněli?"

"Jste příliš laskavá, madame, ale pan de Villefort má často tak vážné a tak naléhavé záležitosti..."

"Můj muž dal své slovo, pane," pravila paní de Villefort, "a právě jste viděl, že mu dostojí, byť měl tím i všecko ztratit; tím spíše, může-li vše získat."

"Je ta společnost sezvána do vašeho domu na Elysejských Polích?" tázal se Villefort.

"Nikoli," odvětil Monte Cristo, "a to právě činí vaší obětovnost tím záslužnější: je to na venkově."

"Na venkově?"

"Ano."

"A kde to? Blízko Paříže, není-li pravda?"

"Hned za branou, půl hodiny od hradeb, v Auteuili."

"V Auteuili!" zvolal Villefort. "Ach, pravda, paní Villefortová mi řekla, že bydlíte v Auteuili, ježto byla tam k vám přenesena. A na kterém místě Auteuile?"

"V La Fontainově ulici."

"V La Fontainově ulici?" opakoval Villefort dušeně. "Které číslo?"

"Číslo 28."

"Ach, tedy vám byl prodán dům pana de Saint-Méran?" zvolal Villefort.

"Pana de Saint-Méran?" opakoval Monte Cristo. "Ten dům náležel tedy panu de Saint-Méran?"

"Ano," odvětila paní de Villefort. "A věřil byste něčemu, pane hrabě?"

"Čemu?"
"Ten dům je hezký, není-li pravda?"
"Rozkošný."
"Nuže, můj muž v něm nikdy nechtěl bydlit!"

"Oh, skutečně, pane?" divil se Monte Cristo, "To je zaujatost, které nechápu."
"Nemám rád Auteuil, pane," odvětil státní návladní, přemáhaje se.
"Ale doufám, že nebudu tak nešťasten," pravil Monte Cristo neklidně, "aby mne ta antipatie připravila o štěstí vaší návštěvy?"
"Ne, pane hrabě... mám pevnou naději... věřte, že učiním vše, co budu moci," zajíkavě mluvil Villefort.
"Oh," odvětil Monte Cristo, "nepřipouštím výmluv. Čekám vás v sobotu o šesté hodině a kdybyste nepřišli, domníval bych se, - nu což! - že o tom domě, od dvacíti let neobydleném, koluje nějaká truchlivá pověst, nějaká krvavá legenda."
"Přijdu, pane hrabě, přijdu," pravil rychle Villefort.
"Díky," odtušil Monte Cristo. "A nyní mi dovolte rozloučit se s vámi."
"Skutečně, řekl jste, pane hrabě, že jste nucen nás opustiti," pravila paní de Villefort, "a chtěl jste, tuším i říci proč, když vtom jste se přerušil a přešel k jinému předmětu."
"Opravdu, madame, nevím, budu-li míti odvahu říci vám, kam jdu," zdráhal se Monte Cristo.
"Ach, jen to povězte!"
"Jdu se podívat, jako pravý zevloun, na věc, o které jsem často sníval po celé hodiny."
"Na jakou věc?"
"Na telegraf. Nu, slovo je vysloveno - tím hůř!"
"Na telegraf?" opakovala paní de Villefort,
"Nu, můj Bože, ano, na telegraf. Často vídal jsem při cestě, na návrší, zvedat se v slunečním světle ta černá, ohebná ramena, podobná nožkám ohromného hmyzu, a přisahám vám, že nikdy nedíval jsem se na ně bez pohnutí, neboť myslil jsem si, že tyto podivné značky, prorážející vzduch s přesností a nesoucí na tři sta mil neznámou vůli člověka, sedícího u stolu, jinému člověku, sedícímu na konci linie u jiného stolu, rýsují se na šedi mlh nebo na azuru oblohy pouhou silou vůle tohoto všemocného velitele; tu věřil jsem v duchy, skřítky, šotky, slovem v tajné vědy a smál jsem se. Než nikdy mi nenapadlo chtít se podívat zblízka, na ty veliké brouky s bílým tělíčkem a černými tenkými nožičkami, neboť jsem se bál, že bych pod jejich kamennými křídly našel malého lidského ducha, velmi osedlaného, velmi puntičkářského, velmi nabitého vědou, magií nebo kouzly. A tu jednoho krásného dne jsem se dověděl, že hybnou silou každého telegrafu je chudák úředník s ročním služným dvanácti set franků, jenž zaměstnán je celý den tím, že dívá se ne jako hvězdář na nebe, ne jako rybář do vody, ne jako prázdný mozek do kraje, ale na brouka s bílým tělíčkem a černými nožkami, svého odpovídatele, vzdáleného asi na čtyři nebo pět mil. Tu vzniklo ve mně zvláštní přání vidět zblízka tu živoucí kuklu a být přítomen komedii, kterou hraje z hloubi své pupy oné druhé kukle, vytahujíc proužky papíru."
"A jdete tam?"
"Jdu tam."
"Na který telegraf? Ministerstva vnitra, či hvězdárny?"
"Oh, nikoli! Tam bych našel lidi, kteří by mne nutili porozumět věcem, jichž nechci znát, aktéři by mi proti mé vůli vysvětlovali tajemství, jehož nechápou. Kata, chci si ještě zachovat své illuse o broucích; dost na tom, že jsem ztratil illuse o lidech. Nepůjdu se tedy podívat ani na telegraf ministerstva vnitra, ani hvězdárny. Chci vidět telegraf v širém venkově, abych tam našel skutečného tvora, zakletého do své díry."
"Jste zvláštní muž," pravil Villefort.
"Kterou linii byste mi radil studovat?"
"Nu, která je teď nejzaměstnanější."
"Dobrá, tedy španělskou?"
"Právě. Chcete dopis od ministra, aby vám vysvětlili...?"
"Ach, ne," odvětil Monte Cristo; "vždyť vám říkám, že tomu naopak nechci rozumět. Jakmile bych to trochu pochopil, nebylo by již telegrafu, bylo by již jen znamení pana Duchâtela nebo pana de Montalivet, dané bayonskému prefektovi a volně přeložené ve dvě řecká slova: ???? ???????. Právě to zvíře o černých nožičkách a hrozné to slovo chci zachovati v celé jeho čistotě a v celé své úctě."
"Jděte tedy, neboť za dvě hodiny bude noc a neuvidíte ničeho."
"Hrome, lekáte mne. Který je nejbližší?"
"Směrem k Bayonne?"
"Nu, třeba směrem k Bayonne."
"V Châtillonu."
"A po Châtillonu?"
"Ve věži Montlhéry, tuším."
"Díky, na shledanou! V sobotu sdělím vám své dojmy."
U dveří setkal se hrabě s oběma notáři, kteří právě vydědili Valentinu a kteří odcházeli, svrchovaně šťastni, že zhotovili listinu, jež bude jim jistě prokazovat velkou čest.

IV.

JAK ZBAVIT ZAHRADNÍKA HLODAVCŮ, JIŽ HUBÍ MU BROSKVE.

Ne téhož večera, jak řekl, ale příštího dne ráno vyjel hrabě Monte Cristo branou Euferskou po orleánské silnici, minul vesnici Linas, aniž se zdržel u telegrafu, jenž právě ve chvíli, kdy hrabě jel mimo, oživil svá dlouhá, vyzáblá ramena, a zastavil u věže montlhéryské, která, jak každý ví, tyčí se na nejvyšším místě stejnojmenné pláně.

U paty pahorku hrabě sestoupil a pustil se vzhůru po točité stezce, široké osmnáct palců. Když přišel nahoru, stanul před plotem, jenž zahrazoval mu cestu a na němž bílé a růžové květy přecházely v zelené ovoce.

Monte Cristo hledal dvířka malé ohrady a záhy je nalezl. Byla to dřevěná branka, otáčející se na stěžejích z vrbových prutů a zavírající se na hřebík a provázek. V okamžiku vnikl hrabě v jich mechanism a vrátka se otevřela.

Hrabě stanul v zahrádce, měřící dvacet stop zdéli a dvanáct zšíři, obehnané částečně plotem, v němž nacházelo se duchaplné zařízení, jež označili jsme jménem branky, a částečně starou věží, porostlou břečtanem, a hustě posetou květy ohnice a levkoje.

Kdo by ji viděl tak vráščitou a rozkvetlou, jako babičku, které vnoučata přicházejí přát k svátku, nebyl by řekl, že mohla by vyprávět mnoho strašlivých dramat, kdyby kromě uší, jež staré přísloví připisuje zdem, vládla i hlasem.

Zahrádkou procházelo se po steziče, posypané červeným pískem, s nímž pojil se několikaletý zimostrázový lem, tvoře barevné tóny, které potěšily by oko Delacroixovo, našeho moderního Rubense. Stezka ta měla tvar osmičky a zatáčela se, protínajíc se a tvoříc tak v dvacetistopové zahrádce šedesátistopovou procházku.

Nikdy nebyla Flora, ta smavá, svěží bohyně dobrých latinských zahradníků, uctívána tak čistým a pečlivým kultem, jako tu v té maličké zahrádce.

Skutečně, z dvacíti růžových keřů, jimiž byla vysázena, ani lístek nenesl stopy mušky, ani snítka chomáčku zelených mšicí, které hubí a ničí rostliny, pučící ve vlhké půdě. A přece zahrádka vlhkosti nikterak nepostrádala: jako saze černá země a neprůhledné listoví stromů hlásaly to dostatečně; umělé zavlažování bylo by ostatně záhy nahradilo vláhu přirozenou, díky sudu, plnému stojaté vody a zapuštěnému do jednoho úhlu zahrady, v němž zdržovaly se na želeném povrchu žába a ropucha, které patrně pro nesrovnalost povah seděly stále zády k sobě obráceny na dvou protilehlých místech kruhu.

Kromě toho ani travičky na stezkách, ani výhonku v záhonech; hospodyňka ošetřuje a pěstí s menší péčí své geranie, kaktusy a rhododendrony v porculánových květináčích, než to činil dosud neviditelný pán té malé ohrady.

Monte Cristo stanul, když byl zavřel dveře, zavěsiv provázek na hřebík, a objal pohledem celý pozemek.

"Zdá se," řekl si, "že člověk od telegrafu má najaté zahradníky nebo se vášnivě zabývá pěstěním půdy."

Náhle narazil na něco skrčeného za kolečkem, plným listí; to něco se vztyčilo s výkřikem údivu, a Monte Cristo spatřil před sebou člověka asi padesátiletého, jenž sbíral jahody a kladl je na révové listy.

Měl dvanáct révových listů a skoro právě tolik jahod.

Muž, vstávaje, byl by málem upustil jahody, listy i talíř.

"Sklízíte úrodu, pane?" pronesl Monte Cristo s úsměvem.

"Odpusťte, pane," odpověděl muž, vztahuje ruku k čapce, "nejsem sice nahoře, ale právě před okamžikem jsem odtamtud přišel."

"Nedejte se mnou rušit, příteli," pravil hrabě, "a trhejte dále své jahody, ačli ještě nějaké máte."

"Mám jich ještě deset," odvětil muž, "neboť zde jich je jedenáct a měl jsem dvacet jednu, o pět víc než loni. Ale není to nic divného, jaro bylo letos teplé a víte, pane, jahody především potřebují teplo. Proto místo, abych jich měl šestnáct jako loni, mám jich letos, vidíte, jedenáct již natrhaných, dvanáct, třináct, čtrnáct, patnáct, šestnáct, sedmnáct, osmnáct. Oh, můj Bože, tři mi chybějí, byly tu ještě včera, pane, byly tu, jsem si tím jist, počítal jsem je. To jistě syn matky Simonové mi je vyfoukl, viděl jsem ho potloukat se tady dnes ráno. Ach, ten malý uličník! Krást v zahradě! Jako by nevěděl, kam ho to může přivést!"

"Opravdu," přisvědčil Monte Cristo, "je to vážné, ale vy vezmete ohled na vinníkovo mládí a jeho mlsnost."

"Zajisté," odtušil zahradník, "proto však je to přece jen velmi nepříjemné. Ale ještě jednou: promiňte, pane. Snad zde nechávám tak čekat pana chefa?"

A upřel tázavě bojácný pohled na hraběte a jeho modrý kabát.

"Uklidněte se, příteli," pravil hrabě s úsměvem, jenž podle jeho vůle býval někdy tak hrozný, jindy tak laskavý a jenž tentokráte vyjadřoval jen laskavost; "nejsem chefem, který přichází na inspekci, ale pouhým cestovatelem, jejž vede sem zvědavost a jenž počíná si již vyčítat svou návštěvu, vida, že vás připravuje o čas."

"Oh, můj čas není drahý," odvětil muž s melancholickým úsměvem. "Je to však čas, patřící vládě, a neměl bych jej utrácet, ale obdržel jsem zprávu, že si mohu hodinu odpočinout (pohlédl na sluneční hodiny, neboť v zahrádce věže montlhéryské bylo všecko, i sluneční hodiny), a jak vidíte, zbývalo mi ještě deset minut. Kromě toho byly mé jahody zralé a o den více... Věřil byste, pane, že mi je plchové žerou?"

"Na mou věru, to bych nebyl věřil," odpověděl vážně Monte Cristo; "plchové jsou, pane, špatným sousedstvím pro nás, kteří nejíme je zavařeny v medu, jako Římané."

"Ach, Římané je jedli?" divil se zahradník. "Jedli plchy?"

"Četl jsem to v Petroniovi," odvětil hrabě.

"Opravdu? Není to asi tuze dobré, přes to, že se říká: Tlustý jako plch. A není to nic divného, pane, že jsou plši tlustí, vždyť spí celý boží den a probouzejí se jen, aby celou noc hlodali. Hleďte, loni jsem měl čtyři meruňky; pustili se mi do jedné. Měl jsem jednu broskev, jedinkou, je to však vzácné ovoce; ohlodali mi ji u zdi do polovice. Nádherná broskev a výtečná! Nikdy jsem nejedl lepší."

"Vy jste ji snědl?" tázal se Monte Cristo.

"Totiž tu zbylou polovinu, rozumíte? Byla výborná, pane. Ach, ti pánové nevyberou si nejhorších kousků. Zrovna, jako syn matky Simonové. Nemyslete, že si vybral nejšpatnější jahody! Ale letos," pokračoval zahradník "se mi to již nestane, buďte jist, i kdybych měl celé noci hlídat, až budou jahody dozrávat."

Monte Cristo viděl dosti. Každý člověk má svou vášeň, která hlodá mu na dně srdce jako červ v ovoci. U telegrafního úředníka bylo to zahradnictví. Hrabě jal se trhati vinné listy, jež zabraňovaly slunci přístup k hroznům, a získal si tím zahradníkovo srdce.

"Pán se přišel podívat na telegraf?" tázal se úředník.

"Ano, pane; ovšem, není-li to zakázáno."

"Oh, naprosto to není zakázáno," odvětil zahradník, "vždyť v tom není nic nebezpečného, neboť nikdo neví, ani nemůže vědět, co říkáme."

"Bylo mi opravdu řečeno," pravil hrabě, "že opakujete znamení, aniž jim sami rozumíte."

"Je tomu tak, pane, a je mi to tak milejší," odvětil se smíchem telegrafista.

"Proč vám to je milejší?"

"Protože tím způsobem nemám zodpovědnosti. Jsem strojem, ničím jiným, a konám-li svou službu, nežádá se na mně více."

"Hrome!" pravil si Monte Cristo v duchu. "Byl bych snad náhodou padl na člověka bez ctižádosti? Zpropadeně, to bych neměl štěstí!"

"Pane," řekl zahradník, pohlédnuv na sluneční hodiny, "deset minut chýlí se ke konci, vrátím se na své místo. Je vám libo jíti se mnou?"

"Následuji vás."

Monte Cristo skutečně vstoupil do věže, rozdělené na dvě poschodí. Přízemí obsahovalo několik kusů polního nářadí, jako rýče, hrábě, kropicí konve, opřené o zeď; to bylo celé zařízení.

První poschodí bylo obyčejným, či spíše nočním příbytkem úředníkovým; obsahovalo několik součástí chudého zařízení, postel, stůl, dvě židle, kamennou štoudev a kromě toho několik suchých plodin, pověšených u stropu, v nichž hrabě poznal vonný hrách a španělské fazole, jejichž zrnka zahradník uschovával v luskách; vše bylo označeno cedulkami s péčí botanika z botanické zahrady.

"Je potřebí mnoho času k studování telegrafie, pane?" tázal se Monte Cristo.

"Studie netrvají dlouho, ale praktikantství."

"A jaký je plat?"

"Tisíc franků, pane."

"To není mnoho."

"Ne, ale k tomu je byt, jak vidíte."

Monte Cristo rozhlédl se po pokoji.

"Jen aby nelpěl na svém bytě," šeptal si.

Vstoupili do druhého poschodí; byla to telegrafní kancelář. Monte Cristo pohlédl na obě železné rukojeti, jimiž úředník přiváděl stroj do pohybu.

"Je to velmi zajímavé," poznamenal, "ale během doby zdá se vám ten život jistě trochu suchopárným."

"Ano, s počátku šíje dřevění od samého dívání, ale za rok nebo za dva člověk přivykne. Pak máme také své chvíle oddechu a dny prázdna."

"Dny prázdna?"

"Ano."

"Které?"

"Když je mlhavo."

"Ach, pravda."

"To jsou moje svátky; v takových dnech jdu do zahrady a sázím, klestím, přistřihuji, obírám housenky; krátce, čas utíká."

"Jak dlouho zde jste?"

"Deset let a pět let jako přespočetný: patnáct."

"A je vám...?"

"Padesát pět let."

"Jak dlouho musíte sloužit do pense?"

"Oh, pane, dvacet pět!"

"A jak veliká je ta pense?"

"Sto tolarů."

"Ubohé lidstvo!" zašeptal Monte Cristo.

"Co pravíte, pane?" tázal se úředník.

"Pravím, že je to velmi zajímavé."

"Co?"

"Vše, co mi ukazujete... A vy naprosto nerozumíte svým signálům?"

"Ani zbla."

"Nikdy jste se nesnažil jim porozumět?"

"Nikdy. A k čemu?"

"A jsou přece signály, které jsou adresovány přímo vám."

"Ovšem."

"A těm rozumíte?"
"Jsou stále stejny."
"A co oznamují?"
"Nic nového... máte hodinu volno... nebo zítra nashledanou."
"To je ovšem úplně nevinné," pravil hrabě. "Ale pohleďte, nedává vám váš korespondent znamení?"
"Ach, vskutku; díky, pane."
"A co vám říká? Rozumíte tomu?!"
"Ano; táže se mne, jsem-li připraven."
"A vy mu odpovíte...?"
"Znamením, které zvěstuje mému korespondentu vpravo, že jsem připraven, a zároveň vyzve mého korespondenta vlevo, aby i on se připravil."
"To je velmi důmyslné," poznamenal hrabě.
"Uvidíte," pravil s hrdosti muž; "za pět minut bude mluvit."
"Zbývá mi tedy pět minut," myslil si Monte Cristo; "to je více než potřebuji. Můj drahý pane," pravil, "dovolte mi otázku."
"Mluvte."
"Milujete zahradnictví?"
"Vášnivě."
"A byl byste šťasten, kdybyste měl místo dvacetistopového kousku půdy zahradu, měřící dvě jitra?"
"Pane, udělal bych z ní pozemský ráj."
"Se svým tisícem franků žijete špatně?"
"Dosti špatně, ale jsem konečně živ."
"Ano, ale máte jen bídnou zahrádku."
"Nu, pravda, zahrádka není veliká."
"A při tom se ještě hemží plchy, kteří všecko ohlodají."
"Ach, to je moje metla."
"Poslyšte, což kdybyste na neštěstí odvrátil hlavu, až se začne hlásit soused zprava?"
"Neviděl bych ho."
"Co by se pak stalo?"
"Nemohl bych opakovat jeho signály."
"A pak?"
"Pak vzhledem k tomu, že jsem je z nedbalosti neopakoval, byla by mi uložena pokuta."
"Jak veliká?"
"Sto franků."
"Desetina vašich příjmů; to je pěkné!"
"Ach!" prohodil úředník.
"Přihodilo se vám to již?" tázal se Monte Cristo.
"Jednou, pane, jednou, když jsem štěpoval hnědý růžový keř."
"Dobře. A což, kdyby vás napadlo, změnit něco v signálu nebo dát jiný?"
"Pak bylo by to něco jiného; byl bych propuštěn a ztratil bych pensi."
"Tři sta franků?"
"Sto tolarů, ano, pane. Chápete také, že nikdy nic podobného neudělám."
"Ani za služné patnácti let? Nu, to si zaslouží úvahy, co myslíte?"
"Za patnáct tisíc franků?"
"Ano."
"Pane, lekáte mne."
"Eh!"
"Pane, chcete mne svádět?"
"Tak jest. Patnáct tisíc franků, rozumíte?"
"Pane, nechte mne se podívat na spojení vpravo!"
"Naopak, tam se nedívejte a pohleďte na toto."
"Co to je?"
"Jakže, vy neznáte těchto papírků?"
"Bankovky!"
"Je jich patnáct."
"A čí jsou?"
"Vaše, chcete-li."
"Moje!" zvolal úředník bez dechu.
"Oh, můj Bože, ano, vaše, jedině vaše."
"Pane, můj soused zprava se hlásí."
"Nechte ho se hlásit."
"Pane, rozrušil jste mne, budu platit pokutu."
"To vás bude stát sto franků; vidíte tedy, že všecko mluví pro to, abyste přijal mých patnáct bankovek."
"Pane, korespodent zprava je netrpěliv, zdvojnásobuje signály."

"Nechte ho a berte."
Hrabě vložil balíček do úředníkovy ruky.
"To není všecko," pravil; "s patnácti tisíci franků byste nebyl živ."
"Mám ještě své místo."
"Ne, ztratíte je, neboť dáte jiné znamení, než které jste obdržel od svého korespondenta."
"Pane, co mi to tu navrhujete?"
"Dětinství."
"Pane, leč bych k tomu byl přinucen..."
"Hodlám vás skutečně k tomu přinutit."
,A Monte Cristo vyňal z kapsy nový balíček.
"Zde je dalších deset tisíc franků," pravil; "s těmi, které máte v kapse, činí to dvacet pět tisíc. Za pět tisíc franků koupíte pěkný domeček a dvě jitra půdy, z ostatních dvacíti tisíc budete brát tisíc franků důchodu."
"Zahradu, měřící dvě jitra?"
"A tisíc franků důchodu."
"Můj Bože! Můj Bože!"
"Ale vezměte přec!"
A Monte Cristo násilím vsunul deset tisíc franků do úředníkovy ruky.
"Co mám učinit?"
"Nic tak těžkého."
"Co tedy?"
"Opakovat toto znamení."
Monte Cristo vytáhl z kapsy papír, na němž načrtána byla tři znamení a označena čísly, jak mají za sebou následovat.
"Nebude to dlouhé, jak vidíte."
"Ano, ale..."
"Pak budete mít broskve a ostatní."
To rozhodlo; rudý horečkou a s velikými krůpějemi potu na čele provedl muž všecka tři znamení, udaná hrabětem, přes hrozný úžas korespondenta zprava, který, nerozuměje té změně, začínal věřiti, že muž s broskvemi se zbláznil.
Korespondent zleva pak svědomitě opakoval tatáž znamení, jež byla konečně přijata v ministerstvu vnitra.
"Teď jste bohat," pravil Monte Cristo.
"Ano," odvětil úředník, "ale za jakou cenu!"
"Poslyšte, příteli," pravil Monte Cristo, "nechci, abyste měl výčitky; věřte mi tedy, neboť vám přisahám, že jste neublížil nikomu a že jste sloužil prozřetelnosti boží."
Úředník pohlížel na bankovky, ohmatával je, počítal je; bledl a červenal se; konečně se vrhl do svého pokoje, aby se napil vody, ale sotva doběhl ke štoudvi, padl ve mdlobách mezi suché lusky fazolí.
Pět minut po příchodu telegrafické zprávy do ministerstva dal si Debray zapřáhnout do kupé a spěchal k Danglarsovům.
"Má váš muž kupony španělské půjčky?" tázal se baronky.
"To si myslím; má jich za šest milionů."
"Ať je prodá za každou cenu."
"Proč to?"
"Protože don Carlos unikl z Bourgesu a vrátil se do Španělska."
"Jak to víte?"
"Nu," odtušil Debray, krče rameny, "jako vím všecky zprávy."
Baronka nedala si to opakovat dvakrát; běžela k svému muži, který zase běžel k svému bursovnímu jednateli a nařídil mu prodat za každou cenu.
Když všichni viděli, že pan Danglars prodává, španělské papíry ihned klesly. Danglars ztratil při tom pět set tisíc franků, ale zbavil se všech akcií.
Večer stálo v Messageru:

Telegrafická zpráva

"Král don Carlos unikl dozoru, jenž nad ním byl vykonáván v Bourgesu, a vrátil se do Španělska přes hranice Katalonie. Barcelona povstala mu na pomoc."

Celý večer mluvilo se jen o bystrozraku Danglarsově, který prodal své papíry, a o štěstí bursovního hráče, jenž ztratil při takovém obratu událostí jen pět set tisíc franků.
Kteří podrželi své papíry nebo koupili Danglarsovy, považovali se za zničené a ztrávili velmi špatnou noc.
Druhého dne stálo v Moniteuru:

"Zpráva, kterou přinesl včera Messager o útěku dona Carlose a povstání v Barceloně, nezakládá se na pravdě.
Král don Carlos nevzdálil se z Bourgesu a poloostrov těší se naprostému pokoji.
Telegrafické znamení, následkem mlhy špatně tlumočené, zavinilo ten omyl."

Akcie stouply na dvojnásobnou cenu.

Ztrátou a opomenutím zisku přišel Danglars o milion.

"Dobrá," pravil Monte Cristo Morrelovi, jenž byl u něho právě ve chvíli, kdy oznámen byl podivně náhlý, bursovní převrat, jehož obětí byl Danglars, "učinil jsem za dvacet pět tisíc franků objev, za který byl bych zaplatil sto tisíc."

"Co jste objevil?" tázal se Maximilien.

"Objevil jsem prostředek, jak zbavit zahradníka hlodavců, již hubí mu broskve."

V.
FANTOMY.

Dům v Auteuili neskýtal zvenčí na první pohled nic nádherného, nic, co by se dalo očekávat od sídla, určeného velkolepému hraběti de Monte Cristo. Prostota ta však vyplývala z vůle pánovy, který výslovně rozkázal, aby se nic na zevnějšku neměnilo. Aby se divák o tom přesvědčil, musil spatřiti vnitřek. A skutečně, jakmile se dveře otevřely, změnila se scéna.

Bertuccio překonal sama sebe, co se týká vkusu zařízení a rychlosti provedení: jako kdysi dal vévoda ďAntin vykácet za jedinou noc stromořadí, jež překáželo pohledu Ludvíka XIV., tak dal Bertuccio ve třech dnech vysázeti zcela holý dvůr, a krásné topoly a smokvoně, dopravené sem i s ohromnou změtí kořenů, stínily hlavní průčelí domu. Před tímto průčelím místo dláždění, polozakrytého travou, rozprostíral se trávník, jehož plochy položeny byly téhož rána a jenž tvořil rozsáhlý koberec, na němž perlila se ještě voda, kterou byl zalit.

Ostatně rozkazy pocházely od hraběte; on sám odevzdal Bertucciovi plán, v němž určen byl počet i místo stromů, jež měly býti zasazeny, a tvar i rozloha trávníku, který měl nahradit dlažbu.

Dům byl takto k nepoznání změněn, a sám Bertuccio prohlásil, že ho v tom rámci zeleně nepoznává.

Intendant nebyl by se hněval, kdyby i v zahradě - když již v tom tak byl - směl provést nějaké změny, ale hrabě výslovně zakázal dotknout se tam něčeho. Bertuccio vynahradil si to aspoň tím, že zanesl květinami předsíně, schodiště i krby.

Svrchovaná obratnost intendantova a hluboká znalost hraběte, jednoho v sloužení, druhého v přijímání služeb, jevila se v tom, jak tento dům, po dvacet let pustý, včera ještě tak chmurný a smutný, všecek prosycený oním mdlým pachem, jejž bylo by lze nazvat vůní času, přijal na sebe za jediný den se vzhledem života i oblíbené vůně pánovy, ba i určité množství světla, jak je právě měl rád. Hrabě vstoupiv sem, měl tu po ruce své knihy i zbraně, po stěnách své zamilované obrazy, v předpokojích psy, jejichž lísání měl rád, ptáky, jejichž zpěv miloval. A tak celý ten dům, probuzený z dlouhého spánku jako palác Šípkové Růženky, žil, zpíval, kvetl, podoben příbytku, který jsme dlouho s láskou zdobili a v kterém, jsme-li nuceni jej opustit, zanecháváme mimovolně část duše.

Sluhové vesele pobíhali po krásném tom nádvoří; jedni, vládnoucí kuchyní, běhali vzhůru i dolů po schodech, od včerejška zřízených, jako by odjakživa ten dům obývali, jiní hemžili se v kolnách, kde byly roztříděné a očíslované kočáry, jako by stály tam od padesáti let, a v konírnách koně u žlabů odpovídali řehotem štolbům, kteří hovořili k nim s nekonečně větší úctou, než mnozí sluhové k pánům.

Knihovna, rozdělená na dvě části, po dvou stranách zdí, obsahovala asi dva tisíce svazků; celé jedno oddělení určeno bylo moderním románům, a díla, minulého dne vyšlá, byla již zařazena na svém místě, pyšníce se ve své červené a zlaté vazbě.

Na druhé straně domu, tvoře protějšek ke knihovně, byl skleník, plný vzácných rostlin, rozkvétajících v japonských vázách, a uprostřed tohoto skleníku, zázraku vůně i krásy, stál kulečník, vyhlížející, jako by byl nejdéle před hodinou opuštěn hráči, kteří nechali koule zahálet na koberci.

Jediný pokoj zůstal nedotčen výborným Bertucciem. Kolem tohoto pokoje, ležícího v rohu prvního poschodí, k němuž byl přístup po hlavním schodišti a z něhož bylo lze vyjít po tajných schodech, chodili služebníci se zvědavostí a Bertuccio s hrůzou.

Přesně v pět hodin stanul hrabě, následován Alim, před domem v Auteuili. Bertuccio očekával jeho příchod s netrpělivostí, spojenou s neklidem. Doufal v nějakou pochvalu, obávaje se současně zamračení.

Monte Cristo na nádvoří sestoupil, prošel celým domem a obešel zahradu mlčky a nedávaje ani nejmenší známky souhlasu nebo nespokojenosti.

Teprve když vstoupil do své ložnice, ležící právě v opačném křídle než byla zavřená komnata, vztáhl ruku k zásuvce malého kousku nábytku z růžového dřeva, kterého si všiml již při své první cestě.

"To může sloužit jen na ukládání rukavic," pravil.

"Vskutku, Excellenci," odpověděl Bertuccio pln radosti, "otevřete a najdete tam rukavice."

I v ostatních součástech zařízení našel hrabě, co čekal; flakony, doutníky, klenoty.

"Dobře!" pravil opět.

A Bertuccio vzdálil se s duší plnou štěstí, tak veliký, mocný a skutečný byl vliv tohoto muže na vše, co ho obklopovalo.

Přesně v šest hodin ozval se dusot koně před domovními vraty. Byl to náš setník spahiů, přijíždějící na Medeahovi.

Monte Cristo očekával ho na vnějším schodišti s úsměvem na rtech.

"Jsem tu jistě první!" zvolal Morrel. "Pospíšil jsem si schválně, abych vás měl okamžik sám pro sebe přede všemi ostatními. Julie a Emmanuel posílají vám milion pozdravů. Ale poslyšte, zde je to velkolepé! Řekněte mi, hrabě, opatří vaši lidé náležitě mého koně?"

"Nebojte se, drahý Maximiliene, vyznají se v tom."

"Musí totiž být otřen. Kdybyste věděl, jak uháněl! Jako smršť!"

"Hrome, to si myslím! Kůň za pět tisíc!" pravil Monte Cristo tónem, jakým mluvívá otec k synovi.

"Litujete jich?" tázal se Morrel se svým upřímným úsměvem.

"Já? Bůh uchovej!"odvětil hrabě. "Ne. Litoval bych jen, kdyby kůň nebyl dobrý."

"Je tak dobrý, můj drahý hrabě, že pan de Château Renaud, největší znalec Francie, a pan Debray, jenž jezdí na ministrových arabech, cválají nyní za mnou, a to dost daleko, jak vidíte, a jim v patách jsou koně baronky Danglarsové, kteří dobře uběhnou svých šest mil za hodinu."

"Jedou tedy za vámi?" tázal se Monte Cristo.

"Hleďte, zde jsou."

V tom okamžiku stanula před vraty ekypáž s kouřícím se spřežením a dva uřícení jezdečtí koně. Domovní vrata se otevřela, ekypáž opsala kruh a stanula před vnějšími schody, sledována oběma jezdci.

Debray v okamžiku seskočil a stanul u dvířek. Podal ruku baronce, která sestupujíc dala mu znamení, nepostřehnutelné pro každého, kromě Monte Crista.

Ale hraběti neušlo nic; v tom pohybu spatřil mihnouti se malý bílý lístek, právě tak nepostřehnutelný jako pohyb, a jenž přešel se snadností, která prozrazovala časté opakování tohoto manévru, z ruky paní Danglarsové do ruky ministerského sekretáře.

Za ženou sestoupil bankéř, bledý, jako by byl vyšel z hrobu a ne z kočáru.

Paní Danglarsová vrhla kolem sebe rychlý pátravý pohled, jemuž jen Monte Cristo mohl rozumět a kterým objala celý dvůr, peristyl i průčelí domu. Potlačivši pak lehké pohnutí, jež bylo by se jí jistě zračilo na tváři, kdyby byla svým lícím dovolila zblednout, jala se vystupovat po schodech, řkouc k Morrelovi:

"Pane, kdybyste byl mým přítelem, otázala bych se vás, je-li váš kůň na prodej."

Morrel se nuceně usmál a obrátil se k hraběti Monte Cristovi, jako by ho prosil, aby mu pomohl z těch rozpaků.

Hrabě porozuměl.

"Ach, madame," pravil, "proč neplatí ta otázka mně?"

"Od vás, pane hrabě, člověk nemá práva si něčeho přát, neboť ví příliš jistě, že to obdrží," odvětila baronka. "Proto jsem se také obrátila na pana Morrela."

"Jsem však svědkem," pravil opět hrabě, "že pan Morrel na neštěstí nemůže přenechat svého koně; je ctí vázán podržet ho."

"Jak to?"

"Vsadil se, že Medeaha zkrotí během šesti měsíců. Pochopíte, baronko, že kdyby se ho zbavil před ustanovenou lhůtou, nejen by sázku prohrál, ale ještě by se řeklo, že měl strach. A setník spahiů nemůže nechat kolovat takovou pověst ani za cenu vyhovění rozmaru hezké ženy, což dle mého názoru je jedna z nejposvátnějších věcí na světě."

"Vidíte, madame..." pravil Morrel, vysílaje k Monte Cristovi vděčný úsměv.

"Zdá se mi ostatně," poznamenal Danglars nevrlým tónem, špatně zakrytým hrubým úsměvem, "že máte dost takových koní."

Nebylo zvykem baronky Danglarsové nechat takové útoky bez odvety, leč tentokráte k velikému údivu mladých mužů tvářila se, jako by neslyšela, a neodpověděla ničeho.

Monte Cristo usmál se tomu mlčení, jež prozrazovalo nezvyklou pokoru, a jal se ukazovat baronce dvě ohromné nádoby z čínského porculánu, na nichž vinuly se mořské rostliny takové velikosti a práce, že jen příroda může se honositi tím bohatstvím, svěžestí a duchem.

Baronka byla okouzlena.

"Ach, vždyť by se do toho vešel kaštanový strom z Tuilerií!" zvolala. "Jak je vůbec možno vypálit takové ohromnosti?"

"Ach, madame," pravil Monte Cristo, "na to se neptejte nás, výrobců sošek a vlasového skla; to jest práce jiného věku, jakési dílo mořských a zemských duchů."

"Jak to a ze které doby to může být?"

"Nevím; slyšel jsem jen, že jeden čínský císař dal schválně vystavět pec a že v té peci bylo vypáleno dvanáct takovýchto nádob po sobě. Dvě pukly v žáru ohně; ostatních deset bylo spuštěno na tři sta sáhů na mořské dno. Moře, jež vědělo, co se od něho žádá, ovinulo kolem nich své liány, zapustilo do nich korály, vsadilo lastury; vše bylo ztmeleno dvěma sty lety v jeho neslýchaných hlubinách, neboť revoluce smetla císaře, který chtěl učiniti ten pokus, a zanechala jen protokol o vypálení hrnců a o jejich spuštění na mořské dno. Po dvou stech letech byl protokol nalezen i pomýšlelo se na vytažení váz. Potápěči se schválně zřízenými přístroji spustili se do zátoky, do níž byly nádoby vrženy, ale z desíti byly nalezeny jen tři; ostatní byly rozmetány a rozbity vlnami. Mám rád tyto vázy, o nichž představuji si často, že beztvární, hrozní, tajemní netvorové, jaké spatřují pouze potápěči, upírali na ně s údivem své kalné, chladné oči, a v nichž spaly myriády ryb, uchýlivších se tam před pronásledujícími je nepřáteli."

Zatím Danglars, malý milovník zvláštností, trhal mechanicky květ po květu s nádherného oranžovníku; když byl hotov s oranžovníkem, obrátil se ke kaktu, ale kaktus, méně mírný než oranžovník, opovážlivě ho píchl.

Tu se bankéř zachvěl a protřel si oči, jako by se byl probudil ze sna.

"Pane," pravil mu Monte Cristo s úsměvem, "takovému znalci obrazů a majiteli tak skvostných věcí, jako jste vy, nedoporučuji svých. Jsou zde však přece dva Hobbemové, jeden Paul Potter, jeden Mieris, dva Gérardové Dowové, jeden Rafael a jeden Van Dyck, jeden Zurbaran a dva či tři Murillové, kteří jsou hodni být vám představeni."

"Vida," zvolal Debray, "tohoto Hobbemu poznávám."

"Ach, vskutku?"

"Ano, byl nabízen Museu."

"Které, tuším, nemá žádného?" tázal se Monte Cristo.

"Ne a přece odmítlo koupi."

"Proč to?" divil se Château Renaud.
"Jste dobrý! Protože vláda není tak bohatá."
"Ach, pardon!" odvětil Château Renaud. "Slyším to již po osm let denně a stále si na to nemohu zvyknout."
"Však si zvyknete," prohodil Debray.
"Nemyslím," odtušil Château Renaud.
"Pan major Bartolomeo Cavalcanti! Pan vicomte Andrea Cavalcanti!" hlásil Baptistin.
Černý hedvábný nákrčník přímo z rukou továrníkových, čerstvě oholená brada, šedé kníry, klidné, jisté oko, majorská uniforma, ozdobená třemi medaillemi a pěti kříži, slovem bezvadný zjev starého vojáka, tak objevil se major Bartolomeo Cavalcanti, něžný ten otec, kterého již známe.
Vedle něho kráčel v šatách zářivě nových a s úsměvem na rtech vicomte Andrea Cavalcanti, uctivý ten syn, kterého rovněž známe.
Tři mladí mužové hovořili společně; zraky jejich přelétly s otce na syna a samozřejmě utkvěly déle na posledním, kterého si zevrubněji prohlíželi.
"Cavalcanti!" prohodil Debray.
"Hrome, krásné jméno!" poznamenal Morrel.
"Ano," přisvědčil Château Renaud, "ti Italové jmenují se pěkně, ale oblékají se špatně."
"Máte přílišné požadavky, Château Renaude," řekl opět Debray; "ty šaty jsou od výtečného krejčího a úplně nové."
"To právě jim vytýkám. Ten pán vypadá, jako by byl dnes po prvé oblečen."
"Co je to za pány?" tázal se Danglars Monte Crista.
"Slyšel jste, Cavalcantiové."
"Tím znám jejich jméno, ale víc nic."
"Ach; pravda, vy nejste obeznámen s naší italskou šlechtou; kdo praví Cavalcanti, praví knížecí rod."
"Pěkné jmění?" tázal se bankéř.
"Báječné."
"Co dělají?"
"Snaží se je utratit a nejsou s to. Mají ostatně u vás úvěr, jak mi řekli, když mě předevčírem navštívili. Také jsem je k vůli vám pozval. Představím vám je."
"Ale zdá se mi, že mluví velmi čistě francouzsky," pravil Danglars.
"Syn byl vychován v nějakém ústavu na jihu, tuším v Marseilli nebo v okolí. Najdete ho u vytržení."
"Nad čím?" tázala se baronka.
"Nad Francouzkami. Chce se rozhodně v Paříži oženit."
"To má pěkný nápad!" zabručel Danglars, krče rameny.
Paní Danglarsová pohlédla na svého muže s výrazem, který by byl za každých jiných okolností věstil bouři. Ale i tentokrát mlčela.
"Baron zdá se dnes zasmušilý," pravil Monte Cristo paní Danglarsové; "chtěli ho snad náhodou udělat ministrem?"
"Ne, pokud vím, ještě ne. Myslím spíše, že hrál na burse, že prohrál a že neví, komu se vymstít."
"Pán a paní de Villefort!" volal Baptistin.
Obě ohlášené osoby vstoupily. Pan de Villefort přese všecko své sebeovládání byl zřejmě rozrušen. Dotknuvše jeho ruky, hrabě Monte Cristo cítil, že se chvěje.
"Rozhodně, jen ženy dovedou se přetvářet," řekl si Monte Cristo v duchu, pohlížeje na paní Danglarsovou, jež usmívala se na státního návladního a objímala jeho ženu.
Když byly vyměněny první pozdravy, spatřil hrabě Bertuccia, jenž zaměstnán byv až do té chvíle úpravou stolu, vklouzl nyní do malého salonku, sousedícího s tím, v němž shromážděni byli hosté.
Zamířil k němu.
"Co chcete, pane Bertuccio?" tázal se ho.
"Jeho Excellence nesdělila mi počet hostů."
"Ach, pravda."
"Kolik příborů?"
"Počítejte sám."
"Všichni se již dostavili, Excellenci?"
"Ano."
Bertuccio nahlédl do salonu pootevřenými dveřmi.
Monte Cristo nespouštěl s něho očí.
"Ach, můj Bože!" zvolal intendant.
"Co se stalo?" tázal se hrabě.
"Ta žena...! Ta žena...!"
"Která?"
"Ta, co má bílé šaty a tolik briliantů...! Ta rusovlasá...!"
"Paní Danglarsová?"
"Nevím, jak se jmenuje. Ale je to ona, pane, je to ona!"
"Kdo, ona?"
"Žena ze zahrady! Ta, co byla těhotna! Ta, co se procházela, očekávajíc...! očekávajíc...!"
Bertuccio zůstal s ústy otevřenými, bled a vlasy zježené.
"Očekávajíc koho?"

Bertuccio beze slova ukázal na Villeforta prstem, opětuje takřka pohyb, jakým Macbeth ukázal na Banca.
"Oh...! Oh...!" zašeptal konečně. "Vidíte?"
"Co? Koho?"
"Jej!"
"Jej! Pana státního návladního Villeforta? Ovšem, vidím jej."
"Což jsem ho tedy nezabil?"
"Nu, myslím, že začínáte třeštit, můj dobrý pane Bertuccio," pravil hrabě.
"Což on tedy není mrtev?"
"Eh ne, vždyť dobře vidíte, že není mrtev; místo abyste ho bodl mezi šesté a sedmé žebro levé, jak je zvykem vašich krajanů, bodl jste ho o něco výše, nebo o něco níže. A pak víte, ti lidé spravedlnosti mají tuhé živobytí. Nebo spíše není nic pravda z toho, co jste mi vypravoval, je to sen vaší obrazotvornosti, halucinace vašeho ducha. Usnul jste asi, ztráviv těžce svou pomstu; tlačila vás asi v žaludku, měl jste asi těžký sen a to je vše. Nu tak, uklidněte se a počítejte: pán a paní de Villefort, dva; pán a paní Danglarsovi, čtyři; pan de Château Renaud, pan Debray, pan Morrel, sedm; pan major Bartolomeo Cavalcanti, osm."
"Osm!" opakoval Bertuccio.
"Počkejte přec! Počkejte přec!" napomínal hrabě. "Máte u čerta nějak naspěch! Zapomněl jste na jednoho hosta. Nakloňte se trochu vlevo... vidíte...? Pan Andrea Cavalcanti, ten mladý muž, co se dívá na Murillovu Pannu, teď se obrací."
Tentokrát Bertuccio jižjiž vyrážel výkřik, který pod pohledem Monte Cristovým odumřel mu na rtech.
"Benedetto!" zašeptal tiše. "Osud!"
"Bije půl sedmé, pane Bertuccio," pravil přísně hrabě. "Ustanovil jsem, že v tu hodinu odebereme se ke stolu; víte, že nerad čekám."
A Monte Cristo vrátil se do salonu, kde očekávali ho hosté, zatím co Bertuccio odebral se do jídelny, opíraje se o stěny.
Pět minut nato oboje dveře salonu se otevřely. Bertuccio se objevil a sebrav hrdinsky poslední síly, jako Vatel v Chantilly, pravil:
"Pane hrabě, je prostřeno!"
Monte Cristo nabídl rámě paní de Villefort.
"Pane de Villefort," pravil státnímu návladnímu "buďte, prosím, rytířem paní baronky Danglarsové."
Villefort uposlechl a všichni odebrali se do jídelny.

VI.
OBĚD.

Bylo zřejmo, že všecky hosty, ubírající se do jídelny, ovládá stejný pocit. Tázali se v duchu, jaký podivný vliv svedl je všecky do tohoto domu, ale přes to, že někteří z nich se divili, ba znepokojovali, že se zde octli, nebyli by přece jen chtěli chybět.
A přece nedávné styky, výstřední a isolované postavení hraběte, jeho neznámé a takřka báječné jmění ukládaly mužům povinnost, být obezřetnými, a ženám zákon, nevkročit do tohoto domu, kde nebylo ženy, jež by je byla uvítala. Přes to mužové i ženy nedbali obezřetnosti ani konvence. Zvědavost, bodajíc je neodolatelným ostnem, zvítězila nade vším.
I sami Cavalcantiové, otec i syn - první přes svou tuhost, druhý přes svou nenucenost - zdáli se mít zájem na tom, dostati se dohromady s ostatními hostmi, které viděli po prvé, a to u tohoto muže, jehož plánů nebyli s to pochopiti.
Paní Danglarsová sebou hnula, vidouc, že pan de Villefort blíží se k ní na vyzvání Monte Cristovo a nabízí jí rámě, a pan de Villefort cítil, že se mu pod zlatými brejlemi kalí zrak, když baroničino rámě spočinulo pod jeho paží.
Žádné z těchto hnutí neuniklo hraběti, a již toto prosté spojení jednotlivců bylo pro pozorovatele této scény vysoce zajímavé.
Pan de Villefort měl po pravici paní Danglarsovou, po levici Morrela.
Hrabě seděl mezi pani de Villefort a Danglarsem.
Ostatní místa byla zaujata Debrayem, sedícím mezi Cavalcantim otcem a Cavalcantim synem, a Château Renaudem, sedícím mezi paní de Villefort a Mondem.
Oběd byl velkolepý. Monte Cristo dal si záležet, aby úplně zvrátil pařížskou symetrii a aby podal žádoucí stravu nejen chuti svých hostů, ale ještě spíše jejich zvědavosti. Byla jim nabídnuta orientálská hostina, ale orientálská po způsobu, jaké asi byly by hostiny arabských vil.
Všecko ovoce, jež mohou čtyři díly světa vsypat bez porušení a v plné šťavnatosti do rohu hojnosti Evropy, byly pyramidovitě nakupeny v čínských nádobách a japonských podnosech. Vzácní ptáci se skvělou částí peří, ohromné ryby, ležící na dlouhých plochých stříbrných mísách, všecka vína Archipelagu, Malé Asie a Kapu, uzavřená ve fiolách bizarních tvarů, jejichž vzhled zdál se ještě dodávati vínům lahody, defilovali za sebou, jako při oněch přehlídkách, které konal Apicius se svými spoluhodovníky, před těmito Pařížany, kteří chápali, že lze utratit tisíc louisdorů za oběd pro deset osob, ale s podmínkou, že po příkladu Kleopatřině budou se jíst perle a po příkladu Laurenta Medicejského pít rozpuštěné zlato.
Monte Cristo zřel všeobecný údiv a jal se hlasitě ironisovat a smát.
"Pánové," pravil, "připustíte zajisté, že pro člověka, jenž dosáhl jistého stupně bohatství, je nutným pouze nadbytek, a právě tak i dámy připustí, že pro toho, kdo dostoupil jistého stupně vytržení, je positivním pouze ideál. Nuže,

pokračujeme-li v usuzování, co je zázrak? To, čeho nechápeme. Co je skutečně žádoucí? Statek, kterého nemůžeme dosíci. Nuže, vidět věci, jichž nechápu, opatřovat si věci nedosažitelné, to je snahou celého mého života. Dosahuji toho dvěma prostředky: penězi a vůlí. Snažím se tedy dosíci fantasie se stejnou vytrvalostí, jako například vy, pane Danglarsi, zřízení železniční linie, vy, pane de Villefort, odsouzení člověka k smrti, vy, pane Debrayi, zjednání klidu v říši, vy, pane de Château Renaud, získání přízně ženy a vy, pane Morreli, zkrocení koně, kterým nikdo nemůže ovládnout. Tak na příklad, vizte tyto dvě ryby, z nichž jedna vylíhla se padesát mil od Petrohradu, druhá pět mil od Neapole: není to zábavné položit je vedle sebe na týž stůl?"

"Co je to za ryby?" tázal se Danglars.

"Pan de Château Renaud, jenž zdržoval se v Rusku, poví vám jméno jedné," odvětil Monte Cristo, "a pan major Cavalcanti, jsa Italem, poví vám jméno druhé."

"Toto je tuším sterleď," pravil Château Renaud.

"Výborně."

"A tahle," řekl Cavalcanti, "je, nemýlím li se, mihule."

"Tak jest. A nyní, pane Danglarsi, zeptejte se obou pánů, kde se loví ty dvě ryby."

"Nu, sterledi loví se jedině ve Volze," odvětil Château Renaud.

"Znám pouze jezero Fusarské, v němž našly by se mihule této velikosti," pravil Cavalcanti.

"Tak tomu právě jest. Jedna pochází z Volhy, druhá z jezera Fusarského."

"Není možné!" vzkřikli jednohlasně všichni stolovníci.

"To právě mne baví," pravil Monte Cristo. "Jsem jako Nero cupitor impossibilium. A i vás to v této chvíli baví a je to konečně příčinou, že toto maso, jež snad ve skutečností nevyrovná se masu okouna nebo lososa, bude se vám zdáti výtečným, neboť domnívali jste se, že je nemožno si je opatřiti a ono zatím skutečně je zde."

"Ale jakým způsobem byly tyto ryby dopraveny do Paříže?"

"Oh, můj Bože, nic prostšího. Byly přivezeny každá ve velikém sudě, z nichž jeden byl vyložen rákosím a říční travou, druhý pak sítím a jezerními rostlinami; byly naloženy do zvláště zřízeného nákladního vozu a tak žily, sterleď dvanáct dní a mihule osm. A oběma se výtečně dařilo, když se jich můj kuchař zmocnil, aby je usmrtil, jednu v mléce, druhou ve víně. Vy tomu nevěříte, pane Danglarsi?"

"Při nejmenším pochybuji," odvětil Danglars, usmívaje se svým hrubým úsměvem.

"Baptistine," pravil Monte Cristo, "dejte přinést druhého sterledě a druhou mihuli; víte, ty, co přišli v druhých sudech a kteří jsou ještě na živu."

Danglars vypoulil oči, ostatní tleskali rukama.

Čtyři sluhové přinesli dva sudy, opatřené vodními rostlinami, a v každém z nich mrskala sebou ryba, podobná těm, jež byly předloženy na stůl.

"Ale proč dvě každého druhu?" tázal se Danglars.

"Protože by jedna mohla leknout," odvětil prostě Monte Cristo.

"Jste skutečně zázračný muž," pravil Danglars, "a ať říkají filosofové, co chtějí, je to krásné být bohat."

"A hlavně být původní," poznamenala paní Danglarsová.

"Oh, nepřipisujte mi tento nápad, madame, ta věc byla velmi oblíbena u Římanů, a Plinius vypráví, že ryby, které nazývá, jménem mulus a které asi, podle jeho popisu, jsou naše dorady, byly posílány z Ostie do Říma po otrocích, již nosili je na hlavách a na určitých místech se střídali. Byl to také luxus, dostat tu rybu živoucí, a velmi zábavné bylo, dívat se, jak umírá, neboť umírajíc měnila třikrát až čtyřikrát barvu, a jako mizející duha, prošla všemi odstíny prismatu, načež byla poslána do kuchyně. Její agónie tvořila část její zásluhy. Neviděli-li živé, pohrdali mrtvou."

"Ano," pravil Debray, "ale z Ostie do Říma je jen sedm nebo osm mil."

"To je ovšem pravda," přisvědčil Monte Cristo, "ale jaká by to byla zásluha, žít osmnáct set let po Lucullovi a neučinit nic lepšího než on."

Oba Cavalcantiové otvírali oči dokořán, ale byli tak chytří, že nepromluvili ani slova.

"To vše je velmi pěkné," pravil Château Renaud, "ale přiznávám se, že ze všeho nejvíc obdivuji úžasnou rychlost, s jakou jste obsluhován. Není-li pravda, pane hrabě, koupil jste tento dům asi před pěti nebo šesti dny?"

"Ano, nanejdéle," odvětil Monte Cristo.

"Nuže, jsem si jist, že během týdne byl úplně přeměněn. Vždyť měl, nemýlím-li se, jiný vchod, než tento, a dvůr byl dlážděný a prázdný, kdežto dnes je dvůr pokryt nádherným trávníkem, lemovaným stromy, jež vypadají jako stoleté."

"Co chcete? Mám rád zeleň a stín," pravil Monte Cristo.

"Opravdu," přisvědčila paní de Villefort, "druhdy vcházelo se vraty se silnice a pamatuji se, že v den mého zázračného zachránění uvedl jste mne se silnice do domu."

"Ano, madame," odtušil Monte Cristo, "ale pak jsem se rozhodl pro vchod, který by mi dovoloval vidět skrze vrata Buloňský les."

"Ve čtyřech dnech," pravil Morrel, "to je zázrak!"

"Ano," poznamenal Château Renaud, "učinit ze starého domu nový je zázračná věc, neboť ten dům byl velmi starý a dokonce i velmi smutný. Pamatuji se, že mi matka uložila navštívit jej asi přede dvěma či třemi roky, když byl dán panem de Saint-Méran do prodeje."

"Panem de Saint-Méran?" tázala se paní de Villefort.

"Ten dům náležel tedy panu de Saint-Méran, než jste jej koupil."

"Zdá se, že ano," odvětil Monte Cristo.

"Jak to, zdá se? Což nevíte, od koho jste ten dům koupil?"

"Na mou věru, ne. O ty podrobnosti stará se můj intendant."

"Nebyl opravdu aspoň deset let obýván," ujal se opět slova Château Renaud, "a skýtal velmi smutný pohled se svými uzavřenými okenicemi a dveřmi a travou na dvoře. Skutečně, kdyby nebyl býval patřil tchánu státního návladního, bylo by lze jej považovat za nějaký zlořečený dům, v němž spáchán byl hrozný zločin."

Villefort, jenž až do té chvíle se ani nedotkl tří nebo čtyř číší, plných vzácných vín, které před ním stály, uchopil nazdařbůh jednu a naráz ji vyprázdnil.

Monte Cristo nechal okamžik uplynout; pak promluvil do ticha, jež následovalo po slovech Château Renaudových:

"Je to zvláštní, pane barone, ale táž myšlenka mě napadla, když jsem sem po prvé vstoupil. Tento dům zdál se mi tak truchlivým, že bych ho nikdy nebyl býval koupil, kdyby to můj intendant nebyl býval učinil místo mne. Šibal obdržel asi nějaké zpropitné od notáře."

"Možná," koktal Villefort, pokoušeje se o úsměv. "Ale věřte, že jsem se té korupce nikterak nezúčastnil. Pan de Saint-Méran si přál, aby ten dům, jenž tvoří část věna jeho vnučky, byl prodán, neboť kdyby byl zůstal ještě tři nebo čtyři léta neobydlen, byl by se rozpadl v sutiny."

Nyní opět Morrel zbledl.

"Byl tu zvláště," pokračoval Monte Cristo, "jeden pokoj, ach, můj Bože, zdánlivě zcela jednoduchý, pokoj, jako všecky pokoje, potažený červeným damaškem, který zdál se mi, nevím proč, svrchovaně dramatickým,"

"Proč to?" tázal se Debray. "Proč dramatickým?"

"Dovede si člověk vysvětlit instinktivní vjemy?" pravil Monte Cristo. "Nejsou místa, kde se nám zdá, že vdechujeme smutek? Proč? Nevíme. Kouzlem vzpomínky, rozmarem představy, jež přenáší nás v jiný čas, na jiné místo, které snad nemají nižádného vztahu s časem a místem, v němž se nacházíme. Nechť je tomu jakkoli, ten pokoj připomíná mi obdivuhodně komnatu markýzy de Granges nebo Desdemoninu. Eh což, pojďme, musím vám ji ukázat, když již jsme po obědě; na kávu pak sejdeme do zahrady. Po obědě divadlo."

Monte Cristo pohledem otázal se svých stolovníků, paní de Villefort se zvedla, Monte Cristo rovněž a ostatní následovali jejich příkladu.

Villefort a paní Danglarsová zůstali jako přimrazeni k svému místu. Tázali se sebe vzájemně očima, ztuhlí, němí, zledovatělí.

"Slyšel jste?" pravila paní Danglarsová. "Musíme tam jít," odvětil Villefort; vstal a nabídl ji rámě.

Všichni rozptýlili se již po domě, puzeni zvědavostí, neboť dobře věděli, že návštěva neomezí se jen na ten pokoj a že současně prohlédnou si i zbytek toho zbořeniště, z něhož Monte Cristo učinil palác. Každý spěchal tedy otevřenými dveřmi ven. Monte Cristo čekal na oba opozdilce; když pak i oni minuli, uzavřel průvod a na jeho rtech zjevil se úsměv, jenž byl by hosty mnohem víc poděsil, kdyby mu byli rozuměli, než pokoj, do něhož se ubírali.

Hosté jali se skutečně procházeti komnatami a jejich pohledu naskýtaly se pokoje, zařízené po orientálském způsobu, s divany a poduškami místo loží, a dýmkami a zbraněmi místo nábytku; salony s nejkrásnějšími obrazy starých mistrů po stěnách; boudoiry, potažené čínskými látkami úžasných barev, fantastických vzorů a pohádkové tkáně; pak konečně přišli do onoho pokoje.

Neměl do sebe nic zvláštního, leč snad to, že přes nastávající soumrak nebyl osvětlen a že byl ponechán ve své sešlosti, když všecky ostatní komnaty vzaly na sebe nový vzhled.

Tyto dvě příčiny skutečně byly s to, dodati mu chmurného rázu.

"Hu!" zvolala paní de Villefort. "Je to opravdu strašlivé!"

Paní Danglarsová snažila se zamumlati několik slov, jimž nebylo rozumět.

Bylo vyměněno několik poznámek a jejich výsledkem bylo, že červený damaškový pokoj má skutečně zlověstný vzhled.

"Viďte?" pravil Monte Cristo. "Hleďte jen, jak je to lože podivně umístěno, jak temná, krvavá nebesa! A nezdá se vám, že ty dva pastelové portréty, zbledlé následkem vlhkosti, říkají svýma zsinalýma rtoma a vytřeštěnýma očima: Viděli jsme!?"

Villefortova tvář zpopelavěla a paní Danglarsová sklesla na chaise longue, stojící blíže krbu.

"Oh," pravila paní de Villefort s úsměvem, "máte skutečně odvahu, sednout si na lehátko, na němž snad byl zločin spáchán?"

Paní Danglarsová rychle vstala.

"To není vše," pravil Monte Cristo.

"Copak ještě?" tázal se Debray, jemuž pohnutí paní Danglarsové neušlo.

"Ach, ano, co tu je ještě?" opakoval Danglars. "Neboť se přiznávám, že jsem toho až do této chvíle mnoho neviděl. A vy, pane Cavalcanti?"

"Ach," odvětil tázaný, "my máme v Pise věž Ugolinovu, ve Ferraře vězení Tassovo a v Rimini pokoj Francescy a Paolův."

"Ano, ale nemáte tyto malé schody," pravil Monte Cristo, otevřev dvířka, ztracená v čalounech. "Pohleďte na ně a povězte, co o nich soudíte."

"Tak příšerné zakřivení schodů!" pravil Château Renaud se smíchem.

"Nevím, není-li to snad víno Chios, které způsobuje melancholii," pravil Debray, "ale je nesporno, že vidím celý dům černě."

Pokud se týká Morrela, ten od té chvíle, kdy byla učiněna zmínka o Valentinině věnu, zesmutněl a nepřenesl ani slova.

"Představte si," začal opět Monte Cristo, "nějakého Othela nebo nějakého abbého de Ganges, sestupujícího krok za krokem v temné bouřlivé noci po těchto schodech s nějakým neblahým břemenem, jež spěchá skrýt před zraky lidí, ne-li

před pohledem božím!"

Paní Danglarsová klesla polo ve mdlobách do náručí Villefortova, který sám musil se opřít o zeď.

"Ach, můj Bože, madame!" zvolal Debray. "Co je vám? Jak blednete!"

"Co jí je?" pravila paní de Villefort. "To je velmi prosté. Vždyť pan de Monte Cristo vypráví nám tak hrozné příběhy, že jistě chce, abychom zemřely strachy."

"Ovšem," souhlasil Villefort. "Skutečně, hrabě, děsíte dámy."

"Co je vám?" opakoval Debray tiše paní Danglarsové.

"Nic, nic," odvětila baronka, přemáhajíc se. "Potřebuji vzduch, nic víc."

"Chcete sejít do zahrady?" tázal se Debray, nabízeje rámě paní Danglarsové a míře s ní k tajným schodům.

"Ne, ne," odvětila baronka, "zůstanu raději zde."

"Opravdu, madame," zvolal Monte Cristo, "ta hrůza, je tedy vážná?"

"Ne, pane," pravila paní Danglarsová, "ale způsob jakým připouštíte události, dodává illusi vzhledu skutečnosti."

"Můj Bože, ano, madame," odvětil Monte Cristo s úsměvem, "a vše to je dílem obrazotvornosti, neboť proč bychom si neměli tento pokoj raději představit jako dobrý, počestný pokoj matky rodiny? Toto lože s purpurovými záclonami jako lože, navštívené bohyní Lucinou, a toto tajemné schodiště jako cestu, kudy tiše, aby posilující spánek mladé matky nebyl rušen, odchází lékař nebo kojná, nebo sám otec, odnášející spící dítě...?"

Paní Danglarsová, místo aby se při tomto něžném líčení uklidnila, tentokráte zasténala a omdlela skutečně.

"Paní Danglarsové je špatně," namáhavě ze sebe vypravil Villefort; "snad bude nutno odnést ji do kočáru."

"Oh, můj Bože!" zvolal Monte Cristo. "A já zapomněl svůj flakon!"

"Mám svůj," pravila paní de Villefort.

A podala Monte Cristovi flakon, plný červené tekutiny, podobné té, jejíž blahodárný účinek zkusil hrabě na Eduardovi.

"Ach...!" prohodil Monte Cristo, bera jej z rukou paní Villefortové.

"Ano," zašeptala ona, "zkusila jsem to, dle vašeho udání."

"A zdařilo se?"

"Doufám."

Paní Danglarsová byla přenesena do sousední komnaty. Monte Cristo kápl jí na rty červenou tekutinu a baronka se vzpamatovala.

"Oh," pravila, "jaký to byl hrozný sen!"

Villefort stiskl jí silně zápěstí, aby jí naznačil, že nesnila.

Hledali pana Danglarse, ale ten, jsa málo přístupen poetickým dojmům, sešel do zahrady a hovořil s panem Cavalcantim otcem o projektované železnici z Livorna do Florencie.

Monte Cristo zdál se zoufalý; uchopil rámě paní Danglarsové a dovedl ji do zahrady, kde našli pana Danglarse při kávě mezi pány Cavalcanti, otcem a synem.

"Opravdu jsem vás velice poděsil, madame?" tázal se Monte Cristo.

"Ne, pane, ale víte, že věci působí na nás podle rozpoložení ducha, v němž se nalézáme."

Villefort se nucené zasmál.

"A pak uznáte," pravil, "že stačí domněnka, chiméra..."

"Nuže," pravil Monte Cristo, "věřte mi nebo nevěřte, já jsem přesvědčen, že zločin byl v tomto domě spáchán."

"Dejte pozor," varovala paní de Villefort; "máme tu státního návladního!"

"Věru," odvětil Monte Cristo, "když se to tak hodí, použiji té příležitosti a učiním udání."

"Udání?" opakoval Villefort.

"Ano, a to před svědky."

"To vše je velmi zajímavé," poznamenal Debray, "a byl-li skutečně zločin spáchán, budeme mít výborné zažití."

"Zločin byl spáchán," pravil Monte Cristo. "Pojďte sem, pánové; pojďte, pane de Villefort. Aby udání bylo platné, musí být učiněno příslušným autoritám."

Monte Cristo vzal Villeforta pod paží a svíraje současně druhou rukou rámě paní Danglarsové, táhl státního návladního až pod platan, kde byl stín nejhustší.

Všichni ostatní hosté ubírali se za nimi.

"Hleďte," pravil Monte Cristo, "zde, právě na tomto místě," (a dupl do země) "dal jsem kopati a přidat prsti, abych posílil ty staré stromy; nuže, moji dělníci přišli, kopajíce, na truhličku, či spíše na zámky truhličky, uprostřed nichž ležela kostra novorozeného dítěte. To, myslím, není přelud!"

Monte Cristo cítil, jak rámě paní Danglarsové tuhne a jak chvěje se zápěstí Villefortovo.

"Novorozené dítě?" opakoval Debray. "To je vážné, jak se zdá!"

"Nuže," pravil Château Renaud, "nemýlil jsem se, když jsem před chvílí tvrdil, že domy mají duši a výraz jako lidé a že mají na tváři odraz svého nitra. Dům byl smutný, protože měl výčitky; měl výčitky, protože skrýval zločin."

"Oh, kdo říká, že to byl zločin?" pronesl Villefort, sebrav všecky síly.

"Jakže! Pohřbít za živa dítě v zahradě - to není zločin?" zvolal Monte Cristo. "Jak tedy ten čin nazýváte, pane státní návladní?"

"Ale kdo říká, že bylo dítě pohřbeno za živa?"

"Proč je sem zakopávat, kdyby bylo mrtvo? Tato zahrada nikdy nebyla hřbitovem."

"Co se stává vrahům dětí v této zemi?" tázal se prostodušně major Cavalcanti.

"Oh, můj Bože, uřízne se jim zcela prostě krk," odvětil Danglars.

"Ach, uřízne se jim krk," opakoval Cavalcanti.

"Myslím... Není-li pravda, pane de Villefort?" tázal se Monte Cristo.

"Ano, pane hrabě," odvětil státní návladní hlasem, jenž nepodobal se již lidskému.

Monte Cristo viděl, že to je vše, co mohou snést dvě ty osoby, pro které tu scénu připravil, a nechtěje ji hnáti příliš daleko, pravil:

"Ale co káva, pánové, zdá se mi, že jsme na ni zapomněli,"

A dovedl hosty zpět ke stolu, stojícímu uprostřed trávníku.

"Opravdu, pane hrabě," pravila paní Danglarsová, "stydím se za svou slabost, ale všecky ty hrozné příběhy mne přivedly z rovnováhy; nechte mne, prosím vás, usednout."

A sklesla na židli.

Monte Cristo se jí uklonil a přistoupil k paní de Villefort.

"Myslím, že paní Danglarsová potřebuje ještě vašeho flakonu," pravil jí.

Dříve však, než paní de Villefort přistoupila k své přítelkyni, naklonil se státní návladní paní Danglarsové k uchu a pravil jí:

"Musím s vámi mluvit."

"Kdy?"

"Zítra."

"Kde?"

"V mé kanceláři... v prokuratuře, chcete-li... to je ještě nejjistější místo."

"Přijdu."

V tom okamžiku přiblížila se paní de Villefort.

"Díky, drahá přítelkyně," pravila paní Danglarsová, pokoušejíc se o úsměv, "nic to není, cítím se již zcela zotavenou."

VII.
ŽEBRÁK.

Čas ubíhal; paní de Villefort projevila přání vrátit se do Paříže, čehož by se nebyla odvážila paní Danglarsová přes zřejmou svou nevolnost.

Na žádost své choti dal tedy pan de Villefort první znamení k odjezdu. Nabídl místo ve svém kočáře paní Danglarsové, aby jeho žena mohla o ni pečovati. Pokud se týká pana Danglarse, ten, zabrán ve vysoce zajímavý rozhovor o průmyslu s panem Cavalcantim, nevšímal si ničeho, co se dálo.

Monte Cristo, žádaje paní de Villefort o flakon, zpozoroval, že pan de Villefort přiblížil se k paní Danglarsové, a znaje jeho situaci, uhodl, co jí asi řekl, přes to, že státní návladní mluvil tak tiše, že sotva sama paní Danglarsová mu rozuměla.

Hrabě, nepřekážeje nijak tomu uspořádání, nechal odjet Morrela, Debraye a Château Renauda koňmo a vstoupit obě dámy do kočáru pana de Villefort; Danglars pak, jsa stále víc a více okouzlen Cavalcantim otcem, pozval jej do svého kupé.

Andrea Cavalcanti zamířil k svému tilbury, jenž čekal naň před vraty a jehož ohromného šedého koně držel groom, stojící na špičkách a přehánějící půvab anglické fashion.

Andrea během oběda mnoho nemluvil, a to proto, že to byl velmi inteligentní hoch, který instinktivně cítil obavu, že by mohl říci nějakou hloupost mezi těmito bohatými a mocnými spolustolovníky, mezi nimiž jeho vyjevené oko nespatřilo snad bez bázně státního návladního.

Potom zmocnil se ho Danglars, který, prohlédnuv si zběžně starého majora tuhého krku a jeho poněkud ještě bojácného syna a přičet k těmto příznakům i pohostinnost Monte Cristovu, myslil, že má co činit s nějakým nabobem, jenž přijel do Paříže , aby zdokonalil svého jediného syna ve společenském chování.

Pozoroval tedy s nevýslovnou zálibou ohromný brilliant, zářící na majorově malíčku, neboť major, jako zkušený a opatrný člověk, boje se, aby se jeho bankovkám nepřihodilo nějaké neštěstí, proměnil je okamžitě v cenný předmět. Po obědě pak, stále pod záminkou průmyslu a cest, vyptával se otce i syna na způsob života, a otec i syn, upozorněni předem, že právě u Danglarse má jim být otevřen úvěr, jednomu na čtyřicet osm tisíc franků jednou provždy, druhému pak na padesát tisíc liber ročně, byli k němu tak plni přívětivosti a roztomilosti a jejich vděčnost tak potřebovala výrazu, že kdyby se nebyli zdržovali, byli by i jeho sluhům tiskli ruce.

Zvláště jedna okolnost zvýšila vážnost, ba můžeme i říci úctu Danglarsovu ke Cavalcantimu. Ten, věren zásadě Horatiově nil admirari, podal pouze důkaz svých vědomostí, řka, z kterého jezera pocházejí nejlepší mihule. Pak snědl svůj díl té ryby, nepromluviv ani jediného slova. Danglars z toho usoudil, že tento přepych je obvyklý slavnému potomku Cavalcantiů, jenž pravděpodobně živí se v Lucce pstruhy, které dává si posílati ze Švýcar, a langustami, jež docházejí mu z Bretaně podobným způsobem, jakého použil hrabě, chtěje dostat mihule z jezera Fusarského a sterledě z Volhy.

Vyslechl také s velice zřejmou ochotou tato slova Cavalcantiova:

"Zítra, pane, budu mít čest učiniti vám obchodní návštěvu."

"A mně, pane," odpověděl Danglars, "bude velikým štěstím uvítati vás."

Nato nabídl Cavalcantimu, že, není-li mu ovšem příliš nemilé odloučiti se od syna, doveze jej do hotelu des Princes.

Cavalcanti odpověděl, že jeho syn má již odedávna ve zvyku vést život mladého muže, že má proto i své koně a své ekypáže, a ježto nepřijeli pospolu, že nevidí nijaké nesnáze, proč by nemohl každý zvlášť odejet.

Major tedy vstoupil do Danglarsova kočáru a bankéř usedl vedle něho, jsa stále víc a více okouzlen pořádností a šetrností tohoto muže, který přece vyplácel svému synovi padesát tisíc franků ročně, z čehož dalo se soudit na jmění

pěti až šesti set tisíc liber renty.

Andrea pak, aby si dodal panského vzhledu, začal nejprve plísniti grooma, že místo aby předjel před domovní schody, čekal na něho před vraty, což způsobilo mu námahu třiceti kroků, než dostal se k svému tilbury. Groom přijal důtku pokorně. Aby udržel netrpělivě hrabajícího koně, uchopil ho levou rukou za udidlo a pravicí podal otěže Andreovi, jenž je přijal a lehce položil nohu v lakýrce na stupátko.

V tom okamžiku čísi ruka položila se mu na rameno. Mladík se obrátil, domnívaje se, že snad Danglars nebo Monte Cristo zapomněli mu něco sdělit a že si na to vzpomněli ve chvíli odjezdu.

Avšak místo toho nebo onoho spatřil pouze podivnou tvář, osmahlou sluncem, vroubenou vousem, oči svítící jako karbunkuly a posměšný úsměv na rtech, mezi nimiž zářilo dvaatřicet bílých, rovných, bezvadných zubů, ostrých a hladových jako u vlka nebo šakala.

Červený kostkovaný šátek pokrýval tu hlavu s prošedivělými, bezbarvými vlasy; nesmírně špinavá a nadobro roztrhaná kazajka halila to veliké, kostnaté tělo, tak hubené, že se zdálo, že jeho kosti klepají o sebe při chůzi jako hnáty kostry. Ruka pak, jež spočinula na rameni Andreově a jež byla první, co mladý muž uzřel, zdála se mu ohromných rozměrů. Poznal mladý muž tu tvář při světle své kočárové svítilny, či byl jen zaražen hrozným vzhledem té postavy? Nemůžeme říci; jisto však je, že se zachvěl a couvl rychle.

"Co mi chcete?" pravil.

"Odpusťte, mladý pane," odpověděl muž, zvedaje ruku k červenému šátku, "snad vás obtěžuji, ale musím s vámi mluvit."

"Večer se nežebrá," pravil groom a hnul sebou, aby zprostil svého pána toho obtěžovatele.

"Nežebrám, hezký hochu," odvětil neznámý sluhovi, a to s tak posměšným a tak hrozným úsměvem, že sluha ustoupil; "chci jen říci slovíčko vašemu pánovi, který svěřil mi nějaký úkol asi před čtrnácti dny."

"Nu tak," pravil opět Andrea, ovládaje se dostatečně, aby sluha nevšiml si jeho zmatku, "co mi chcete? Mluvte rychle, příteli."

"Chtěl bych... chtěl bych..." mluvil tiše muž v červeném šátku, "abyste mi laskavě ušetřil cestu pěšky zpět do Paříže. Jsem velmi unaven a protože jsem tak dobře neobědval jako ty, držím se sotva na nohou."

Mladý muž se zachvěl při té neobyčejné důvěrnosti.

"Nu tak," opakoval znovu, "co vlastně chcete?"

"Nuže, chci, abys mne nechal vstoupit do svého krásného kočáru a abys mne dovezl zpět."

Andrea zbledl, ale neodpověděl.

"Nu ano, můj Bože," stál na svém muž v červeném šátku, zastrčiv ruce do kapes a upíraje na mladého muže vyzývavý pohled, "mám už takový nápad, rozumíš, můj milý Benedetto?"

Uslyšev toto jméno, mladý muž se nepochybně rozmyslil, neboť přistoupil k svému groomovi a pravil mu:

"Svěřil jsem skutečně tomu muži nějaký úkol, o němž mi má podat zprávu; jděte pěšky až ke bráně; tam si vezměte fiakr, abyste se příliš neopozdil."

Udivený sluha se vzdálil.

"Nechte mne aspoň zajet do stínu," pravil Andrea.

"Ach, jde-li o to, zavedu tě sám na krásné místo," odtušil muž s červeným šátkem; "počkej."

Vzal koně za uzdu a zajel kočárkem na místo, kde skutečně nikdo na světě nemohl spatřit, jakou čest mu Andrea prokazuje.

"Oh, já se nechci chlubit, že vstupuji do krásného povozu," pravil muž Andreovi; "chci s tebou jet, protože jsem unaven a pak také trochu, že s tebou mám co mluvit."

"Nu tak, vstupte," pravil mladík.

Škoda, že nebyl den, neboť byl by býval zvláštní pohled na toho trhana, sedícího pohodlně na hedvábím protkávaných poduškách vedle mladého elegantního řidiče tilbury.

Andrea poháněl koně až k poslednímu domu vesnice, aniž pronesl slova k svému společníkovi, jenž se své strany se usmíval a zachovával mlčení, jako by byl blažen, že se veze v tak dobrém povoze.

Jakmile měli Auteuil za sebou, Andrea rozhlédl se kol dokola, nepochybně, aby se přesvědčil, že nikdo nemůže je vidět ani slyšet, a pak, zastaviv koně a založiv ruce před mužem v červeném šátku, pravil mu:

"Nuže, proč přicházíte rušit můj klid?"

"Ale proč ty sám, hochu, mi nedůvěřuješ?"

"A v čem jsem vám nedůvěřoval?"

"V čem? Ty se ptáš? Pohleď: rozloučíme se u mostu přes Var, ty mi řekneš, že budeš cestovat po Piemontsku a Toskánsku, ale kdepak - jedeš do Paříže!"

"A překáží vám to nějak?"

"Naprosto ne; naopak doufám, že mi to pomůže."

"Ach, ach," prohodil Andrea, "snad nespekulujete se mnou?"

"Nu, teď přicházejí velká slova!"

"To byste se zmýlil, mistře Caderoussi, na to vás upozorňuji."

"Eh, můj Bože, nezlob se, maličký; víš přece jistě, co je to neštěstí. Nuže, neštěstí činí závistivým. Myslil jsem, že běháš po Piemontsku a Toskánsku, že děláš z nouze faccina nebo cicerona, litoval jsem tě z hloubi srdce, jako bych byl litoval vlastního dítěte. Víš přec, že jsem tě vždycky nazýval svým dítětem."

"A pak? A pak?"

"Měj přec trpělivost, u sta hromů!"
"Vždyť mám trpělivost, ale domluvte přec."
"A najednou tě vidím jet branou des Bons-Hommes s groomem, v tilbury a v šatech zbrusu nových. Cožpak jsi objevil doly, či koupil místo bursovního agenta?"
"Takže, jak jste se přiznal, mi závidíte?"
"Ne, jsem rád, tak rád, že jsem ti chtěl gratulovat, maličký, ale poněvadž jsem nebyl příslušně oblečen, učinil jsem opatření, abych tě nekompromitoval."
"Krásné opatření!" pravil Andrea. "Oslovíte mne před sluhou!"
"Eh, prosím tě, dítě! Oslovím tě, kdy mohu! Máš velmi rychlého koně, velmi lehký kočárek a sám jsi už povahou hladký jako užovka. Kdybych tě byl dnes večer minul, byl bych býval v nebezpečí, že tě již nikdy nestihnu."
"Vidíte přec, že se neskrývám."
"To jsi šťasten, chtěl bych to také o sobě říci; já však se skrývám a kromě toho jsem měl i strach, že mne nepoznáš. Ale tys mne poznal," dodal Caderousse se svým ošklivým úsměvem; "nu, jsi milý hoch."
"Nu tak," pravil Andrea, "co chcete?"
"Ty mi už netykáš, to není hezké, Benedetto, takový starý kamarád; dej si pozor, učiníš mne neskromným."
Tato hrozba zkrotila mladíkův hněv: vítr stísněnosti naň zavál.
Pobídl koně do klusu.
"Od tebe to není hezké, Caderoussi," pravil, "že se tak chováš k svému starému kamarádu, jak jsi právě řekl; ty jsi Marseillan, já jsem..."
"Ty už tedy nyní víš, co jsi?"
"Ne, ale byl jsem vychován na Korsice; ty jsi stár a umíněný, já jsem mlád a svéhlavý. U lidí jako jsme my je hrozba ošklivá a všecko se má stát po dobrém. Je to moje vina, že štěstí, které se od tebe stále odvrací, na mne se naopak usmálo?"
"Štěstí se na tebe tedy usmálo? Není to tedy vypůjčený groom, není to tedy vypůjčený tilbury, nemáme to tedy na sobě vypůjčené šaty? Dobrá, tím líp," mluvil Caderousse a jeho oči svítily chtivostí.
"Oh, to ty dobře vidíš a dobře to víš, když se ke mně hlásíš," odvětil Andrea, rozehřívaje se stále více. "Kdybych měl na hlavě šátek jako ty, špinavou halenu na sobě a roztrhané boty na nohou, nepoznal bys mne."
"Vidíš, jak mnou pohrdáš, maličký. A to nečiníš dobře.Teď, když jsem tě opět našel, nic mi nebrání, proč bych neměl být oblečen v soukenné šaty jako každý jiný; vždyť znám tvé dobré srdce; máš-li dvoje šaty, jistě mi jedny dáš; já jsem ti také dával svou porci polévky a fazolí, když jsi měl tuze velký hlad."
"To je pravda," přisvědčil Andrea.
"Jaký jsi měl apetit! Máš stále takovou chuť k jídlu?"
"Mám," odvětil Andrea se smíchem.
"To jsi se asi nějak naobědval u toho knížete, cos byl dnes večer!"
"Není to kníže, je to zcela prostě hrabě."
"Hrabě? A bohatý, co?"
"Ano, ale dej si pozor! Ten pán nevypadá příliš příznivě."
"Oh, můj Bože, jen se neboj! Nemám s tvým hrabětem žádné plány, nechám ho pro tebe, jen pro tebe. Ale," dodal Caderousse s oním ošklivým úsměvem, který se mu již zjevil na rtech, "musíš za to něco dát, víš?"
"Nu tak, co potřebuješ?"
"Myslím, že se stem franků měsíčně..."
"Nuže?"
"Bych byl živ..."
"Se stem franků?"
"Ale špatně, to víš. Ale se..."
"Se?"
"Se sto padesáti franky byl bych velmi šťasten."
"Tady máš dvě stě," pravil Andrea.
A vložil do Caderoussovy dlaně deset louisdorů.
"Dobrá!" prohodil Caderousse.
"Přijď si k vrátnému každého prvního v měsíci a dostaneš právě tolik."
"Nu tak, teď už mne zas pokořuješ!"
"Jak to?"
"Uvádíš mne ve styk se služebnictvem; ne, vidíš, já chci mít co dělat jen s tebou."
"Nuže budiž, dej se uvést ke mně a každého prvního v měsíci, pokud mně bude vyplácena má renta, bude i tobě vyplácena tvá."
"Hleďme, hleďme, vidím, že jsem se nemýlil, jsi opravdu hodný hoch, a je to požehnání, když štěstí potká lidi jako jsi ty. Nuže, povídej mi svůj příběh."
"K čemu to potřebuješ vědět?" tázal se Cavalcanti.
"Nu, už zase nedůvěra!"
"Ne. Nuže, našel jsem svého otce."
"Skutečného otce?"
"Hrome! Pokud bude platit..."
"Budeš věřit a budeš ctít; to je správné. Jak se jmenuje tvůj otec?"

"Major Cavalcanti."
"Je s tebou spokojen?"
"Až dosud se zdá, že mu dostačím."
"A kdo ti našel toho otce?"
"Hrabě de Monte Cristo."
"Od něhož jedeš?"
"Ano."
"Poslechni, hleď mne u něho umístit jako dědečka, když má kancelář!"
"Budiž, promluvím s ním o tobě. Ale co budeš dělat prozatím?"
"Já?"
"Ano, ty."
"Jsi velmi laskav, že se o to zajímáš," pravil Caderousse.
"Zdá se mi," odtušil Andrea, "že, ježto ty máš zájem o mne, mohu se i já trochu informovat."
"Zcela správně... najmu si pokoj v řádném domě, opatřím si slušný oděv, budu se dávat denně holit a chodit do kavárny číst noviny. Večer půjdu s nějakým šéfem klaky do některého divadla a budu vypadat jako pekař na odpočinku, to je můj sen."
"Nu, to je dobře! Chceš-li provésti tento plán a být moudrý, vše půjde výborně."
"Vidíš!... A čím ty se chceš stát?... Francouzským pairem?"
"Nu," prohodil Andrea, "kdo ví?"
"Pan major Cavalcanti jím možná je... ale dědičnost je na neštěstí zrušena."
"Žádnou politiku, Caderoussi!... A teď, když máš, cos chtěl, a když už jsme tady, seskoč s mého vozu a zmiz."
"Ó ne, drahý příteli!"
"Jakže, ó ne?"
"Jen si to rozmysli, maličký: červený šátek na hlavě, takřka žádné střevíce, naprosto žádnou listinu a deset zlatých napoleonů v kapse, nepočítaje v to, co tam už bylo, což dohromady činí právě dvě stě franků - vždyť by mne ve bráně nevyhnutelně musili zatknout! Pak bych byl nucen se ospravedlnit a říci, žes mi dal ty těch deset napoleonů; z toho by vznikl výslech, vyšetřování, vyšlo by najevo, že jsem opustil Toulon bez výpovědi, a pak bych byl dopraven od četnické stanice k četnické stanici až na břeh Středozemního moře. Stal bych se krátce a prostě opět číslem 106, a s Bohem, můj sne, podobat se pekaři na odpočinku! Ne tak, synu; raději zůstanu počestně v hlavním městě."
Andrea stáhl obočí; tento domnělý syn pana majora Cavalcantiho měl, jak se tím sám chlubil, dosti tvrdou hlavu. Zastavil na chvíli, vrhl rychlý pohled kolem sebe, a když jeho zrak opsal pátravý kruh, vklouzla jeho ruka nevinně do kapsy a jala se tam pohrávat kohoutkem kapesní pistole.
Během té doby však Caderousse, který nespouštěl očí se svého soudruha, vsunul ruce za záda a tiše otvíral dlouhý španělský nůž, jejž nosil stále pro všechen případ při sobě.
Oba přátelé, jak je vidět, byli hodili si rozumět a rozuměli si. Andreova ruka vytáhla se neškodně z kapsy a vznesla se až k rezavému knírku, který chvilku hladila.
"Budeš tedy šťasten, dobrý Caderoussi," pravil mladík.
"Budu dělat, co budu moci," odpověděl hostinský od Gardského mostu, zastrkuje opět nůž do rukávu.
"Nuže, vraťme se tedy do Paříže. Ale jak to uděláš, aby ses dostal branou ven a nevzbudil podezření? Zdá se mi, že v těchhle šatech je to pro tebe v kočáře ještě nebezpečnější než pěšky."
"Počkej," odvětil Caderousse, "uvidíš."
Vzal klobouk Andreův, široký plášť s límcem, jejž vypuzený groom zanechal v tilbury na svém místě a oblékl si jej. Nato zaujal nepřístupnou posici sluhy vznešeného domu, jehož pán sám řídí koně.
"A já?" namítl Andrea. "Já mám zůstat prostovlasý?"
"Eh," odvětil Caderousse, "je takový vítr, že ti snadno mohl unést klobouk."
"Nu tak," pravil Andrea, "dosti žertů, ať můžeme jeti!"
"A co tě zdržuje?" tázal se Caderousse. "Já přece ne!"
"Pst!" napomenul Cavalcanti.
Projeli branou bez nehody.
U první příčné ulice Andrea zadržel koně a Caderousse seskočil.
"Nu," řekl Andrea, "a co plášť mého sluhy a můj klobouk?"
"Ach," odtušil Caderousse, "snad nebudeš chtít, abych se nastydl?"
"Ale já?"
"Ty jsi mlád, kdežto já už začínám stárnout; na shledanou, Benedetto!"
A zahnul do uličky, kde zmizel.
"Bohužel," pravil si Andrea s povzdechem, "člověk nemůže být na světě dokonale šťasten!"

VIII.
MANŽELSKÁ SCÉNA.

Na náměstí Ludvíka XV. se tři mladí mužové rozloučili. Morrel pustil se po boulevardech, Château Renaud po mostě de la Révolution a Debray klusal po nábřeží.
Morrel a Château Renaud uchýlili se podle vší pravděpodobnosti k svému domácímu krbu, jak se ještě říká na tribuně sněmovny v dobře sestavených řečech a na jevišti divadla v ulici Richelieu v dobře napsaných kusech; totéž nemohlo se však říci i o Debrayovi. Doraziv k bráně Louvru, otočil koně vlevo, projel cvalem nádvořím Carrouselu, zabočil do

ulice Saint Roch, projel ulicí Michodiere a dorazil k vratům páně Danglarsovým v okamžiku, kdy kočár pana de Villefort, složiv státního návladního a jeho ženu v ulici du Faubourg Saint Honore, dovezl baronku domů.

Debray, jsa důvěrným domácím přítelem, vjel první do dvora, hodil otěže lokajovi do ruky a pak vrátil se ke kočáru, aby pomohl paní Danglarsové; nabídl jí rámě a zamířil s ní do jejích komnat.

Když se vrata zavřela a baronka s Debrayem ocitli se na dvoře, pravil Debray:

"Co jen vám je, Hermíno? Proč jste omdlela při tom příběhu, či spíše při té smyšlence, kterou hrabě vyprávěl?"

"Protože jsem byla dnes večer v hrozném rozpoložení, příteli," odvětila baronka.

"Ale ne, Hermíno," namítl Debray, "to mi nenamluvíte. Naopak, byla jste ve výtečném rozmaru, když jste přijela k hraběti. Pan Danglars byl ovšem trochu mrzut, ale já vím, jak vám na jeho náladě záleží. Někdo vám něco udělal. Vypravujte mi to; víte dobře, že nikdy nestrpím, aby se vám stala nějaká impertinence."

"Mýlíte se, Luciene, ujišťuji vás," pravila opět paní Danglarsová; "je to tak, jak jsem vám řekla; k tomu ještě špatná nálada, již jste sám zpozoroval a již jsem nepovažovala za tak důležitou, abych se vám musila o ní zmínit."

Bylo zřejmo, že paní Danglarsová je pod vlivem onoho nervového rozrušení, kterého si ženy často samy nedovedou vysvětlit, nebo že, jak uhodl Debray, ucítila nějaký tajný otřes, s nímž nechtěla se nikomu svěřit.

Jsa zvyklý uznávat ženské vrtochy za jeden z hlavních činitelů v ženině životě, Lucien už nenaléhal, čekaje na příznivý okamžik buď k nové otázce nebo k přiznání proprio motu.

Přede dveřmi ložnice potkala baronka slečnu Kornelii.

Slečna Kornelie byla barončina oblíbená komorná.

"Co dělá moje dcera?" tázala se paní Danglarsová.

"Studovala celý večer a pak se odebrala na lože," odvětila slečna Kornelie.

"Ale zdá se mi, že slyším její piano."

"To hraje slečna Luisa d'Armilly, kdežto slečna leží."

"Dobře," pravila paní Danglarsová; "pojďte mne svléci."

Vešli do ložnice. Debray natáhl se na velikou pohovku a paní Danglarsová odebrala se se slečnou Kornelií do toiletního pokoje.

"Drahý pane Luciene," mluvila paní Danglarsová skrze dveře, "naříkáte si stále ještě, že Eugenie neprokáže vám čest jediného slova?"

"Madame," odpovídal Lucien, hraje si s barončiným psíkem, který, znaje jeho hodnost domácího přítele, měl ve zvyku lichotit se k němu, "nejsem sám, jenž si na to stěžuje; slyšel jsem, tuším, onehdy Morcerfa, jak naříkal si přímo vám, že nemůže dosíci jediného slova od své nevěsty."

"Je to pravda," přisvědčila paní Danglarsová, "ale myslím, že se to v nejbližší době změní a že uvidíte jednoho krásného dne Eugenii vstoupit do svého kabinetu."

"Do mého kabinetu? Do mého?"

"Totiž do ministrova."

"A proč to?"

"Se žádostí o engagement v Opeře! Skutečně, nikdy jsem neviděla takovou zaujatost pro hudbu: je to směšné u osoby ze společnosti!"

Debray se usmál.

"Nuže," pravil, "ať se tedy dostaví se souhlasem baronovým a vaším, uzavřeme s ní smlouvu a vynasnažíme se, aby byla podle její zásluhy, přesto, že budeme příliš chudi, abychom mohli zaplatit tak krásný talent jako je její."

"Jděte, Kornelie," pravila baronka, "nepotřebuji vás už."

Kornelie zmizela a okamžik nato vyšla paní Danglarsová ze svého kabinetu v rozkošných nedbalkách a přišla se posadit k Lucienovi.

Pak jala se v zamyšlení hladit svého boloňského psíka.

Lucien pohlížel na ni chvíli mlčky.

"Nuže, Hermíno," promluvil po několika vteřinách, "odpovězte upřímně: něco vás dnes ranilo, viďte?"

"Nic," odvětila baronka.

Leč nedostávalo se jí dechu; vstala, snažila se vydechnout a šla na sebe pohlédnout do zrcadla.

"Dnes večer přímo straším," pravila.

Debray zvedl se s úsměvem, chtěje jít baronku uklidnit vzhledem k tomuto poslednímu bodu, když tu náhle se dveře otevřely.

Zjevil se Danglars; Debray opět usedl.

Paní Danglarsová se obrátila při zvuku otvíraných dveří a pohlédla na manžela s údivem, jehož se ani nesnažila zatajit.

"Dobrý večer; madame," pravil bankéř, "dobrý večer; pane Debrayi."

Baronka domnívala se nepochybně, že tato návštěva má asi za účel napravit trpká slova, která uklouzla mu během dne.

Obrnila se tedy důstojným vzezřením a neodpověděvši manželi, obrátila se k Lucienovi a pravila mu:

"Přečtěte mi něco, pane Debrayi."

Debray, jejž tato návštěva s počátku lehce zneklidnila, upokojil se, vida klid barončin, a vztáhl ruku po knize, v níž byl vložen perleťový nůž se zlatými inkrustacemi.

"Pardon," promluvil baron, "ale unavíte se velice, baronko, budete-li tak dlouho vzhůru; je jedenáct hodin a pan Debray bydlí hodně daleko."

Debray ustrnul; ne, že by Danglarsův tón nebyl býval dokonale klidný a zdvořilý, ale tím klidem a zdvořilostí pronikala jakási neobvyklá choutka, provádět toho dne něco jiného než ženinu vůli.

Baronka byla rovněž překvapena a vyjádřila svůj údiv pohledem, který byl by jistě přiměl jejího muže k rozmyslu, kdyby její muž nebyl upřel zrak na noviny, v nichž hledal uzávěrku státních dluhopisů.

Následkem toho byl ten hrdý pohled vržen zhola nazmar a minul se nadobro účinkem.

"Pane Luciene," pravila baronka, "prohlašuji vám, že nemám ani nejmenší chuti spát, že chci vám dnes večer sdělit spoustu věcí a že celou noc ztrávíte posloucháním, i kdybyste měl spát stoje."

"Jak si přejete, madame," odvětil flegmaticky Lucien.

"Můj drahý pane Debrayi," pravil opět bankéř, "nepřipravujte se o zdraví poslouchánímpošetilostí paní Danglarsové v noci, neboť můžete je právě tak dobře vyslechnout zítra: ale dnešní večer náleží mně, vyhrazuji si jej pro sebe a použiji ho s vaším laskavým svolením k projednání vážných záležitostí se svou ženou."

Tentokráte byla rána tak přímá a padla tak směle, že omráčila Luciena i baronku. Oba pohlédli na sebe tázavě, jako by chtěli v sobě navzájem čerpat pomoc proti tomu napadení; avšak neodolatelná moc pána domu zvítězila a manžel podržel vrch.

"Ale nemyslete si, že vás vyháním, můj drahý Debrayi," pokračoval Danglars; "ne, ani pomyšlení: pouze nepředvídaná okolnost mne nutí k hovoru s baronkou ještě dnes večer; přihází se to příliš zřídka, než aby se mi to mohlo zazlívat."

Debray vykoktal několik slov, pozdravil a vyšel z pokoje, naráženje o rohy nábytku jako Nathan v Athalii.

"To je neuvěřitelné," řekl si, když se dveře za ním zavřely, "jak ti manželé, kteří jsou nám přec tak směšni, snadno nad námi získají převahu!"

Když se Lucien vzdálil, usedl Danglars na jeho místo na pohovku, zavřel knihu, jež zůstala otevřena, a zaujav scénu hrůzně osobivou, jal se rovněž pohrávati s psíkem. Když však pes, který nechoval k němu tytéž sympatie jako k Debrayovi, chtěl ho kousnout, uchopil jej za kůži na krku a hodil jej přes pokoj na lehátko.

Pes zakvičel letě prostorem; dopadnuv pak na místo, schoulil se za podušku a ztrnulý tímto jednáním, jemuž naprosto nebyl zvyklý, zůstal ležet bez hlesu a bez hnutí.

"Víte, pane," pronesla baronka, nehnuvši ani brvou, "že děláte pokroky? Obyčejně býval jste jen hrubý; dnes jste surový."

"Protože jsem dnes v horším rozpoložení než obyčejně," odvětil Danglars.

Hermína pohlédla na barona s hlubokým pohrdáním. Tyto pohledy uváděly obyčejně pyšného Danglarse v zoufalství, onoho večera si jich však sotva povšiml.

"A co záleží mně na vašem špatném rozpoložení?" tázala se baronka, podrážděna manželovou nehnutostí. "Což se mne ty věci týkají? Zavřete si své špatné rozmary do svých pokojů, nebo je odkažte do svých kanceláří. Máte účetní, které platíte, vylívejte si na nich své špatné rozmary!"

"Nikoli," odvětil Danglars; "mýlíte se ve svých radách, madame, proto se také jimi nebudu říditi. Mé kanceláře jsou mým Paktolem, jak praví, tuším, pan Desmoutiers, a nechci jim překážet vchodu, ani rušit jejich klid. Moji účetní jsou poctiví lidé, kteří vydělávají mi jmění a kterým dávám plat nekonečně nižší, než jaký zasluhují, cením-li je podle toho, co vynášejí. Na ně se tedy nerozzlobím, ale za to na ty, již jedí mé obědy, trhají mé koně a ruinují mou pokladnu."

"A copak je to za lidi, již ruinují vaši pokladnu? Prosím, vyjádřete se jasněji, pane."

"Oh, buďte klidná, mluvím-li v hádankách, nečiním tak proto, že bych vás chtěl trápit těžkým rozluštěním," odsekl Danglars. "Lidé, kteří ruinují mou pokladnu, jsou ti, již vytáhnou z ní pět set tisíc franků v hodině."

"Nerozumím vám, pane," pravila baronka, snažíc se potlačit chvění hlasu i červeň lící.

"Naopak, rozumíte velmi dobře," odvětil Danglars, "ale setrváte-li ve své špatné vůli, řeknu vám, že jsem na španělské výpůjčce prodělal sedm set tisíc franků."

"Ach, vida!" zvolala baronka posměšně. "A mne činíte zodpovědnu za tu ztrátu?"

"Proč ne?"

"Já za to mohu, že jste prodělal sedm set tisíc franků?"

"Já rozhodně ne!"

"Řekla jsem vám jednou provždy, pane," ostře pronesla baronka, "abyste mi nemluvil o pokladně; té řeči jsem se nenaučila ani u svých rodičů, ani v domě svého prvního chotě."

"To věřím, na mou čest," zvolal Danglars, "neboť nikdo z nich neměl ani sous."

"Právě proto jsem se u nich nenaučila té bankovní hantýrce, která mi tu rve uši od rána do večera; ten cinkot stále znovu a znovu přepočítávaných tolarů mi je odporný a jen zvuk vašeho hlasu je mi ještě nepříjemnější."

"Opravdu?" prohodil Danglars. "To je zvláštní! Já se vždy domníval, že máte na mých operacích nejživější zájem!"

"Já? A kdo vám mohl vnuknout takovou hloupost?"

"Vy sama."

"Ach, podívejme se!"

"Ovšem."

"Ráda bych, abyste mi sdělil, za jakých okolností."

"Oh, můj Bože, to je snadná věc. Minulého února zmínila jste se mi vy první o haitských úpisech; zdálo se vám, že do Havru připlula loď, nesoucí zprávu, že vyrovnán byl plat, o němž panovala domněnka, že dojde k němu až někdy za uherský měsíc. Znám prozíravost vašich snů; dal jsem tedy pod rukou skoupit všecky úpisy haitského dluhu, které jsem sehnal a vydělal jsem čtyři sta tisíc franků, z nichž bylo vám svědomitě odevzdáno sto tisíc. Dělala jste s nimi, co jste chtěla, to se mne netýká.

V březnu šlo o koncesi ke stavbě železnice. Tři společnosti se o ni ucházely, nabízejíce stejné záruky. Pravila jste mi, že váš instinkt - a ačkoli tvrdíte, že spekulace jsou vám cizí, já naopak mám váš instinkt v jistých záležitostech za velmi

správný - pravila jste mi, že váš instinkt vám napovídá, že povolení bude dáno společnosti tak zvané Jižní!

Upsal jsem okamžitě dvě třetiny akcií té společnosti. Výsada byla jí skutečně povolena; jak jste předvídala, cena akcií se ztrojnásobila a já shrábl milion, z něhož bylo vám odevzdáno dvě stě padesát tisíc franků na špendlíky. Jak jste naložila s těmi dvěma sty padesáti tisíci?"

"Ale, pane, kam tím míříte?" zvolala baronka, všecka se chvějíc zlostí a netrpělivostí.

"Trpělivost, madame, už jsem u hlavního bodu."

"Na štěstí!"

"V dubnu byla jste na obědě u ministra; hovořilo se o Španělsku a vy vyslechla jste tajný hovor; šlo o vypuzení dona Carlose; koupil jsem španělské úpisy. Došlo k vypuzení a já získal šest set tisíc franků v den, kdy Karel V. překročil Bidassoa. Z těch šesti set tisíc franků obdržela jste padesát tisíc tolarů; byly vaše, naložila jste s nimi podle své libovůle, nežádám z nich žádných účtů. Přesto však nicméně zůstane pravdou, že jste letos obdržela pět set tisíc liber."

"Nu, a potom, pane?"

"Ach, ano, potom! Nuže, potom se to právě začalo kazit."

"Vy máte způsob mluvy... vskutku..."

"Ten způsob vyjadřuje mé myšlenky a to je vše, co potřebuji... Potom... událo se to před třemi dny, to potom! Před třemi dny tedy bavila jste se s panem Debrayem o politice a domnívala jste se vyrozumívat z jeho slov, že don Carlos vrátil se do Španělska. Já prodávám své papíry, zpráva se rozšíří, vznikne panika, já už neprodávám, nýbrž dávám. Druhého dne se shledá, že zpráva byla nepravdivá a že následkem té nepravdivé zprávy přišel jsem o sedm set tisíc franků."

"Nuže?"

"Nuže, když já vyplácím vám čtvrtinu, vyhraji-li, vy tedy dluhujete mi čtvrtinu, prohraji-li. Čtvrtina ze sedmi set tisíc franků je sto sedmdesát pět tisíc franků."

"Ale co mi tu povídáte, je podivné, a já opravdu nevím, jak uvádíte ve spojení s celou tou záležitostí jméno páně Debrayovo."

"Protože, nemáte-li snad náhodou těch sto sedmdesáti pěti tisíc franků, které požaduji, vypůjčíte si je od svých přátel a protože pan Debray je vaším přítelem."

"Fuj!" vzkřikla baronka.

"Oh, žádná gesta, žádný křik, žádné moderní drama, madame, jinak budu nucen vám říci, že vidím v duchu pana Debraye, jak se chechtá nad svými pěti sty tisíci franků, které jste mu letos vyplatila, a jak si pochvaluje, že konečně našel, čeho ani neobratnější hráč nikdy nemohl objevit, totiž ruletu, v níž se vyhrává bez sázky a v níž se neztrácí, prohraje-li se."

Baronka chtěla vybuchnout.

"Bídníče," zvolala, "odvážíte se říci, že jste nevěděl o tom, co se mi dnes opovažujete vyčítat?"

"Neříkám vám, že jsem věděl, neříkám, že jsem nevěděl, říkám vám: pozorujte mé chování od čtyř let, co přestala jste být mou ženou a co já přestal jsem být vaším manželem, uvidíte, bylo-li si vždycky důsledno, či ne. Nějaký čas před naší roztržkou přála jste si studovat hudbu s oním slavným barytonem, jenž vystoupil s takovým úspěchem v Théâtre Italien; já chtěl studovat tanec s onou tanečnicí, jež získala si takovou slávu v Londýně. Stálo mne to, jak za vás, tak i za mne, asi sto tisíc franků. Neříkal jsem nic, neboť mezi manželi musí vládnout harmonie. Mají-li muž i žena důkladně znát tanec a hudbu, není sto tisíc franků mnoho. Brzy nato se vám zpěv zprotivil a napadlo vám studovat diplomacii s ministerským sekretářem; nechal jsem vás studovat. Chápete: co mi na tom sejde. Vždyť si platíte hodiny, které berete, ze své soukromé pokladny. Ale dnes pozoruji, že čerpáte z mé a že vaše učení může mne státi sedm set tisíc franků měsíčně. Dosti, madame! Tohleto nemůže trvat. Buď bude diplomat dávat hodiny... zdarma a já ho strpím; nebo již ani nevkročí do mého domu. Rozumíte, madame?"

"Oh, to je přílišné, pane!" zvolala Hermína, dusíc se. "Překračujete hranice hanebnosti!"

"Já však vidím s potěšením," odvětil Danglars, "že vy nezůstala jste za nimi a že jste dobrovolně uposlechla příkazu zákoníku: Žena má následovat svého muže!"

"Urážky!"

"Máte pravdu, ustaňme a uvažujme chladně. Já jsem se nikdy nemíchal do vašich záležitostí, leč pro vaše dobro; učiňte právě tak. Má pokladna se vás netýká, pravíte? Budiž; operujte se svou, ale neplňte ani nevyprazdňujte mé. Ostatně kdož ví, není-li to nějaký politický uskok? Možná, že ministr, zuřivý, že jsem v opozici, a žárlivý na všeobecné sympatie, jimž se těším, umluvil se s Debrayem, že mne zničí."

"Velmi pravděpodobné!"

"Nu ano; kdo to jakživ viděl... nepravdivá telegrafická zpráva! Vždyť je to nemožné, nebo aspoň téměř nemožné! Dvě docela různé značky, dané dvěma posledními telegrafy!... To je opravdu uděláno schválně pro mne."

"Pane," pravila baronka skromněji, "je vám, tuším, přece známo, že ten úředník byl vyhnán, ba, že se i mluvilo o jeho pohnání k soudu; byl vydán rozkaz, aby byl zatčen, a rozkaz nebyl jen proto proveden, že úředník zachránil se před prvním pátráním útěkem, což dokazuje jeho pomatenost nebo jeho vinu... To je omyl."

"Ano, jenž vzbudil smích hlupáků, jenž ministrovi způsobil špatnou noc, jenž nechává pány státní sekretáře mazat papír, ale který mne stojí sedm set tisíc franků."

"Ale, pane," pravila náhle Hermína, "když to vše, podle vás, pochází od pana Debraye, proč neřeknete to přímo panu Debrayovi a proč to přicházíte povídat mně? Proč viníte muže a mstíte se ženě?"

"Cožpak já znám pana Debraye?" odvětil Danglars, "Což ho chci znát? Což chci vědět, že dává rady? Což se chci jimi řídit? Cožpak já hraji? Ne, to vše činíte vy a ne já."

"Ale zdá se mi, že, ježto z toho máte užitek..."

Danglars pokrčil rameny.

"Ženy jsou skutečně bláhová stvoření, která považují se za genie, měly-li jednu nebo deset pletek, o nichž si právě vrabci na střeše neštěbetají. Ale uvažte přec, že, kdybyste byla zatajila své nevázanosti i samému svému muži, což je přece nejlehčím úkolem toho umění, neboť mužové většinou nechtějí vidět - byla byste jen bledou kopií toho, co činí polovina žen ze společnosti, vašich přítelkyň. Ale u mne není tomu tak; já jsem viděl a vždycky viděl; asi od šestnácti let zatajila jste mi snad myšlenku, ale ani jeden krok, ani jeden čin, ani jednu chybu. Vy radovala jste se ze své obratnosti a pevně jste věřila, že mne klamete, a co z toho následovalo? Že díky mé předstírané nevědomosti nebylo mezi vašimi přáteli - od pana de Villefort až po pana Debraye - ani jednoho, který by se byl přede mnou netřásl. Není ani jediného, jenž nebyl by mne považoval za pána domu, což je zde u vás mým jediným nárokem; krátce není ani jediného, jenž byl by se vám odvážil o mně říci, co já sám jsem vám dnes o sobě řekl. Dovoluji vám činiti mne nenáviděným, ale zabráním vám učinit mne směšným, a hlavně a především vám výslovně zakazuji přivádět mne na mizinu."

Až do okamžiku, kdy bylo proneseno jméno Villefortovo, baronka se dosti dobře ovládala; při tom jméně však zbledla a vstavši jako vyzdvednuta pérem, vztáhla ruce vpřed, jako by chtěla zažehnati zjevení. Pak učinila tři kroky k muži, jako by mu chtěla vyrvati konec tajemství, jehož snad neznal, nebo jejž snad nechtěl zplna vysloviti, chovaje asi nějaký odporný úmysl, jako byly skoro vždycky Danglarsovy úmysly.

"Pan de Villefort! Co to znamená? Co chcete říci?"

"Znamená to, madame, že pan de Nargonne, váš první manžel, nejsa ani filosofem ani bankéřem, či snad jsa tím i oním, a vida, že od státního návladního nelze ničeho získat, zemřel zármutkem nebo hněvem, našed vás v šestém měsíci těhotenství po devítiměsíční nepřítomnosti. Jsem surový; nejen, že to vím, ale chlubím se tím dokonce: je to jedna z mých podmínek úspěchu v mých obchodních manipulacích. Proč, místo aby zabil, dal se zabít sám? Protože nemusil zachraňovat pokladnu. Já však náležím své pokladně. Pan Debray, můj společník, způsobil mi ztrátu sedmi set tisíc franků, ať nese svou část ztráty a budeme pokračovat ve svých obchodních stycích. Ne-li, chce-li mi zastavit platy, ať učiní, co činí bankrotář: ať zmizí. Eh, můj Bože, je to roztomilý hoch, vím, jsou-li jeho zprávy přesny, ale nejsou-li, je jich ve společnosti padesát, kteří stojí za víc než on."

Paní Danglarsová byla zkamenělá, přesto však sbírala všecky síly, aby odpověděla na tento poslední útok. Sklesla do křesla, myslíc na Villeforta, na scénu při obědě, na podivnou tu řadu neštěstí, jež od několika dní stíhala ráz naráz její dům a měnila v skandální hádky vyhřátý klid její domácnosti. Danglars na ni ani nepohlédl přes to, že dělala, co mohla, aby omdlela. Vyšel z ložnice, nedodav již ani slova a odebral se do svých pokojů. A tak, když paní Danglarsová probrala se ze své poloviční mdloby, mohla se domnívat, že měla hrozný sen.

IX.
PLÁNY SE SŇATKEM.

Druhého dne po této scéně, ve chvíli, kterou obyčejně Debray volíval k vykonání krátké návštěvy u paní Danglarsové, než odebral se do kanceláře, neobjevilo se jeho kupé na dvoře.

Právě na tu chvíli, to jest na půl jedné, objednala si paní Danglarsová svůj kočár a vyjela.

Danglars, stoje za záclonou, sledoval tajně tento odjezd, jejž očekával. Nařídil, aby mu bylo ihned oznámeno, jakmile se madame vrátí. Za dvě hodiny však nebyla baronka ještě zpět.

Ve dvě hodiny poručil si kočár, odebral se do sněmovny a dal se zapsati jako řečník proti státnímu rozpočtu.

Od dvanácti do dvou hodin v poledne zůstal Danglars ve své pracovně, otvíraje depeše, zachmuřuje se stále víc a více, řadě čísla pod čísla, a přijal mezi jinými návštěvami i majora Cavalcantiho, jenž, stále tak moudrý, tak tuhý a tak přesný, dostavil se v ustanovenou hodinu, aby skoncoval svou záležitost s bankéřem.

Vyšed ze sněmovny, kde během sezení dával najevo známky prudkého rozčilení a vystupoval proti ministerstvu s ještě větší příkrostí než obyčejně; usedl Danglars opět do svého vozu a rozkázal kočímu, aby dovezl ho na Elysejská Pole čís. 30.

Monte Cristo byl doma; leč měl u sebe návštěvu a požádal Danglarse, aby okamžik počkal v saloně.

Zatímco bankéř čekal, otevřely se dveře a vešel muž v rouše abbéa, jenž, jsa nepochybně v domě důvěrněji znám, nečekal jako Danglars, nýbrž pozdravil jej a zamířil k dalším komnatám, kde zmizel.

Okamžik nato otevřely se znovu dveře, za nimiž kněz zmizel, a objevil se Monte Cristo.

"Promiňte, drahý barone," pravil, "ale můj dobrý přítel, abbé Busoni, kterého jste asi viděl tudy projíti, přijel právě do Paříže. Byli jsme velmi dlouho od sebe odloučeni a já nemohl jsem se odhodlat opustit jej ihned. Doufám, že mi proto odpustíte, že jsem vás nechal čekat."

"Jakže," zvolal Danglars, "to je přece samozřejmé! Zvolil jsem nevhodnou chvíli, vzdálím se tedy."

"Naprosto ne, naopak, posaďte se! Ale můj Bože, co je vám? Vyhlížíte velmi ustaraně; lekáte mne, skutečně. Zarmoucený kapitalista je jako kometa, zvěstuje vždycky nějaké veliké neštěstí."

"Co mi je, drahý pane?" odvětil Danglars. "Je mi to, že nepřízeň osudu pronásleduje mne od několika dní a že dovídám se jen zlé zprávy."

"Ach, můj Bože," pravil Monte Cristo, "byl byste snad měl zase nějaké neštěstí na burse?"

"Ne, z toho jsem vyléčen, aspoň na několik dní; jde prostě o úpadek v Terstu."

"Opravdu? Snad není náhodou tím úpadkářem Jacopo Manfredi?"

"Tak jest. Pomyslete si, člověk, s kterým jsem uzavíral - už ani sám nevím od kdy - za osrn až devět set tisíc franků ročně obchodů. Nikdy neshoda v účtech, nikdy opoždění; chlapík, jenž platil jako kníže... který platí. Spustil jsem se s

ním na milion půjčky a můj prožluklý Jacopo Manfredi zastaví platy!"

"Opravdu?"

"Je to neslýchaný osud. Mám u něho za šest set tisíc liber pohledávek, jež mi nejsou zaplaceny, a kromě toho mám za čtyři sta tisíc směnek, jím podepsaných a splatných u jeho pařížského korespondenta koncem tohoto měsíce. Dnes je 30., poslal jsem pro peníze. Ale tu máš! Korespondent zmizel. S mou španělskou záležitostí dělá mi to pěknou měsíční uzávěrku."

"A je to skutečná ztráta, ta španělská záležitost?"

"To si myslím! Jen sedm set tisíc franků mi zmizelo z pokladny!"

"Jak u čerta je možno, že vy, takový starý bursián, musil jste učinit tak drahou zkušenost?"

"Eh, tím je moje žena vinna. Zdálo se jí, že don Carlos vrátil se do Španělska; věří totiž ve sny. Říká, že je to magnetism, a tvrdí, že když se jí něco zdá, musí se to nevyhnutelně splnit. Pro toto její přesvědčení dovoluji jí hrát; má svého bursovního agenta a svou pokladnu; hraje a prohrává. Je ovšem pravda, že hraje o své peníze a ne o mé. Ale to nevadí; uznáte, když ze ženiny kapsy vyletí sedm set tisíc franků, že si toho muž také trochu všimne. Jakže, vy jste to nevěděl? Vždyť to nadělalo ohromný rámus."

"Ovšem, slyšel jsem o tom, ale neznal jsem podrobností. Kromě toho jsem také naprostým ignorantem v těchto bursovních záležitostech."

"Vy tedy nehrajete?"

"Já? A prosím vás, jak bych hrál? Je mi už teď tak dost obtížno vyznat se ve svých příjmech a pak bych byl nucen vzíti si kromě intendanta ještě účetního a pokladníka. Ale co se týká španělské záležitosti, zdá se mi, že historie návratu dona Carlose nebyla pouhým barončiným snem. Což nepsaly o tom noviny?"

"Vy tedy věříte novinám?"

"Já? Naprosto ne. Ale zdá se mi. že ten poctivý Messager je výjimkou v pravidlu a oznamuje jen zprávy jisté, zprávy telegrafické."

"Nu, a to právě je nevysvětlitelno," odtušil Danglars. "Zpráva o návratu dona Carlose byla skutečně zprávou telegrafickou."

"Takže," prohodil Monte Cristo, "ztrácíte tento měsíc asi sedmnáct set tisíc franků?"

"Žádné asi, je to přesně ten obnos."

"Hrome, pro jmění třetího řádu," poznamenal Monte Cristo útrpně, "je to těžká rána."

"Třetího řádu?" opakoval Danglars, poněkud pokořen. "Co tím, u čerta, rozumíte?"

"Nu ovšem," pokračoval Monte Cristo, "dělím jmění na tři kategorie: jmění prvního řádu, jmění druhého řádu, jmění třetího řádu. Jměním prvního řádu nazývám takové, jež sestává z pokladů, které máme po ruce, pozemky, doly, důchody států jako je Francie, Rakousko a Anglie, tvoří-li ty poklady - doly, důchody - úhrnnou cenu sta milionů. Jměním druhého řádu nazývám výtěžky z výroby, společenské podniky, místokrálovství a knížectví, nepřesahující patnáct set tisíc franků důchodu a tvořící kapitál padesáti milionů. A konečně jměním třetího řádu nazývám kapitál, uložený na úroky a úroky z úroků, zisk, závislý na vůli druhého nebo na rozmaru náhody, jejž úpadek poškodí, jímž telegrafická zpráva otřese; náhodné spekulace, slovem operace podřízené osudu, který mohl by být nazván nižší mocí u porovnání s mocí vyšší, totiž mocí přírodní; celek, tvořící skutečný či zdánlivý kapitál patnácti milionů. Řekněte, není to tak přibližně vaše postavení?"

"Na mou věru, je!" přisvědčil Danglars.

"Z toho vyplývá," pokračoval Monte Cristo nepohnutě, "že po takových šesti měsíčních uzávěrkách, jako byla tato, je dům třetího řádu v agónii."

"Oh," prohodil Danglars s velmi bledým úsměvem, "jak to ženete!"

"Řekněme tedy sedm měsíců," mluvil Monte Cristo dále tímž tónem. "Povězte, myslil jste na to někdy, že sedmkrát sedmnáct set tisíc franků je asi dvanáct milionů... ? Ne? Nuže, máte pravdu, neboť při podobných úvahách by člověk nikdy nemanipuloval se svými kapitály, které jsou finančníku tím, čím je civilisovanému člověku kůže. Máme více nebo méně nádherné šaty a to je náš úvěr; když však člověk zemře, má jen svou kůži a právě tak, když zanecháte obchodu, máte jen své skutečné jmění, pět, šest milionů nanejvýš. Neboť jmění třetího řádu representují obyčejně jen třetinu nebo čtvrtinu své zdánlivé výše, jako bývá železniční lokomotiva v kouři, jenž ji zahaluje a zvětšuje, jen více nebo méně silným strojem. Nuže, z těch pěti milionů, které tvoří vaše skutečná aktiva, ztratil jste právě téměř dva, jež zmenšují o tolik vaše jmění zdánlivé, nebo váš úvěr. To znamená, drahý pane Danglarsi, že vaše kůže byla otevřena ranou, která, být čtyřikrát opakována, přivodí smrt. Ach, dejte si pozor, drahý pane Danglarsi. Potřebujete peněz? Mám vám půjčit?"

"Jak špatný jste počtář!" zvolal Danglars, svolávaje na pomoc všecku filosofii a všecku přetvářku. "Touto dobou vrátily se již všecky peníze do mých pokladen jinými zdařenými spekulacemi. Krev, puštěná žilou, obnovila se vyživováním. Ztratil jsem bitvu ve Španělsku, byl jsem poražen v Terstu, ale moje námořní armáda jistě přinesla nějaké fondy z Indie a moji pionéři objevili možná nějaké doly v Mexiku."

"Velmi dobře, velmi dobře! Ale jizva zůstane a při první ztrátě otevře se znovu."

"Ne, protože já jdu jen na jisto," trval na svém Danglars se všední mnohomluvností šarlatána, jehož povoláním jest kázati svůj úvěr. "Abych byl zničen, musily by se zřítit tři vlády."

"Kata! I to se již přihodilo."

"Aby nebylo úrody na celém světě."

"Vzpomeňte si na sedm krav tučných a sedm krav hubených."

"Nebo aby se moře stáhlo jako za časů Faraónových. A i tak je ještě několik moří a lodě potřebovaly by se jen změnit v karavany."

"Tím líp, tisíckrát líp, drahý pane Danglarsi," pravil Monte Cristo; "vidím, že jsem se mýlil a že vy náležíte mezi jmění

druhého řádu."

"Myslím, že se mohu nadíti té cti," pravil Danglars s oním obvyklým úsměvem, jenž Monte Cristovi připadal jako jeden z měsíčních úplňků, jimiž špatní malíři zdobí své zříceniny. "Ale když již tak mluvíme o obchodních záležitostech," dodal jsa šťasten, že našel příležitost ke změně hovoru, "povězte mi, prosím, co mohu učinit pro pana Cavalcantiho."

"Nu, dát mu peníze, má-li u vás úvěr a zdá-li se vám ten úvěr dobrý."

"Výborný! Dostavil se dnes ráno se směnkou na čtyřicet tisíc franků vystavenou na vás, splatnou při předložení, podepsanou Busonim, a poslanou vámi mně s vaším rubopisem. Pochopíte, že jsem mu okamžitě vyplatil jeho čtyřicet tisícovek."

Monte Cristo pokynul hlavou na znamení souhlasu.

"To však není všecko," pokračoval Danglars; "otevřel u mne úvěr svému synovi."

"Bez indiskretnosti: kolik dává tomu mladíkovi?"

"Pět tisíc franků měsíčně."

"Šedesát tisíc franků ročně. Myslil jsem si to," pravil Monte Cristo, krče rameny. "Jsou to držgrešle, ti Cavalcantiové. Co si myslí, že může mladý muž počít s pěti tisíci franky měsíčně?"

"Chápete, že, bude-li hoch potřebovat o několik tisíc franků víc..."

"Nečiňte tak, otec by vám je nechal na váš účet; vy neznáte těch zaalpských milionářů, jsou to praví harpagoni! A kým je mu otevřen ten úvěr?"

"Oh, firmou Fenzi, jednou z nejlepších florentských firem."

"Nechci říci, že o to přijdete - toho jsem dalek, ale držte se přesně slov dopisu."

"Vy byste tedy neměl důvěry k tomu Cavalcantimu?"

"Já? Dal bych mu deset milionů na jeho podpis. Náleží mezi jmění druhého řádu, o nichž jsem vám právě povídal, drahý pane Danglarsi."

"A při tom jak je prostý! Byl bych ho býval považoval za majora, nic víc."

"A byl byste mu prokázal čest, neboť máte pravdu, není vzhledného zevnějšku. Když jsem ho viděl po prvé, působil na mne dojmem starého poručíka, zplesnivělého pod epoletou bez třásní. Ale všichni Italové jsou takoví: neoslňují-li jako králové z východu, podobají se starým židům."

"Mladík je vzhlednější," poznamenal Danglars.

"Ano, snad trochu ostýchavý, ale celkem se mi zdál slušný. Bál jsem se o něho."

"Proč?"

"Protože jste ho u mne viděli takřka při jeho vstupu do společnosti, jak mi aspoň bylo řečeno. Cestoval s velmi přísným vychovatelem a nikdy nepřišel do Paříže."

"Všichni tito vznešení Italové mají ve zvyku ženit se mezi sebou, není-li pravda?" tázal se Danglars nedbale. "Spojují rádi svá jmění."

"Pravda, obyčejně se tak stává. Ale Cavalcanti je originál a nečiní nic jako ostatní. Nikdo mi nevymluví, že poslal syna do Paříže, aby si tu našel ženu."

"Myslíte?"

"Jsem si tím jist."

"A slyšel jste o jeho jmění?"

"Kdykoli jsem chtěl; jenomže jedni připisují mu miliony, jiní pak tvrdí, že nemá ani paola."

"A jaké je vaše mínění?"

"Na to se nemůže spoléhat; je to moje čistě osobní mínění."

"Nu přece..."

"Mé mínění je, že všichni ti staří podestové, všichni ti bývalí condottieři - neboť Cavalcantiové veleli armádám, vládli provinciemi - mé mínění tedy je, že zakopali miliony do koutů, o nichž jen jejich nejstarší synové věděli a dávali vědět svým nejstarším synům z generace na generaci. Důkazem toho jest, že všichni jsou žlutí a suší jako jejich zlaťáky z doby republiky, jichž barvy nabývají stálým pohlížením na ně."

"Výborně," souhlasil Danglars; "je to tím pravdivější, že všichni ti lidé nevládnou ani palcem země."

"Aspoň velmi málo; já na příklad znám z majetku Cavalcantiho jedině jeho palác v Lucce."

"Ach, palác!" zvolal se smíchem Danglars. "Tu už je něco!"

"Ano, a ještě jej pronajímá ministru financí, kdežto sám bydlí v domečku. Oh, řekl jsem vám již, že považuji toho člověka za skoupého."

"Nu, nu, nelichotíte mu!"

"Poslyšte, já ho sotva znám: myslím, že jsem ho viděl třikrát za svého života. Co o něm vím, vím od abbého Busoniho a od něho samého. Dnes ráno sděloval mi své plány se synem a naznačil mi, že ho již omrzelo nechávat spát značné fondy v Itálii, jež je mrtvou zemí, a že by chtěl najít buď ve Francii nebo v Anglii nějaký prostředek, jak výnosně užíti svých milionů. Nezapomínejte však, že, ačkoli mám k abbému Busonimu osobně největší důvěru, neručím sám za nic."

"Přes to děkuji vám za klienta, jejž jste mi poslal, přibylo tím velmi krásné jméno v mých seznamech a můj pokladník, kterému jsem vysvětlil, kdo jsou Cavalcantiové, je naň všecek hrdý. Ale když tak o tom mluvíme - ale je to jen pouhý turistický detail - když ti lidé žení své syny, dávají jim věno?"

"Ach, můj Bože, to záleží na okolnostech. Znal jsem jednoho italského knížete, bohatého jako zlatý důl, jedno z předních jmen Toskánska, který dával svým synům, když se ženili podle jeho vůle, miliony, a když se oženili proti jeho vůli, vyplácel jim důchod pouhých třiceti tolarů měsíčně. Připustíme, že Andrea ožení se podle otcova přání; pak možná dostane jeden, dva i tři miliony. Kdyby si vzal na příklad dceru bankéřovu, možná, že by se Cavalcanti i nějak zúčastnil obchodů synova tchána. Připusťme však vedle toho, že se mu jeho snacha nezalíbí - pak dobrou noc, otec Cavalcanti

položí ruku na klíč své pokladny, zavře ji na dva západy a pan Andrea bude nucen žít jako syn pařížské rodiny, poznamenávat karty a falšovat kostky."

"Ten hoch najde nějakou bavorskou nebo peruvianskou princeznu; bude jistě chtít uzavřenou korunu, nějaké Eldorado, spojené s Potosim."

"Ne, všichni ti velmožové s oné strany Alp hojně se žení s obyčejnými smrtelnicemi; jsou jako Jupiter, rádi křižují rody. Ale což pak chcete oženit Andreu, drahý pane Danglarsi, že mi kladete všecky ty otázky?"

"Na mou věru," odvětil Danglars, "nezdálo by se mi to špatnou spekulací. A já jsem spekulant."

"Ale mám za to, že ne snad se slečnou Danglarsovou? Snad byste přece nechtěl, aby Albert toho ubohého Andreu uškrtil?!"

"Albert!" prohodil Danglars, krče rameny. "Ach, ten se tak o to stará!"

"Ale je přece, tuším, zasnouben s vaší dcerou?"

"Totiž pan de Morcerf a já mluvili jsme několikrát o tom sňatku, ale paní de Morcerf a Albert..."

"Snad mi neřeknete, že Albert není dobrou partií?"

"Nu, zdá se mi, že slečna Danglarsová vyrovná se zcela dobře panu de Morcerf!"

"Věno slečny Danglarsovy bude opravdu krásné, o tom nepochybuji, zvláště, neprovede-li telegraf nové hlouposti."

"Oh, nejde tu jen o věno. Ale řekněte mi..."

"Nuže?"

"Proč jste nepozval Morcerfa a jeho rodinu k obědu?"

"Učinil jsem tak, ale namítl, že musí jet do Dieppu s paní de Morcerf, které byl doporučen mořský vzduch."

"Ano, ano," odtušil Danglars se smíchem, "ten jí jistě svědčí."

"Proč?"

"Protože jej dýchala v mládí."

Monte Cristo minul úštipek zdánlivě bez povšimnutí.

"Konečně však," pravil hrabě, "není-li Albert tak bohat, jako slečna Danglarsová, nemůžete přece jen popříti, že má krásné jméno."

"Budiž, ale moje je mi právě tak milé," odvětil Danglars.

"Zajisté, vaše jméno je populární a ozdobilo titul, jenž měl zdobit je. Vy však jste příliš inteligentní muž, abyste nebyl pochopil, že podle jistých předsudků, příliš hluboce zakořeněných, než aby bylo lze je vyplemenit, šlechta stará pět set let platí více, než šlechta dvacetiletá."

"Nu, a právě proto," prohodil Danglars s úsměvem, o němž se domníval, že je ironický, "právě proto bych dal přednost panu Andreovi Cavalcantimu před panem Albertem de Morcerf."

"Mám však za to," namítl Monte Cristo, "že Morcerfové vyrovnají se Cavalcantiům?"

"Morcerfové?... Poslyšte, můj drahý hrabě," začal Danglars jiným tónem, "jste zkušený muž, viďte?"

"Myslím si to."

"A kromě toho vyznáte se v erbech."

"Trochu."

"Nuže, pohleďte na barvu mého; je stálejší než barva erbu Morcerfova."

"Proč to?"

"Protože já, nejsem-li baron rodem, aspoň se jmenuji Danglars."

"Nu a dále?"

"Kdežto on se nejmenuje Morcerf."

"Jakže, on se nejmenuje Morcerf?"

"Ani pomyšlení!"

"Ach, jděte!"

"Mne někdo učinil baronem, jsem jím tedy; kdežto on učinil se hrabětem sám, takže jím není."

"Není možná!"

"Poslyšte, drahý hrabě," pokračoval Danglars, "pan de Morcerf je mým přítelem, vlastně mým známým od třiceti let; vy víte, že si svého erbu příliš vysoko necením, neboť jsem nikdy nezapomněl, z čeho pocházím."

"To je důkazem veliké skromnosti nebo veliké hrdosti," poznamenal Monte Cristo.

"Nuže, když já byl malým účetním, byl Morcerf pouhým rybářem."

"A jmenoval se tehdy?"

"Fernand."

"Jen Fernand?"

"Fernand Mongedo."

"Jste si tím jist?"

"Hrome, prodal mi dost ryb, abych ho mohl znát."

"Proč jste mu tedy chtěl dát dceru?"

"Protože Fernand a Danglars, dva povýšenci, oba šlechtici, oba zbohatlí, rovnají se sobě navzájem v jádru; ovšem až na jisté věci, které se o něm povídají a které se nikdy nepovídaly o mně."

"Copak?"

"Nic."

"Ach, ano, rozumím; co mi zde vyprávíte, vybavuje mi v mysli vzpomínku na jméno Fernanda Mongeda. Slyšel jsem to jméno v Řecku."

"Ve spojení se záležitostí Ali Pašovou?"

"Právě."
"To je právě to tajemství," pravil Danglars, "a přiznávám, se, že bych dal mnoho, kdybych je mohl odhalit"
"Nebylo by to tak těžké, kdyby vám na tom velice záleželo."
"Jak to?"
"Ovšem, máte snad přece nějakého korespondenta v Řecku?"
"To by bylo!"
"V Janině?"
"Mám je všude..."
"Nuže, pište svému korespondentovi do Janiny a otažte se ho, jakou úlohu hrál v katastrofě Ali Tebelinově Francouz, jménem Fernand."
"Máte pravdu," zvolal Danglars, rychle vstávaje. "Ještě dnes mu napíši!"
"Učiňte tak."
"Učiním."
"A obdržíte-li nějakou hodně skandální zprávu..."
"Sdělím vám ji."
"Učiníte mi potěšení."
Danglars vyběhl z komnaty a jedním skokem ocitl se v kočáře.

X.
PRACOVNA STÁTNÍHO NÁVLADNÍHO.

Nechme bankéře vrátit se tryskem domů a sledujme paní Danglarsovou na její časné vyjížďce.
Pravili jsme, že paní Danglarsová dala si v půl jedné zapřáhnout a vyjela.
Zamířila směrem k předměstí Saint Germain, dala se ulicí Mazarine a poručila zastavit u průchodu du Pont-Neuf.
Vystoupila a prošla průchodem. Byla oblečena velmi jednoduše, jak se hodí pro ženy dobrého vkusu k dopolední vycházce.
V ulici Guénégaud vstoupila do fiakru a za cíl cesty udala ulici du Harlay.
Sotva usedla do kočáru, vyňala z kapsy velmi hustý černý závoj, jejž připevnila si na slaměný klobouk. Pak posadila si opět klobouk na hlavu a pohlédnuvši na sebe do malého kapesního zrcátka, viděla s potěšením, že je na ní k rozeznání jen bílá její pleť a zářící zornice oka.
Fiakr přejel po mostě, zvaném Pont-Neuf, a přes náměstí Dauphine vjel do ulice du Harlay; kočímu bylo zaplaceno přímo z vozu, když otevřel dvířka, a paní Danglarsová, skočivši ke schodům, které lehkým krokem přeběhla, ocitla se brzy v chodbě, vedoucí k jednotlivým kancelářím.
Dopoledne bývá v Justičním paláci mnoho práce a ještě více zaměstnaných lidí a zaměstnaní lidé nedívají se na ženy. Paní Danglarsová prošla tedy chodbou, nevzbudivši větší pozornosti, než deset jiných žen, čekajících zde na své advokáty.
Předpokoj pana de Villefort byl pln čekatelů, ale paní Danglarsová ani nemusila pronést svého jména. Sotva se objevila, sluha vstal, přistoupil k ní a tázal se jí, je-li to ona, již pan statní návladní pozval k návštěvě.
Na její kladnou odpověď dovedl ji vyhrazenou chodbou do Villefortovy pracovny.

Úředník seděl v křesle a psal, obrácen zády ke dveřím; slyšel otevřít dveře, sluhu pronést slova: "Vstupte, madame!" a opět zavřít dveře, aniž učinil nejmenšího pohybu. Sotva však dozněly kroky vzdálivšího se sluhy, rychle se obrátil, šel zastrčit závory, stáhnout záclony a prohlédnout každý kout pracovny.
Když pak nabyl jistoty, že nemůže být ani viděn ani slyšen, nabyl zároveň s tou jistotou klidu a pravil:
"Díky, madame, díky za vaši přesnost." A nabídl paní Danglarsové křeslo, které ona přijala, neboť srdce bilo jí tak silně, že pozbývala dechu.
"Je tomu již hodně dávno," začal státní návladní, rovněž usednuv a obrátiv o půl kola své křeslo, aby seděl přímo proti paní Danglarsové, "je tomu již hodně dávno, madame, co nedostalo se mi štěstí hovořit s vámi sám. A k veliké mé lítosti shledáváme se takto, abychom projednali velmi trapnou záležitost."
"Přes to, pane, vidíte, že jsem přišla na první vaše zavolání, ačkoli je tento hovor pro mne jistě ještě trapnější než pro vás."
Villefort se trpce usmál.
"Je tedy pravdou," pravil, odpovídaje spíše svým vlastním myšlenkám než slovům paní Danglarsové, "je tedy pravdou, že všecky naše skutky zanechávají v naší minulosti stopy, ty temné, ony zářivé! Je tedy pravdou, že všecky naše kroky v tomto životě podobají se pohybu plazů v písku a vyrývají brázdu! Ach, mnozí vyhloubili tu brázdu slzami!"
"Pane," promluvila paní Danglarsová, "chápete mé pohnutí, není-li pravda? Mějte tedy, prosím, ke mně ohled. Tento pokoj, kterým prošlo tolik vinníků v hanbě a strachu, toto křeslo, do něhož i já v hanbě a strachu, usedám...! Oh, potřebuji celého svého rozumu, abych neviděla v sobě velmi provinilou ženu a ve vás hrozivého soudce."
Villefort s povzdechem potřásl hlavou.
"A já," odvětil, "já si říkám, že mé místo není v křesle soudcově, nýbrž na lavici obžalovaných."
"Vy?" opáčila paní Danglarsová v údivu.
"Ano, já."
"Myslím, pane, že s vaší strany je to váš puritanism, který si situaci přehání," pravila paní Danglarsová a v jejím

krásném oku objevil se prchavý zásvit. "Ony brázdy, o nichž jste právě mluvil, byly vyhloubeny každým ohnivým mládím. Na dně vášní, na dně zábav je vždycky trochu výčitky. Proto také evangelium, to věčné útočiště nešťastných, dalo nám ubohým ženám za oporu překrásné podobenství o hříšné dívce a cizoložné ženě. Přiznávám se vám také, že, přemýšlím-li o těch opojeních svého mládí, myslívám si někdy, že mi je Bůh odpustí, neboť jsem je svým utrpením ne-li omluvila, aspoň vyrovnala. Ale čeho je se obávati vám, vám mužům, které svět omluví a kterým skandál prospívá?"

"Madame," odvětil Villefort, "znáte mne; nejsem pokrytcem, nebo aspoň nebývám jím bez příčiny. Je-li mé čelo přísné, je takové, protože je mnohé neštěstí zasmušilo; je-li mé srdce zkamenělé, stalo se takovým, aby mohlo snésti rány, jež je stihly. Nebyl jsem takovým v mládí, nebyl jsem takovým onoho večera při zasnoubení, kdy seděli jsme všichni kolem stolu v ulici du Cours v Marseilli. Od té doby však všecko ve mně i kolem mne velice se změnilo; můj život vyplněn byl stíháním obtížných věcí a v těch obtížích drtil jsem ty, kteří dobrovolně nebo nedobrovolně, z pouhé libovůle či náhodou ocitli se mi v cestě a dali vznik těm nesnázím. Je velmi vzácným zjevem, aby to, čeho si prudce přejeme, nebylo prudce hájeno těmi, od nichž chceme to obdržet, nebo kterým snažíme se to vyrvat. A tak většina zlých činů přišla lidem vstříc ve zdánlivé formě potřebnosti; když pak byl v okamžiku vytržení, strachu, opojení zlý čin spáchán, člověk vidí, že měl jej minout a vyhnout se mu. Prostředek, kterého měl použít a kterého ve své slepotě neviděl, objeví se mu před očima, snadný a prostý. Člověk si řekne: Proč jsem neučinil toto místo onoho? Vy, dámy, býváte naopak velmi zřídka trápeny výčitkami, neboť rozhodnutí pocházívá velmi zřídka od vás, vaše neštěstí jsou vám téměř vždycky vnucena, vaše chyby jsou téměř vždy zločiny jiných."

"Ať je tomu jakkoli, pane," pravila paní Danglarsová, "uznejte, že dopustila-li jsem se chyby a byť i jen chyby osobní, dostalo se mi včera večer přísného trestu."

"Ubohá ženo!" pronesl Villefort, tiskna jí ruku. "Příliš přísného na vaše síly, neboť byla byste mu dvakrát málem podlehla - a přece..."

"Nuže?"

"Nuže, musím vám říci... Seberte všecku svou sílu, madame, neboť nejste ještě u konce."

"Můj Bože!" zvolala paní Danglarsová zděšeně. "Co ještě?"

"Vidíte pouze minulost, madame, a ta je zajisté smutná. Nuže, představte si budoucnost ještě smutnější, budoucnost... jistě hroznou... možná, že krvavou!"

Baronka znala Villefortův klid; byla tak polekána jeho rozčilením, že otevřela ústa k výkřiku, ale hlas odumřel jí v hrdle.

"Jak byla vzkříšena ta hrozná minulost?" zvolal Villefort. "Čím to, že vyšla z hrobu a z našich srdcí, v nichž byla pochována, jako fantom, při pohledu na nějž naše líce blednou a čela se zardívají?"

"Ach!" vzdechla Hermína, "nepochybně náhoda!"

"Náhoda!" opakoval Villefort. "Ne, ne, madame, není to náhoda!"

"Je! Což nestalo se to vše náhodou, ovšem osudnou, ale přece jen náhodou? Není to náhoda, že hrabě Monte Cristo koupil ten dům? Není to náhoda, že tam dal kopat? Není to konečně náhoda, že to nešťastné dítě bylo nalezeno pod stromy? Ubohé, nevinné stvoření, vyšlé ze mne a jemuž jsem nemohla vtisknout ani polibek, jemuž jsem však věnovala tolik slz! Ach, celé mé srdce letělo hraběti vstříc, když mluvil o těch drahých ostatcích, nalezených pod květinami!"

"Nuže, ne, madame. A to je právě to hrozné, co vám chci říci," odvětil Villefort bezezvukým hlasem; "ne, nebylo ostatků, nalezených pod květinami; ne, nebylo vykopaného dítěte; ne, nemusíme plakat, nemusíme sténat - musíme se třást!"

"Co tím chcete říci?" zvolala paní Danglarsová, všecka se chvějíc.

"Chci říci, že pan de Monte Cristo, kopaje pod těmi stromy, nemohl najít ani mrtvoly dítěte, ani kování skřínky, neboť pod těmi stromy nebylo ani toho ani onoho."

"Nebylo tam ani toho ani onoho!" opakovala paní Danglarsová, upírajíc na státního návladního oči, jejichž strašlivě rozšířené zřítelnice prozrazovaly její hrůzu; "nebylo tam ani toho ani onoho!" opakovala znovu jako ten, kdo chce tónem slov a zvukem hlasu udržet své myšlenky, již již se chystající ho opustit.

"Ne!" pravil Villefort a čelo skleslo mu na ruce. "Ne, stokrát ne...!"

"Tedy jste tam to ubohé dítě nepohřbil, pane? Proč jste mne klamal? Za jakým účelem? Mluvte!"

"Pohřbil jsem je tam. Ale vyslechněte mne, vyslechněte mne, madame, a politujete mne, neboť celých dvacet let nosil jsem v sobě břímě bolesti, již vám sdělím, aniž bych byl sebe menší její část složil na vás."

"Můj Bože, lekáte mne, ale nevadí, mluvte, poslouchám!"

"Vy víte, jak uplynula ona bolestná noc, kdy ležela jste, zmírajíc, na loži v onom pokoji s červenými damaškovými čalouny, zatím co já, sténaje téměř právě tak, jako vy, očekával jsem vaše osvobození. Dítě přišlo na svět, bylo mi odevzdáno bez hnutí; bez dechu, bez hlasu: považovali jsme je za mrtvé."

Paní Danglarsová sebou trhla, jako by se chtěla vymrštit se židle.

Villefort však ji zadržel, sepjav ruce, jako by ji snažně prosil o pozornost.

"Považovali jsme je za mrtvé," opakoval; "vložil jsem je do truhličky, jež měla nahradit rakev, sešel jsem do zahrady, vykopal jámu a spěšně jsem je zahrabal. Sotva jsem je pokryl zemí, vztáhlo se na mne rámě Korsikánovo. Viděl jsem, jak nějaký stín se vztyčil, jak nějaký blesk se mihl. Ucítil jsem bolest, chtěl jsem vzkřiknout, ledový záchvěv proběhl mi celým tělem a sevřel mi hrdlo. Padl jsem, umíraje, a myslil jsem, že jsem zabit. Nikdy nezapomenu na vaši vznešenou odvahu, když, vzpamatovav se, dovlekl jsem se umíraje pod schody, kam vy, sama umírajíc, přišla jste mi vstříc. Bylo nutno zachovat hroznou tu katastrofu v tajnosti; vy měla jste sílu vrátit se do domu, podporována chůvou; za záminku mého poranění byl udán souboj. Proti všemu očekávání bylo tajemství skutečně zachováno; já byl přenesen do Versaillesu; po tři měsíce zápasil jsem se smrtí; když konečně se zdálo, že probouzím se opět k životu, bylo mi nařízeno jižní slunce a vzduch. Čtyři mužové nesli mne z Paříže do Châlonsu a urazili šest mil denně. Paní de Villefort sledovala

nosítka kočárem. V Châlonsu byl jsem naloděn na Saónu, pak plul jsem po Rhóně a nesen pouze rychlostí proudu byl jsem dopraven do Arlesu. V Arlesu pak jsem byl opět naložen na nosítka a pokračoval v cestě až do Marseille. Uzdravování trvalo mi šest měsíců; neslyšel jsem již o vás a neodvažoval jsem se dotazovati, co se s vámi stalo. Když jsem se vrátil do Paříže, uslyšel jsem, že po smrti pana de Nargonne provdala jste se za pana Danglarse.

Nač jsem myslil od chvíle, kdy vědomí se mi vrátilo? Stále na totéž, stále na onu dětskou mrtvolu, jež v mých snech každé noci unikala ze země a vznášela se nad hrobem, hrozíc mi pohledem i gestem. Sotva jsem se také vrátil do Paříže, informoval jsem se; dům nebyl obydlen od té doby, co jsme jej opustili, ale právě byl pronajat na devět let. Vyhledal jsem nájemce a předstíral jsem, že mi na tom velice záleží, aby dům, patřící otci a matce mé ženy, nepřešel do cizích rukou; nabídl jsem odškodné za zrušení nájmu, bylo na mně žádáno šest tisíc. Býval bych dal deset tisíc, býval bych dal dvacet tisíc. Měl jsem je při sobě, dal jsem na místě podepsat zrušení smlouvy a s oním tak vytouženým postoupením v ruce odjel jsem tryskem do Auteuile. Od doby, kdy jsem ten dům opustil, nikdo do něho nevkročil.

Bylo pět hodin odpoledne, vystoupil jsem do červeného pokoje a očekával noc.

Tam vše, co po celý rok předváděla mi na mysl moje nepřetržitá agónie, objevilo se před mým zrakem s mnohem větší hrozivostí.

Ten Korsikán, jenž vypověděl mi vendettu a jenž sledoval mne z Nimes do Paříže, ten Korsikán, jenž byl ukryt v zahradě a udeřil tam na mne, viděl mne kopat jámu a viděl mne pohřbívat dítě; mohl vás někdy poznati; snad vás znal... Nebudete mu musit vy jednoho dne splatit tajemství té strašlivé příhody...? Nebude mu to sladkou pomstou, až se doví, že jeho dýka mne neusmrtila? Bylo tedy především nutně třeba odstranit všecky stopy této minulosti, zničit všecky její viditelné sledy. V mé paměti podrží vždycky ještě až příliš mnoho skutečnosti.

Proto jsem zničil nájem, proto jsem přišel, proto jsem čekal.

Nastala noc, nechal jsem tmu hodně zhoustnouti. Byl jsem beze světla v pokoji, kde průvan zachvíval portierami, za nimiž domníval jsem se stále viděti nějakého číhajícího špehouna; chvílemi jsem se zachvíval, neboť zdálo se mi, že na tom loži za sebou slyším vaše úpění, a neodvážil jsem se ohlédnouti. Srdce bušilo mi v tichu a já cítil je bít tak prudce, že jsem se domníval, že moje rána se znovu otevře. Konečně všecky různé zvuky venkova pozvolna zanikaly. Pochopil jsem, že nemohu býti viděn ani slyšen a odhodlal jsem se sejít.

Poslyšte, Hermíno, myslím, že jsem právě tak statečný jako jiný muž, ale když jsem vyňal za záňadří onen malý klíček od schodů, který jsme měli oba tak rádi a který chtěla jste dát připevnit k zlatému kroužku, když jsem otevřel dveře, když jsem spatřil okny bledý měsíc vrhat na spirálovité stupně dlouhý světelný pás, podobný strašidlu, zadržel jsem se stěny a div jsem nekřičel; zdálo se mi, že se o mne pokouší šílenství.

Konečně jsem byl s to ovládnouti se. Stupeň po stupni sešel jsem se schodů; jen něco jsem nemohl přemoci, totiž podivné chvění kolenou. Držel jsem se křečovitě zábradlí; kdybych se byl na okamžik pustil, byl bych se býval zřítil.

Přišel jsem k dolejším dveřím; za těmito dveřmi stál opřen o zeď rýč. Opatřil jsem si zacloněnou svítilnu; uprostřed trávníku jsem se zastavil, rozžehl ji a zase šel dál.

Bylo koncem listopadu, všecka zeleň zahrady zmizela, stromy byly pouhé kostry s dlouhými vyzáblými rameny a suché listí šustilo v písku pod mými kročeji.

Hrůza mi tak svírala srdce, že, přibliživ se ke křoví, vyňal jsem z kapsy pistoli a nabil ji. Stále se mi zdálo, že mezi větvovím zjevuje se mi tvář Korsikánova.

Posvítil jsem si zacloněnou svítilnou do křoví: bylo prázdné. Rozhlédl jsem se kol dokola, byl jsem opravdu sám; žádný zvuk nerušil nočního ticha, kromě houkání sovy, jež vysílala do noci svůj ostrý, zlověstný křik jako výzvu nočním fantonům.

Pověsil jsem svítilnu na křivou větev, které všiml jsem si již loni, právě na místě, kde jsem stanul, abych vykopal jámu.

Během léta vyrostla na tom místě velmi hustá tráva a když nastal podzim, nebylo nikoho, kdo by ji skosil. Leč jedno méně zarostlé místo upoutalo moji pozornost; bylo zřejmo, že jsem tam kopal. Dal jsem se do díla.

Dočkal jsem se tedy konečně chvíle, kterou očekával jsem déle než rok!

Jak jsem také doufal, jak jsem pracoval, jak jsem zkoumal každý chomáč trávy, domnívaje se, že narážím již rýčem na odpor! Nic! A přece jsem již vyhloubil jámu dvakrát hlubší, než byla první. Myslil jsem, že jsem se zmýlil, že jsem se přehlédl v místě; rozhlížel jsem se, prohlížel jsem stromy, hleděl jsem poznati nápadnější podrobnosti. Studený, ostrý vítr hvízdal bezlistým větvovím, a přece řinul se mi pot po čele. Pamatoval jsem se, že obdržel jsem bodnutí ve chvíli, kdy sešlapával jsem zemi, abych zakryl jámu; dupaje po zemi, držel jsem se čilimníku; za mnou byla umělá skála, sloužící procházejícím se za sedátko, neboť když má ruka, opustivši čilimník, sklesla, ucítila chlad toho kamene. Po pravé straně stál mi čilimník, za mnou byla skála; sklesl jsem na ni, vstal jsem opět a znovu jal jsem se kopati hloub a šíř: nic! Stále nic! Truhličky tam nebylo."

"Truhličky tam nebylo?" šeptala paní Danglarsová bez dechu hrůzou.

"Nemyslete, že jsem se omezil na ten pokus," pokračoval Villefort; "ne. Prohledal jsem celé křoví; domníval jsem se, že vrah, maje za to, že je to poklad, vykopal skřínku, chtěje se jí zmocniti a odnesl ji; zpozorovav pak svůj omyl, vykopal sám jámu a vložil ji do ní; nic. Pak mě napadlo, že nebyl tak opatrný a že ji prostě jen hodil do nějakého kouta. Připustiv tuto poslední možnost, potřeboval jsem k svému hledání denního světla. Vystoupil jsem opět nahoru do pokoje a čekal jsem."

"Oh, můj Bože!"

"Když nastal den, sešel jsem znovu do zahrady. Nejprve zamířil jsem k houští; nadál jsem se, že najdu tam nějaké stopy, jež unikly mi snad ve tmě. Rozryl jsem zemi na prostoře, měřící přes dvacet čtverečných stop, asi do dvou stop hloubky. Nádeníku byl by stačil sotva den k vykonání toho, co já vykonal za hodinu. Nic, neviděl jsem naprosto ničeho.

Tu jal jsem se pátrat po truhličce podle své dřívější domněnky, že snad byla hozena do některého kouta. Mohlo se tak stát na cestě, vedoucí k malým zahradním vrátkům. Ale toto druhé pátrání bylo právě tak bezvýsledné jako první a já vrátil se se sevřeným srdcem k houští, jež neponechávalo mi již žádné naděje."

"Oh," zvolala paní Danglarsová, "to bylo k zešílení."

"Doufal jsem tak okamžik," pravil Villefort, "ale nedostalo se mi toho štěstí. Leč sebrav všecky své síly a tím i všecky své myšlenky, tázal jsem se sama sebe: proč by ten muž byl odnesl tu mrtvolu?"

"Nu, sám jste to řekl," připomenula paní Danglarsová; "aby měl důkaz."

"Oh ne, madame, to to nemohlo být; mrtvolu nikdo nepodrží rok u sebe; mrtvola ukáže se úředníku a pohřbí se. Leč nic z toho všeho se nestalo."

"Nu, a pak tedy...?" tázala se Hermína, všecka se třesouc.

"Pak stalo se snad něco hroznějšího, něco osudnějšího, něco strašnějšího pro nás, že totiž snad dítě žilo a že je vrah zachránil."

Paní Danglarsová vyrazila strašlivý výkřik a uchopivši Villeforta za ruce, pravila:

"Mé dítě žilo! Vy jste, pane, zakopal mé dítě živoucí! Nebyl jste jist, že mé dítě je mrtvo, a zakopal jste je! Oh..."

Paní Danglarsová se vztyčila a stála před státním návladním, jehož zápěstí svírala svýma jemnýma rukama, vzpřímená a téměř hrozivá.

"Což vím? Povídám vám to jako cokoli jiného," odpovídal Villefort, a jeho ztrnulý zrak nasvědčoval, že ten tak mocný muž je blízek hranic zoufalství a šílenství.

"Oh, mé dítě, mé ubohé dítě!" volala baronka, sklesnuvši zpět do křesla a dusíc kapesníkem své vzlyky.

Villefort se vzpamatoval a pochopil, že, má-li odvrátit mateřskou bouři, jež stahovala se mu nad hlavou, musí vzbudit i v paní Danglarsové hrůzu, kterou cítil sám.

"Chápete tedy," pravil, vstav nyní sám a přistoupiv k baronce, aby s ní mohl mluvit tišeji, "že, je-li tomu tak, jsme ztraceni: dítě žije a někdo ví, že žije, někdo zná naše tajemství. A ježto hrabě Monte Cristo mluví před námi o dítěti, vykopaném na místě, kde dítěte již nebylo, je to on, jenž zná to tajemství!"

"Ó Bože, Bože, spravedlivý mstiteli!" šeptala paní Danglarsová.

Villefort odpověděl jen jakýmsi zastenáním.

"Ale to dítě, to dítě, pane?" ozvala se opět umíněně matka.

"Oh, co jsem se ho nahledal!" odtušil Villefort, zalomiv rukama. "Co jsem se ho navolal za svých dlouhých bezesných nocí! Co jsem se natoužil po královském bohatství, abych mohl skoupit milion tajemství od milionu lidí a najíti své tajemství mezi nimi! Konečně jednoho dne, kdy chápal jsem se po sté rýče, položil jsem si rovněž po sté otázku: co asi dělal Korsikán s dítětem: dítě překáží prchajícímu: snad, když si všiml, že ještě žije, hodil je do řeky."

"Oh, to není možné!" zvolala paní Danglarsová; "je možno zavraždit člověka ze msty, ale není možno utopit chladnokrevně dítě!"

"Snad je odnesl do nalezince," pokračoval Villefort.

"Ano, ano," zvolala baronka, "tam je mé dítě, pane!"

"Běžel jsem do nalezince a dověděl jsem se, že právě té noci, v noci 20. září, bylo položeno na práh dítě; bylo zavinuto do poloviny plénky z jemného plátna, opatrně roztržené. Na té polovině plénky byla polovina baronské korunky a písmeno H."

"Je to tak, je to tak!" volala paní Danglarsová. "Všecko mé prádlo je tak znamenáno: pan de Nargonne byl baron a já jmenuji se Hermína. Díky Bože! Mé dítě nezemřelo!"

"Ne, nezemřelo!"

"A vy mi to říkáte? Vy mi to říkáte bez obavy, že zemřu radostí, pane! Kde jest? Kde je mé dítě?"

Villefort pokrčil rameny.

"Což to vím?" pravil. "Domníváte se, že kdybych to věděl, dal bych vám prožíti celou tu stupnici pocitů jako dramaturg nebo romanopisec? Ne, bohužel ne, nevím to! Jakási žena přišla si asi půl roku nato pro dítě s druhou polovicí plénky. Žena prokázala se všemi zákonem předepsanými průkazy a dítě bylo jí vydáno."

"Ale měl jste se vyptat na tu ženu, měl jste ji objevit."

"A čím myslíte, madame, že jsem se zabýval? Předstíral jsem soudní vyšetřování a dal jsem po ní pátrati všemi chytrými slídiči, všemi obratnými policejními agenty. Její stopa vedla až do Châlonsu; v Châlonsu se ztratila."

"Ztratila?"

"Ano, ztratila; ztratila navždy."

Paní Danglarsová vyslechla to líčení se vzdechy, slzami a výkřiky.

"To je vše?" tázala se. "Na to jste se omezil?"

"Oh, ne," odvětil Villefort, "nikdy jsem nepřestal hledat, pátrat, vyptávat se. Leč asi od dvou nebo tří let jsem v tom poněkud ustal. Ale dnes začnu opět s ještě větší vytrvalostí a houževnatostí než kdy jindy. A zdaří se mi to, uvidíte, neboť nepohání mne již jen svědomí, nýbrž strach."

"Ale hrabě de Monte Cristo neví ničeho," namítla paní Danglarsová; "to by nás, myslím, tak nevyhledával."

"Oh, zloba lidská je velmi hluboká," pravil Villefort; "hlubší, než dobrota boží. Všimla jste si očí toho člověka, když s vámi mluvil?"

"Ne."

"Ale prohlédla jste si ho někdy bedlivě?"

"Ovšem. Je zvláštní, ale to je vše. Pouze jedna okolnost mi byla nápadná, že totiž ze všech těch výborných jídel, jež nám předložil, sám se ničeho ani nedotkl, ze žádné mísy si nechtěl sám vzíti."

"Ano, ano," přisvědčil Villefort, "toho jsem si také všiml. Kdybych byl věděl, co vím nyní, také bych se byl ničeho

nedotkl; byl bych se domníval, že nás chce otrávit."
"A byl byste se mýlil, jak vidíte."
"Ano, ovšem, ale věřte mi, ten člověk má jiné záměry. Proto jsem vás právě chtěl vidět, proto jsem s vámi chtěl mluvit, proto jsem vás chtěl ozbrojit proti každému, ale především proti němu. Povězte mi," pokračoval Villefort, upíraje na baronku ještě pronikavěji zrak než až doposud, "nesvěřila jste se s naším poměrem nikomu?"
"Nikdy, nikomu."
"Rozumíte mi snad," mluvil opět Villefort srdečným hlasem, "pravím-li nikomu - odpusťte mi tu naléhavost - myslím tím nikomu na světě, není-li pravda?"
"Oh, ano, ano," pravila baronka, uzarděvši se, "rozumím velmi dobře. Nikdy! Přisahám vám!"
"Nemáte ve zvyku zapisovati si večer, co se během dne přihodilo? Nepíšete si deník?"
"Ne, bohužel! Můj život plyne v malichernostech; já sama jej zapomínám."
"Nemluvíváte ze sna, pokud víte?"
"Spím jako dítě, nepamatujete se?"
Ruměnec zaplavil barončinu tvář a po obličeji Villefortově rozprostřela se bledost.
"Pravda," pronesl tak tiše, že to sotva bylo slyšet.
"Nuže?" tázala se baronka.
"Nuže, vím, co mi zbývá učinit," odpověděl Villefort. "Dříve než za týden zvím, co je to zač, ten pan de Monte Cristo, odkud přichází, kam jde a proč před námi mluvil o dětech, vykopaných v jeho zahradě."
Pan de Villefort pronesl ta slova tónem, při němž byl by se hrabě zachvěl, kdyby jej byl býval slyšel.
Pak stiskl ruku, již baronka vzpírala se mu podat, a uctivě doprovodil návštěvu až ku dveřím.
Paní Danglarsová usedla do jiného fiakru, který zavezl ji k průchodu, za nímž našla svůj kočár a kočího, jenž, čekaje na ni, spal klidně na kozlíku.

XI.
LETNÍ PLES.

Téhož dne, asi v tutéž hodinu, kdy paní Danglarsová konala zmíněnou návštěvu v pracovně státního návladního, vjel do ulice du Helder cestovní kočár a zajev vraty do čísla 27, zastavil se na dvoře.
Okamžik nato se otevřela dvířka a z kočáru vystoupila paní de Morcerf, opírajíc se o rámě synovo.
Sotva Albert doprovodil matku do jejích komnat, poručil si lázeň a koně a svěřiv se rukám svého komorníka, dal se dovézti na Elysejská Pole k hraběti de Monte Cristo.
Hrabě přijal ho s obvyklým úsměvem. Bylo to zvláštní; nikdo, jak se zdálo, nebyl s to, postoupit o krok v srdci nebo mysli toho muže. Ti, kteří byli by chtěli vniknouti - lze-li tak říci - v intimní jeho přátelství, našli zeď.
Morcerf, jenž chvátal k němu s otevřenou náručí, nechal sklesnouti ruce, spatřiv ho, a přes jeho vlídný úsměv odvážil se jen podati mu ruku.
Monte Cristo pak ji přijal jako vždy, aniž ji však stiskl.
"Nuže," pravil vicomte, "tu jsem, drahý hrabě!"
"Buďte vítán!"
"Přijel jsem před hodinou."
"Z Dieppu?"
"Z Tréportu."
"Ach, pravda."
"Má první návštěva platí vám."
"Je to od vás velmi milé," pravil Monte Cristo, jako by byl řekl cokoli jiného.
"Nuže tedy, co nového?"
"Co nového? Na to se ptáte mne, cizince?"
"Ptám-li se, co nového, chci tím říci, učinil-li jste něco pro mne."

"Uložil jste mi snad něco, co jsem měl vykonat?" tázal se Monte Cristo, předstíraje neklid.
"Nu tak, nu tak, nedělejte lhostejného," prohodil Albert. "Existují prý telepathické zprávy na vzdálenost; nuže, v Tréportu ucítil jsem svou elektrickou ránu; nepracoval-li jste pro mne, aspoň jste na mne myslil."
"Možná," přisvědčil Monte Cristo, "myslil jsem na vás skutečně. Ale magnetický proud, jehož vodičem jsem byl, jednal, přiznávám se, bez mé vůle."
"Opravdu! Povídejte mi to, prosím vás."
" Je to snadné. Pan Danglars u mne obědval."
"To vím, neboť proto jsme s matkou odjeli, abychom se vyhnuli jeho přítomnosti."
"Ale obědval s panem Andreou Cavalcantim."
"Vaším italským princem?"
"Nepřehánějme. Pan Andrea dává si pouze titul vicomta."
"Dává si, pravíte?"
"Pravím: dává si."
"Není jím tedy?"
"Eh, což já vím? Dává si jej, já mu jej dávám, každý mu jej dává; není to totéž, jako by jej měl?"
"Ach, jděte, hrajete si na podivína. Nuže?"
"Nuže, co?"

"Pan Danglars zde tedy obědval?"
"Ano."
"S vaším vicomtem Andreou Cavalcantim?"
"S vicomtem Andreou Cavalcantim, markýzem jeho otcem, paní Danglarsovou, pánem a paní de Villefort, roztomilými lidmi, panem Debrayem, Maximilienem Morrelem a s kým ještě... počkejte... ah, s panem de Château Renaud."
"Mluvilo se o mně?"
"Ani slova."
"Tím hůř."
"Proč? Myslil jsem, že, zapomnělo-li se tak na vás, bylo tím splněno vaše přání."
"Můj drahý hrabě, nemluvilo-li se o mne, bylo to tím, že se na mne mnoho myslilo, a pak jsem zoufalý."
"Co vám na tom sejde, nebyla-li slečna Danglarsová v počtu těch, kteří zde na vás myslili? Ach, pravda, mohla na vás mysliti doma."
"Ach, co se toho týká, to ne, tím jsem si jist. Nebo, myslila-li na mne, bylo to jistě tímže způsobem, jakým myslím já na ni."
"Dojemná sympatie!" pravil hrabě. "Vy se tedy nenávidíte?"
"Poslyšte," odvětil Morcerf, "kdyby slečna Danglarsová byla žena, jež ustrnula by se nad mukami, která pro ni nesnáším, a odměnila mne za ně mimo manželskou úmluvu, ujednanou mezi našimi dvěma rodinami, souhlasil bych s tím vřele. Slovem, myslím, že by slečna Danglarsová byla rozkošnou milenkou, ale jako žena, hrome..."
"Takovým způsobem tedy myslíte na svoji nevěstu?" zvolal Monte Cristo se smíchem.
"Oh, můj Bože, ano! Je to, pravda, způsob poněkud brutální, ale aspoň přesné. Ježto však tento sen nemůže býti uskutečněn, ježto k dosažení jistého cíle je třeba, aby se slečna Danglarsová stala mou ženou, totiž aby žila se mnou, aby vedle mne myslila, vedle mne zpívala, aby na deset kroků ode mne psala verše a skládala hudbu a to po celý můj život - toho se děsím. Milenku, můj drahý hrabě, můžeme opustit, ale žena, hrome, to je něco jiného, tu si musíme nechati věčně, totiž buď zblízka nebo na vzdálenost. Nu, a to je přece strašlivé mít slečnu Danglarsovu stále, byť i na vzdálenost."
"Je nesnadno vám vyhověti, vicomte."
"Protože často myslím na nemožnou věc."
"Na jakou?"
"Najíti pro sebe ženu, jakou můj otec našel pro sebe."
Monte Cristo zbledl a pohlédl na Alberta, pohrávaje si se dvěma nádhernými pistolemi, jejichž kohoutky rychle spouštěl.
"Váš otec tedy měl štěstí?" tázal se.
"Znáte mé mínění o mé matce, pane hrabě: je to anděl z nebes. Vidíte, jak je ještě krásná, stále duchaplná, lepší než kdy jindy. Přijíždím z Tréportu; můj Bože, pro jiného syna doprovázeti matku znamenalo by ochotu nebo námahu; já však ztrávil jsem s ní čtyři dny o samotě a bylo mi to větší slastí, větší radostí, řekl bych i větší poesií, než kdybych byl vzal s sebou do Tréportu královnu Mab nebo Titanii."
"Je to dokonalost k zoufání a všichni, kdo vás slyší, budou míti velkou chuť, zůstat svobodni."
"A právě proto," ujal se opět slova Morcerf, "že vím, že existuje na světě žena dokonalá, nestojím o to, vzít si slečnu Danglarsovu. Pozoroval jste, jak náš egoism vidí v zářivých barvách vše, co nám náleží? Diamant, jenž třpytil se za výkladní skříní u Marléa nebo Fossina, stane se mnohem krásnějším, jakmile stal se naším diamantem. Když však vlastní soudnost přinutí vás uznat, že existuje jiný čistšího lesku a že jste odsouzen nositi věčně onen méně krásný diamant - chápete to utrpení?"
"Světáku!" zašeptal hrabě.
"Proto budu skákat radostí v den, kdy slečna Danglarsová zpozoruje, že jsem pouhý bídný atom a že mám sotva tolik sto tisíc franků, kolik má ona milionů."
Monte Cristo se usmál.
"Myslil jsem ještě na něco jiného," pokračoval Albert "Vím, že Franz miluje výstřednosti, i chtěl jsem, aby se proti své vůli zamiloval do slečny Danglarsovy. Ale na čtyři mé dopisy, které jsem mu psal nejlákavějším slohem, Franz mi nezvratně odpověděl: "Je pravda, že jsem výstředním, ale moje výstřednost nesahá tak daleko, abych zrušil dané slovo."
"Dáti jinému muži ženu, kterou bychom sami chtěli jen za milenku, to lze nazvat skutečnou přátelskou oddaností!"
Albert se usmál.
"Ale když tak o něm mluvíme," pokračoval, "přijede už brzy ten drahý Franz. Ale vás to nezajímá, neměl jste ho tuším rád."
"Já?" divil se Monte Cristo. "Kdepak jste slyšel, drahý vicomte, že nemám rád pana Franze ? Mám každého rád."
"A já jsem pojat v počet těch všech... děkuji."
"Oh, nemylte se," pravil Monte Cristo; "mám každého rád způsobem, jímž Bůh káže nám milovati bližního, křesťansky, ale nenávidím ovšem jen jisté osoby. Vraťme se k panu Franzovi ďÉpinay. Pravíte tedy, že přijede?"
"Ano, obeslán panem de Villefort, jenž, jak se zdá, chce právě tak mermomocí provdat slečnu Valentinu, jako pan Danglars chce mermomocí provdat slečnu Eugenii. Zdá se rozhodně, že stav otců dorostlých dcer je nejúnavnější ze všech; připadá mi, že mají horečku a že jejich tepna bije devadesátkrát za minutu, dokud se jich nezbaví."
"Ale pan ďÉpinay se vám nepodobá; přijímá své neštěstí trpělivě."
"Víc než to: bere je vážně. Nosí bílé vázanky a mluví již o rodině. Chová ostatně Villefortovy ve veliké vážnosti."
"Zaslouženě, není-li pravda?"

"Myslím. Pan de Villefort byl vždycky považován za muže přísného, ale spravedlivého."
"Výborně," pravil Monte Cristo; "aspoň jeden, o němž líp soudíte, než o tom ubohém panu Danglarsovi."
"Snad je to tím, že si nemusím vzíti jeho dceru," odvětil Albert se smíchem.
"Skutečně, drahý pane," prohodil Monte Cristo, "vaše domýšlivost je úžasná."
"Moje?"
"Ano, vaše. Vezměte si přec doutník."
"S radostí. A proč jsem domýšlivý?"
"Protože se vší silou bráníte a vzpouzíte, vzíti si slečnu Danglarsovu. Eh, můj Bože, nechte věci jít svým chodem a možná, že to nebudete vy, jenž vezme první své slovo zpět."
"Ach," pronesl Albert, otvíraje udiveně oči.
"Eh, to se ví, u čerta, že vás, pane vicomte, nevystrčí násilím ze dveří! Ale vážně," začal Monte Cristo, změniv tón, "byl byste ochoten přerušiti známost?"
"Dal bych za to sto tisíc franků."
"Nuže, radujte se: pan Danglars je ochoten dáti dvakrát tolik k dosažení téhož cíle."
"Je to štěstí skutečně pravdivé?" zvolal Albert, ale řka to, nebyl s to potlačiti nepatrný mráček, jenž mihl se mu čelem; "ale drahý hrabě, což má k tomu pan Danglars důvody?"
"Ach, zde tedy jsi, povaho pyšná a sobecká! Výborně, opět nacházím člověka, který chce sekerou rozsekat samolibost jiného a který křičí, píchne-li se jehlou do jeho!"
"Ne, ale zdá se mi, že pan Danglars..."
"By měl býti vámi okouzlen, není-li pravda? Nuže, je tedy známo, že pan Danglars má špatný vkus a je ještě více okouzlen jiným..."
"A kým?"
"Já to nevím; pozorujte, studujte, sledujte letmé narážky a využijte jich."
"Dobře, rozumím; poslyšte, moje matka... ne, ne, moje matka, mýlím se...! Můj otec měl nápad pořádati ples."
"Ples v této roční době?"
"Letní plesy jsou v módě."
"I kdyby nebyly, hraběnka potřebovala by jen chtíti a přivedla by je do módy."
"To není špatné; chápete, jsou to plesy čistokrevné. Ti, kdo zůstanou v Paříži v červenci, jsou praví Pařížané. Chcete na sebe převzíti pozvání pánů Cavalcantiů?"
"Kdy bude váš ples pořádán?"
"V sobotu."
"Pan Cavalcanti otec už bude pryč."
"Ale pan Cavalcanti syn zůstane. Chcete přivésti pana Cavalcantiho syna?"
"Poslyšte, vicomte, já ho neznám."
"Vy ho neznáte?"
"Ne; viděl jsem ho před třemi či čtyřmi dny po prvé a neručím za něho v ničem."
"Ale sám ho přece přijímáte!"
"Já? To je něco jiného. Mně byl doporučen jistým poctivým abbém, jenž sám mohl býti oklamán. Pozvete ho přímo, to se hodí výborně, ale nežádejte na mne, abych vám jej přivedl. Kdyby se později oženil se slečnou Danglarsovou, vinil byste mne z pletich a chtěl byste se se mnou bít. Ostatně nevím, přijdu-li sám."
"Kam?"
"Na váš ples."
"Proč byste nepřišel?"
"Předně, protože jste mne ještě nepozval."
"Přicházím schválně, abych vás pozval osobně."
"Oh, jste příliš roztomilý. Ale může se mi naskytnouti překážka."
"Až vám něco řeknu, budete tak laskav, že nám obětujete všecky překážky."
"Mluvte."
"Moje matka vás o to prosí."
"Paní hraběnka de Morcerf?" opakoval Monte Cristo, zachvěv se.
"Ach, hrabě," pravil Albert, "upozorňuji vás, že paní de Morcerf mluví se mnou otevřeně. A necítil-li jste v sobě záchvěv oněch telepatických strun, o nichž jsem se vám právě zmínil, je to tím, že se vám těch strun naprosto nedostává, neboť celé čtyři dny mluvili jsme jedině o vás."
"O mně? Skutečně, zahrnujete mne laskavostí."
"Oh, to je výsadou vašeho povolání živého problému!"
"Ach, jsem tedy pro vaši matku živým problémem? Opravdu, byl bych ji považoval za příliš rozumnou, aby se oddávala takovému poblouzení obrazotvornosti!"
"Problémem, můj drahý hrabě, problémem pro všecky, pro mou matku jako pro ostatní; problémem přijatým, ale ne rozluštěným; jste stále ve stavu hádankovitém, uklidněte se. Moje matka se stále jen táže, jak je to možno, že jste tak mlád. Kdežto hraběnka G... má vás za lorda Ruthwena, myslím, že matka považuje vás v hloubi duše za Cagliostra nebo hraběte de Saint-Germain. Jakmile po prvé navštívíte paní de Morcerf, utvrďte ji v tom přesvědčení. Nebude vám to obtížno; máte kámen mudrců prvního i ducha druhého!"
"Děkuji vám za upozornění," odvětil hrabě s úsměvem. "Pokusím se čeliti všem předpokladům."
"Přijdete tedy v sobotu?"

"Žádá-li mne o to paní de Morcerf!"
"Jste roztomilý."
"A pan Danglars?"
"Oh, obdržel již trojnásobné pozvání; můj otec vzal si to na starost. Hledíme také získati velkého d'Aguessau, pana de Villefort, ale nedoufáme."
"Musíme stále doufati, praví přísloví."
"Tančíte, drahý hrabě?"
"Já?"
"Ano, vy. Co by na tom bylo divného, kdybyste tančil?"
"Nu, skutečně, nepřekročil-li člověk ještě čtyřicítku... Ne, netančím, ale rád se dívám na tanec. A což paní de Morcerf tančí?"
"Také ne, nikdy. Budete spolu hovořit; má takovou chuť s vámi hovořit!"
"Opravdu?"
"Mé čestné slovo! A prohlašuji, že jste první muž, vůči kterému moje matka projevila tu zvědavost."
Albert vzal klobouk a vstal; hrabě doprovodil ho až ku dveřím.
"Vyčítám si něco," pravil, zastaviv jej nad schody.
"Co?"
"Byl jsem nediskretním, neměl jsem vám nic říkati o panu Danglarsovi."
"Naopak, mluvte mi o něm zase, mluvte mi o něm často, mluvte mi o něm stále, ale vždycky tímtéž způsobem."
"Dobře, upokojujete mne. Abych nezapomněl: kdy přijede pan ďÉpinay?"
"Za pět, šest dní nejdéle."
"A kdy se bude ženit?"
"Hned, jak přijedou pán a paní de Saint-Méran."
"Přiveďte mi ho tedy, až bude v Paříži. Ačkoli tvrdíte, že ho nemám rád, budu přece jen šťasten, uvidím-li ho."
"Dobře, vaše rozkazy budou vykonány, urozený pane!"
"Na shledanou!"
"Tedy určitě v sobotu, v každém případě, není-li pravda?"
"Jak jinak? Dal jsem přece slovo!"
Hrabě sledoval očima Alberta, kyna mu rukou. Když pak vicomte usedl do faetonu, hrabě se obrátil a spatřiv Bertuccia za sebou, pravil:
"Nuže?"
"Nuže, jela do Justičního Paláce," odpověděl intendant.
"Zůstala tam dlouho?"
"Půl druhé hodiny."
"Vrátila se domů?"
"Přímo."
"Nuže, drahý pane Bertuccio," pravil hrabě, "mohu-li vám udělit radu, jeďte se podívati do Normandie, nenajdete-li tam ten kousek půdy, o němž jsem se vám zmínil."
Bertuccio pozdravil, a ježto jeho přání se dokonale shodovalo s rozkazem, jejž obdržel, odjel ještě téhož večera.

XII.
INFORMACE.

Pan de Villefort stál v slově paní Danglarsové a hlavně sobě samému, když snažil se vypátrati, jakým způsobem hrabě de Monte Cristo zvěděl historii domu v Auteuili.
Psal téhož dne jistému panu de Boville, jenž, byv kdysi inspektorem vězení, byl později ve vyšší hodnosti přidělen k bezpečnostní policii, a žádal jej o potřebné informace. Pan de Boville vyžádal si dvou dní na vyzvědění, u koho lze se přesně informovati.
Po dvou dnech obdržel pan de Villefort následující zprávu:
"Osoba, zvaná hrabě de Monte Cristo, je soukromě známa lordu Wilmorovi, bohatému cizinci, který jezdívá někdy do Paříže a který se tu právě zdržuje. Je rovněž známa abbému Busonimu, sicilskému knězi, jenž těší se veliké pověsti na východě, kde vykonal mnoho dobrých skutků."
Pan de Villefort odpověděl rozkazem, aby u obou cizinců zjednány byly co nejrychlejší a nejpřesnější informace. Do večera příštího dne byly jeho rozkazy vykonány a Villefort obdržel následující údaje:
Abbé, jenž přijel do Paříže jen na měsíc, obýval za chrámem svatého Sulpicia malý domek o jediném poschodí nad přízemím. Čtyři místnosti, dvě nahoře a dvě dole, tvořily celý byt, jehož byl jediným nájemníkem.
Přízemí sestávalo z jídelny se stolem, židlemi a ořechovou kredencí, a ze salonu, obloženého bíle natřeným dřevem, bez ozdob, bez koberce, bez hodin. Bylo zřejmo, že abbé omezoval se na předměty nevyhnutelně potřebné.
Abbé zdržoval se ovšem raději v saloně prvního poschodí. Tento salon, plný theologických knih a pergamenů, mezi nimiž býval abbé zahrabán po celé měsíce, jak říkal jeho sluha, byl ve skutečnosti méně salonem než knihovnou.
Sluha díval se na návštěvníky jakýmsi okénkem a když mu jejich tvář byla neznámá nebo se mu nelíbila, odpovídal, že pan abbé není v Paříži, čímž se mnozí spokojovali, vědouce, že abbé často cestuje a někdy zůstává na cestách velmi dlouho.
Ostatně ať byl v bytě nebo ne, ať se nalézal v Paříži nebo v Kahýře, abbé dával stále a sluha rozdával okénkem

nepřetržitě almužny jménem pánovým.

Pokoj, sousedící s bibliotékou, sloužil za ložnici. Lože bez nebes, čtyři křesla a pohovka, potažené žlutým vlněným plyšem, tvořily zároveň s klekátkem celé zařízení.

Co se týkalo lorda Wilmora, ten bydlil v ulici Fontaine-Saint-Georges. Byl z oněch cestujících Angličanů, kteří utrácejí cestováním celé své jmění. Najímal si byt s nábytkem, do něhož přicházel ztráviti pouze dvě či tři hodiny denně a kde spával jen zřídka. Jednou z jeho mánií bylo, že nikdy nechtěl mluviti francouzsky, přes to, že, jak se tvrdilo, psal tou řečí dosti správně.

Den na to, kdy dostalo se státnímu návladnímu těchto cenných zpráv, vystoupil na rohu ulice Féron jistý muž z vozu, přišel zaklepat na olivově natřené dveře a tázal se po abbém Busonim.

"Pan abbé ráno odešel," odvětil sluha,

"Nemusil bych se spokojiti tou odpovědí," pravil host, "neboť přicházím od osoby, pro kterou je každý vždycky doma. Ale odevzdejte, prosím, abbému Busonimu..."

"Řekl jsem vám již, že tu není," opakoval sluha.

"Až se tedy vrátí, odevzdejte mu tuto navštívenku a tento zapečetěný list. Bude pan abbé doma dnes v osm hodin večer?"

"Oh, zajisté, pane; ovšem, nebude-li pan abbé pracovati, což je totéž, jako by tu nebyl."

"Přijdu tedy dnes večer v ujednanou hodinu," pravil host.

A vzdálil se.

Skutečně, v ustanovenou hodinu objevil se týž muž v tomtéž kočáře, jenž, místo aby stanul na rohu ulice Féron, zastavil se tentokrát před zelenými dveřmi. Zaklepal, dveře se otevřely, muž vstoupil.

Podle důkazů úcty, jimiž sluha vůči němu nešetřil, pochopil, že dopis vyvolal žádoucí dojem.

"Pan abbé je doma?" tázal se.

"Ano, pracuje v bibliotéce, ale očekává pána," odvětil sluha.

Cizinec vystoupil po dosti příkrých schodech a u stolu, jehož plocha zaplavena byla světlem, jež soustřeďovalo tam široké stínidlo, zatím co ostatní místnost zůstávala ve stínu, spatřil abbého v kněžském rouchu, s hlavou pokrytou onou kápí, jež halila za středověku lebku učenců na us.

"Mám čest mluviti s panem Busonim?" tázal se host.

"Ano, pane," odpověděl abbé. "A vy jste ten, kterého mi posílá pan de Boville, bývalý inspektor vězení, od pana policejního prefekta?"

"Tak jest, pane."

"Jeden z činitelů, pečujících o bezpečnost Paříže?"

"Ano, pane," odvětil cizinec s jistým váháním a s lehkým uzarděním.

Abbé urovnal si veliké brejle, jež pokrývaly mu nejen oči, ale i skráně, a usednuv opět, pokynul hosti, aby i on se posadil.

"Poslouchám, pane," pravil abbé s velmi význačným italským přízvukem.

"Poslání, jež bylo mi uloženo, pane," začal host, odvažuje každé slovo, jako by je jen s námahou pronášel, "je poslání důvěrné pro toho, kdo je plní, i pro toho, u něhož je konáno."

Abbé se uklonil.

"Ano," mluvil cizinec dále, "vaše čestnost je panu policejnímu prefektovi tak známa, že chce jako úředník zvěděti od vás jistou věc, která zajímá onu veřejnou bezpečnost, v jejímž jméně jsem k vám vyslán. Doufáme tedy, pane abbé, že nebude ani přátelských svazků, ani lidské vážnosti, jež byly by s to přiměti vás k zatajení pravdy spravedlnosti."

"Jen nedotýkají-li se věci, na nichž vám, pane, záleží, nikterak mého svědomí. Jsem kněz, pane, a například zpovědní tajemství má zůstati mezi mnou a spravedlností boží a ne mnou a spravedlností lidskou."

"Oh, buďte klidný, pane abbé," odtušil cizinec, "vašeho svědomí budeme v každém případě šetřiti."

Při těch slovech stáhl abbé na své straně stínidlo dolů a tím pozvedl je na straně opačné, takže tvář cizincova byla plně ozářena, kdežto tvář abbéova zůstávala stále ve stínu.

"Promiňte, pane abbé," pravil vyslanec policejního, prefekta, "ale to světlo mi hrozně unavuje zrak."

Abbé sklonil zelenou lepenku.

"A nyní, pane, poslouchám vás, mluvte."

"Přicházím k hlavnímu. Znáte pana hraběte de Monte Cristo?"

"Chcete tuším mluvit o panu Zacconovi?"

"Zaccone...! Což se nejmenuje Monte Cristo?"

"Monte-Cristo je jméno země, či spíše jméno skály, ne však jméno rodiny."

"Nuže, budiž; nediskutujme o slovech a když tedy pan de Monte Cristo a pan Zaccone je jeden a týž člověk..."

"Naprosto týž."

"Mluvme o panu Zacconovi."

"Budiž."

"Tázal jsem se vás, znáte-li ho."

"Velmi dobře."

"Co je to zač?"

"Je to syn bohatého výpravce lodí z Malty."

"Ano, vím, to se říká, ale chápete, že policie nemůže se spokojit tím, co se říká."

"Když však se říká pravda," namítl abbé s velmi laskavým úsměvem, "musí se tím každý spokojit a policie právě tak,

jako každý."
"Jste si však jist tím, co pravíte?"
"Jakže, jsem-li si tím jist?"
"Všimněte si, pane, že nikterak nepodezřívám vaší poctivosti. Pravím pouze: jste si jist?"
"Poslyšte, znal jsem pana Zaccona otce."
"Ach, ach."
"Ano, a jako dítě hrál jsem si desetkrát s jeho synem v loděnicích."
"Ale ten hraběcí titul."
"Nu, víte, to lze koupit."
"V Itálii?"
"Všude."
"Ale jeho bohatství je prý ohromné, jak se stále říká..."
"Ach, co se toho týče," odvětil abbé, "ohromné... to je slovo."
"Jak myslíte vy, jenž ho znáte, že je jeho jmění veliké?"
"Oh, má jistě sto padesát až dvě stě tisíc liber renty."
"To je moudré," prohodil host, "ale mluví se o třech - čtyřech milionech!"
"Dvě stě tisíc liber renty, pane, representují právě čtyři miliony kapitálu."
"Ale mluví se o třech až čtyřech milionech důchodu!"
"Oh, to není pravděpodobné."
" A znáte jeho ostrov Monte-Cristo ?"
"Zajisté; každý, kdo přijel z Palerma, Neapole nebo z Říma do Francie po moři, jej zná, neboť plul mimo a viděl jej cestou."
"Tvrdí se, že prý je to okouzlující místo."
"Je to skála."
"A proč tedy koupil hrabě skálu?"
"Právě aby mohl býti hrabětem. Kdo se chce státi v Itálii hrabětem, potřebuje ještě hrabství."
"Slyšel jste nepochybně mluviti o příhodách z mládí pana Zaccona."
"Otce?"
"Ne, syna."
"Ach, tady začíná moje nejistota, neboť zde ztratil jsem svého mladého kamaráda s očí."
"Zúčastnil se války?"
"Myslím, že byl na vojně."
"V které armádě?"
"V námořní."
"Nejste jeho zpovědníkem?"
"Ne, pane; myslím o něm, že je luterán."
"Jakže, luterán?"
"Říkám, co si myslím: netvrdím to. Ostatně jsem myslil, že je ve Francii zřízena volnost vyznání."
"Ovšem, také se teď nezabýváme jeho náboženským smýšlením, nýbrž jeho činy. Jménem pana policejního prefekta vás vyzývám, abyste řekl, co víte."
"Je považován za velmi dobročinného člověka. Náš svatý otec papež učinil ho rytířem řádu Kristova, kteréž vyznamenání uděluje takřka jedině knížatům, králům, za nesmírné služby, jež prokázal křesťanům na východě. Má pět nebo šest velikých řádů, získaných službami, prokázanými buď králům nebo říším."
"A nosí je?"
"Ne, ale je na ně hrd; říká, že má raději odměny, udělené dobrodincům lidstva, než ničitelům lidí."
"Je to tedy kveker, ten člověk?"
"Ano, je to kveker, ovšem bez širokého klobouku a hnědého kabátu."
"Má nějaké přátele?"
"Ano, neboť všichni, kdo ho znají, jsou jeho přáteli."
"Ale má přece snad také nějakého nepřítele?"
"Jediného."
"Jak se jmenuje?"
"Lord Wilmore."
"Kde je?"
"Právě v této době je v Paříži."
"A může mi podat nějaké zprávy?"
"Velmi cenné! Byl v Indii současně se Zacconem."
"Víte, kde bydlí?"
"Někde v okolí Chaussée d'Antin, ale ulice a čísla neznám."
"Nestýkáte se s tím Angličanem?"
"Já mám Zaccona rád, on jej nenávidí. Proto panuje mezi námi chlad."
"Myslíte, pane abbé, že hrabě de Monte Cristo byl někdy ve Francii před svou cestou do Paříže?"
"Ach, v tomto ohledu mohu vás zpravit náležitě. Ne, pane, nikdy zde nebyl, neboť před půl rokem se na mne obrátil se žádostí o potřebné poučení. Já pak sám nevěda, v které době se do Paříže vrátím, poslal jsem mu pana

Cavalcantiho."
"Andreu?"
"Ne, Bartolomea, otce."
"Velmi dobře, pane; zbývá mi otázati se vás již jen na jedinou věc a vyzývám vás jménem cti, lidskosti a náboženství, abyste mi odpověděl bez okolků."
"Mluvte, pane."
"Víte, za jakým účelem koupil pan hrabě de Monte Cristo dům v Auteuili?"
"Zajisté, neboť mi to řekl."
"Za jakým účelem, pane?"
"Aby v něm zřídil útulek pro choromyslné po způsobu toho, jenž byl založen v Palermu baronem Pisanim. Znáte ten útulek, pane?"
"Ano, pane, dle pověsti."
"Je to velkolepé zařízení."
Nato uklonil se abbé cizinci jako ten, kdo chce naznačit, že by se nehněval, kdyby se zase mohl dáti do přerušené práce.
Host, buď že vycítil abbéovo přání, nebo že byl u konce otázek, vstal rovněž.
Abbé doprovodil jej až ke dveřím.
"Rozdělujete množství almužen," pravil host, "a ačkoli jste prý bohat, odvážil bych se vám něco nabídnouti pro vaše chudé; ráčíte přijmouti můj dar?"
"Díky, pane; jediné na světě, co s nikým nechci sdíleti, je dobrodiní, které činím; chci, aby pocházelo ode mne."
"Ale přec..."
"Je to nezměnitelné rozhodnutí. Ale hledejte, pane, a naleznete. Bohužel, každý bohatý člověk setká se na své cestě s mnohou bídou!"
Abbé, naposled pozdraviv, otevřel dveře; cizinec pozdravil rovněž a vyšel.
Kočár zavezl jej přímo k panu de Villefort.
Hodinu nato vyjel kočár znovu a zamířil tentokrát k ulici Fontaine-Saint-Georges. Před čís. 5. se zastavil. Tam bydlil lord Wilmore.
Cizinec psal lordu Wilmorovi, žádaje jej o schůzku, kterou tento určil na deset hodin. Ježto vyslanec policejního prefekta přijel deset minut před desátou, bylo mu řečeno, že lord Wilmore, jenž byl zosobněná přesnost a správnost, se dosud nevrátil, ale že se jistě vrátí úderem desáté hodiny.
Host čekal v saloně. Salon ten neměl nic pozoruhodného a byl jako všecky salony hotelů garni.
Krb se dvěma moderními sévreskými vázami, hodiny s Amorem, napínajícím luk, dvoudílné zrcadlo; po obou stranách zrcadla visely rytiny, jedna představující Homéra s holí, druhá Belizara, prosícího o almužnu. Šedošedé papírové čalouny, nábytek, potažený červeným suknem s černými vzorky: takový byl salon lorda Wilmora.
Byl osvětlen dvěma lampami, zastíněnými báněmi z mdlého skla a šířícími jen slabé světlo, jež jako by schválně šetřilo unavené oči muže, vyslaného policejním prefektem.
Po desíti minutách čekání hodiny začaly bíti deset hodin. Při pátém úderu se dveře otevřely a lord Wilmore se objevil.
Lord Wilmore byl muž spíše veliký než malý, s řídkými rezavými licousy, bílou pletí a světlými, prošedivělými vlasy. Byl oblečen s veškerou anglickou výstředností, to znamená, že měl na sobě modrý frak se zlatými knoflíky a vysokým pikovým límcem, jaké se nosily r. 1811, bílou vestu z jemného sukna a bílé nankinové kalhoty, jimž tři palce chyběly do obyčejné délky, jimž však pásky stejné látky nedovolily povylézti až ke kolenům.
Sotva vstoupil, jeho první slovo bylo:
"Vy víte, pane, že nemluvím francouzsky."
"Vím aspoň tolik, že nerad mluvíte naším jazykem," odvětil posel policejního prefekta.
"Ale vy můžete jím mluvit," pravil opět lord Wilmore, "protože, nemluvím-li jím, rozumím mu."
"A já," odtušil host, změniv řeč, "mluvím dosti snadno anglicky, abych se mohl dohovořit v tom jazyku. Nečiňte si tedy obtíží, pane."
"Hao!" prohodil lord Wilmore tónem, jenž náleží jen nejčistším domorodcům Britanie.
Vyslanec policejního prefekta předložil lordu Wilmorovi svůj doporučující list. Lord přečetl jej s pravou anglickou lhostejností; když dokončil četbu, pravil anglicky:
"Rozumím; rozumím velmi dobře."
A tu začaly dotazy.
Byly téměř právě takové jako ty, jež byly předloženy abbému Busonimu. Ježto však lord Wilmore, jsa nepřítelem hraběte de Monte Cristo, byl méně zdrženlivý než abbé, byly mnohem rozsáhlejší. Vyprávěl o mládí Monte Cristově, který podle něho vstoupil ve věku desíti let do služeb jednoho z oněch malých indických suverénů, již vedou válku s Anglií; tam setkal se s ním on, Wilmore, po prvé a tam spolu proti sobě bojovali. V té válce byl Zaccone zajat, poslán do Anglie, dopraven na loď, odkud se plováním zachránil. Pak začaly jeho cesty, jeho souboje, jeho vášně; pak přišlo povstání v Řecku a on sloužil v řeckých řadách. V době, kdy byl v jejich službách, objevil v thessalských horách stříbrné doly, ale střežil se zmínit se někomu o svém objevu. Po Navarinu, když byla řecká vláda upevněna, žádal krále Otona za právo k dolování; právo bylo mu uděleno. Odtud ono ohromné jmění, které páčilo se, podle lorda Wilmora, na jeden neb dva miliony důchodu, které však mohlo býti rázem vyčerpáno, kdyby se důl vyčerpal.
"Víte však," tázal se host, "proč přijel do Francie?"
"Chce spekulovati se železničními papíry," odvětil lord Wilmore. "A pak, jsa obratným chemikem a neméně výborným fysikem, objevil nový telegraf a zabývá se myšlenkou o jeho zavedení."

"Kolik asi utrácí ročně?" tázal se vyslanec policejního prefekta.
"Oh, pět nebo šest set tisíc franků nejvýše," odtušil lord Wilmore; "je lakomý."
Bylo zřejmo, že z Angličana mluví nenávist a že, nevěda, co by hraběti vytkl, vytýká mu lakomství.
"Víte něco o jeho domě v Auteuili?"
"Ano, zajisté."
"Nuže, co o něm víte?"
"Tážete se, za jakým účelem jej koupil?"
"Ano."
"Nuže, hrabě je spekulant, který se jistě ruinuje v pokusech a utopiích; tvrdí, že je v Auteuili, v okolí domu, jejž získal, proud minerální vody, jenž může rivalisovat s vodou Bagnérskou, Luchonskou a Cauteretskou. Chce na svém majetku zřídit bad-haus, jak říkají Němci. Překopal již dvakrát nebo třikrát celou svou zahradu, hledaje ten slavný proud. A poněvadž nemůže ho odkrýti, uvidíte, že za krátký čas skoupí i okolní domy. Ježto ho nemám v lásce, doufám, že se tou svou železnicí, elektrickým telegrafem nebo zřízením lázní zničí; sleduji ho, abych se těšil z jeho úpadku, který nemůže ho dříve či později minout."
"A proč jste na něho zanevřel?" tázal se návštěvník.
"Zanevřel jsem na něho," odvětil lord Wilmore, "protože, když byl v Anglii, svedl ženu jednoho mého přítele."
"Ale zanevřel-li jste na něho, proč se nesnažíte pomstít se mu?"
"Bil jsem se s hrabětem již třikrát," pravil Angličan. "Po prvé pistolemi, po druhé meči, po třetí šavlemi."
"A jaký byl výsledek těch soubojů?"
"Po prvé mi roztříštil ruku, po druhé mi proťal plíce a po třetí mi zasadil tuto ránu."
Angličan ohrnul límec košile, jenž sahal mu až k uším a ukázal jizvu, jejíž červenost určovala nedávné datum.
"Takže ho velice nenávidím," opakoval Angličan, "a zemře jistě jen mou rukou."
"Ale zdá se mi," namítl vyslanec prefektury, "že nejste na správné cestě k tomu cíli."
"Hao!" zvolal Angličan. "Chodím denně střílet a Grisier přichází ke mně každé dva dny."
To bylo vše, co chtěl host vědět, vlastně bylo to vše, co zdál se vědět Angličan. Jednatel tedy vstal a pozdraviv lorda Wilmora, jenž opětoval pozdrav s anglickou škrobeností a zdvořilostí, vzdálil se.
Lord Wilmore pak, uslyšev, že se za ním zavřely domovní dveře, vešel do ložnice, kde obratem ruky shodil světlé vlasy, rezavé licousy, nepravou čelist a jizvu, aby opět nabyl černých vlasů, mdlé pleti a perlových zubů hraběte de Monte Cristo.
Na druhé straně je také pravda, že byl to pan de Villefort a ne vyslanec policejního prefekta, jenž vrátil se k panu de Villefort.
Státní návladní poněkud se upokojil touto dvojí návštěvou, která ostatně nezjevila mu nic uklidňujícího, ale která nezjevila mu také nic znepokojujícího. Výsledkem toho bylo, že následující noci po prvé od oběda v Auteuili spal s jistým klidem.

XIII.
PLES.

Nastaly nejžhavější červencové dny, když v toku času nadešla ona sobota, kdy měl být konán ples u pana de Morcerf.
Bylo deset hodin večer: veliké stromy Morcerfovy zahrady mocně se rýsovaly na pozadí oblohy, po níž šinuly se, odkrývajíce azur, posetý zlatými hvězdami, poslední mraky bouře, jež hrozivě duněla celý den.
V přízemních síních bylo slyšet zvuk hudby a vír valčíku a kvapíku, zatím co zářivé pruhy světla pronikaly úzkými otvory v žaluziích.
Zahrada zůstavena byla v té chvíli asi deseti sluhům, kterým paní domu, ubezpečena počasím, jež se stále více vyjasňovalo, právě udělila rozkaz, aby prostřeli k večeři. Až do té doby nevědělo se, má-li se večeřet v jídelně, nebo pod dlouhým stanem, postaveným na trávníku. To krásné modré nebe, hustě poseté hvězdami, rozhodlo proces ve prospěch stanu a trávníku.
Stezky zahrady osvětleny byly barevnými lampióny, jak je to zvykem v Itálii, a tabule přeplněna byla svícemi a květinami, jak je to zvykem ve všech zemích, kde rozumí se trochu stolnímu luxu, nejvzácnějšímu ze všech přepychů, má-li býti úplný.
V okamžiku, kdy hraběnka de Morcerf, udělivši poslední rozkazy, vracela se do svých salonů, začaly se salony plnit pozvanými, které lákala rozkošná pohostinnost hraběnčina mnohem více, než vynikající postavení hraběte. Neboť všichni byli předem jisti, že ta slavnost poskytne díky dobrému vkusu Mercedes několik podrobností, hodných sdělení i dle potřeby následování.
Paní Danglarsová, které události, námi vylíčené, způsobily veliký nepokoj, váhala jíti k paní de Morcerf, když dopoledne setkal se její kočár s Viilefortovým. Villefort jí dal znamení, oba kočáry se k sobě přiblížily a státní návladní tázal se dvířky:
"Půjdete k paní de Morcerf, není-li pravda?"
"Ne," odvětila paní Danglarsová, "jsem příliš churava."
"To je chyba," prohodil Villefort s významným pohledem; "záleží na tom, abyste tam byla viděna."
"Ach, myslíte?" tázala se baronka.
"Myslím."
"Pak tedy půjdu."
A oba kočáry pokračovaly v cestě různými směry. Paní Danglarsová tedy přišla, nejen krásná svou vlastní krásou,

ale i oslňující přepychem; vstoupila jedněmi dveřmi v okamžiku, kdy Mercedes vcházela druhými.

Hraběnka vyslala Alberta uvítat paní Danglarsovou; Albert pokročil, učinil baronce zasloužené poklony k její toiletě a vzal její paži, aby ji uvedl na místo, které by si zvolila.

Albert se rozhlédl.

"Hledáte mou dceru?" tázala se s úsměvem baronka.

"Přiznávám se," odvětil Albert; "byla byste snad bývala tak krutá a nepřivedla nám jí?"

"Upokojte se, setkala se se slečnou de Villefort a zavěsila se do ní. Ale hleďte, tu jdou za námi, obě v bílých šatech, jedna s kyticí kamelií, druhá s kyticí pomněnek. Ale povězte mi..."

"Koho zase teď vy hledáte?" tázal se Albert s úsměvem.

"Nebudete tu dnes mít hraběte de Monte Cristo?"

"Sedmnáct!" odvětil Albert.

"Co tím chcete říci?"

"Chci říci, že to pokračuje," odtušil vicomte se smíchem, "a že jste sedmnáctá, jež mi klade tutéž otázku. Ten hrabě má úspěch...! Gratuluji mu k němu..."

"A všem tak odpovídáte jako mně?"

"Ach, pravda, neodpověděl jsem vám; uklidněte se, madame, budeme tu míti módního muže, máme privilegium."

"Byl jste včera v Opeře?"

"Ne."

"On byl."

"Ach, opravdu? A učinil excentric man nějakou novou výstřednost?"

"Může se ukázat jinak? Elsslerová tančila v Kulhavém ďáblu; řecká princezna byla unesena. Po kačuče vsunul hrabě do kytice nádherný prsten a hodil jej rozkošné tanečnici, která objevila se v třetím jednání jemu na počest s prstenem na prstě. A řecká princezna přijde také?"

"Ne, té musíte se odříci; její postavení v domě hraběte není dost ustáleno."

"Hleďte, nechte mne zde a jděte pozdravit paní de Villefort," pravila baronka; "vidím, že umírá touhou promluvit s vámi."

Albert uklonil se paní Danglarsové a zamířil k paní de Villefort, která, vidouc ho se blížit, otvírala již ústa.

"Sázím se," pravil Albert, přerušuje ji, "že vím, co mi řeknete!"

"Ach, hleďme!" zvolala paní de Villefort.

"Uhodnu-li, přiznáte se?"

"Ano.

"Čestné slovo?"

"Čestné slovo!"

"Chtěla jste se mne zeptat, přišel-li, či přijde-li hrabě de Monte Cristo."

"Chyba lávky! Nemyslím teď na něho. Chtěla jsem se vás zeptat, obdržel-li jste zprávy od pana Franze."

"Ano, včera."

"Co vám píše?"

"Že odjíždí současně s dopisem."

"Dobře. A nyní, co hrabě?"

"Hrabě přijde, buďte klidná."

"Víte, že má jiné jméno než Monte Cristo?"

"Ne, to jsem nevěděl."

"Monte-Cristo je jméno ostrova a on má jméno vlastní."

"Nikdy jsem je neslyšel."

"Nuže, jsem tedy informovanější než vy; jmenuje se Zaccone."

"To je možné."

"Je Maltánec."

"I to je možné."

"Syn výpravce lodí."

"Ale skutečně, měla byste to všechno vyprávět nahlas, měla byste ohromný úspěch."

"Sloužil ve vojsku v Indii, má stříbrné doly v Thessalii a přijel do Paříže, aby v Auteuili založil lázně."

"Nu, to jsou noviny!" prohodil Morcerf. "Dovolíte mi je opakovat?"

"Ano, ale pomaloučku, po jedné, a neříci, že pocházejí ode mne."

"Proč to?"

"Protože je to takřka náhodou vyzvěděné tajemství."

"Čí?"

"Policie."

"Zprávy ty byly tedy udány..."

"Včera večer u prefekta. Paříž se znepokojila při pohledu na ten neobyčejný přepych a policie zjednala si zprávy."

"Dobrá! Nechybělo, než aby byl hrabě zatčen jako tulák pod záminkou, že je příliš bohat."

"To se mu věru mohlo stát, kdyby zprávy nebyly bývaly tak příznivé."

"Ubohý hrabě! A tuší, jaké nebezpečí mu hrozilo?"

"Nemyslím."

"Je tedy křesťanskou povinností dát mu výstrahu. Jakmile přijde, neopomenu to učinit."

V té chvíli krásný mladý muž živých očí, černých vlasů a lesklých knírů přišel uctivě pozdravit paní de Villefort. Albert podal mu ruku.

"Madame," pravil Albert, "mám čest představiti vám pana Maxmiliena Morrela, setníka spahiů, jednoho z našich dobrých a především statečných důstojníků."

"Měla jsem již potěšení setkat se s pánem v Auteuili u pana hraběte de Monte Cristo," odvětila paní de Villefort, odvracejíc se se zjevným chladem.

Tato odpověď a hlavně tón, jakým byla pronesena, sevřela ubohému Morrelovi srdce, ale byla mu uchystána náhrada. Obrátiv se, spatřil v rohu u dveří krásnou bílou tvář, jejíž modré rozšířené oči utkvěly na něm zdánlivě beze všeho výrazu, zatímco ruka s kyticí pomněnek zvedala se zvolna ke rtům.

Pozdrav ten byl Morrelem tak dobře pochopen, že mladý důstojník přitiskl zase k ústům šátek se stejným výrazem v očích. A obě živoucí sochy, jejichž srdce tak prudce bila pod zdánlivým mramorem tváří, odděleny od sebe celou šíří dvorany, zapomněly okamžik na sebe, či spíše zapomněly na celý svět v tomto němém pozorování.

Byly by bývaly mohly zůstat ještě déle takto v sobě vzájemně ztraceny, aniž by si byl kdo všiml jejich zapomenutí všeho okolí: hrabě de Monte Cristo právě vstupoval.

Pravili jsme již, že hrabě buď umělým nebo přirozeným kouzlem upoutával pozornost všude, kdekoli se objevil. Nebyl to jeho frak, ovšem bezvadného střihu, ale jednoduchý a bez vyznamenání, nebyla to jeho bílá vesta, prosta všeho vyšívání, nebyly to jeho spodky, objímající nohu nejjemnějšího tvaru, jež získávaly mu pozornost; byla to jeho matná pleť, černé zvlněné vlasy, byla to jeho klidná, čistá tvář, bylo to jeho hluboké, melancholické oko, byla to konečně jeho ústa, kreslená s obdivuhodnou jemností a nabývající tak snadno výrazu nejvyššího pohrdání, jež působila, že všecky oči se na něho upíraly.

Mohli existovat mužové krásnější, ale nebylo zajisté význačnějších, budiž nám prominut ten výraz. Všecko při hraběti něco znamenalo a mělo svou cenu, neboť zvyk užitečných myšlenek dodal jeho rysům, výrazu jeho tváře i nejbezvýznamnějšímu jeho pohybu nevyrovnatelnou uhlazenost a pevnost.

A pak naše pařížská společnost je tak podivná, že by snad tomu všemu nebyla věnovala pozornosti, kdyby v tom všem nebylo bývalo tajemnosti, vyzlacené ohromným jměním.

Nechť je tomu jakkoli, hrabě kráčel pod tíží pohledů a vyměňuje letmé pozdravy, až k paní de Morcerf, jež, stojíc u krbu, plného květin, spatřila ho v zrcadle, umístěném proti dveřím, a chystala se ho uvítat.

Obrátila se tedy k němu s připraveným úsměvem právě v okamžiku, kdy se před ní skláněl.

Myslila nepochybně, že hrabě k ní promluví; hrabě pak se nepochybně domníval, že ona pronese k němu několik slov. Ale oba zůstali němi, tak se jim asi zdála každá všednost jich obou nehodná. A po výměně pozdravů obrátil se Monte Cristo k Albertovi, jenž přicházel k němu se vztaženou rukou.

"Viděl jste mou matku?" tázal se Albert. "Právě jsem měl čest ji pozdraviti," odvětil hrabě, "ale nespatřil jsem vašeho otce."

"Hleďte, mluví o politice tamhle v té malé skupině velkých celebrit."

"Opravdu?" pravil Monte Cristo, "Ti pánové, které tamto vidím, jsou celebrity? To bych nebyl řekl! A jakého druhu? Jsou totiž celebrity různých druhů, jak víte."

"Je tam především jeden učenec, ten velký suchý pán; objevil v římské kampani druh ještěrky, která má o jeden obratel více než ostatní, a vrátil se sdělit Institutu ten objev. Věc byla dlouho popírána, ale velký suchý pán přece nakonec podržel vrch. Obratel způsobil mnoho hluku v učeném světě. Velký suchý pán, který byl pouze rytířem Čestné legie, byl následkem toho jmenován důstojníkem."

"Výborně!" zvolal Monte Cristo. "Zase jednou kříž, jenž zdá se mi moudře udělen; najde-li tedy druhý obratel, stane se komturem?"

"Nepochybně," přisvědčil Morcerf.

"A ten druhý, který měl podivný nápad nastrojit se do modrého, zeleně vyšívaného fraku, co to může být zač?"

"Ten nápad, nastrojit se do toho kabátu, neměl on, nýbrž republika, která, jak víte, byla trochu umělkyní, a chtějíc dát akademikům uniformu, prosila Davida, aby jim nakreslil kabát."

"Ach, vskutku!" prohodil Monte Cristo. "Ten pán je tedy členem Akademie?"

"Od osmi dnů je údem učeného shromáždění."

"A co je jeho zásluhou, jeho specialitou?"

"Jeho specialitou? Myslím, že vráží králíkům špendlíky do hlavy, že dává slepicím žrát mořenu barvířskou a že psům odtahuje kosticemi míchu."

"A za to je členem Akademie věd?"

"Ne, Akademie francouzské."

"Ale co s tím má co činit francouzská Akademie?"

"Povím vám to; zdá se..."

"Že jeho pokusy získaly si zásluhu o veliký pokrok ve vědě."

"Ne, ale že píše velmi pěkným slohem."

"To jistě ohromně lichotí ješitnosti králíků, kterým vráží špendlíky do hlavy, slepic, jejichž kosti barví na červeno, i psům, jejichž míchu odtahuje," pravil Monte Cristo.

Albert dal se do smíchu.

"A další?" tázal se hrabě.

"Další?"

"Ano, ten třetí."

"Ach, jasně modrý kabát?"

"Ano."

"To je otcův kolega, jenž se právě vřele postavil na odpor tomu, aby sněmovna pairů dostala uniformu; měl při tom veliký řečnický úspěch. Byl na štíru s liberálními listy, ale jeho vznešené vystoupení proti přáním dvora ho s nimi usmířilo. Povídá se o jeho jmenování vyslancem."

"A jaké jsou jeho nároky na titul paira?"

"Složil dvě nebo tři komické opery, koupil čtyři nebo pět akcií Sieclu a hlasoval pět či šest let pro ministerstvo."

"Bravo, vicomte!" zvolal Monte Cristo se smíchem. "Jste roztomilým ciceronem. A nyní mi prokážete službu, není-li pravda?"

"Jakou?"

"Nepředstavíte mne těm pánům a kdyby chtěli mi být představeni, dáte mi výstrahu."

V tom okamžiku hrabě ucítil čísi ruku na své paži; obrátil se, byl to Danglars.

"Ach, to jste vy, barone!" pravil hrabě.

"Proč mne nazýváte baronem?" tázal se Danglars. "Víte dobře, že mi na mém titulu nezáleží. Nejsem jako vy, vicomte; vám na něm záleží, viďte?"

"Zajisté," odvětil Albert; "vzhledem k tomu, že, kdybych nebyl vicomtem, nebyl bych ničím, kdežto vy, vy můžete obětovat svůj baronský titul, zůstanete vždycky ještě milionářem."

"Což se mi zdá za červencové vlády nejkrásnějším titulem," pravil Danglars.

"Na neštěstí," prohodil Monte Cristo, "člověk nemůže být doživotním milionářem, jako je baronem, francouzským pairem nebo akademikem. Důkazem toho jsou milionáři Franck a Poulmann z Frankfurtu, kteří právě učinili úpadek."

"Opravdu?" zvolal Danglars, zblednuv.

"Na mou čest; obdržel jsem dnes večer o tom zprávu od posla. Měl jsem u nich asi milion. Ale byv včas zpraven, vymohl jsem si vyplacení asi před měsícem."

"Ach, můj Bože," povzdechl Danglars, "vystavili na mne směnku na dvě stě tisíc franků."

"Nuže, jste tedy zpraven; jejich podpis má cenu pěti procent."

"Ano, ale jsem zpraven příliš pozdě," pravil Danglars; "vyplatil jsem na jejich podpis plnou sumu."

"Oh!" zvolal Monte Cristo. "Těch dvě stě tisíc franků se tedy připojilo ku..."

"Pst!" napomenul Danglars. "Nemluvte o těch věcech... Zvláště ne před panem Cavalcantim synem," dodal bankéř, přistoupiv těsněji k Monte Cristovi. Prones tato slova, obrátil se pak s úsměvem k mladému muži.

Morcerf opustil hraběte, chtěje něco sděliti své matce. Danglars ho opustil, pozdravuje se s Cavalcantim synem. Monte Cristo na okamžik osaměl.

Zatím stávalo se horko přílišným.

Sloužící přecházeli po salonech nabízejíce podnosy s ovocem a zmrzlinami.

Monte Cristo osušil si kapesníkem tvář, smáčenou potem. Ustoupil však, když podnos byl nesen mimo něho a nevzal si nijakého osvěžení.

Paní Morcerfová neztrácela Monte Crista s očí. Viděla, že nechal minout podnos, aniž se ho dotkl; postřehla i jeho couvnutí.

"Alberte," pravila, "všiml jste si něčeho?"

"Čeho matko?"

"Že hrabě nikdy nechtěl přijmout pozvání k obědu u pana Morcerfa."

"Ale přijal snídání u mne, neboť tím snídáním vstoupil do společnosti."

"U vás není u hraběte," šeptala Mercedes, "a pozoruji ho od chvíle, kdy sem vstoupil."

"Nuže?"

"Nuže, ještě ničeho nepožil."

"Hrabě je velmi střídmý."

Mercedes usmála se smutně.

"Přistupte k němu," pravila, "a při prvním podnosu, jenž půjde mimo vás, naléhejte na něho."

"Proč to, matko?"

"Učiňte mi to k vůli, Alberte," žádala Mercedes.

Albert políbil matce ruku a šel se postavit k hraběti.

Sloužící šel mimo s podnosem, obtíženým jako předcházející. Viděla, jak Albert nutil hraběte, jak sám vzal zmrzlinu a podával mu ji, ale hrabě tvrdošíjně odmítal.

Albert vrátil se k matce; hraběnka byla velmi bledá.

"Nuže, vidíte," pravila, "odmítl."

"Ano, ale čím vás to může zajímat?"

"Vy víte, Alberte, že jsou ženy zvláštní. Byla bych bývala s potěšením viděla, kdyby hrabě byl u mne něco požil, byť to i bylo pouhé zrnko granátového jablka. Ostatně, snad není zvyklý na francouzské obyčeje, snad by chtěl raději něco jiného."

"Ach, můj Bože, ne! Viděl jsem ho v Itálii jíst všecko. Nemá asi dnes večer chuť k jídlu."

"A pak," dodala hraběnka, "snad necítí tak horko, jako jiný, když stále bydlil v horkém podnebí."

"Nemyslím, neboť si právě naříkal na dusno a tázal se, proč nejsou také otevřeny žaluzie, když jsou již otevřena okna."

"Opravdu," přisvědčila Mercedes, "tak se aspoň přesvědčím, je-li ta zdrženlivost zúmyslná."

A vyšla ze salonu.

Za okamžik se žaluzie otevřely a jasmínem a barvínkem, vroubícím okna, bylo vidět celou zahradu, ozářenou lampióny, a prostřený stůl pod stanem.

Tanečníci i tanečnice, hráči i bavitelé vykřikli radostí: všecky ty unavené plíce s rozkoší vdechovaly vzduch, vlévající se plnými proudy.

V té chvíli objevila se opět Mercedes, bledší než když vyšla, ale s onou pevností ve tváři, jež byla u ní pozoruhodná za jistých okolností. Brala se přímo ke skupině, jejíž středem byl její muž a pravila:

"Nezdržujte zde ty pány, pane hrabě; nehrají-li, budou raději dýchat svěží vzduch v zahradě, než se zde dusit."

"Ach, madame," pravil velmi dvorný starý generál, který r. 1809 zpíval: Odjeďme do Sýrie!, "nepůjdeme do zahrady sami!"

"Budiž," svolovala Mercedes, "dám vám příklad." A obrátivši se k Monte Cristovi, pravila: "Pane hrabě, prokažte mi čest a nabídněte mi rámě."

Hrabě se téměř zakolísal při těch prostých slovech; pak okamžik pohlížel na Mercedes. Ten okamžik minul jako blesk a přece se zdálo hraběnce, že trval století, tolik myšlenek vložil Monte Cristo do toho jediného pohledu.

Podal hraběnce rámě; opřela se o ně, či spíše dotkla se ho malou svou rukou a oba sestoupili po jednom z vnějších schodišť, lemovaném rhododendrony a kaméliemi.

Za nimi a po ostatních schodištích vyrazilo do zahrady s hlučnými výkřiky radosti asi dvacet prochazečů.

XIV.
CHLÉB A SŮL.

Paní de Morcerf vešla se svým společníkem pod listovou klenbu: klenbu tu tvořila lipová alej, vedoucí ku skleníku.

"V saloně bylo příliš horko, není-li pravda, pane hrabě?" pravila.

"Ano, madame, a vaše myšlenka, dát otevřít dveře a okna, byla výtečná."

Dokončiv tuto větu, hrabě zpozoroval, že ruka Mercedes se chvěje.

"Ale nebude vám chladno v tomto lehkém úboru a beze všeho kolem krku, kromě gázové šerpy?" tázal se.

"Víte, kam vás vedu?" pravila hraběnka, neodpověděvši na Monte Cristovu otázku.

"Ne, madame," odvětil hrabě. "Ale jak vidíte, nevzpouzím se."

"Do skleníku, který vidíte tamto na konci stromořadí."

Hrabě pohlédl na Mercedes tázavě, hraběnka však beze slova pokračovala v chůzi a i Monte Cristo zůstal něm.

Přišli do skleníku, plného nádherného ovoce, jež začátkem července dozrávalo v této vypočítané temperatuře, mající nahraditi žár slunce, u nás tak často nepřítomný.

Hraběnka pustila Monte Cristovo rámě a šla k vinnému keři utrhnout hrozen muškátového vína.

"Vezměte, pane hrabě," pravila s úsměvem tak smutným, že bylo lze postřehnout slzy na pokraji víček, "vezměte; vím, že naše francouzské hrozny nevyrovnají se vaším sicilským a cyperským, ale vy budete shovívavý k našemu ubohému severnímu slunci."

Hrabě se uklonil a o krok ustoupil.

"Odmítáte mne?" pronesla Mercedes chvějícím se hlasem.

"Madame," odvětil Monte Cristo, "prosím vás co nejpokorněji za odpuštění, ale nejím nikdy muškátu."

Mercedes s povzdechem upustila hrozen. Nádherná broskev visela na sousedním brlení, zahřívaném jako vinný keř oním umělým teplem skleníku. Mercedes přistoupila k sametovému ovoci a utrhla je.

"Přijměte tedy tuto broskev," pravila.

Hrabě učinil totéž odmítavé gesto.

"Oh, zase!" zvolala Mercedes tak bolestným tónem, že bylo zřejmo, že ten tón dusí vzlyk. "Opravdu, nemám štěstí."

Dlouhé ticho následovalo po této scéně; broskev jako vinný hrozen skulila se do písku.

"Pane hrabě," ujala se Mercedes opět slova, pohlížejíc na Monte Crista prosebným zrakem, "existuje dojemný arabský zvyk, který činí ty, kdož sdíleli chléb a sůl pod toutéž střechou, věčnými přáteli."

"Znám jej, madame," odpověděl hrabě, "ale jsme ve Francii a ne v Arábii a ve Francii není věčného přátelství právě tak, jako není dělení chleba a soli."

"Ale my," pronesla hraběnka, třesouc se a upírajíc zrak na oči Monte Cristovy, jehož rámě uchopila opět téměř křečovitě oběma rukama, "my jsme přátelé, není-li pravda?"

Krev hrnula se hraběti k srdci, takže zbledl jako mrtvola; pak, stoupnuvši opět od srdce k hrdlu, zaplavila mu líce a jeho oči obestřely se na několik vteřin mlhou, jako by se o něho pokoušela závrať.

"Ovšem, že jsme přátelé, madame," odpověděl. "Ostatně, proč bychom jimi nebyli?"

Tento tón byl tak dalek onoho, kterého si paní Morcerfová přála, že se odvrátila a z jejích prsou vymanil se vzdech, jenž podobal se zasténání.

"Díky," pravila.

A vykročila opět. Obešli tak zahradu, aniž pronesli slova.

"Pane," pravila náhle hraběnka po desítiminutové mlčenlivé procházce, "je to pravda, že jste tolik viděl, tolik cestoval, tolik vytrpěl?"

"Vytrpěl jsem mnoho, ano, madame," odvětil Monte Cristo.

"Ale nyní jste šťasten?"

"Ovšem," odtušil hrabě, "neboť nikdo mne neslyšel si naříkat."

"A vaše přítomné štěstí činí vaši duši něžnější?"

"Mé přítomné štěstí vyrovná se mé minulé bídě," pravil hrabě.

"Nejste ženat?" tázala se hraběnka.
"Já, ženat?" odpověděl Monte Cristo, zachvěv se. "Kdo vám to mohl říci?"
"Nikdo mi to neřekl, ale byl jste několikrát viděn v Opeře ve společnosti mladé a krásné ženy."
"Je to otrokyně, kterou jsem koupil v Cařihradě, madame, dcera královská, z níž učinil jsem svou dceru, nemaje jiné lásky na světě."
"Žijete tak sám?"
"Žiji sám."
"Nemáte sestry... syna... otce...?"
"Nemám nikoho."
"Jak můžete tak žít beze všeho, co by vás poutalo k životu?"
"Není to mou vinou, madame. Na Maltě miloval jsem dívku a chtěl jsem se s ní oženit, když tu vypukla válka a unesla mne daleko od ní jako vír. Domníval jsem se, že miluje mne dosti, aby na mne čekala, aby zůstala věrna i mému hrobu. Když jsem se vrátil, byla vdána. Je to příběh každého muže, jenž má za sebou svůj dvacátý rok. Měl jsem snad slabší srdce, než ostatní, a trpěl jsem více, než by byli trpěli jiní na mém místě, to je vše."
Hraběnka stanula na okamžik, jako by byla potřebovala té zastávky k vydechnutí.
"Ano," pravila, "a ta láska zůstala vám v srdci... Je možno milovat jen jednou... A viděl jste někdy tu ženu od té doby?"
"Nikdy."
"Nikdy!"
"Nevrátil jsem se již nikdy do země, kde byla."
"Na Maltu!"
"Ano, na Maltu."
"Je tedy na Maltě?"
"Myslím."
"A odpustil jste jí, co jste pro ni vytrpěl?"
"Jí ano."
"Ale pouze jí; nenávidíte stále ty, kdož vás od ní odloučili?"
Hraběnka se postavila Monte Cristovi tváří v tvář; držela ještě v ruce úlomek vonného hroznu.
"Vezměte," pravila.
"Nejím nikdy muškátu, madame," odpověděl Monte Cristo, jako by se o tom nebylo nikdy mezi nimi jednalo.
Hraběnka hodila zoufalým pohybem hrozen do nejbližšího křoví.
"Neoblomný!" zašeptala.
Monte Cristo zůstal právě tak chladný, jako by mu ta výčitka nepatřila.
V tom okamžiku přibíhal Albert.
"Oh, matko!" volal. "Veliké neštěstí!"
"Copak? Co se stalo?" tázala se hraběnka, vzchopivši se, jako by byla ze sna zburcována ke skutečnosti. "Neštěstí jste pravil? Vskutku, stane se asi mnohé neštěstí."
"Pan de Villefort je zde."
"Nuže?"
"Přijel pro svou ženu a dceru."
"A proč to?"
"Protože paní markýza de Saint-Méran přijela do Paříže, přinášejíc zprávu, že pan de Saint-Méran zemřel, opustiv Marseille, na první poštovní stanici. Paní de Villefort, jež byla velmi veselá, nechtěla ani pochopit ani uvěřit tomu neštěstí, ale slečna Valentina přese všecky otcovy opatrné přípravy při prvních slovech všecko uhodla; rána působila na ni jako blesk a slečna Valentina klesla do mdlob."
"A čím je pan de Saint-Méran slečně de Villefort?" tázal se hrabě.
"Je to její děd s matčiny strany. Jel, aby uspíšil sňatek své vnučky s Franzem."
"Ach, skutečně!"
"Teď se Franzova svatba zdrží. Proč není pan de Saint-Méran také dědečkem slečny Danglarsovy!"
"Alberte, Alberte!" pronesla paní de Morcerf tónem mírné výčitky. "Copak to mluvíte? Ach, pane hrabě, povězte mu vy, kterého chová v tak veliké vážnosti, že špatně mluvil!"
Popošla o několik kroků vpřed.
Monte Cristo hleděl na ni tak podivně a s výrazem tak snivým a vyjadřujícím zároveň tak vroucí obdiv, že se vrátila.
Uchopila ho za ruku a tisknouc zároveň ruku synovu, spojila je obě a pravila:
"Jsme přáteli, viďte?"
"Oh, vaším přítelem, madame? Tak domýšlivý nejsem!" odvětil hrabě. "Ale rozhodně jsem vaším nejuctivějším služebníkem."
Hraběnka se vzdálila s nevýslovně sevřeným srdcem. A dříve než ušla deset kroků, hrabě viděl, že si přitiskla šátek k očím.
"Což jste se neshodli s mou matkou?" tázal se Albert udiveně.
"Naopak," odvětil hrabě, "vždyť mi řekla před vámi, že jsme přátelé."
A odebrali se do salonu, jejž Valentina a pan de Villefort s paní právě opustili.
Rozumí se, že Morrel odešel za nimi.

XV.

PANÍ DE SAINT-MÉRAN.

Truchlivá scéna odehrála se skutečně v domě pana de Villefort.

Po odjezdu obou dam na ples, když všecko naléhání paní Villefortové nebylo sto pohnouti jejím mužem, aby je tam doprovázel, zavřel se státní návladní podle svého zvyku do své pracovny se stohem aktů, jenž byl by každého jiného odstrašil, jenž však v obyčejných dobách jeho života sotva stačil ukojit jeho mocnou žádost práce.

Tentokráte však byla akta pouhou záminkou. Villefort zavřel se, ne aby pracoval, ale aby uvažoval. A když zavřel dveře a dal rozkaz, aby ho nevyrušovali, leč v případě důležité příčiny, usedl do křesla a jal se v mysli probírati ještě jednou vše, čím od sedmi či osmi dnů překypovala číše jeho chmurných žalů a trpkých vzpomínek.

Pak, místo aby pustil se do listin, kupících se před ním, otevřel zásuvku psacího stolu, stiskl tajné péro a vyňal balík osobních poznámek, cenných rukopisů, v nichž byla zařaděna a tajnými, pouze jemu známými značkami označena jména všech, kteří v jeho politické kariéře, v záležitostech peněžních, v soudních vyšetřováních a v jeho tajemných láskách stali se mu nepřáteli.

Počet jich byl dnes hrozivý, takže se začal třásti. A přece všecka ta jména, jakkoli byla mocná a hrozivá, vyvolala mu často úsměv, jakým se usmívá cestovatel, jenž s nejvyššího vrcholku pohoří pohlíží na ostré srázy u svých nohou, neschůdné cesty a hřebeny mezi propastmi, které tak dlouho a pracně slézal, než dosáhl cíle.

Když byl všecka ta jména důkladně v mysli probral, když je byl důkladně pročetl, bedlivě prostudoval, pečlivě posoudil ve svých listinách, potřásl hlavou.

"Ne," zašeptal, "žádný z těchto nepřátel nebyl by trpělivě a pracně čekal až do dnešního dne, aby mne nyní přišel zdrtit tím tajemstvím. Někdy, jak praví Hamlet, zvuk nejhlouběji pohřbených věcí vyjde ze země a jako fosforová světla žene se vzduchem, ale to jsou ohně, jež na okamžik zasvítí, aby zvadly. Korsikán sdělil asi tu událost nějakému knězi, který ji rovněž někomu vyprávěl; pan de Monte Cristo se to dověděl a chtěje se poučiti..."

"Ale k čemu se poučovat?" přemítal Villefort dále po chvíli úvahy. "Jaký zájem má pan de Monte Cristo, pan Zaccone, syn výpravce lodí z Malty, majitel stříbrných dolů v Thessalii, přijevši po prvé do Francie, na tom, poučit se o smutné, tajemné a zbytečné záležitosti, jako je tato? Z nesouvisících zpráv, jež podal mi ten abbé Busoni a lord Wilmore, ten přítel a ten nepřítel, jen jediné vyplývá jasně, přesně a zjevně: že v žádné době, v žádném případě, za žádných okolností nemůže být nejmenšího vztahu mezi mnou a jím."

Ale Villefort říkal si tato slova, nevěře sám tomu, co praví. Odhalení nebylo pro něho ještě nejhorší věcí, neboť mohl vše zapříti, ba i vyvrátiti; málo se znepokojoval oním Mene, Thekel, Fares, jež zjevilo se náhle krvavými písmeny na zdi. Znepokojovalo jej však, že neznal těla, kterému náležela ruka, napsavší je.

Ve chvíli, kdy snažil se sám uklidnit a kdy místo politické budoucnosti, kterou někdy spatřoval ve svých ctižádostivých snech, sestavoval si ze strachu, aby neprobudil onoho od tak dávna uspaného nepřítele, budoucnost, omezivší se na radosti rodinného krbu, ozval se na dvoře rachot kočáru. Pak ozvaly se na jeho schodech kroky staré osoby, pak pláč a nářek, jaký vedou služebníci, když chtějí ukázat, že sdílejí bolesti svých pánů.

Státní návladní spěchal odstrčit závoru své pracovny a brzy na to vstoupila bez ohlášení stará dáma s šálem přes ramena a kloboukem v ruce. Bílé vlasy odhalovaly jí čelo, mdlé jako zažloutlá sloní kost, a oči, v jejichž koutcích stáří narýsovalo hluboké vrásky, takřka mizely, opuchlé pláčem.

"Oh, pane!" zvolala. "Oh, pane, jaké neštěstí! I mne to usmrtí! Oh, ano, jistě mne to usmrtí!"

A klesnuvši do nejbližšího křesla, vypukla v pláč.

Sluhové, stojící na prahu a neodvažující se postoupiti dále, dívali se na starého služebníka Noirtierova, který zaslechnuv hluk přiběhl rovněž z pánova pokoje a stál za ostatními. Villefort vstal a chvátal k své tchýni, neboť byla to ona.

"Ach, můj Bože, co se stalo, madame?" tázal se.

"Co vás tak rozrušuje? A proč vás pan de Saint-Méran nedoprovází?"

"Pan de Saint-Méran je mrtev," odvětila stará markýza bez úvodu, bez výrazu a v jakési ztrnulosti.

Villefort o krok ustoupil a spráskl ruce.

"Mrtev...!" zakoktal. "Mrtev tak... náhle?"

"Před týdnem," pokračovala paní de Saint-Méran, "vsedli jsme spolu po obědě do vozu. Pan de Saint-Méran od několika dní churavěl, ale vědomí, že opět uzříme svou drahou Valentinu, dodávalo mu síly, takže chtěl se přes své bolesti vydat na cestu. Tu šest mil za Marseillí, když požil své obvyklé pastilky, upadl v tak hluboký spánek, že se mi nezdál přirozeným; přece však váhala jsem ho probudit, když se mi zdálo, že jeho tvář červená a tepny na skráních že bijí prudčeji než obyčejně. Leč poněvadž nastala noc a já již ničeho neviděla, nechala jsem ho spát. Brzy na to vyrazil tlumený a srdcervoucí výkřik jako ten, kdo trpí ve snu, a prudkým pohybem zvrátil hlavu dozadu. Zavolala jsem sluhu, dala jsem zastavit, volala jsem pana de Saint-Méran, dávala jsem mu čichat k flakonu, ale byl konec, byl mrtev a s jeho mrtvolou po boku přijela jsem do Aixu."

Villefort stál ztrnulý, s pootevřenými ústy.

"A zavolala jste ovšem lékaře."

"Okamžitě, ale jak jsem pravila, bylo již pozdě."

"Ovšem, ale snad mohl aspoň rozpoznat, jakou nemocí ubohý markýz zemřel?"

"Můj Bože, ano, pane, řekl to; byla to prý mrtvice."

"A co jste pak učinila?"

"Pan de Saint-Méran vždycky říkal, že si přeje, zemře-li mimo Paříž, aby jeho tělo bylo přeneseno do rodinné hrobky. Dala jsem ho vložit do olověné rakve a za několik dní tu bude."

"Oh, můj Bože, ubohá matko!" pravil Villefort. "Takové starosti po takové ráně a to ve vašem věku!"

"Bůh popřál mi síly až do konce; ostatně drahý markýz byl by pro mne býval zajisté učinil, co já učinila pro něho. Ale od té doby, co jsem ho tam opustila, jsem opravdu jako šílená. Nemohu už plakat; říká se ovšem, že v mém věku už člověk nemá slz, ale zdá se mi, že pokud trpí, potud by měl moci plakat. Kde je Valentina, pane? K vůli ní jsme sem jeli; chci vidět Valentinu."

Villefortovi se zdálo hrozným odpovědít, že Valentina je na plese. Řekl markýze jen, že její vnučka odešla se svou nevlastní matkou a že pro ni pošle.

"Okamžitě, pane, okamžitě, snažně vás o to prosím," pravila stará dáma.

Villefort vložil ruku paní de Saint-Méran pod svou paži a uvedl ji do jejích komnat.

"Odpočiňte si, matko," řekl.

Markýza zvedla při těch slovech hlavu a vidouc tohoto muže, jenž připomínal jí tak oplakávanou dceru, která ožila pro ni ve Valentině, propukla při jméně matky v slzy a poklekla do křesla, do něhož zabořila svou důstojnou hlavu.

Villefort svěřil ji péči žen, kdežto starý Barrois všecek vyjeven vracel se k svému pánovi, neboť nic tak starce neděsí, jako když smrt vzdálí se na okamžik od jeho boku a udeří jiného starce. Pak, zatím co paní de Saint-Méran, stále na kolenou, modlila se z hloubi duše, státní návladní poslal pro fiakr a jel sám k paní de Morcerf pro svou ženu a dceru, aby je přivedl domů. Byl tak bled, když se zjevil ve dveřích salonu, že Valentina přiběhla k němu se slovy:

"Oh, otče! Jistě se stalo nějaké neštěstí!"

"Vaše babička právě přijela, Valentino," pravil pan de Villefort.

"A dědeček?" zvolala dívka, všecka se chvějíc.

Pan de Villefort místo odpovědi podal své dceři rámě.

Byl čas. Valentina, jata závratí, se zapotácela. Paní de Villefort chvátala ji podepřít a pomáhala svému choti dopravit ji do kočáru, opakujíc:

"Ach, to je divné! Kdo by to byl tušil? Ach, ano, to je divné!"

A celá nešťastná rodina se spěšně vzdálila, vrhnuvši smutek, jako černý závoj na zbytek večera.

Pod schodištěm spatřila Valentina Barroise, který na ni čekal.

"Pan Noirtier přeje si vás vidět dnes večer," pravil tiše.

"Řekněte mu, že přijdu, až půjdu od babičky," odvětila Valentina.

Dívka v jemnosti své duše pochopila, že paní de Saint-Méran jí především v tuto chvíli potřebuje.

Valentina našla babičku na loži; němé laskání, bolestné dmutí srdce, přerývané vzdechy, palčivé slzy - to jsou jediné sdělitelné podrobnosti toho shledání, jemuž přítomna byla i paní de Villefort, zavěšená v rámě mužovo a aspoň zdánlivě plna úcty k ubohé vdově.

Po chvíli nachýlila se svému choti k uchu a pravila: "Bude lépe, když se s vaším svolením vzdálím, neboť zdá se, že pohled na mne vaši tchyni ještě více zarmucuje."

Paní de Saint-Méran to zaslechla.

"Ano, ano," šeptala Valentině do ucha, "ať odejde. Ale ty zůstaň, zůstaň."

Paní de Villefort se vzdálila a Valentina zůstala sama u babiččina lože, neboť státní návladní, ohromen tou nenadálou smrtí, odebral se za svou ženou.

Zatím se Barrois po prvé vrátil k starému Noirtierovi.

Ten slyšel všechen ruch, vládnoucí po domě, a jak jsme již pravili, vyslal starého sluhu vyzvědět, co se děje.

Při jeho návratu starcovo tak živé a hlavně tak duchaplné oko upřelo se tázavě na posla.

"Ach, pane," zvolal Barrois, "veliké neštěstí se přihodilo! Paní de Saint-Méran přijela a její muž zemřel."

Pana de Saint-Méran a Noirtiera nikdy nepoutalo příliš hluboké přátelství; je však známo, jakým dojmem působí vždy na starce zpráva o smrti jiného starce,

Noirtierova hlava sklesla na prsa jako člověku zdrcenému nebo hluboce zamyšlenému. Pak zavřel jedno oko.

"Slečnu Valentinu?" tázal se Barrois.

Noirtier naznačil, že ano.

"Pán přece ví, že je na plese, vždyť se přišla rozloučit v plesových šatech."

Noirtier znovu zamhouřil levé oko.

"Ano, chcete ji vidět?"

Stařec naznačil, že si to skutečně přeje.

"Nuže, půjdou pro ni nepochybně k paní de Morcerf; počkám, až se vrátí, a řeknu jí, aby k vám přišla. Je to to?"

"Ano," odvětil paralytik.

Barrois vyčkával tedy Valentinina návratu a jak jsme viděli, sdělil jí pak dědovo přání.

Vyhovujíc tomu přání, odebrala se Valentina k Noirtierovi, opustivši paní de Saint-Méran, která prese všecko rozčilení podlehla přece jen únavě a upadla v horečný spánek.

Přistavili jí na dosah ruky malý stolek, na němž stála láhev oranžády, jejího obvyklého nápoje, a sklenice.

Dívka tedy, jak jsme již pravili, opustila markýzino lože a odebrala se k Noirtierovi.

Valentina políbila starce, jenž pohlížel na ni tak něžně, že dívka cítila v očích nové slzy, jejichž pramen považovala za vyschlý.

Stařec nespouštěl s ní očí.

"Ano, ano," pravila Valentina, "chceš říci, že mám stále dobrého dědečka, viď?"

Stařec naznačil, že jeho pohled skutečně tu myšlenku vyjadřoval.

"Ach, je to pro mne štěstí," povzdechla Valentina, "neboť co by se jinak se mnou stalo, můj Bože!"

Byla hodina s půlnoci. Barrois, kterému se samotnému chtělo spát, poznamenal, že po tak bolestném večeru mají

všichni potřebí odpočinku. Stařec nechtěl říci, že jemu je odpočinkem, vidí-li své dítě. Propustil Valentinu, jíž bolest a únava dodávaly skutečně chorobného vzezření.

Vešedši druhého dne k babičce, našla ji Valentina na loži; horečka se neutišila; naopak, v očích staré markýzy hořel zlověstný oheň a nemocná zdála se být obětí prudkého nervového otřesu.

"Oh, můj Bože, drahá babičko, trpíte více?" zvolala Valentina, spatřivši všecky tyto příznaky rozrušení.

"Ne, dítě, ne," odvětila paní de Saint-Méran, "ale čekala jsem netrpělivě, až přijdeš, abych poslala pro otce."

"Pro otce?" tázala se Valentina neklidně.

"Ano, chci s ním mluvit."

Valentina neodvážila se opříti přání babiččinu, jehož důvodu ostatně neznala, a za okamžik nato Villefort vstoupil.

"Pane," začala paní de Saint-Méran beze všech okolků, jako by se bála, že se jí nedostane času, "psal jste mi, že běží o sňatek tohoto dítěte."

"Ano, madame," přisvědčil Villefort; "je to dokonce více než záměr, je to úmluva."

"Váš zeť jmenuje se pan Franz ďÉpinay?"

"Ano, madame."

"Je to syn generála ďÉpinay, který byl našeho přesvědčení a byl zavražděn několik dní před usurpátorovým návratem z Elby, že ano?"

"Tak jest."

"Nepříčí se mu spojení s vnučkou jakobínovou?"

"Naše občanské různice na štěstí pominuly, matko," odvětil Villefort; "pan ďÉpinay byl takřka dítětem při otcově smrti; zná pana Noirtiera velmi málo a spatří ho ne-li s potěšením, aspoň se lhostejností."

"Je to slušná partie?"

"V každém ohledu."

"Ten mladík...?"

"Těší se všeobecné vážnosti."

"Je sympatický?"

"Je to z nejdistinguovanějších mužů, které znám."

Během celého toho hovoru Valentina nepronesla ani slova.

"Nuže, pane," pravila paní de Saint-Méran po několika vteřinách úvahy, "musíte si pospíšit, neboť mi zbývá málo času k životu."

"Vám, madame! Vám, babičko!" vykřikli pan de Villefort i Valentina.

"Vím, co mluvím," pronesla opět markýza; "musíte si tedy pospíšit, aby, když nemá již matky, mohla jí aspoň babička požehnat. Jsem jediná, jež zůstala jí po mé drahé Renatě, na kterou jste tak brzy zapomněl, pane."

"Ach, madame," namítl Villefort, "zapomínáte, že musil jsem dáti matku tomuto ubohému dítěti, jež ji ztratilo."

"Macecha není nikdy matkou, pane! Ale o to teď nejde, jde o Valentinu; nechme mrtvé s pokojem."

Vše to bylo řečeno tak zřetelně a s takovým přízvukem, že něco v tom hovoru připomínalo již počátek deliria.

"Stane se podle vašeho přání, madame," pravil Villefort, "a to tím spíše, že vaše přání shoduje se s mým. A jakmile pan ďÉpinay se vrátí do Paříže..."

"Babičko," namítla Valentina, "ohledy slušnosti, nedávný smutek... chtěla byste strojit svatbu za tak smutných okolností?"

"Dceruško," odpověděla živě babička, "žádné takovéto všední důvody, které překážejí slabým duchům zbudovat si pevně budoucnost. I já jsem byla oddána u matčina smrtelného lože a nebyla jsem proto nešťastna."

"Už zase ta myšlenka na smrt, madame!" prohodil Villefort.

"Zase! Stále!... Pravím vám, že zemřu, rozumíte! Nuže, dříve než zemru, chci spatřiti svého zetě; chci mu vložit na srdce, aby učinil mou vnučku šťastnou; chci číst z jeho očí, hodlá-li mne poslechnout; krátce chci ho poznat," pokračovala stará dáma s hrozným výrazem, "abych z hrobu k němu přišla, kdyby nebyl, čím má být, kdyby nebyl, čím musí být!"

"Madame," napomínal Villefort, "musíte zaplašovat tyto přepjaté myšlenky, které hraničí takřka na šílenství. Mrtví, jakmile jsou uloženi do hrobu, spí tam a nezvednou se nikdy."

"Oh, ano, ano, drahá babičko," pravila Valentina, "uklidni se!"

"A já vám pravím, pane, že tomu tak není, jak si myslíte. Této noci spala jsem hrozným spánkem, neboť viděla jsem se jaksi spát, jako by se byla moje duše již vznášela nad mým tělem; oči, které namáhala jsem se otevřít, zavíraly se proti mé vůli. A přece - vím dobře, že se vám to bude zdát nemožným, vám, pane, zvláště - nuže, majíc oči zavřené, viděla jsem právě na tom místě, kde stojíte, bílou postavu, přicházející z kouta, kde jsou dveře, vedoucí do toiletního pokoje paní de Villefort."

Valentina vykřikla.

"Zmítala vámi horečka, madame," pravil Villefort.

"Pochybujte si, chcete-li, ale já jsem si jista tím, co pravím: viděla jsem bílou postavu. A jako by se Bůh byl bál, že bych neuvěřila svědectví jediného smyslu, slyšela jsem zvuk své sklenice, hleďte, hleďte, právě této, jež stojí zde na stole."

"Oh, babičko, to byl sen."

"Byl to tak málo sen, že jsem vztáhla ruku po zvonku a že při tom mém pohybu zjevení zmizelo. Pak vstoupila komorná se světlem. Zjevení ukazují se jen těm, kdo je mají viděti: byla to duše mého muže. Nuže, přichází-li mne manželova duše volat, proč by moje vlastní duše nepřišla hájit mé dítě? Zdá se mi, že ten svazek je ještě přímější."

"Oh, madame," pravil Villefort, vzrušen proti své vůli až do hloubi útrob, "nedávejte vůli těmto trudným myšlenkám;

budete žít s námi, budete žít dlouho, šťastna, milována, ctěna, a mezi námi zapomenete na..."
"Nikdy! Nikdy! Nikdy!" odvětila markýza. "Kdy se vrátí pan ďÉpinay?"
"Čekáme ho každým okamžikem."
"Dobře; jakmile přijde, zpravte mne o tom. Pospěšme si, pospěšme si. Pak bych také chtěla notáře, abych zajistila všecko naše jmění Valentině."

"Oh, babičko," šeptala Valentina, tisknouc rty na žhavé čelo markýzino, "chcete mne tedy usmrtit? Můj Bože, máte horečku! Není třeba volat notáře, ale lékaře."
"Lékaře?" odtušila nemocná, krčíc rameny. "Nic mne nebolí; mám žízeň, to je vše."
"Co pijete, babičko?"
"To víš, jako vždy, svou oranžádu. Sklenice stojí tam na stole, podej mi ji, Valentino."
Valentina nalila oranžádu z lahve do sklenice a vzala ji s jistou hrůzou, aby ji podala babičce, neboť byla to táž sklenice, které, jak stará dáma tvrdila, dotklo se zjevení.
Markýza vyprázdnila sklenici jedním douškem.
Pak obrátila se na podušce, opakujíc:
"Notáře! Notáře!"
Pan de Villefort vyšel. Valentina usedla k babiččinu loži. Zdálo se, že ubohá dívka sama svrchovaně potřebuje lékaře, kterého radila babičce. Plamenný ruměnec pálil jí líce, dech její byl krátký a spěšný a tepna jí bušila jako v horečce.
Ubohé dítě myslilo totiž na zoufalství Maximilienovo, až se doví, že paní de Saint-Méran, místo aby byla její spojenkyní, jedná nevědomky jako nepřítelkyně.
Valentina nejednou chtěla všecko babičce říci a nebyla by ani okamžik váhala, kdyby se Maximilien Morrel byl jmenoval Albert de Morcerf nebo Raoul de Château Renaud. Ale Morrel byl plebejského původu a Valentina znala pohrdání hrdé markýzy de Saint-Méran ke všemu, co nebylo urazeného rodu. Kdykoli se tedy její tajemství chtělo vyjevit, bylo vždycky potlačeno na dno srdce smutnou jistotou, že vyjevilo by se zbytečně a že, jakmile by bylo známo jejímu otci a maceše, bylo by vše ztraceno.
Tak uplynuly asi dvě hodiny. Paní de Saint-Méran spala horečnatým, neklidným snem. Tu byl ohlášen notář.
Ačkoli ohlášení to bylo učiněno velmi tiše, paní de Saint-Méran se vztyčila na podušce.
"Notář?" pravila. "Ať vejde, ať vejde!"
Notář byl za dveřmi; vstoupil.
"Jdi, Valentino," pravila paní de Saint-Méran, "a nech mne s pánem o samotě."
"Ale, babičko..."
"Jdi, jdi."
Dívka políbila babičku na čelo a vyšla, tisknouc kapesník k očím.
U dveří našla komorníka, jenž hlásil, že lékař čeká v saloně.
Valentina rychle sestoupila. Lékař byl přítelem rodiny a zároveň jeden z neobratnějších mužů své doby: miloval velice Valentinu, kterou viděl přijít na svět. Měl dceru téměř stejného věku se slečnou de Villefort, zrodivší se však ze souchotinářské matky; jeho život byl nepřetržitou obavou o život dítěte.
"Ó, drahý pane ďAvrigny," zvolala Valentina, "čekali jsme vás s velikou netrpělivostí. Ale především, jak se vede Madeleině a Antoinettě?"
Madeleina byla dcera pana ďAvrigny, Antoinetta pak jeho neť.
Pan d'Avrigny usmál se smutně.
"Antoinettě velmi dobře, Madeleině dosti dobře," odvětil. "Ale vy jste pro mne poslala, drahé dítě?" tázal se. "Vždyť ani váš otec, ani paní de Villefort nejsou nemocni! A co nás se týče, ačkoli je viditelno, že se nemůžeme zbavit svých nervů, přece předpokládám, že nepotřebujete mne jinak, než abych vám poradil, nepopřávat obrazotvornosti příliš bujného vzletu."
Valentina se zarděla; pan ďAvrigny ovládal umění hádání téměř zázračně, neboť byl z lékařů, kteří vždycky léčí tělo pomocí duše.
"Ne," pravila, "zavolala jsem vás k vůli své ubohé babičce. Víte, jaké neštěstí nás stihlo, není-li pravda?"
"Nevím nic," odvětil pan ďAvrigny.
"Ach," zvolala Valentina potlačujíc pláč; "dědeček umřel."
"Pan de Saint-Méran?"
"Ano."
"Náhle?"
"Raněn mrtvicí."
"Mrtvicí?" opakoval lékař.
"Ano. A tak má ubohá babička je ovládnuta myšlenkou, že její muž, kterého nikdy neopustila, ji volá a že půjde za ním. Oh, pane ďAvrigny, přimlouvám se u vás vřele za svou ubohou babičku!"
"Kde jest?"
"Ve svém pokoji s notářem."
"A pan Noirtier?"
"Stále týž; jasnost ducha dokonalá, ale táž nehybnost, táž němota."
"A táž láska k vám, viďte, drahé dítě?"
"Ano," přisvědčila Valentina s povzdechem, "dědeček, mne velmi miluje."
"Kdo by vás neměl rád?"

Valentina se smutně usmála.

"A co cítí vaše babička?"

"Zvláštní nervové rozrušení, neklidný, podivný spánek. Dnes ráno tvrdila, že během spánku vznášela se její duše nad jejím tělem a dívala se, jak spí: to je delirium; tvrdí, že viděla, jak do jejího pokoje vstoupilo zjevení, a že slyšela zvuk, jejž to domnělé zjevení způsobilo, dotknuvši se její sklenice."

"To je zvláštní," poznamenal doktor, "nevěděl jsem, že paní de Saint-Méran trpí halucinacemi."

"Viděla jsem ji tak po prvé," pravila Valentina, "a dnes ráno jsem se o ni velice bála, myslila jsem, že se pomátla na rozumu. A i na mého otce, pane ďAvrigny - znáte přece mého otce a víte, že je to silný duch - nuže, i na mého otce působilo to, jak se zdá, mocným dojmem."

"Uvidíme," odpověděl pan ďAvrigny; "co mi tu sdělujete, zdá se mi podivným."

Notář odcházel; přišli oznámit Valentině, že její babička je sama.

"Jděte nahoru," vyzvala dívka doktora.

"A vy?"

"Oh, já se neodvážím, zakázala mi poslat pro vás. A pak, jak jste řekl, já sama jsem rozčilena, churava, plna horečky, půjdu se projít po zahradě, abych se zotavila."

Doktor stiskl Valentině ruku a zatím co ubíral se nahoru k její babičce, dívka sestupovala po schodech do zahrady.

Nemusíme ani říkat, která část zahrady byla Valentininou oblíbenou procházkou. Když byla asi dvakrát nebo třikrát obešla trávník kolem domu a utrhla si růži do pasu nebo do vlasů, zašla vždy do stinného stromořadí, vedoucího k lavičce, a od lavičky, zamířila ku vratům.

Tentokráte prošla se Valentina podle svého zvyku asi dvakráte či třikráte mezi svými květinami, aniž však nějaké utrhla; smutek srdce, jejž neměla ještě kdy projeviti úborem, odmítal tu prostou ozdobu; pak zamířila k svému stromořadí. Čím více se blížila, tím více se jí zdálo, že slyší volat své jméno. Zastavila se v údivu.

Tu hlas zalehl jí zřetelněji k uchu a ona poznala hlas Maximilienův.

XVI.

SLIB.

Byl to skutečně Morrel, který od včerejška již ani nežil. Oním instinktem, jenž je vlastní milujícím i matkám, uhodl, že následkem příjezdu paní de Saint-Méran a následkem, markýzovy smrti udá se u Villefortů něco, co se bude týkat jeho lásky k Valentině.

Tato předtucha se splnila, jak později uvidíme, a nebyl to již jen pouhý neklid, jenž přivedl ho, tak se chvějícího a zděšeného, ku vratům u kaštanů.

Valentina však nebyla zpravena o Morrelově přítomnosti, nebyla to chvíle, kdy obyčejně přicházíval, a jen pouhá náhoda, či chceme-li, šťastná shoda sympatií zavedla ji do zahrady. Když se objevila, Morrel ji zavolal; přiběhla k vratům.

"Vy! V tuto chvíli!" zvolala.

"Ano, ubohá přítelkyně," odvětil Morrel, "jdu si pro špatné zprávy a přináším je."

"Je to tedy dům neštěstí!" zvolala Valentina. "Mluvte, Maximiliene. Ale skutečně, míra neštěstí je už svrchovaná!"

"Drahá Valentino," pravil Morrel, snaže se ovládnouti vlastní pohnutí, aby mohl mluvit přístojně, "poslouchejte dobře, prosím vás, neboť všecko, co vám chci říci, je nesmírně vážné. V které době chtějí vás provdati?"

"Poslyšte, Maximiliene," odpověděla na to Valentina, "nechci před vámi ničeho tajiti. Dnes ráno mluvilo se o mém sňatku a babička, na kterou jsem spoléhala jako na neomylnou oporu, nejen že se vyslovila pro ten sňatek, ale přeje si ho dokonce tak, že jedině nepřítomnost pana ďÉpinay jej zdržuje a že den po jeho návratu bude smlouva podepsána."

Těžký vzdech vydral se z prsou mladého muže, který dlouze a smutně pohlížel na dívku.

"Ach," promluvil tichým hlasem, "je hrozné slyšet milovanou ženu klidně říci: "Chvíle vaší popravy je určena; za několik hodin bude vykonána, ale co na tom, musí to tak být, a já se své strany se tomu nepostavím na odpor." Nuže, čeká-li se, jak pravíte, s podepsáním smlouvy jen na pana ďÉpinay, budete-li den po jeho návratu jeho, budete náležet panu ďÉpinay zítra, neboť přijel do Paříže dnes ráno."

Valentina vykřikla.

"Byl jsem před hodinou u hraběte de Monte Cristo," pokračoval Morrel; "hovořili jsme, on o bolesti vaší rodiny, já o bolesti vaší, když tu na dvoře zahrčel kočár. Poslyšte. Až do té doby nevěřil jsem v předtuchu, Valentino, ale nyní musím v ni věřit. Při zvuku toho kočáru jsem se zachvěl; brzy nato slyšel jsem kroky po schodech. Těžké kroky komturovy nepoděsily dona Juana více než tyto kroky mne. Konečně se dveře otevřely; Albert de Morcerf vešel první a já již začal pochybovat, již jsem myslil, že jsem se zmýlil, když tu za ním vstoupil jiný mladý muž a hrabě v tom zvolal: "Ach, pan baron Franz ďÉpinay!" Sebral jsem všecku svou sílu a vůli srdce, abych se ovládl. Snad jsem zbledl, snad jsem se zachvěl, ale úsměv mi jistě nezmizel se rtů. Za pět minut však jsem se vzdálil, aniž jsem slyšel jediného slova z toho, co se během těch pěti minut mluvilo: byl jsem zničen."

"Ubohý Maximiliene!" zašeptala Valentina.

"Zde jsem, Valentino. A nyní odpovězte mi jako člověku, kterému vaše odpověď dá smrt nebo život. Co hodláte učinit?"

Valentina sklopila hlavu. Byla zdrcena.

"Poslyšte," mluvil Morrel dále, "není to po prvé, co přemýšlíte o situaci, jež nám nastala: je vážná, těžká, je svrchovaně rozhodná. Nemyslím, že by bylo vhodno oddávat se marné bolesti: to se hodí pro ty, kteří chtějí dobrovolně trpěti, napájeti se slzami. Jsou takoví lidé a Bůh jim asi v nebi přičte k dobrému jejich odevzdanost na zemi.

Kdo však má vůli zápasit, neztrácí drahocenného času a neodkladně vrátí osudu obdrženou ránu. Máte vůli zápasit s protivenstvím, Valentino? Mluvte, neboť na to přišel jsem se vás otázati."

Valentina se zachvěla a pohlédla na Morrela dokořán otevřenýma a zděšenýma očima. Myšlenka, postavit se na odpor otci, babičce, slovem celé rodině, nepřišla jí ani na mysl.

"Co mi to pravíte, Maximiliene?" tázala se Valentina. "A co nazýváte zápasem? Oh, řekněte rouhání! Jakže, já měla bych se stavět na odpor rozkazu otcovu, přání umírající babičky? To není možné!"

Morrel sebou trhl.

"Máte příliš ušlechtilé srdce, abyste mi nerozuměl, drahý Maximiliene, a rozumíte mi tak dobře, že nemáte, co byste mi odpověděl. Zápasit, já! Bůh mne uchovej! Ne, ne; ponechám si všecku svou sílu, abych byla s to zápasit sama s sebou a abych se napojila svými slzami, jak pravíte. Ale abych zarmoutila svého otce, abych ztrpčila babičce poslední její chvíle - nikdy!"

"Máte skutečně pravdu," pravil lhostejně Morrel.

"Jak mi to říkáte, můj Bože!" zvolala Valentina dotčena.

"Říkám vám to jako muž, který vás obdivuje, slečno," odvětil Maximilien.

"Slečno!" zvolala Valentina. "Slečno! Oh, sobecký, vidí mne v zoufalství a dělá, jako by mi nerozuměl."

"Mýlíte se, rozumím vám naopak výborně. Nechcete rozhněvat pana de Villefort, nechcete být neposlušná markýzy a zítra podepíšete smlouvu, jež spojí vás s vaším chotěm."

"Ale, můj Bože, což mohu jednat jinak?"

"V tom se nesmíte obracet na mne, slečno, neboť jsem v té záležitosti špatným soudcem a mé sobectví by mne zaslepilo," odpověděl Morrel, jehož bezezvuký hlas a zaťaté pěsti prozrazovaly vzrůstající rozjitřenost.

"Co byste mi tedy byl navrhl, Morreli, kdybych byla bývala ochotna přijmout váš návrh? Nu, odpovězte. Nestačí jen říci: Jednáte špatně, je třeba také poradit."

"Pravíte mi to vážně, Valentino, a mám skutečně tu radu dát? Mluvte."

"Zajisté, drahý Maximiliene, neboť budu se jí řídit, je-li dobrá; víte, že jsem se zaslíbila vaší lásce."

"Valentino," pravil Morrel, odtrhnuv nadobro poněkud již odstávající prkno, "podejte mi ruku na důkaz, že mi odpouštíte můj hněv; víte, je to tím, že mám mysl rozrušenou a že již hodinu nejnesmyslnější myšlenky proletují mi hlavou. Oh, neuposlechnete-li mé rady...!"

"Nuže... ta rada... ?"

"Zde je, Valentino."

Dívka zvedla oči k nebi a povzdechla.

"Jsem volný," mluvil Maximilien, "jsem dosti bohat pro nás oba; přisahám vám, že budete mou ženou, dříve než mé rty přitisknou se na vaše čelo."

"Lekáte mne," pravila dívka.

"Pojďte se mnou," pokračoval Morrel; "dovedu vás k své sestře, která je hodná býti vaší sestrou; odplujeme do Alžíru, do Anglie nebo do Ameriky, nebudete-li se raději chtít uchýlit někam na venkov, kde bychom čekali, až naši přátelé přemohou odpor vaší rodiny, a pak bychom se vrátili do Paříže."

Valentina potřásla hlavou.

"Očekávala jsem to, Maximiliene," pravila; "je to rada šíleného, a já bych byla ještě šílenější než vy, kdybych vás okamžitě nezadržela tímto jediným slovem: nemožno, Morreli, nemožno."

"Půjdete tedy za svým osudem, nechť je jakýkoli, aniž byste se jen pokusila vzepřít se mu?" zvolal Morrel zasmušiv se.

"Ano, kdybych měla i zemřít!"

"Nuže, Valentino," odtušil Maximilien, "opakuji vám znovu, že máte pravdu. Jsem opravdu šílený a vy mi dokazujete, že vášeň zaslepuje nejjasnější duchy. Děkuji vám tedy, vám, která uvažujete bez vášně. Budiž tedy, je to ujednáno: zítra budete neodvolatelně zaslíbena panu Franzovi ďÉpinay, ne onou divadelní formalitou, vynalezenou na rozuzlení komedií, a jež nazývá se podepsáním smlouvy, ale ze své vlastní vůle."

"Opakuji vám ještě jednou, že vrháte mne v zoufalství, Maximiliene!" volala Valentina. "Opakuji vám ještě jednou, že otáčíte dýku v ráně! Co byste činil, řekněte, kdyby vaše sestra uposlechla takové rady, jako vy jste mi dal?"

"Slečno," odtušil Morrel s trpkým úsměvem, "jsem sobec, a řekla jste to, a jako sobec nemyslím na to, co by činili jiní v mém postavení, nýbrž co hodlám činit sám. Myslím na to, že vás znám již rok, že ode dne, kdy jsem vás poznal, záviselo celé mé štěstí od vaší lásky, že nadešel den, kdy jste mi řekla, že mne milujete, že od onoho dne celá moje budoucnost závisela od toho, stanete-li se mou: bylo to mým životem. Teď už nemyslím na nic; říkám si jen, že osud se obrátil, že domníval jsem se získávati nebe, a zatím jsem je ztratil. Přihází se denně, že hráč prohraje, nejen co má, ale i čeho nemá."

Morrel pronesl tato slova s dokonalým klidem. Valentina pohlížela na něho chvíli svýma velikýma, pátravýma očima, hledíc zároveň, aby zrak Morrelův nepronikl k zmatku, jenž začínal se již probouzet na dně jejího srdce.

"Co však učiníte?" tázala se Valentina.

"Budu míti čest dáti vám s Bohem, slečno, a dovolávám se svědectví Boha, který slyší má slova a čte na dně mého srdce, že přeji vám tak klidný, tak šťastný a tak spokojený život, aby v něm nebylo místa na mou památku."

"Oh!" zašeptala Valentina.

"S Bohem, Valentino, s Bohem!" pravil Morrel a uklonil se.

"Kam jdete?" zvolala dívka, vztáhnuvši ruku mříží a uchopivši Maximilienův kabát; chápala podle svého vnitřního rozrušení, že milencův klid nemůže býti skutečný. "Kam jdete?"

"Odcházím, abych nevnesl nový zmatek do vaší rodiny, a jdu dát příklad, jehož mohou následovat všichni čestní a

oddaní mužové, kteří se ocitnou v mém postavení."

"Dříve než mne opustíte, řekněte mi, co hodláte učinit, Maximiliene!"

Mladý muž se smutně usmál.

"Oh, mluvte, mluvte!" volala Valentina. "Prosím vás o to!"

"Změnilo se vaše rozhodnutí, Valentino?"

"Nemůže se změnit, nešťastníče! Víte to dobře!" zvolala dívka.

"Nuže s Bohem, Valentino!"

Valentina zatřásla mříží silou, již by v ní byl nikdo nehledal. A ježto Morrel odcházel, prostrčila obě ruce mříží a zalomila jimi, sepjavši je.

"Co učiníte?" vzkřikla. "Chci to vědět! Kam jdete?"

"Oh, buďte klidná," odpověděl Maximilien, zastaviv se tři kroky od vrat; "nemám v úmyslu činit jiného muže zodpovědným za krutost, s níž se osud ke mně chová. Jiný by vám pohrozil, že vyhledá pana Franze, že ho vyzve na souboj, že se s ním bude bít; to vše nemělo by smyslu. Co má s tím vším pan Franz společného? Viděl mne dnes ráno po prvé a zapomněl již, že mne viděl; nevěděl ani o mé existenci, když vaše dvě rodiny rozhodly úmluvou, že si budete náležet. Nemám tedy s panem Franzem co činit a přísahám vám, že nebudu ho činit zodpovědným."

"Koho tedy budete činit zodpovědným? Mne?"

"Vás, Valentino? Oh, Bůh uchovej! Žena je posvátná; žena milovaná je svatá."

"Tedy sebe, nešťastníče, sebe samotna?"

"Já jsem přece vinen, není-li pravda?" odvětil Morrel.

"Maximiliene," pravila Valentina, "Maximiliene, pojďte sem, chci tomu!"

Maximilien přiblížil se se svým mírným úsměvem a nebýt jeho bledosti, mohl být považován za úplně klidného.

"Vyslechněte mne, má drahá, má zbožňovaná Valentino," pravil svým vážným, melodickým hlasem; "lidé jako my, kteří nikdy neměli ani myšlenky, za niž musili by se rdít před světem, před rodiči a před Bohem, lidé jako my mohou si navzájem číst v srdci jako v otevřené knize. Nikdy jsem nespřádal románů, nikdy jsem se nedělal melancholickým hrdinou, nikdy jsem nestavěl se být Manfredem nebo Antonym: ale beze slov, beze slibů, bez přísah složil jsem svůj život ve vás; vy mne opouštíte a jednáte správně, řekl jsem vám to a opakuji to, ale přece jen mne opouštíte a můj život je ztracen. Jakmile se vy ode mne vzdálíte, Valentino, zůstanu sám na světě. Moje sestra je šťastna u svého muže; její manžel jest jen mým švakrem, to jest mužem, kterého pouze společenské konvence ke mně připoutaly; nikdo na světě tedy nepotřebuje mého života, jenž stal se zbytečným. Učiním tedy toto: počkám až do poslední vteřiny, dokud nebudete vdána, protože nechci ztratit ani stín naděje v ono neočekávané štěstí, které nám někdy náhoda uchystá, neboť pan Franz ďÉpinay může do té doby zemřít, neboť blesk může sjet do oltáře v okamžiku, kdy budete k němu přistupovati: vše zdá se odsouzenci pravděpodobným a zázraky zdají se mu možnými, jakmile jde o záchranu jeho života. Počkám tedy až do posledního okamžiku a až mé neštěstí bude jisto, bez léku, bez naděje, napíši důvěrný list svému švakrovi a jiný policejnímu prefektovi, v nichž svěřím se jim se svým úmyslem, a pak někde v lese na pokraji příkopu nebo na břehu řeky se zastřelím, a to opravdu, jako že jsem synem nejpoctivějšího muže, který kdy žil ve Francii."

Křečovitý záchvěv proběhl Valentininými údy; pustila mříž, jíž se držela oběma rukama, paže sklesly jí podél těla a dvě velké slzy řinuly se jí po lících.

Mladý muž stál před ní zasmušilý a rozhodný.

"Oh, smilování, smilování!" pravila. "Budete žít, viďte?"

"Ne, na mou čest," odvětil Maximilien. "Ale co vám na tom záleží? Vykonáte svou povinnost a svědomí vám zůstane."

Valentina klesla na kolena, tisknouc si srdce, které pukalo.

"Maximiliene," pravila, "Maximiliene, můj příteli, můj bratře na zemi, můj pravý choti v nebesích, prosím tě, učiň jako já, žij a trp. Jednoho dne snad budeme spojeni."

"S Bohem, Valentino!" opakoval Morrel.

"Můj Bože," pravila Valentina, zvedajíc ruce k nebi se vznešeným výrazem, "ty vidíš, že činila jsem vše, co jsem mohla, abych zůstala poslušnou dcerou: prosila jsem, vzývala, zapřísahala; neslyšel mých proseb, mého volání, ani pláče. Nuže," pokračovala, osušivši slzy a nabyvši opět pevnosti, "nechci zemřít výčitkami, raději chci zemřít hanbou. Vy budete žít, Maximiliene, a já nebudu náležet nikomu než vám. V kterou chvíli? V který okamžik? Hned? Mluvte, poroučejte, jsem odhodlána."

Morrel, jenž se byl opět o několik kroků vzdálil, vrátil se, a bled radostí, se srdcem rozjasněným, podal mříží Valentině obě ruce a pravil:

"Valentino, drahá přítelkyně, takto se mnou nemáte mluvit, nebo mne máte nechat zemřít. Proč bych vás měl dobýt násilím, milujete-li mne, jako miluji já vás? Nutíte mne k životu z pouhé lidskosti? V tom případě raději zemru!"

"Vskutku," šeptala Valentina, "kdo mne na světě miluje? On. Kdo mne utěšil ve všech mých bolestech? On. Do koho skládají se mé naděje, koho zachytí se můj bloudící pohled, na kom spočine mé krvácející srdce? Na něm, na něm, vždycky na něm. Nuže, máš pravdu, Maximiliene, půjdu s tebou, opustím otcovský dům, vše. Ó, jak jsem nevděčná!" zvolala Valentina, propuknuvši v pláč, "vše...! I svého dobrého dědouška, na kterého jsem zapomněla!"

"Ne," pravil Maximilien, "neopustíš ho. Řekla jsi, že pan Noirtier zdál se jevit sympatie ke mně. Nuže, než uprchneš, svěříš mu všecko; učiníš si z jeho souhlasu záštitu před Bohem a pak, jakmile budeme oddáni, půjde s námi: místo jednoho dítěte bude mít dvě. Řekla jsi mi, jak s tebou mluví a jak mu odpovídáš; naučím se brzy té dojemné mluvě znamení, uvidíš, Valentino! Oh, přisahám ti, místo aby nás čekalo zoufalství, slibuji ti štěstí!"

"Ó, pohleď, Maximiliene, pohleď, jaká je tvá moc nade mnou! Věřím téměř tomu, co pravíš, a přece vím; že co mi

pravíš, je šílené, neboť můj otec mi bude zlořečit; znám ho, má srdce neoblomné a nikdy neodpustí. A poslyšte tedy, Maximiliene, podaří-li se mi lstí, prosbou, náhodou, čímkoli, slovem, podaří-li se mi jakýmkoli prostředkem ten sňatek oddálit, počkáte, viďte?"

"Ano, přisahám, jako zase vy mi přisaháte - že ano? - že k tomu hroznému sňatku nikdy nedojde a že, kdyby vás i dovlekli před magistrát, před kněze, řeknete ne!"

"Přisahám ti to, Maximiliene, při tom, co je mi na světě nejsvětějším, při své matce!"

"Počkejme tedy," pravil Morrel.

"Ano, počkejme," přisvědčila Valentina, volněji vydechnuvši při tom slově; "je tolik věcí, které mohou zachrániti nešťastníky, jako jsme my."

"Skládám důvěru ve vás, Valentino," pravil Morrel, "vše, co učiníte, bude správné; leč budou-li hluší k vašim prosbám, setrvá-li váš otec a paní de Saint-Méran na tom, aby pan d'Épinay byl zítra zavolán k podepsání smlouvy..."

"Pak máte mé slovo, Morreli."

"Místo abyste podepsala..."

"Přijdu k vám a prchneme. Do té doby však nepokoušejme Boha, Morreli; nesejdeme se: je to zázrak, je to div, že jsme nebyli ještě překvapeni. Kdybychom byli překvapeni, kdyby se prozradilo, jakým způsobem se vídáme, neměli bychom již žádného útočiště."

"Máte pravdu, Valentino, ale jak se dovím...?"

"Od notáře, pana Deschampsa."

"Znám ho."

"A ode mne samotné. Budu vám psát, věřte mi přec. Můj Bože, ta svatba, Maximiliene, se mi právě tak příčí jako vám!"

"Dobře, dobře! Díky, má zbožňovaná Valentino," odtušil Morrel. "Je to tedy ujednáno; jakmile zvím hodinu, přiběhnu sem, vy seskočíte s této zdi do mého náručí: bude vám to snadné; u vrat ohrady bude na nás čekat kočár, usednete tam se mnou a já dovezu vás k své sestře; tam v úkrytu, chcete-li, či veřejně, budete-li si přát, budeme mít vědomí své síly a vůle a nenecháme se zaříznouti jako jehňátko, jež se brání pouze vzdechy."

"Budiž," odvětila Valentina, "teď zase řeknu já vám: vše, co učiníte, bude správné!"

"Oh!"

"Nuže, jste spokojen se svou ženou?" tázala se dívka smutně.

"Zbožňovaná Valentino, řeknu-li ano, vyjadřuje to tak málo!"

"Řekněte to přec."

Valentina se přiblížila, či spíše přiblížila své rty ku vratům a její slova, nesena vonným jejím dechem, pronikla až ke rtům Morrelovým, jenž přitiskl ústa s druhé strany k chladné, neúprosné přehradě.

"Na shledanou," pravila Valentina, odtrhnuvši se od toho štěstí, "na shledanou!"

"Dostanu od vás dopis?"

"Ano."

"Díky, drahá ženo, na shledanou!"

Ozval se zvuk nevinného, ztraceného polibku a Valentina zmizela pod lipami.

Morrel počkal, až dozněl šustot jejích šatů, třoucích se o křoví, a skřípění písku pod její nohou, zvedl oči k nebi s nevyslovitelným úsměvem na poděkování nebesům, že dovolují, aby byl tak milován, a zmizel rovněž.

Mladý muž se vrátil domů a čekal celý večer i celý druhý den, aniž čeho obdržel. Teprve třetího dne v deset hodin ráno, když chtěl se odebrat k panu Deschampsovi, notáři, obdržel poštou lístek a hned poznal, že je od Valentiny, přes to, že nikdy neviděl jejího písma.

Obsahoval tato slova:

"Slzy, prosby, zapřísahání nic nezpomohly. Včera byla jsem dvě hodiny v kostele svatého Filipa a dvě hodiny modlila jsem se z hloubi duše k Bohu; Bůh je necitelný jako lidé a podepsání smlouvy je určeno na dnešní večer v devět hodin.

Mám jen jedno slovo, jako mám jen jedno srdce, Morreli; to slovo je vám dáno, to srdce vám náleží!

Dnes večer tedy ve tři čtvrti na devět u mříže.

Vaše žena

Valentina de Villefort.

P.S. Mé ubohé babičce vede se stále hůře: včera stalo se její rozčilení takřka blouzněním a dnes změnilo se její blouznění takřka v šílenství.

Budete mne hodně milovat, viďte, Morreli, abych mohla zapomenout, že jsem ji opustila v tomto stavu?

Zdá se mi, že se dědečkovi Noirtierovi tají, že má být smlouva dnes večer podepsána."

Morrel neomezil se na zprávy, jež poslala mu Valentina; odebral se k notáři, který mu potvrdil, že smlouva má být podepsána v devět hodin večer.

Pak zašel k Monte Cristovi; tam toho zvěděl nejvíc: Franz přišel mu oznámit ten obřad a paní de Villefort hraběti psala a prosila ho, aby ji omluvil, že ho nezve. Ale smrt pana de Saint-Méran a zdravotní stav jeho vdovy vrhá na celé to shromáždění závoj smutku, kterým nechtěla by zasmušiti čelo hraběte, jemuž přála všemožné štěstí.

Minulého dne byl Franz představen paní de Saint-Méran, která opustila k vůli tomu představení lože, na něž se pak ihned opět odebrala.

Morrel, jak snadno pochopíme, byl ve stavu vzrušení, jež nemohlo ujít tak pronikavému oku, jako bylo oko hraběte.

Monte Cristo byl také k němu laskavější než kdy jindy, tak laskav, že Maximilien byl již dvakrát či třikrát odhodlán všecko mu říci. Připomenul si však výslovný slib, daný Valentině, tajemství zůstalo mu pohřbeno na dně srdce.

Mladý muž přečetl Valentinino psaní během dne dvacetkrát. Bylo to po prvé, co mu psala, a za jaké příležitosti! Po každé, když list znovu přečetl, obnovoval si Maximilien přísahu sobě samému, že učiní Valentinu šťastnou. A skutečně, jakou vážnost zjedná si mladá dívka, která pojala tak odvážné rozhodnutí! Jaké oddanosti zaslouží si od toho, jemuž všecko obětovala! Jak opravdu má být svému milenci prvním a jediným předmětem zbožňování! Je to současně královna i žena a člověku nestačí jedna duše, aby ji mohl dosti milovat a děkovat.

Morrel myslil s nevýslovným vzrušením na okamžik, kdy Valentina přijde a řekne:

"Zde jsem, Maximiliene, vezměte mne."

Připravil všecko k útěku; ve vojtěšce skryty byly dva žebříky, kabriolet, řízený samotným Maximilienem, čekal; žádného sluhy, žádného světla; teprve za rohem první ulice rozžehne svítilny, neboť není třeba z přílišné opatrnosti padnout do rukou policii.

Občas probíhalo Morrelovi celým tělem chvění. Myslil na okamžik, kdy bude Valentině pomáhat při sestupu s výše zdi a kdy ucítí ve svém náručí chvějící se a odevzdanou tu, jejíž ruku pouze tiskl a líbal konečky prstů.

Když však nadešlo odpoledne, když Morrel viděl, že chvíle se blíží, cítil potřebu samoty, krev mu vřela, prosté otázky, pouhý hlas přítele byly by ho dráždily; zavřel se doma a pokoušel se číst, ale těkal pohledem po stránkách, nechápaje ničeho, a konečně odhodil knihu, aby si znovu nakreslil svůj plán, ohradu a žebříky.

Konečně se hodina přiblížila.

Nikdy nenechal zamilovaný muž hodiny klidně pokračovati; Morrel svoje stále tak nemilosrdně řídil a natahoval, že konečně ukazovaly v šest hodin půl deváté. Řekl si tedy, že je již čas, že sice smlouva má být podepsána v devět hodin, ale že Valentina podle vší pravděpodobnosti nebude čekat na ten zbytečný podpis; následkem toho Morrel, jenž vyšel z ulice Meslay v půl deváté podle svých hodinek, vstoupil do ohrady, když na kostele svatého Filipa hodiny odbíjely osmou.

Kůň i kabriolet byly skryty za malými rozvalinami, v nichž se Morrel obyčejně ukrýval.

Stmívalo se ponenáhlu a listoví zahrady počínalo tvořit hustou klenbu neproniknutelné černi.

Tu vystoupil Morrel ze stínu a s bušícím srdcem přišel pohlédnout otvorem ve vratech: nebylo tam ještě nikoho.

Hodiny bily půl deváté.

Půl hodiny uplynulo čekáním. Morrel se procházel po délce i šířce a v přestávkách stále kratších přicházel přitisknout oko k přepážce. Zahrada temněla stále více, ale marně hledal ve tmě bílý šat, marně pátral v tichu po zvuku kroků.

Dům, jejž bylo možno spatřit listovím, zůstával temný a nijak nepodobal se domu, který otvírá se k tak důležité události, jako je podepsání svatební smlouvy.

Morrel pohlédl na hodinky, ukazující tři čtvrti na deset, ale téměř současně hlas věžních hodin, ozvavší se již dvakrát či třikrát, opravil chybu kapesních, odbíjeje půl desáté.

Bylo to již o půl hodiny čekání víc, než Valentina sama určila: řekla devět hodin, ba spíše dříve než později.

Byl to nejstrašnější okamžik pro srdce mladého muže, na něž každá vteřina dopadala olověným kladivem.

Nejslabší šelest listí, nejtišší závan větru napínaly jeho sluch a vyvolávaly mu pot na čelo; tu, všecek se chvěje, upravoval žebřík, a aby neztrácel času, kladl již nohu na první příčku.

Uprostřed této střídající se bázně a naděje, uprostřed tohoto dmutí a opět svírání srdce odbila na věži desátá.

"Oh," zašeptal Maximilien s hrůzou, "není možno, aby podpisování smlouvy trvalo tak dlouho, nepřihodily-li se nepředvídané události; uvážil jsem všecko, spočítal, jak dlouho mohou trvat všecky formality - něco se jistě stalo."

A tu brzy rozčileně přecházel podél vrat, brzy tiskl žhavé čelo k ledovému železu. Omdlela Valentina po sepsání smlouvy, či byla Valentina zadržena na útěku? To byly jediné dva předpoklady, které mladý muž mohl připustit, a oba zoufalé.

Pak připadl na myšlenku, že Valentinu během útěku opustily síly a že omdlela někde na stezce.

"Oh, je-li tomu tak," zvolal, vyběhnuv po žebříku vzhůru, "pak bych ji ztratil a to svou vinou!"

Démon, jenž našeptal mu tuto myšlenku, ho již neopustil a hučel mu do uší s vytrvalostí, která působí, že některá domněnka stane se následkem uvažování po chvíli jistotou. Jeho oči, snažící se proniknouti houstnoucí tmou, domnívaly se postřehnouti v temném stromořadí ležící předmět; Morrel se dokonce odvážil zavolat a zdálo se mu, že vítr zanáší až k němu nesouvislý nářek.

Konečně udeřilo půl jedenácté; nebylo možno ovládnouti se déle, bylo lze se všeho nadíti. Maximilienovy tepny bušily prudce, mlha kalila mu zrak; překročil zeď a skočil na druhou stranu.

Byl u Villefortů, vnikl tam přes zeď; pomyslil na následky, jaké by mohl ten čin přivodit, ale nedostal se tak daleko proto, aby couvl.

V okamžiku byl na druhém konci houští. S místa, kam se dostal, bylo vidět dům.

Tu přesvědčil se Morrel o tom, co se již domníval, když se snažil pohledem proniknouti stromovím: že totiž místo světel, která čekal, že uvidí v každém okně zářit, jak bývá zvykem v slavnostní dny, neviděl ničeho, kromě šedé hmoty, zahalené ještě ohromnou stinnou záclonou, již vrhala hustá mlha, zakrývající měsíc.

Občas mihlo se jakoby zmatené světlo třemi okny prvního poschodí. Tato tři okna náležela komnatě paní de Saint-Méran.

Jiné světlo nehnutě stálo za červenými záclonami. Byly to záclony ložnice paní de Villefort.

Morrel to vše uhodl. Aby mohl Valentinu v myšlenkách sledovat v každou denní dobu, dal si tolikrát naznačit plán toho domu, že jej znal, aniž ho kdy viděl.

Mladý muž byl ještě více zděšen touto tmou a tichem než dříve Valentininou nepřítomností.

Zmaten, šílený bolestí, rozhodnut všeho se odvážiti, aby viděl Valentinu a přesvědčil se o neštěstí, ať bylo jakékoli, a

jež tušil, Morrel dostal se na pokraj houští a chystal se co nejrychleji přeběhnouti zcela odkrytý trávník, když tu pronikl k němu zvuk hlasu, dosti sice vzdálený, avšak zanesený k němu větrem.

Při tom zvuku ustoupil o krok dozadu; znovu se úplně ponořil do houští, z něhož již napolo vykročil, a zůstal bez hnutí a bez hlesu státi ve tmě.

Byl ihned rozhodnut: kdyby to byla Valentina sama, upozornil by ji slovem; kdyby to byla Valentina v něčí společnosti, aspoň byl ji viděl a přesvědčil by se, že jí nepotkalo žádné neštěstí; kdyby to byli lidé cizí, zachytil by několik slov z jejich hovoru, a nepochopitelné tajemství by se mu vyjasnilo.

Vtom vyšel měsíc z mraků, jež jej halily, a ve dveřích nad schodištěm, vedoucím do zahrady, spatřil Morrel Villeforta ve společnosti černě oděného muže. Sestoupili se schodů a mířili k houští. Neučinili ještě ani čtyři kroky, když Morrel poznal v černě oděném muži doktora Avrignyho.

Mladý muž vida, že přicházejí k němu, ustupoval mechanicky před nimi až ke kmenu smokvoně, tvořícího střed houští; tam se musil zastaviti.

Záhy přestal písek skřípět pod kroky obou prochazečů.

"Ach, drahý doktore," pravil státní návladní, "nebesa rozhodně zanevřela na náš dům. Jaká to hrozná smrt! Jaká rána! Nesnažte se mne těšit. Ach, rána je příliš živa a příliš hluboká! Mrtva, mrtva!"

Ledový pot vystoupil mladému muži na čele a zuby zajektaly mu zimou. Kdo to zemřel v domě Villefortově, jejž on sám nazval zločečeným?

"Drahý pane de Villefort," odpověděl lékař tónem, který zdvojnásobil mladíkovu hrůzu, "nepřivedl jsem vás sem, abych vás těšil, právě naopak."

"Co tím chcete říci?" tázal se státní návladní zděšeně.

"Chci říci, že za neštěstím, jež vás právě stihlo, skrývá se snad jiné, ještě větší."

"Oh, můj Bože," šeptal Villefort, spínaje ruce, "co mi ještě řeknete?"

"Jsme sami, příteli?"

"Ó, ano, zcela sami. Ale co znamená ta opatrnost?"

"Znamená to, že musím vám svěřit něco hrozného," odtušil doktor; "posaďme se."

Villefort spíše sklesl než usedl na lavičku. Doktor zůstal před ním stát a položil mu ruku na rameno. Morrel, ztuhlý hrůzou, tiskl jednu ruku k čelu, druhou svíral si srdce, boje se, aby jeho údery ho neprozradily.

"Mrtva! Mrtva!" opakoval si v mysli hlasem srdce.

A sám se cítil blízek smrti.

"Mluvte, doktore, poslouchám," pravil Villefort; "udeřte, jsem připraven na vše."

"Paní de Saint-Méran byla ovšem vysokého věku, ale těšila se výtečnému zdraví."

Morrel od desíti minut po prvé vydechl.

"Zármutek ji zabil," pronesl Villefort, "ano, zármutek, doktore! Čtyřicetiletý zvyk žít stále vedle markýze!"

"Není to zármutek, drahý Villeforte," odtušil doktor. "Zármutek může zabít přes to, že ty případy jsou vzácné, ale nezabije za den, nezabije v hodině, nezabije v desíti minutách."

Villefort neodpověděl; zvedl pouze hlavu, již měl až do té chvíle sklopenu, a pohlédl vytřeštěným zrakem na doktora.

"Byl jste přítomen agónii?" tázal se pan ďAvrigny.

"Ovšem," odtušil státní návladní; "pošeptal jste mi, abych se nevzdaloval."

"Pozoroval jste příznaky nemoci, které paní de Saint-Méran podlehla?"

"Zajisté; paní de Saint-Méran dostala tři záchvaty, opakující se v několikaminutových přestávkách, a to stále vážnější a častější. Když jste přišel, paní de Saint-Méran již několik minut těžce dýchala; byl to počátek záchvatu, jejž jsem měl za pouhý nervový záchvat, ale pak jsem se začal opravdu lekat, když jsem ji viděl se zvedat na loži s nataženými údy a krkem. Tu poznal jsem z vaší tváře, že je to vážnější, než jsem myslil. Když krise pominula, hledal jsem váš pohled, ale nestihl jsem ho. Držel jste tepnu, počítal jste údery a nastal druhý záchvat, aniž jste se po mně ohlédl.

Tato druhá krise byla hroznější než první: nervové pohyby se opakovaly, ústa se ztáhla a zfialověla.

Při třetím vypustila duši.

Již po prvním záchvatu pozoroval jsem ztrnutí; vy jste mne utvrdil v tom mínění."

"Ano, přede všemi," odtušil doktor, "ale nyní jsme sami."

"Co mi chcete říci, můj Bože?'"

"Že příznaky ztrnutí a otravy rostlinnými látkami jsou úplně stejné."

Villefort vyskočil; stál chvíli beze slova a bez hnutí, pak sklesl opět na lavičku.

"Oh, můj Bože, doktore," pravil "rozmyslil jste si, co mi tu říkáte?"

Morrel nevěděl, sní-li či bdí.

"Poslyšte," odvětil doktor, "znám důležitost svého prohlášení i povahu muže, jemuž je činím."

"Mluvíte k soudci, či k příteli?" tázal se Villefort.

"K příteli, v této chvíli pouze k příteli; podobnost mezi příznaky ztrnutí a příznaky otravy rostlinnými látkami je taková, že kdybych měl podepsat, co tu pravím, prohlašuji, že bych váhal. Proto také opakuji: nemluvím k soudci, nýbrž k příteli. Nuže, příteli, tedy pravím: během tří čtvrti hodiny, co trvala agónie, studoval jsem křeče i smrt paní de Saint-Méran; nuže, jsem nejen přesvědčen, že paní de Saint-Méran zemřela otravou, ale řeknu vám i, ano, řeknu vám, jaký jed ji usmrtil."

"Pane! Pane!"

"Vidíte, vše tu je: spavost, přerušovaná nervovými záchvaty, podrážděnost mozku, všeobecná ochablost. Paní de Saint-Méran podlehla prudké dávce brucínu nebo strychninu, jež byla jí nepochybně náhodou nebo snad omylem podána."

Villefort uchopil doktorovu ruku.

"Oh, to není možné!" pravil. "Já sním, můj Bože, sním! Je to hrozné, slyšet takové věci od muže, jako jste vy! Zapřísahám vás jménem nebes, drahý doktore, řekněte mi, že se můžete mýlit!"

"Ovšem, mohu, ale..."

"Ale...?"

"Ale nemyslím to."

"Doktore, mějte se mnou slitování; od několika dní stíhá mne tolik neslýchaných věcí, že zešílím."

"Léčil někdo paní de Saint-Méran kromě mne?"

"Nikdo."

"Byl poslán do lékárny nějaký recept, jenž by mi nebyl předložen?"

"Žádný."

"Měla paní de Saint-Méran nějaké nepřátele?"

"Nevím o žádných."

"Měl někdo zájem na její smrti?"

"Ach, ne, můj Bože, ach, ne; moje dcera jest její jedinou dědičkou, Valentina samotná... Oh, kdyby taková myšlenka mohla ve mně vzniknout, probodl bych se, abych potrestal své srdce, že mohlo jediný okamžik takovou myšlenku chovat."

"Ó, drahý příteli," zvolal pan ďAvrigny, "nedopouštěj Bůh, abych někoho obviňoval; mluvím jen o neštěstí, chápejte, o omylu. Ale ať omyl nebo nešťastná náhoda, faktum je zde a mluví tiše k mému svědomí a žádá, aby mé svědomí promluvilo hlasitě k vám. Vyptejte se."

"Koho? Jak? Nač?"

"Hleďte: nemohlo by se státi, že by se Barrois, starý sluha, zmýlil a dal paní de Saint-Méran nápoj, připravený pro svého pána?"

"Pro mého otce?"

"Ano."

"A jak by mohl nápoj, připravený pro pana Noirtiera, otrávit paní de Saint-Méran?"

"Nic jednoduššího: víte, že pro jisté nemoci jedy stávají se léky; paralysa je z těch nemocí. Asi od tří měsíců, když jsem byl všecko zkusil, abych vrátil panu Noirtierovi pohyb a řeč, rozhodl jsem se uchýlit se k poslednímu prostředku; od tří měsíců tedy léčím ho brucinem; v posledním nápoji, který jsem mu předepsal, bylo ho již šest centigramů; šest centigramů beze všeho účinku na ochrnuté orgány páně Noirtierovy, které si kromě toho již na jed navykly postupnými dávkami, šest centigramů je s to zabít každou jinou osobu mimo něho."

"Můj drahý doktore, mezi komnatami páně Noirtierovými a paní de Saint-Méran není žádné spojitosti a Barrois k mé tchyni nikdy nevkročil. Konečně, přiznám se vám, doktore, ačkoli vím, že jste nejobratnější a hlavně nejsvědomitější člověk na světě, ačkoli vaše slovo je mi za všech okolností pochodní, jež mne vede jako světlo slunce, nuže, doktore, nuže, vzdor tomu přesvědčení mám potřebu setrvati na zásadě, že errare humanum est."

"Poslyšte, Villeforte," pravil doktor, "je některý z mých kolegů, k němuž byste měl tolik důvěry jako ke mně?"

"Proč to, mluvte? Co tím zamýšlíte?"

"Zavolejte ho, povím mu, co jsem pozoroval, a podrobíme mrtvolu pitvě."

"A najdete stopy jedu?"

"Ne, ne jedu, to jsem neřekl, ale konstatujeme zjitření nervového systému, rozpoznáme zjevnou, nespornou mdlobu smrtelnou a řekneme vám: Drahý Villeforte, stalo-li se to nedbalostí, bděte nad svým služebnictvem; stalo-li se to ze záští, bděte nad svými nepřáteli."

"Oh, můj Bože, co mi to tu navrhujete, ďAvrigny?" odpověděl Villefort zdrcen. "Jakmile vnikne jiný než vy v to tajemství, stane se vyšetřování nezbytným a to vyšetřování u mne nemožné. Přes to však," pokračoval státní návladní, opanovav se a pohlédnuv neklidně na lékaře, "přes to však, chcete-li to, trváte-li na tom za každou cenu, učiním to. Skutečně, snad mám z té záležitosti vyvodit důsledky můj úřad mi to velí. Ale, doktore, vidíte mne předem proniknuta smutkem: vnést do svého domu takové pohoršení po takové bolesti! Oh, mou ženu a dceru to zabije. A já, já, doktore, vždyť to víte, člověk nedojde, kam já jsem došel, a není dvacet pět let státním návladním, aniž by nevzbudil mnoho nepřátelství; moji nepřátelé jsou četní. Rozhlásí-li se tato událost, bude to pro ně triumfem, jenž rozechvěje je radostí a mne pokryje hanbou. Doktore, odpusťte mi tyto světské myšlenky. Kdybyste byl knězem, neodvážil bych se vám to říci, ale jste muž, znáte jiné muže; doktore, doktore, neřekl jste mi ničeho, viďte?"

"Můj drahý pane Villeforte," odpověděl doktor otřesen, "mou první povinností je lidskost. Kdyby to bylo bývalo v moci vědy, byl bych býval zachránil paní de Saint-Méran, ale je mrtva a já nyní náležím živým. Pochovejme toto strašné tajemství na nejhlubší dno srdce. Proniknou-li tím něčí oči, dovolím, aby mé mlčení bylo přičteno na vrub mé nevědomosti. Přes to však, pane, hledejte stále, hledejte neúnavně, neboť nebude možná na tom dosti... A až najdete vinníka, najdete-li ho, budu to já, jenž, vám řekne: Jste soudcem, čiňte, co chcete!"

"Ó, díky, díky, doktore!" zvolal Villefort s nevýslovnou radostí. "Nikdy jsem neměl lepšího přítele nad vás."

A jako by se bál, aby se doktor ďAvrigny jinak nerozmyslil, vstal a odvedl doktora směrem k domu.

Odešli.

Morrel, jako by měl potřebí nabrat dechu, vysunul hlavu z houští a měsíc ozářil jeho tvář tak bledou, že bylo lze ji považovat za zjevení.

"Bůh mne chrání patrným, ale hrozným způsobem," pravil si. "Ale Valentina, Valentina! Ubohá přítelkyně! Vydrží tolikerou bolest?"

Při těch slovech pohlížel střídavě na okno s červenými záclonami a na tři okna se záclonami bílými.

Za červenými záclonami světlo takřka úplně zmizelo. Paní de Villefort zhasla asi lampu a jen noční lampička vysílala své kmity k oknu.

Naproti tomu viděl, že na druhém konci budovy otevřelo se jedno ze tří oken, zastřených bílými záclonami. Svíčka, stojící na krbu, vrhala ven několik paprsků bledého světla a jako by stín se byl přišel opřít o balkon.

Morrel se zachvěl; zdálo se mu, že zaslechl pláč!

Nebylo nic divného, že tato duše, obyčejně tak odvážná a silná, nyní tak zmatená a rozrušená dvěma nejsilnějšími lidskými vášněmi, láskou a strachem, zeslábla tak, že stala se obětí pověrčivých halucinací.

Ačkoli nebylo možno, aby ho, tak skrytého, Valentinino oko postřehlo, přece se Maximilienovi zdálo, že stín na balkoně ho volá; jeho zmatený duch mu to říkal, planoucí srdce mu to opakovalo. Dvojí ten klam stal se neodolatelnou skutečností a Maximilien, puzen mladickým zápalem, vyrazil z úkrytu a nestaraje se, vidí-li ho někdo, nestaraje se, že může poděsit Valentinu a jejím mimovolným výkřikem na sebe upozornit, dvěma skoky přeskočil širý trávník, zalitý bílým měsíčním světlem. Ocitnuv se v řadě beden s oranžovníky, táhnoucí se podél domu, dostal se k vnějšímu schodišti, vyběhl rychle nahoru a stiskl kliku dveří, jež bez odporu se před ním otevřely.

Valentina ho neviděla; její oči, obrácené k nebi, sledovaly stříbrný obláček, šinoucí se po azuru a jehož tvar připomínal stín, nesoucí se k nebesům; její poetický, vzletný duch jí pravil, že je to duše babiččina.

Zatím Morrel prošel předsíní a našel zábradlí schodiště; koberce po stupních tlumily jeho kroky, ostatně Morrel dostoupil takového stupně vzrušení, že ani přítomnost samotného pana de Villefort nebyla by ho odstrašila. Kdyby byl spatřil pana de Villefort, byl již rozhodnut, co učiní: přistoupí k němu, přizná se mu se vším a požádá ho, aby odpustil a schválil lásku, která poutá ho k jeho dceři a jeho dceru k němu; Morrel byl šílený.

Na štěstí neviděl nikoho.

Nyní zejména posloužil mu onen plán vnitřního domu, jejž udala mu Valentina; bez nehody dostal se po schodech nahoru a když, přišed tam, přemýšlel, kudy se dáti, udal mu cestu známý pláč. Ohlédl se; pootevřené dveře propouštěly k němu paprsek světla a zvuk lkajícího hlasu. Otevřel je a vstoupil.

V hloubi alkovny, pod bílým prostěradlem, jež halilo jí hlavu a určovalo tvar těla, odpočívala mrtvá, ještě hroznější oku Morrelovu od té doby, co náhoda zjevila mu ono tajemství.

Vedle lože, s hlavou zabořenou do podušek široké lenošky, klečela Valentina, chvějíc se a otřásajíc pláčem a tiskla k hlavě, kterou nebylo viděti, sepjaté, ztuhlé ruce.

Odstoupila od okna, jež zůstalo otevřeno, a modlila se hlasitě tónem, který dojal by i nejnecitelnější srdce; slova unikala jí se rtů rychle, nesouvisle, nesrozumitelně, tak svírala jí bolest hrdlo žhavými kleštěmi.

Měsíc, vnikající sem otvory v žalusiích, zaléval tento obraz zoufalství zsinalým svitem, v němž bledlo světlo svíčky.

Morrel nebyl s to odolati tomu pohledu; nebyl příkladně soucitný, nebylo snadno vzbudit v něm pohnutí, ale Valentina trpící, plačící, lomící rukama před jeho očima, to bylo více, než mohl mlčky snésti. Povzdechl, zašeptal jméno a hlava, tonoucí v pláči a zabořená v samet lenošky, hlava Correggiovy Magdaleny se zvedla a zůstala obrácena k němu.

Valentina ho uzřela a nejevila údivu. V srdci, naplněném krajním zoufalstvím, není přechodných pocitů.

Morrel podal ruku své přítelkyni. Valentina místo vší omluvy, že nepřišla, ukázala na mrtvolu, ležící pod pohřební pokrývkou, a propukla znovu v pláč.

Nikdo z nich se neodvážil promluvit v tom pokoji. Oba váhali porušit ticho, jež zdálo se být přikázáno Smrtí, stojící v některém rohu s prstem na rtech.

Konečně Valentina promluvila první.

"Příteli," pravila, "jak jste sem přišel? Ach, řekla bych vám: buďte vítán, kdyby to nebyla Smrt, která otevřela vám dveře tohoto domu."

"Valentino," promluvil Morrel chvějícím se hlasem a spínaje ruce, "byl jsem tam od půl deváté; nepřicházela jste, zmocnil se mne neklid, přeskočil jsem přes zeď a vnikl do zahrady. Tu hlasy, hovořící o nešťastné události..."

"Jaké hlasy?" tázala se Valentina.

Morrel se zachvěl, neboť vstoupila mu na mysl celá rozmluva doktora s Villefortem, a zdálo se mu, že skrze prostěradlo vidí zkroucené ruce, ztuhlý krk a fialové rty.

"Hlasy vašeho služebnictva," pravil, "mne poučily o všem."

"Ale přijít sem znamenalo zahubit nás oba, příteli," promluvila Valentina bez hrůzy a bez hněvu.

"Odpusťte mi," odvětil Morrel týmže tónem, "vzdálím se."

"Ne," pravila Valentina, "někdo by vás potkal; zůstaňte."

"Ale kdyby někdo přišel?"

Dívka potřásla hlavou.

"Nikdo nepřijde," pravila, "buďte klidný, zde je naše ochránkyně."

A ukázala na mrtvé tělo, rýsující se pod prostěradlem.

"Ale co se stalo s panem d'Épinay? Povězte mi, snažně vás prosím," promluvil opět Morrel.

"Pan Franz přijel podepsat smlouvu právě v okamžiku, kdy má dobrá babička naposled vydechla."

"Oh," oddechl si Morrel s pocitem sobecké radosti, neboť myslil sám, že tato smrt oddálí na neurčito Valentinin sňatek.

"Co však mou bolest zdvojnásobuje," pokračovala dívka, jako by si ten pocit zasluhoval okamžitého trestu, "je, že má ubohá drahá babička umírajíc projevila přání, aby ten sňatek byl co nejdřív uzavřen. I ona, můj Bože, v domnění, že mne chrání, jednala proti mně."

"Poslouchejte!" zašeptal Morrel.

Oba mladí lidé ztichli.

Bylo slyšet otvírat dveře, pak praskot parket a schodů pod kročeji.
"Otec vychází z pracovny," promluvila Valentina.
"A doprovází doktora," dodal Morrel.
"Jak víte, že je to doktor?" tázala, se Valentina v údivu.
"Předpokládám to," odtušil Morrel.
Valentina pohlédla na mladíka.
Zatím bylo slyšet, jak domovní dveře se zavírají. Pan de Villefort zavřel na klíč i dveře zahradní a stoupal po schodech vzhůru.
Přišed do předsíně, stanul na okamžik, jako by váhal, má-li se vrátit do svých komnat či do pokoje paní de Saint-Méran. Morrel uskočil za portieru. Valentina se ani nepohnula, jako by ji její svrchovaný bol povýšil nade všechny obyčejné obavy.
Pan de Villefort vešel do svých komnat.
"Nyní," pravila Valentina, "nemůžete vyjít ani do zahrady, ani na ulici."
Morrel pohlédl s údivem na dívku.
"Nyní," mluvila Valentina dále, "jest jen jeden východ dovolený a jistý, totiž dědečkovým bytem."
Vstala.
"Pojďte," pravila.
"Kam?" tázal se Maximilien.
"K dědečkovi."
"Já, k panu Noirtierovi?"
"Ano."
"Myslíte to opravdu, Valentino?"
"Myslím, a to už odedávna. Mám již jen toho jediného přítele na světě a potřebujeme ho oba... Pojďte."
"Dejte pozor, Valentino," napomínal Morrel, váhaje uposlechnouti dívky, "dejte pozor, bělmo spadlo mi s očí; přišed sem, dopustil jsem se šíleného skutku. Ovládáte vy sama všecky své smysly, drahá přítelkyně?"
"Ano," odtušila Valentina, "a mám jen jednu výčitku na světě, že totiž chci opustit ostatky své drahé babičky, které jsem si předsevzala střežit."
"Valentino," pravil Morrel, "smrt je posvěcena sama sebou."
"Ano," přisvědčila dívka, "ostatně to nebude dlouho trvat, pojďte."
Valentina prošla chodbou a sestoupila po malých schodech, vedoucích k Noirtierovi. Morrel šel za ní po špičkách. Když přišli do předsíně bytu, našli tam starého sluhu.
"Barroisi," pravila Valentina, "zavřete dveře a nevpusťte nikoho."
Vstoupila první.
Noirtier, sedící ještě v křesle a dávající pozor na každý sebe menší zvuk, byv zpraven starým sluhou o všem, co se dalo, upíral žádostivě zrak na dveře pokoje. Když spatřil Valentinu, oko mu zazářilo.
V dívčině chůzi a zjevu bylo cosi vážného a slavnostního, co starce překvapilo. Proto také stalo se jeho oko ze zářícího tázavým.
"Drahý dědečku," pravila krátce, "poslyš mne dobře: víš, že babička Saint-Méranová zemřela před hodinou a že teď nemám kromě tebe nikoho na světě, kdo by mne miloval."
Výraz nekonečné něhy objevil se ve starcově zraku.
"Mohu tedy jedině tobě svěřit své hoře a své naděje, viď?"
Paralytik přisvědčil.
Valentina vzala Maximiliena za ruku.
"Podívej se tedy dobře na tohoto pána," pravila dědovi.
Stařec upřel pátravé a lehce udivené oko na Morrela.
"Je to pan Maximilien Morrel," pokračovala Valentina, "syn onoho poctivého obchodníka z Marseille, o němž jsi nepochybně slyšel."
"Ano," naznačil stařec.
"Je to jméno bezúhonné, které Maximilien proslaví, neboť ve třiceti letech je setníkem spahiů a důstojníkem Čestné legie."
Stařec pokynul, že se pamatuje.
"Nuže, dědoušku," pravila Valentina, klekajíc před starce na obě kolena a ukazujíc na Morrela, "miluji ho a budu jen jemu náležet! Budu-li přinucena provdat se za jiného, zemru žalem nebo se zabiji."
Paralytikovy oči vyjadřovaly směsici bouřlivých myšlenek.
"Máš rád pana Maximiliena Morrela, viď, dědoušku?" tázala se dívka.
"Ano," odtušil stařec nehnutě.
"A chceš chrániti nás, kteří jsme také tvé děti, proti vůli otcově?"
Noirtier upřel svůj duchaplný pohled na Morrela, jako by mu chtěl říci:
"Přijde na to."
Maximilien porozuměl.
"Slečno," pravil, "svatá povinnost vás volá do komnaty vaší babičky; dovolíte mi čest krátkého hovoru s panem Noirtierem?"
"Ano, ano, to je to," mluvilo oko starcovo.
Pak obrátilo se s neklidem k Valentině.

"Chceš říci, jak ti porozumí, dědečku?"

"Ano."

"Ó, buď bez starosti; mluvili jsme o tobě tak často, že dobře ví, jak s tebou mluvím."

A obrátivši se k Maximilienovi s milostným, ačkoli hlubokým smutkem zastřeným úsměvem, pravila:

"Ví všecko, co vím já."

Valentina se zvedla, přisunula sedadlo pro Morrela, nařídila Barroisovi, aby nikoho nevpouštěl, a políbivši něžně dědečka a smutně se rozloučivši s Morrelem, vzdálila se.

Morrel, aby ukázal Noirtierovi, že těší se Valentinině důvěře a zná všecka její tajemství, vzal slovník, pero a papír a položil vše na stůl, kde stála lampa.

"Především však dovolte, pane," pravil, "abych vám sdělil, kdo jsem, jak jsem poznal slečnu Valentinu a jaké jsou mé úmysly vzhledem k ní."

"Poslouchám," vyjádřil pohled Noirtierův.

Byl to dosti zvláštní pohled na tohoto starce, zdánlivě zbytečné břímě, stavší se jediným ochráncem, jedinou oporou, jediným soudcem dvou mladých krásných, silných milenců, vstupujících do života.

Jeho zjev, nesoucí pečeť pozoruhodné vznešenosti a přísnosti, imponoval Morrelovi, jenž začal své vypravování s chvěním.

Vyprávěl, jak poznal a si zamiloval Valentinu a jak Valentina ve své opuštěnosti a neštěstí přijala nabídku jeho oddanosti. Sdělil mu, jaký je jeho rod, postavení, jmění, a když nejednou otázal se pohledu paralytikova, pohled ten odpovídal:

"Dobře, pokračujte."

"A nyní," pravil Morrel, skončiv první část sdělení, "když jsem vám vylíčil, pane, svou lásku a naděje, mám vám sdělit naše záměry?"

"Ano," odtušil stařec.

"Nuže, ustanovili jsme se na tomto."

A vyprávěl Noirtierovi všecko: jak v ohradě čekal s kočárem, jak hodlal unést Valentinu, dovézt ji k své sestře, oženit se s ní a v uctivém očekávání doufat v odpuštění páně Villefortovo.

"Ne," naznačil Noirtier.

"Ne?" opakoval Morrel. "Nemáme tak učinit?"

"Ne."

"Nesouhlasíte tedy s tím plánem?"

"Ne."

"Nuže, je tedy jiná možnost," pravil Morrel.

Tázavý pohled starcův se ptal: jaká?

"Půjdu," pokračoval Maximilien, "a vyhledám pana Franze d'Épinay - jsem šťasten, že vám to mohu říci v nepřítomnosti slečny de Villefort - a zachovám se k němu takovým způsobem, že ho přinutím, aby jednal jako čestný muž."

Noirtierův pohled nepřestal se tázat.

"Co učiním?"

"Ano."

"Toto. Vyhledám ho, jak jsem řekl, a řeknu mu, jaká pouta pojí mne se slečnou Valentinou; je-li to jemný člověk, dokáže svůj jemnocit tím, že sám zřekne se ruky své nevěsty a získá si od té chvíle mé přátelství a oddanost až do smrti. Odmítne-li buď ze ziskuchtivosti nebo ze směšné pýchy i potom, když mu dokáži, že činí násilí mé ženě, že Valentina mne miluje a nemůže milovati nikoho kromě mne, budu se s ním bít, dám mu všecky výhody a buď zabiji já jeho nebo on mne; zabiji-li ho, nevezme si Valentinu; zabije-li on mne, jsem jist, že Valentina si ho nevezme."

Noirtier pohlížel s nevýslovným potěšením na tu ušlechtilou, upřímnou tvář, na níž odrážely se všecky city, které jazyk vyjadřoval, dodávajíce jí výrazem krásného obličeje vše, co barva dodává dobré, pravdivé kresbě.

Přesto však, když Morrel domluvil, Noirtier zavřel několikrát za sebou oči, čímž, jak víme, vyjadřoval zápor.

"Ne?" pravil Morrel. "Zavrhujete tento druhý záměr, jako jste zavrhl první?"

"Ano, zavrhuji jej," přisvědčil stařec.

"Ale co potom máme činit, pane?" tázal se Morrel. "Poslední slova paní de Saint-Méran byla, aby se sňatek vnuččin neodkládal: mám nechat věci jít svým chodem?"

Starec se nepohnul.

"Ano, rozumím," pravil Morrel, "mám čekat."

"Ano."

"Ale každý odklad nás zničí, pane," mluvil mladý muž dále. "Valentina sama je bez síly a přinutí ji ke všemu jako dítě. Vniknuv sem zázračně, abych věděl, co se tu děje, dostav se zázračně k vám, nemohu rozumně doufat, že ta šťastná náhoda se bude opakovat. Věřte mi a odpusťte onu marnivost mému mládí: pouze jeden z těch dvou plánů, které vám navrhuji, je dobrý; povězte mi, kterému z obou dáváte přednost: dovolíte slečně Valentině, aby se svěřila mé cti?"

"Ne."

"Chcete raději, abych vyhledal pana d'Épinay?"

"Ne."

"Ale můj Bože, odkud nám přijde pomoc, již čekáme s nebes?"

Stařec usmál se očima, jak se obyčejně usmíval, když se mluvilo o nebi. V přesvědčení starého jakobína zbylo vždycky trochu atheismu.

"Od náhody?" začal opět Morrel.
"Ne."
"Od vás?"
"Ano."
"Od vás?"
"Ano," opakoval stařec.
"Chápete dobře, nač se vás táži, pane? Promiňte mému naléhání, ale můj život je ve vaší odpovědi: záchrana přijde nám od vás?"
"Ano."
"Jste si tím jist?"
"Ano."
"Ručíte za to?"
"Ano."
V oku, jež dalo tuto odpověď, jevila se taková pevnost, že nebylo lze pochybovati o vůli, ne-li o moci.
"Oh, díky, pane, tisíceré díky! Ale jak - ačli vám Všemohoucí zázrakem nevrátí slovo a pohyb - jak můžete se vy, připoutaný k tomuto křeslu, vy, němý a nehnutý, jak můžete se opříti tomu sňatku?"
Úsměv ozářil starcovu tvář, zvláštní úsměv očí v nehnutém obličeji.
"Mám tedy čekat?" tázal se mladý muž.
"Ano."
"Ale smlouva?"
Týž úsměv objevil se znovu.
"Chcete mi říci, že nebude podepsána?"
"Ano," naznačil Noirtier.
"Smlouva tedy nebude ani podepsána?" zvolal Morrel. "Oh, odpusťte, pane, ale při zprávě o velikém štěstí je dovoleno pochybovat! Smlouva nebude podepsána?"
"Ne," naznačil paralytik.
Přes toto ujištění Morrel ještě váhal uvěřit. Tento slib nemohoucího starce byl tak neobyčejný, že místo aby pocházel ze síly vůle, mohl vyplývat ze zeslabení organismu. Což nestává se často, že šílenec, nevědoucí o svém šílenství, mluví o provedení věcí, přesahujících jeho moc? Slabý mluví o tíhách, které pozvedne, bázlivý o obrech, které vyzývá, chudý o pokladech, jimiž vládne, nejprostší sedlák nazývá se ve své pýše Jupiterem.
Buď že Noirtier postřehl mladíkovu nerozhodnost, nebo že plně nedůvěřoval poddajnosti, kterou projevil, pohlédl na něho pevně.
"Čeho si přejete, pane?" tázal se Morrel. "Mám vám opakovati slib, že ničeho nepodniknu?"
Noirtierův pohled zůstal utkvělý a pevný, chtěje říci, že slib mu nestačí; pak s obličeje přenesl se na ruku.
"Mám přisahat, pane?" tázal se Maximilien.
"Ano," naznačil paralytik s touže slavnostností, "chci tomu."
Morrel pochopil, že stařec klade na tu přísahu velikou váhu.
Vztáhl ruku.
"Na svou čest," pravil, "vám přisahám, že vyčkám, co rozhodnete, než vystoupím proti panu ďÉpinay."
"Dobře," vyjádřily oči starcovy.
"A nyní, pane, poroučíte, abych se vzdálil?" tázal se Morrel.
"Ano."
"Aniž bych spatřil slečnu Valentinu?"
"Ano."
Morrel pokynul, že je hotov poslechnouti.
"A nyní," pravil ještě, "dovolíte, aby váš vnuk vás políbil, jako vás právě políbila vnučka?"
Nebylo lze se klamat ve výrazu starcových očí.
Mladý muž přitiskl na starcovo oko rty, právě na místo, kam dívka před tím přitiskla své.
Pak po druhé uklonil se starci a vyšel.
Na chodbě našel starého služebníka, jenž stál tam z Valentinina příkazu; čekal na Morrela a provázel ho temným, klikatým korridorem, vedoucím k malým zahradním dveřím.
Přišed do zahrady, Morrel zamířil k vratům; pomocí křoví byl v okamžiku na zdi a za vteřinu po žebříku v ohradě, kde čekal stále jeho kabriolet.
Usedl do něho a vyčerpán tolikerým pohnutím, ale se srdcem lehčím, vrátil se asi k půlnoci do ulice Meslay, vrhl se na lože a spal jako opilý.

XVII.
HROBKA RODINY VILLEFORTOVY.

Dva dny nato shromáždil se k desáté hodině dopolední značný zástup před domem pana de Villefort a dlouhá řada smutečních i soukromých kočárů táhla se podél celé ulice du faubourg Saint-Honoré a de la Pepiniere.
Mezi všemi těmi vozy byl jeden zvláštního tvaru, který, jak se zdálo, vykonal dlouhou cestu. Byl to jakýsi černě natřený krytý vůz a dostavil se na místo smutku jeden z prvních.
Vyptavše se, přítomní uslyšeli, že zvláštní shodou okolností chová v sobě tento vůz tělo pana markýze de Saint-Méran a že, kdo přišli na jediný pohřeb, doprovodí k hrobu dvě mrtvoly.

Byl jich veliký počet; pan markýz de Saint-Méran, z nejhorlivějších a nejvěrnějších hodnostářů krále Ludvíka XVIII. a krále Karla X., zachoval si veliký počet přátel, kteří zároveň s osobami, jež společenské povinnosti přivedly ve styk s Villefortem, tvořili značný zástup. Úřady byly ihned zpraveny a zjednáno dovolení, aby se oba pohřby mohly konat současně. Druhý pohřební vůz, vystrojený s touže smuteční nádherou, předjel před Villefortův dům a rakev byla do něho přenesena z cestovního kočáru.

Obě těla měla být pohřbena na hřbitov Pere-Lachaise, kde pan de Villefort dal již odedávna postavit hrobku, určenou za místo posledního odpočinku celé jeho rodiny.

V hrobce té odpočívalo již tělo ubohé Renaty, s níž otec i matka shledali se nyní po desítiletém odloučení.

Paříž, vždycky zvědava, vždycky pohnuta smuteční pompou, pohlížela v nábožném mlčení na nádherný ten průvod, doprovázející k poslednímu sídlu dvě jména z oné staré aristokracie, nejslavnější svým konservatismem, svými styky a tvrdošíjnou věrností zásadám.

Beauchamp, Albert a Château Renaud, jedoucí v témže smutečním voze, hovořili o té takřka náhlé smrti.

"Viděl jsem paní de Saint-Méran ještě loni v Marseilli," pravil Château Renaud, "když jsem se vracel z Alžíru; ta dáma mohla být živa sto roků, díky svému dokonalému zdraví, čilému duchu a své stálé zázračné činnosti. Kolik jí bylo let?"

"Sedmdesát," odvětil Albert, "jak mi aspoň Franz řekl. Ale nezemřela věkem, nýbrž žalem nad smrtí markýzovou; od té smrti, která jí prudce otřásla, nenabyla prý již jasného rozumu."

"Nač tedy vlastně zemřela?" tázal se Beauchamp. "Prý návalem krve do mozku, nebo mrtvicí. Není to totéž?"

"Asi."

"Mrtvicí?" tázal se Beauchamp. "To asi sotva. Paní de Saint-Méran, kterou jsem také jednou nebo dvakrát viděl, byla malá, křehká a konstrukce mnohem spíše nervové než krevnaté. Mrtvice ze zármutku při takových ústrojích, jako bylo paní de Saint-Méran, jsou velmi vzácným případem."

"V každém případě," pravil Albert, "ať ji zabila jakákoli nemoc nebo doktor, jisto je, že pan de Villefort, či spíše slečna Valentina, vlastně ještě spíše náš přítel Franz stane se majitelem skvělého dědictví: osmdesát tisíc liber důchodu, myslím."

"Dědictví to se ještě zdvojnásobí při smrti toho starého jakobína Noirtiera."

"To je tuhý dědeček," prohodil Beauchamp. "Tenacem propositi virum. Vsadil se myslím, se smrtí, že pochová všecky své dědice. A na mou věru, vyhraje! Je to pravý starý člen konventu z r. 93, který řekl Napoleonovi roku 1814: Klesáte, protože vaše vláda je mladý stvol, unavený rychlým vzrůstem; vezměte si republiku za poručníka, vraťme se s dobrou konstitucí na bojiště a slibuji vám pět set tisíc vojáků, nové Marengo a druhý Slavkov. Myšlenky neumírají, sire, podřimují někdy, ale probudí se ještě silnější, než byly před usnutím."

"Zdá se," pravil Albert, "že pro něho jsou lidé jako myšlenky. Ale něco mne znepokojuje: jak se totiž Franz srovná s dědem, který se nemůže obejít bez jeho ženy. Ale kde je Franz?"

"Nu, v prvním voze s panem de Villefort, jenž ho již považuje za člena rodiny."

Ve všech vozech, které se zúčastnily smutečního průvodu, vedl se téměř stejný hovor. Každý se divil těm dvěma tak blízkým a tak náhlým úmrtím, ale nikdo neměl potuchy o strašlivém tajemství, jež svěřil pan ďAvrigny na své noční procházce panu de Villefort.

Asi za hodinu dospěl průvod k hřbitovním vratům. Počasí bylo tiché, ale zasmušilé, a proto dosti harmonovalo s truchlivým obřadem, jenž měl být vykonán. Château Renaud poznal ve skupinách, mířících k rodinné hrobce, Morrela, který přijel sám v kabrioletu; kráčel sám, velmi bled a mlčenliv, po úzké stezce, lemované tisy.

"Vy jste zde!" zvolal Château Renaud, vsunuv rámě mladému setníkovi pod paži. "Vy znáte pana de Villefort? Jak je tedy možno, že jsem vás u něho nikdy neviděl?"

"Neznám pana de Villefort," odvětil Morrel, "ale znal jsem paní de Saint-Méran."

Vtom dohonil je Albert s Franzem.

"Místo je špatně voleno k představení," pravil Albert, "ale nevadí, nejsme pověrčiví. Pane Morreli, dovolte, abych vám představil pana Franze ďÉpinay, výtečného spolucestovatele, s nímž prodělal jsem cestu po Itálii. Drahý Franzi, pan Maximilien Morrel, výborný přítel, kterého jsem získal v tvé nepřítomnosti a jehož jméno uslyšíš v mém hovoru po každé, kdykoli budu mluvit o statečnosti, duchu a roztomilosti."

Morrel na okamžik v duchu zakolísal. Tázal se sama sebe, není-li odsouzeníhodným pokrytectvím onen téměř přátelský pozdrav člověku, proti němuž tajně bojoval, ale jeho přísaha a vážnost okolností přišly mu na mysl.

Přemohl se, aby výrazem ničeho neprozradil, a pozdravil Franze.

"Slečna de Villefort je velmi smutná, že ano?" tázal se Debray Franze.

"Oh, až nepochopitelně smutná," odvětil Franz. "Dnes ráno byla tak zničena, že jsem ji sotva poznal."

Tato zdánlivě tak prostá slova drásala Morrelovi srdce. Tento muž viděl tedy Valentinu, mluvil s ní tedy?

V tu chvíli musil mladý ohnivý důstojník sebrat všecku sílu, aby odolal přání porušit přísahu.

Uchopil Château Renaudovo rámě a odtáhl ho rychle k hrobce, před níž zřízenci pohřebního ústavu právě složily obě rakve.

"Nádherný příbytek," poznamenal Beauchamp, pohlédnuv na mausoleum. "Zimní palác, letní palác. I vy zde jednou budete bydlit, drahý ďÉpinayi, neboť budete brzy patřit k rodině. Já jako filosof přeji si malý venkovský domeček, vilku tam pod stromy, a ne tolik kvádrů na ubohém těle. Až budu umírat, řeknu těm, kdo budou kolem mne, co Voltaire psal Pironovi: Eo rus, a bude konec... Nu, ale neztrácejte mysli, Franzi, vaše žena dědí!"

"Opravdu, Beauchampe," pravil Franz, "jste nesnesitelný. Politické záležitosti vás naučily všemu se smát, a mužové, kteří ty záležitosti řídí, mají ve zvyku nevěřit v nic. Když však, Beauchampe, máte čest setkati se s obyčejnými lidmi a štěstí zanechat na chvíli politiky, hleďte se zase opatřit srdcem, jež necháváte v šatně parlamentu nebo panské

sněmovny."
"Eh, můj Bože!" prohodil Beauchamp. "Co je život? Zastávka v předsíni smrti."
"Mám na Beauchampa svrchu," pravil Albert. A zůstal s Franzem o čtyři kroky pozadu, nechav Beauchampa pokračovati ve filosofických dissertacích s Debrayem.
Hrobka rodiny Villefortovy tvořila bílý kamenný čtyřhran, asi dvacet stop vysoký. Vnitřní přepážka dělila rodinu Saint-Méranovu a rodinu Villefortovu a obě oddělení měla svůj vlastní vchod.
Nebylo v nich jako v jiných hrobkách oněch ohavných zásuvek nad sebou, do nichž úsporné rozdělení uzavírá mrtvé s nápisy, které se podobají etiketám. Vše, co se v ní bronzovými dveřmi na první pohled spatřovalo, byla přísná, temná předsíň, oddělená od vlastní hrobky zdí.
V této zdi proraženy byly ony dvoje dvéře, o nichž jsme se právě zmínili a jež vedly k poslednímu odpočinku Villefortů a Saint-Méranů.
Tam bylo možno bolu volně uleviti, aniž by dovádiví procházecí, kteří činí si ze hřbitova Pere-Lachaise výletní místo nebo milostné dostaveníčko, přišli svými popěvky, křikem a pobíháním rušit němé zahloubání nebo modlitbu, smáčenou slzami návštěvníka hrobky.
Obě rakve byly vneseny do hrobky vpravo, patřící rodině Saint-Méranů. Byly položeny na připravené máry, čekající již na smutné své břímě; pouze Villefort, Franz a několik blízkých příbuzných vstoupilo do svatyně.
Ježto náboženské obřady vykonány byly u dveří a pohřebních řečí nebylo, přítomní se ihned rozcházeli; Château Renaud a Morrel dali se jednou stranou, Debray s Beauchampem druhou.
Franz zůstal s panem Villefortem u dveří hřbitova; Morrel zastavil se pod jakousi záminkou a viděl vstoupit Franze s panem de Villefort do smutečního vozu. Ta důvěrnost zdála se mu špatným znamením. Vrátil se tedy do Paříže a ačkoli jel v jednom kočáře se Château Renaudem a Albertem, neslyšel ani slova z toho, co oba mladí mužové mluvili.
A skutečně, když loučil se Franz s panem de Villefort, pravil mu státní návladní:
"Kdy vás opět uvidím, pane barone?"
"Kdy je vám libo, pane!" odvětil Franz.
"Co nejdříve."
"Jsem, vám k službám, pane; přejete si, abychom se vrátili společně?"
"Nepůsobí-li vám to obtíží."
"Naprosto ne."
A tak vstoupili budoucí tchán s budoucím zetěm do téhož vozu a Morrel, vida to, měl opravdový důvod k vážným obavám.
Villefort s Franzem vrátili se do ulice du faubourg Saint-Honoré.
Státní návladní, nevešed do společných komnat, nepromluviv s chotí ani s dcerou, uvedl mladého muže do své pracovny a pokynuv mu na židli, pravil:
"Pane ďÉpinay, musím vám připomenout - a chvíle není snad tak špatně volena, jak by se na první pohled mohlo zdát, neboť poslušnost mrtvých je první obětní dar, který má jim být položen na rakev - musím vám tedy připomenout přání, jež vyslovila předvčírem paní de Saint-Méran na smrtelném loži, že Valentinin sňatek nemá trpět odkladu. Víte, že záležitosti zesnulé jsou v naprostém pořádku, že její závěť zajišťuje Valentině celé jmění Saint-Méranů; notář ukázal mi včera papíry, které dovolují definitivně sepsat svatební smlouvu. Můžete zajít k notáři a dát si z mého nařízení předložiti ty listiny. Je to pan Deschamps na náměstí Beauvau v předměstí Saint Honoré."

"Pane," odpověděl ďÉpinay, "snad to není vhodná chvíle pro slečnu Valentinu, zdrcenou bolestí, pomýšlet na manžele. Bál bych se skutečně..."
"Valentina," přerušil ho pan de Villefort, "nebude mít vřelejší touhy, než splnit poslední přání babiččino; s té strany nebude překážek, za to vám ručím."
"V tom případě, pane," odvětil Franz, "můžete jednat dle své libosti, neboť s mé strany jich také nebude; mé slovo je zadáno a dostát mu bude mi nejen radostí, ale i štěstím."
"Pak nás tedy již nic nezdržuje," pravil Villefort; "smlouva měla být podepsána před třemi dny, najdeme ji připravenu: může být podepsána ještě dnes."
"Ale smutek?" poznamenal váhavě Franz.
"Buďte klidný, pane," odvětil Villefort; "v mém domě nejsou společenské řády zanedbávány. Slečna de Villefort může se uchýlit na tři předepsané měsíce na své panství Saint-Méran; pravím na své panství, protože majetek náleží jí. Tam, souhlasíte-li, bude za týden uzavřen civilní sňatek, bez hluku, bez lesku, bez okázalosti. Přáním paní de Saint-Méran bylo, aby se její vnučka provdala na tom panství. Po svatebních obřadech můžete se, pane, vrátit do Paříže, kdežto vaše choť ztráví dobu smutku se svou nevlastní matkou."
"Jak je vám libo, pane," souhlasil Franz.
"Račte tedy půl hodiny počkat," pravil opět Villefort; "Valentina sejde do salonu. Pošlu pro pana Deschampsa, přečteme a podepíšeme smlouvu na místě a ještě dnes večer doveze paní de Villefort Valentinu na panství, kam za nimi za týden přijedeme."
"Pane," promluvil Franz, "chci vás jen o jediné požádat."
"Oč?"
"Přál bych si, aby Albert de Morcerf a Raul de Château Renaud byli přítomni tomu podpisu; víte, že jsou mými svědky."
"Za půl hodiny jsou zpraveni; chcete pro ně jít sám, či chcete pro ně poslat?"
"Raději pro ně půjdu, pane."

"Očekávám vás tedy za půl hodiny, barone, a za půl hodiny bude Valentina připravena."

Franz uklonil se panu de Villefort a odešel.

Sotva se domovní dveře za mladým mužem zavřely, vzkázal Villefort Valentině, aby za půl hodiny sešla do salonu, kam má přijíti notář i svědci pana ďÉpinay. Tato neočekávaná zpráva vyvolala v domě veliký rozruch. Paní Villefortová nechtěla tomu věřit a Valentina byla tím zdrcena jako bleskem.

Rozhlédla se, jako by hledala, ke komu by se obrátila o pomoc.

Chtěla sejít k dědečkovi, ale potkala na schodech pana de Villefort, který vzal ji za ruku a dovedl do salonu.

V předsíni spatřila Valentina Barroise a vyslala k starému sluhovi zoufalý pohled.

Okamžik po Valentině vstoupila do salonu paní de Villefort s malým Eduardem. Bylo zřejmo, že i mladá žena prožívá rodinný zármutek; byla bledá a zdála se hrozně vysílena.

Usedla, vzala Eduarda na klín a tiskla chvílemi téměř křečovitě k srdci to dítě, v kterém jako by se soustředil celý její život.

Brzy ozvalo se hrčení dvou kočárů, vjíždějících do dvora.

V jednom přijížděl notář, v druhém Franz se svými přáteli.

Za okamžik byli všichni shromážděni v saloně.

Valentina byla tak bledá, že bylo jí vidět žilky, promodrávající se na skráních kolem očí a podél lící.

Franz nemohl se ubrániti dosti živému pohnutí.

Château Renaud a Albert pohlédli na sebe v údivu. Právě ukončený obřad nezdál se jim smutnějším než tento, jenž měl začít.

Paní de Villefort usedla do stínu za sametovou záclonu, a ježto byla stále nachýlena k synovi, bylo nesnadno čísti jí na tváři, co se děje v jejím srdci. Pan de Villefort byl jako vždy nepohnut. Notář, uspořádav na stole papíry podle metody mužům zákona vlastní, usedl do křesla, zvedl brejle a obrátiv se k Franzovi, tázal se, ačkoli to velmi dobře věděl:

"Jste pan Franz de Quesnel, baron ďÉpinay?"

"Ano, pane," odpověděl Franz.

Notář se uklonil.

"Musím vás upozornit, pane," začal, "a to z nařízení pana de Villefort, že váš zamýšlený sňatek se slečnou de Villefort změnil páně Noirtierovy úmysly vzhledem k jeho vnučce a že pan Noirtier nadobro zbavuje svou vnučku jmění, jež mělo jí po něm připadnout. Spěchám dodati," pokračoval notář, "že, ježto testátor měl právo zbaviti ji jen části jmění a zbavil ji všeho, závěť nesnese prozkoumání a bude prohlášena za neplatnou a nepřípustnou."

"Ano," pravil Villefort, "ale upozorňuji pana ďÉpinay předem, že za mého života nebude otcova závěť nikdy popřena, neboť mé postavení zakazuje mi i jen stín pohoršení."

"Pane," odvětil Franz, "mrzí mne, že taková otázka je projednávána před slečnou Valentinou. Nikdy jsem se netázal po jejím jmění, které, ať sebe omezenější, bude vždycky větší než mé. Moje rodina hledala ve spojení s panem de Villefort vážnost; já hledám v něm štěstí."

Valentina poděkovala mu lehounkým pokynem a dvě tiché slzy splývaly jí po lících.

"Ostatně, pane," pravil Villefort, obraceje se znovu k svému příštímu zeti, "až na ztrátu nadějí nemůže vás ona neočekávaná závěť osobně nikterak urazit; vysvětluje se páně Noirtierovou slabostí ducha. Co vzbuzuje otcovu nelibost, není, že Valentina se provdává za vás, nýbrž že se vůbec vdává: spojení s kýmkoli jiným bylo by v něm vzbudilo týž zármutek. Stáří je sobecké, pane, a slečna de Villefort byla panu Noirtierovi věrnou společnicí, jakou nebude mu již moci býti paní baronka ďÉpinay. Nešťastný stav mého otce je příčinou, že mluvíváme s ním zřídka o vážných záležitostech, jichž jeho zesláblý duch nebyl by s to pochopit, a jsem pevně přesvědčen, že pan Noirtier, zachovav sice vzpomínku, že jeho vnučka se vdává, zapomněl již v tuto chvíli i jméno toho, jenž se má stát jeho vnukem."

Sotva pan de Villefort dokončil tato slova, na něž Franz odpověděl poklonou, otevřely se dveře salonu a objevil se Barrois.

"Pánové," pravil hlasem neobyčejně pevným na sluhu, mluvícího k velitelům za tak slavnostních okolností, "pan Noirtier deVillefort přeje si okamžitě mluviti s panem Franzem de Quesnel, baronem ďÉpinay."

I on nazval, jako notář, ženicha celým titulem, aby nebyl možný omyl v osobě.

Villefort se zachvěl, paní de Villefort postavila syna na zemi, Valentina se zvedla, bledá a němá jako socha. Albert a Château Renaud vyměnili druhý pohled, udivenější než první.

Notář pohlédl na Villeforta.

"Není to možné," pravil státní návladní; "ostatně pan ďÉpinay nemůže v tuto chvíli opustit salon."

"A právě v tuto chvíli," promluvil Barrois s touže pevností, "přeje si můj pán, pan Noirtier, mluvit s panem Franzem ďÉpinay o důležitých záležitostech."

"Tedy dědeček Noirtier teď mluví?" tázal se Eduard se svou obvyklou prostořekostí.

Tento vtip však nevzbudil úsměvu ani u paní de Villefort, tak byla mysl všech zaujata, tak vážnou zdála se situace.

"Řekněte panu Noirtierovi," ujal se Villefort opět slova, "že co žádá, je nemožné."

"Pak pan Noirtier dává pánům oznámiti," hlásil Barrois, "že dá se sám přenést do salonu." Údiv dostoupil vrcholu.

Na tváři paní de Villefort objevil se záchvěv úsměvu. Valentina zvedla bezděky oči vzhůru na poděkování nebesům.

"Valentino," pravil pan de Villefort, "jděte se, prosím, podívat, co znamená tento nový rozmar vašeho dědečka."

Valentina živě popošla ke dveřím, vtom však se pan de Villefort jinak rozmyslil.

"Počkejte," pravil, "půjdu s vámi."

"Promiňte, pane," ujal se nyní slova Franz, "ale zdá se mi, ježto pan Noirtier poslal pro mne, že především já mám

vyhovět jeho přání; budu ostatně šťasten, že mohu mu vyslovit svou úctu, neboť neměl jsem ještě příležitosti vyžádat si té cti."

"Oh, můj Bože," zvolal Villefort se zřejmým neklidem, "jen se neobtěžujte!"

"Odpusťte, pane," odvětil Franz tónem muže, který pojal určité rozhodnutí. "Nedám si ujít této příležitosti, abych nedokázal panu Noirtierovi, jak nespravedlivě pojal ke mně onen odpor, který jsem se rozhodl přemoci svou hlubokou oddaností, nechť je jakýkoli."

A nedav se Villefortem déle zdržeti, Franz rovněž vstal a následoval Valentinu, jež sestupovala již po schodech s radostí trosečníka, vloživšího ruku na skálu.

Pan de Villefort odebral se za nimi.

Château Renaud a Morcerf vyměnili třetí pohled, ještě udivenější, než oba první.

XVIII.
PROTOKOL.

Noirtier, černě oděn a usazen v křesle, čekal.

Když vešly tři osoby, které chtěl vidět, pohlédl na dveře, jež sluha ihned zavřel.

"Pamatujte si," promluvil tiše Villefort k Valentině, která nemohla potlačit radosti, "že bude-li vám pan Noirtier chtít sdělit něco, co by se stavělo na odpor vašemu sňatku, zakazuji vám to pochopit."

Valentina se zarděla, ale neodpověděla ničeho.

Villefort přistoupil k Noirtierovi.

"Zde je pan Franz ďÉpinay," pravil mu; "poslal jste pro něho a on vyhověl vašemu přání. Přáli jsme si odedávna to shledání a byl bych šťasten, kdyby vám dokázalo, jak málo bylo odůvodněno vaše bránění Valentininu sňatku."

Noirtier odpověděl jen pohledem, při němž Villefortovi proběhl mráz žilami.

Pokynul okem Valentině, aby se přiblížila.

Pomocí prostředků, jichž obyčejně v rozmluvách s dědem užívala, našla za okamžik slovo klíč.

Otázala se paralytikova pohledu, který upřel se na zásuvku malého stolku, stojícího mezi dvěma okny.

Otevřela zásuvku a našla tam skutečně klíč.

Když měla klíč a když jí stařec naznačil, že si ho skutečně přál, obrátily se oči paralytikovy k starému psacímu stolu, stojícímu tam odedávna bez povšimnutí a uzavírajícímu, jak se každý domníval, jen bezcenné papíry.

"Mám otevřít psací stůl?" tázala se Valentina.

"Ano," odtušil stařec.

"Mám otevřít zásuvky?"

"Ano."

"Postranní?"

"Ne."

"Prostřední?"

"Ano."

Valentina otevřela prostřední zásuvku a vyňala svazek listin.

"Přál jste si toto, dědečku?" tázala se.

"Ne."

Vyňala postupně všecky papíry, až nezůstalo v zásuvce již naprosto ničeho.

"Ale zásuvka je už prázdná," pravila.

Noirtierovy oči upřely se na slovník.

"Ano, dědečku, rozumím," řekla dívka.

A jmenovala všecka písmena abecedy; při T ji Noirtier zastavil.

Otevřela slovník a hledala, až našla slovo tajnost.

"Ach, je to nějaká tajnost?" tázala se Valentina.

"Ano," odtušil Noirtier.

"A kdo ji zná?"

Noirtier pohlédl na dveře, jimiž vyšel sluha.

"Barrois?" tázala se Valentina.

"Ano," naznačil Noirtier.

"Mám ho zavolat?"

"Ano."

Valentina šla ke dveřím a zavolala Barroise.

Villefortovo čelo pokrylo se potem netrpělivosti a Franz byl ztrnulý údivem.

Starý sluha se objevil.

"Barroisi," pravila Valentina, "dědeček mi přikázal vzít klíč z tohoto stolku, otevřít psací stůl a vytáhnout zásuvku; v té zásuvce je nějaké tajné péro nebo tajná přihrádka a vy prý je znáte, otevřte to."

Barrois pohlédl na starce.

"Uposlechněte," pravilo inteligentní oko Noirtierovo.

Barrois poslechl; otevřelo se dvojí dno a v něm objevil se svazek listin svázaný černou stuhou.

"Přál jste si toto, pane?" tázal se Barrois.

"Ano," byla odpověď Noirtierova.

"Komu mám odevzdat ty papíry? Panu de Villefort?"
"Ne."
"Slečně Valentině?"
"Ne."
"Panu Franzovi d'Épinay?"
"Ano."
Franz udiven, přiblížil se o krok.
"Mně, pane?" tázal se.
"Ano."
Franz přijal papíry z ruky Barroisovy a pohlédnuv na obálku četl:

"Po mé smrti budiž uloženo u mého přítele generála Duranda, který, umíraje, odevzdá tyto listiny svému synovi s důtklivým příkazem, aby je zachoval jako listiny svrchované důležitosti."

"Nuže, pane, co mám dělat s těmito papíry?" tázal se Franz.
"Nepochybně je máte zachovat tak jak jsou zapečetěny," pravil státní návladní.
"Ne, ne," živě naznačil Noirtier.
"Přejete si snad, aby je pan d'Épinay přečetl?" tázala se Valentina.
"Ano," odtušil stařec.
"Slyšíte, pane barone," pravila Valentina, "dědeček vás žádá, abyste ty listiny přečetl."
"Sedněme si tedy," řekl Villefort netrpělivě, "protože to bude nějaký čas trvat."
"Sedněte si," velelo oko starcovo.
Villefort usedl, ale Valentina zůstala stát vedle děda, opřena o jeho lenošku, a Franz postavil se před něho.
Tajemnou listinu držel v ruce.
"Čtěte!" kázaly oči starcovy.
Franz odstranil obal a v komnatě zavládlo hluboké ticho. Uprostřed toho ticha četl:

"Výtah z protokolu, sepsaného o schůzi bonapartistického klubu v ulici Saint-Jacques, konané dne 5. února 1815."

Franz přestal číst.
"Dne 5. února 1815! Toho dne byl můj otec zavražděn!"
Valentina a Villefort nepromluvili slova; pouze oko starcovo jasně pravilo: Pokračujte.
"A právě po odchodu z toho klubu můj otec zmizel!" pokračoval Franz.
Noirtierův pohled stále říkal: Čtěte!
Franz četl:

"Podepsaní Ludvík Jakub Beaurepaire, podplukovník dělostřelectva, Štěpán Duchampy, generál brigády, a Klaudius Lecharpal, správce vod a lesů,
prohlašují, že dne 4. února 1815 došel z ostrova Elby list, doporučující přízni a důvěře členů klubu bonapartistického generála Flaviána de Quesnel, který, slouživ císaři od roku 1804 až do roku 1815, byl zajisté všecek oddán dynastii napoleonské přes baronský titul, jejž Ludvík XVIII. udělil jeho panství Epinayskému.
V důsledcích toho poslán byl generálu Quesnelovi list, zvoucí ho k zítřejší schůzi dne 5. List neudával ani ulice, ani čísla domu, kde měla se schůze konati. Neměl nijakého podpisu, ale oznamoval generálovi, že, bude-li připraven, jeden z členů pro něho přijde v devět hodin večer.
Schůze konány byly od devíti hodin večer do půlnoci.
V devět hodin dostavil se ku generálovi předseda klubu. Generál byl připraven. Předseda mu sdělil, že jednou z podmínek jeho uvedení je, že nikdy nedoví se místa shromáždění, že si musí dát zavázat oči a odpříséhnout, že nebude hledět nadzvednout pásku.
Generál de Quesnel podmínku přijal a zavázal se ctí, že nebude hledět vyzvědět, kudy je veden.
Generál dal zapřáhnouti do svého vozu. Předseda však mu řekl, že není možno ho použíti, vzhledem k tomu, že nemá smyslu zavázat pánovi oči, má-li sluha oči otevřeny a pozná-li ulice, kterými jede.
"Jak to tedy uděláme?" tázal se generál.
"Mám svůj vůz," odvětil předseda.
"Jste si tedy svým kočím tak jist, že mu svěříte tajemství, které svěřit mému byste považoval za neopatrnost?"
"Naším kočím je člen klubu," odpověděl předseda, "poveze nás státní rada."
"Pak hrozí nám jiné nebezpečí," prohodil generál se smíchem, "že totiž budeme převrženi."
Zaznamenáváme tento vtip jako důkaz, že generál nebyl ani v nejmenším nucen zúčastniti se schůze a že se jí zúčastnil dobrovolně.
Když usedli do vozu, předseda připomenul generálovi slib, že si dá zavázati oči. Generál nestavěl se této formalitě na odpor: šátek, připravený k tomu cíli v kočáře, vykonal tu službu.
Během cesty zdálo se předsedovi, že generál snaží se vyhlédnouti zpod pásky; připomenul mu jeho přísahu.
‚Ach, pravda!' prohodil generál.
Kočár zastavil se před domem v ulici Saint-Jacques. Generál vystoupil, opíraje se o rámě předsedovo, jehož hodnosti neznal a kterého měl za pouhého člena klubu; prošli chodbou, vystoupili do poschodí a vešli do poradní síně.

Schůze byla zahájena. Členové klubu, zpraveni o novém představení, jež mělo být toho večera vykonáno, dostavili se v plném počtu. Přišed doprostřed sálu, generál byl vyzván, aby si sňal pásku. Uposlechl ihned vyzvání a zdál se velmi udiven, že shledává tak velký počet známých tváří ve společnosti, o jejíž existenci neměl až do té chvíle ani potuchy.

Byl otázán na své smýšlení, ale odpověděl pouze, že listy z ostrova Elby zjevily asi jeho smýšlení..."

Franz se přerušil.

"Můj otec byl royalistou," pravil; "nebylo třeba vyptávat se ho na smýšlení; bylo známo."

"Odtud také vzniklo mé přátelství s vaším otcem, drahý pane Franzi," odpověděl Villefort; "lidé se snadno zpřátelí, sdílejí-li totéž přesvědčení."

"Čtěte," naléhal pohled starcův.

Franz pokračoval:

"Nato ujal se předseda slova a vyzval generála, aby se vyjádřil zřejměji, ale pan de Quesnel odpověděl, že si především přeje vědět, co se od něho žádá.

Nato byl generálovi sdělen obsah listu z Elby, jenž doporučoval ho klubu jako muže, na jehož přispění možno spoléhat. Celý paragraf jednal o možném návratu z ostrova Elby a sliboval nový list a širší podrobnosti při příjezdu Faraonu, obchodní lodi, náležící výpravčí Morrelovi v Marseilli, jejíž kapitán byl cele oddán císaři.

Během té četby generál, o kterém se domnívali, že na něho mohou spoléhat jako na bratra, jevil naopak zřejmé známky nespokojenosti a odporu.

Po skončené četbě zůstal stát beze slova a se staženým obočím.

"Nuže, co říkáte tomu listu, pane generále?" tázal se předseda.

"Říkám, že je tomu velmi nedávno," odpověděl generál, "co byla složena přísaha králi Ludvíku XVIII., a již je porušena ve prospěch bývalého císaře."

Tentokráte byla odpověď příliš jasná, aby se bylo lze klamat v jeho smýšlení.

"Generále," pravil předseda, "není pro nás krále Ludvíka XVIII., není žádného bývalého císaře. Je pouze Jeho Veličenstvo císař a král, vzdálený od desíti měsíců z Francie, své říše, násilím a zradou."

"Pardon, pánové," odtušil generál; "je možné, že pro vás není krále Ludvíka XVIII., ale pro mne ano, vzhledem k tomu, že mne učinil baronem a polním maršálem a že nikdy nezapomenu, že za tyto dva tituly vděčím jeho šťastnému návratu do Francie."

"Pane," promluvil předseda vážnějším tónem, povstav, "dejte pozor na to, co mluvíte; vaše slova jasně nám ukazují, že klamali se vzhledem k vám na ostrově Elbě a že klamali i nás. Sdělení, jež bylo vám učiněno, dostalo se vám z důvěry ve vás, tedy z pocitu, který vám dělá čest. Mýlili jsme se však: titul a hodnost získaly vás nové vládě, již chceme svrhnout. Nenutíme vás spojit se s námi; nepřijímáme nikoho proti jeho vůli a svědomí, ale přinutíme vás, abyste jednal jako čestný muž i kdybyste k tomu nebyl ochoten."

"Nazýváte jednáním čestného muže znát vaše spiknutí a nezjevit je! Já to nazývám spoluvinictvím. Vidíte, že jsem ještě upřímnější, než vy..."

"Ach, můj otče!" zvolal Franz, přerušiv se. "Chápu nyní, proč tě zavraždili."

Valentina nezdržela se pohledu na Franze; mladý muž byl skutečně krásný ve svém synovském nadšení.

Villefort procházel se za ním po délce i šířce. Noirtier sledoval očima výraz všech a zachovával svůj důstojný a přísný ráz.

Franz vrátil se k rukopisu a pokračoval:

"Pane," pravil předseda, "byl jste požádán, abyste se dostavil do středu shromáždění, nebyl jste sem přivlečen násilím; byl jste vyzván, abyste si dal zavázati oči, souhlasil jste. Když jste svolil k dvojí té žádosti, věděl jste výborně, že se nezabýváme tím, abychom zabezpečili trůn Ludvíkovi XVIII., to bychom se tak pečlivě neskrývali před policií. Chápete nyní, že by bylo příliš pohodlno nasadit si masku, vyzvědět tajemství lidí a pak jen masku sejmout a zničit ty, kteří se nám svěřili. Ne, ne, především vyjádříte se otevřeně, jste-li pro náhodného krále, jenž nyní panuje, či pro Jeho Veličenstvo císaře."

"Jsem royalistou," odvětil generál; "složil jsem Ludvíku XVIII. přísahu a své přísaze dostojím."

Slova ta následována byla všeobecným mručením a velkému počtu členů klubu bylo viděti na očích, že přemýšlejí, jak přimět pana ďÉpinay, aby těchto neopatrných slov litoval.

Předseda opět vstal a nařídil ticho.

"Pane," pravil mu, "jste muž příliš vážný a příliš rozumný, abyste nepochopil následky situace, v níž jsme se vzájemně vůči sobě ocitli, a sama vaše přímost diktuje nám podmínky, které musíme vám klást, neboť nic jiného nám nezbývá: zapřísáhnete se tedy svou ctí, že neprozradíte ničeho, co jste slyšel."

Generál položil ruku na meč a zvolal:

"Mluvíte-li o cti, nerušte především zákonů a nevnucujte ničeho násilím!"

"A vy, pane," pokračoval předseda s klidem snad ještě hroznějším, než byl hněv generálův, "nedotýkejte se meče, radím vám to."

Generál vrhl kolem sebe pohled, prozrazující počátek neklidu. Nepoddal se však, naopak, sebral všecku sílu a pravil:

"Nebudu přísahat!"

"Pak tedy, pane, zemřete," odtušil předseda klidně.

Pan ďÉpinay silně zbledl: rozhlédl se po druhé kol dokola; mnozí členové klubu mezi sebou šeptali a sahali pod plášti

po zbraních.

"Generále," pravil předseda, "buďte klidný; jste mezi čestnými muži, kteří vynasnaží se všemožně vás přesvědčit, prve než použijí proti vám poslední krajnosti. Jste však také, sám jste to pravil, mezi spiklenci, máte jejich tajemství, musíte jim je vrátit."

Velevýznamné ticho následovalo po těchto slovech. A když generál neodpovídal, poručil předseda dveřníkům:

"Zavřete dveře!"

Totéž mrtvé ticho zavládlo po těch slovech.

Tu generál pokročil vpřed a prudce se ovládnuv, pravil:

"Mám syna a musím na něho pamatovati, nacházeje se mezi vrahy."

"Generále," promluvil vůdce shromáždění důstojně, "jediný muž má vždycky právo urážet jich padesát: je to výsada slabosti. Nečiní však správně, užívá-li toho práva. Věřte mi generále, přisahejte a neurážejte nás."

Generál, znovu pokořen převahou hlavy shromáždění, okamžik váhal; konečně však, přistoupiv až ke stolku předsedovu, tázal se:

"Jak zní formule?"

"Takto:

Zavazuji se ctí, že nikdy nezjevím nikomu na světě, co jsem viděl a slyšel dne 5. února 1815 mezi devátou a desátou hodinou večerní, a prohlašuji, že zasloužím si smrti, poruším-li svou přísahu."

Generál zdál se být zachvácen nervósním chvěním, jež nedovolovalo mu po několik vteřin odpověděti; konečně přemohl zjevný odpor, pronesl vyžadovanou přísahu, ale hlasem tak tichým, že ji sotva bylo slyšet. Mnozí členové také žádali, aby ji opakoval hlasitěji a zřetelněji, což se stalo.

"Nyní přeji si se vzdálit," pravil generál. "Jsem konečně volný?"

Předseda vstal, označil tři členy shromáždění, mající ho doprovodit, a vstoupil do kočáru s generálem, zavázav mu napřed oči. V počtu těch tří členů byl i kočí, který je přivezl.

Ostatní členové klubu rozešli se v tichu.

"Kam vás máme zavést?" tázal se předseda.

"Kamkoli, kde budu zbaven vaší přítomnosti," odvětil pan ďÉpinay.

"Pane," pravil nato předseda, "dejte pozor, nejste již ve shromáždění, máte již co dělati s jednotlivci; neurážejte je, nechcete-li se státi zodpovědným za urážku."

Místo však, aby té řeči porozuměl, pan ďÉpinay odvětil:

"Jste stále stejně statečný ve svém voze jako ve svém shromáždění, a to z toho důvodu, pane, že čtyři mužové jsou vždycky silnější než jeden jediný."

Předseda dal zastavit.

Byli právě u vchodu na nábřeží des Ormes, u schodů, vedoucích k řece.

"Proč tu dáváte zastavovat?" tázal se pan ďÉpinay.

"Protože jste, pane, urazil muže," odpověděl předseda, "a protože ten muž nechce učiniti ani kroku dál bez čestného odčinění."

"Také způsob vraždy," prohodil generál, pokrčiv rameny.

"Žádný hluk, pane," odvětil předseda, "nechcete-li, abych vás sama neměl za jednoho z mužů, které jste právě jmenoval, to jest za zbabělce, jenž dělá si ze své slabosti štít. Jste samojediný, samojediný vám odpoví. Máte meč po boku, já jej mám v holi; nemáte svědků, jeden z těchto pánů jím bude. A nyní souhlasíte-li, můžete sníti pásku."

Generál strhl si okamžitě šátek s očí.

"Konečně tedy zvím, s kým mám co činit!" zvolal.

Otevřeli dvířka, čtyři mužové vystoupili..."

Franz opět přerušil četbu. Osušil si ledový pot, jenž stál mu na čele. Bylo cosi strašlivého v pohledu na toho bledého, chvějícího se syna, čtoucího hlasitě až dosud neznámé podrobnosti o smrti otcově.

Valentina sepjala ruce, jako by se modlila.

Noirtier upíral na Villeforta pohled plný vznešeného pohrdání a hrdosti.

Franz pokračoval:

"Bylo to, jak již řečeno, dne 5. února. Od tří dnů panoval pěti až šestistupňový mráz; schody byly samý led; generál byl silný a veliký, předseda ponechal mu při sestupování stranu při zábradlí.

Oba svědci je následovali.

Byla tmavá noc, půda na schodech vedoucích k řece byla vlhká sněhem a jinovatkou a voda se valila černá, hluboká, s několika kusy ledu na povrchu.

Jeden ze svědků šel pro svítilnu do lodi s nákladem uhlí a při světle té svítilny prohlédli zbraně.

Meč předsedův, prostý meč v holi, jak byl řekl, byl kratší než protivníkův a neměl štítku.

Generál ďÉpinay navrhl losování o oba meče, ale předseda odpověděl, že on vyzval na souboj a vyzývaje, chtěl, aby každý použil své zbraně.

Svědci chtěli na něho naléhat, ale předseda nařídil jim mlčení.

Postavili svítilnu na zemi; protivníci zaujali posice, boj započal.

Světlo měnilo meče ve dva blesky. Muže bylo stěží lze rozeznat, tak hustá byla tma.

Generál platil za nejlepšího šermíře v armádě. Ale hned při prvních výpadech bylo na něho tak prudce dotíráno, že se uchýlil; uchýliv se, upadl.

Svědkové se domnívali, že je zabit, ale protivník, věda, že ho nezasáhl, podal mu ruku a pomohl mu vstát. Okolnost tato, místo aby generála uklidnila, ho podráždila, takže se nyní on vrhl na protivníka.
Ten však se neuchýlil ani o střevíc a odrazil ho. Generál třikrát couvl, tak bylo naň dotíráno, a vždy zase obnovil útok.
Po třetí opět padl.
Přítomní se domnívali, že zase sklouzl jako po prvé; leč když se nezvedal, svědci přistoupili k němu a snažili se ho postaviti. Ten však, jenž uchopil ho pod rameny, ucítil pod rukou teplé vlhko. Byla to krev.
Generál, kterého smysly takřka opouštěly, se vzpamatoval.
"Ach," pravil, "poslali na mne nějakého najatého vraha, nějakého plukovního rváče!"
Předseda přistoupil beze slova k svědkovi, držícímu svítilnu, a vyhrnuv si rukáv, ukázal dvě sečné rány na paži; pak rozhalil kabát, rozepjal vestu a ukázal třetí ránu na prsou.
Přesto však nevydral se mu ze rtů ani vzdech.
Generál ďÉpinay upadl v agónii a pět minut nato vydechl naposled..."

Franz čta tato poslední slova, měl hrdlo tak sevřené, že mu bylo sotva rozumět. Přečet je, odmlčel se na chvíli a přejel si rukou oči, jako by je mlha zastírala.
Po chvíli ticha pokračoval:

"Předseda, vsunuv meč do hole, vystoupil po schodech vzhůru; krvavá stopa značila ve sněhu jeho kroky. Nebyl ještě nahoře nad schody, když zaslechl temný pád do vody. Bylo to tělo generálovo, jež svědci vrhli do řeky, zjistivše smrt.
Generál tedy podlehl v čestném souboji a ne úkladem, jak by se za to mohlo míti.
Na důkaz čehož podepsali jsme tuto listinu na zjištění pravdivých fakt, bojíce se, aby nenadešla chvíle, kdy jeden z účastníků této hrozné scény mohl by být obžalován z předem uvážené vraždy nebo z porušení práv cti.
Podepsaní:
Beaurepaire, Duchampy a Lecharpal."

Když Franz skončil tuto pro syna tak hroznou četbu, když Valentina, bledá pohnutím, osušila slzu a když Villefort, chvěje se schoulený v rohu, snažil se zažehnati bouři prosebnými pohledy, vysílanými k neúprosnému starci, pravil ďÉpinay Noirtierovi:
"Pane, ježto znáte všecky podrobnosti strašného toho příběhu, ježto dal jste jej osvědčit čestnými podpisy, ježto konečně zdáte se o mne zajímat, ačkoli váš zájem působil mi až doposud bolest, neodpírejte mi posledního zadostiučinění a povězte mi jméno předsedy klubu, ať konečně znám toho, jenž usmrtil mého ubohého otce."
Villefort v zmatení hledal kliku dveří, Valentina, která uhodla dříve než všichni ostatní starcovu odpověď a jež často si všimla stopy dvou sečných ran na jeho předloktí, o krok ustoupila.
"Probůh, slečno," zvolal Franz, obraceje se k své nevěstě, "pomozte mi, ať zvím jméno muže, jenž učinil mne ve dvou letech sirotkem!"
Valentina zůstala státi beze slova a bez hnutí.
"Pane," promluvil Villefort, "uposlechněte mne a neprodlužujte tu hroznou scénu; ostatně jména byla zúmyslně zatajena. Můj otec sám, nezná jména toho předsedy, a kdyby je znal, nemohl by ho zjeviti. Vlastní jména ve slovníku nejsou uvedena."
"Ó, běda!" zvolal Franz. "Jediné, co mne udržovalo během té četby a dodávalo mi síly až do konce, byla naděje, že dovím se jméno muže, který zabil mi otce. Pane, pane!" zvolal, obraceje se k Noirtierovi. "Ve jménu nebes, učiňte, co můžete, seberte své síly, prosím vás proboha, a udejte mi, naznačte mi..."
"Ano," odpověděl Noirtier.
"Ó, slečno," volal Franz, "váš dědeček dal znamení, že může mi naznačiti... toho muže... Pomozte mi... vy mu rozumíte... přispějte mi ku pomoci!"
Noirtier pohlédl na slovník.
Franz s nervósním chvěním uchopil slovník a jmenoval postupně písmena abecedy až k J.
Při tom písmeně dal stařec kladné znamení.
"J!" opakoval Franz.
A mladý muž vyhledal ve slovníku písmeno J.
Valentina skryla hlavu do rukou.
Franzův prst ukázal na slovo Já.
"Ano," naznačil stařec.
"Vy!" vykřikl Franz, jemuž se ježily vlasy na hlavě. "Vy, pane Noirtiere! Vy zabil jste mého otce?"
"Ano," odtušil Noirtier, upíraje na mladého muže majestátní pohled.
Franz sklesl bez vlády do křesla.
Villefort otevřel dveře a uprchl, neboť zmocňovala se ho touha, udusit i to málo života, co ještě zbývalo v srdci hrozného starce.

XIX.
POKROKY CAVALCANTIHO SYNA.

Zatím pan Cavalcanti otec odejel, vraceje se znovu do služeb ne v armádě Jeho Veličenstva císaře rakouského, nýbrž u rouletty v lázních lucských, jejíž byl nejvytrvalejším dvořanem.

Rozumí se, že vzal s sebou s naprostou přesností až do posledního paola všecky peníze, které byly mu poukázány na cestu a za odměnu vážného a majestátního způsobu, jakým hrál svou úlohu otce.

Pan Andrea podědil tím odjezdem všecky listiny, potvrzující, že má skutečně čest býti synem markýze Bartolomea a markýzy Leonory Corsinari.

Zakotvil již tedy téměř v pařížské společnosti, která tak snadno přijímá cizince a jedná s nimi ne dle toho, čím jsou, ale čím chtějí býti.

Ostatně, co žádá Paříž od mladého muže? Aby trochu mluvil jejím jazykem, byl slušně oblečen, slušně hrál a platil zlatem.

Rozumí se, že k cizinci jest ještě shovívavější než k Pařížanovi.

Andrea zaujímal tedy ve čtrnácti dnech dosti krásnou posici; nazývali ho panem hrabětem, říkalo se o něm, že má padesát tisíc liber důchodu a mluvilo se o ohromných pokladech jeho pana otce, zakopaných prý v lomech saravezských.

Jistý učenec, před kterým hovořilo se o této poslední okolnosti, prohlásil, že viděl zmíněné ty lomy, což dodalo veliké váhy onomu tvrzení, kolísajícímu až do té doby ve stavu pochyby a nabyvším napříště váhy skutečnosti.

Tak se měly věci v kruhu pařížské společnosti, kam jsme uvedli své čtenáře, když Monte Cristo přišel jednou večer na návštěvu k panu Danglarsovi. Pan Danglars nebyl přítomen, ale sluha nabídl hraběti, že uvede ho k baronce, která přijímala, což hrabě přijal.

Od oběda v Auteuili a událostí po něm následujících neslyšela paní Danglarsová nikdy pronésti jméno Monte Cristovo bez jistého nervósního zachvění. Nenásledovala-li přítomnost hraběte po zvuku jeho jména, byl bolestný pocit intensivnější; když však naopak se hrabě objevil, zahnala záhy jeho otevřená tvář, zářivé oči, jeho roztomilost, ba dvornost k paní Danglarsové jakýkoli dojem bázně; baronce zdálo se nemožným, že by člověk tak příjemný na povrchu mohl chovati špatné záměry proti ní; ostatně i nejzkaženější srdce mohou věřit jen ve zlo, spočívající na nějakém zájmu: zlo zbytečné a bezúčelné odpuzuje jako zrůdnost.

Když Monte Cristo vešel do boudoiru, kam jsme již jednou své čtenáře uvedli a kde baronka dosti neklidným zrakem prohlížela výkresy, které podala jí dcera, prohlédnuvši si je s panem Cavalcantim synem, jeho přítomnost vyvolala obvyklý dojem, a baronka, byvši poněkud vzrušena jeho jménem, přivítala jej s úsměvem.

Hrabě pak objal jediným pohledem celou scénu.

Vedle baronky, napolo ležící na pohovce, seděla Eugenie a před ní stál Cavalcanti.

Cavalcanti, oděný černě jako Goethův hrdina, v lakovaných střevících a bílých hedvábných prolamovaných punčochách, čechral si dosti bílou a dosti pěstěnou rukou své rusé vlasy, v nichž zazářil vždy briliant, jejž marnivý mladík přes Monte Cristovy rady nemohl odolat navléci si na malík.

Pohyb ten provázen byl útočnými pohledy, vrhanými na slečnu Danglarsovu, a vzdechy, vysílanými na tutéž adresu jako pohledy.

Slečna Danglarsová byla stále stejná, totiž krásná, chladná a posměšná. Ani jediný z pohledů, ani jediný ze vzdechů Andreových jí neušel; každý by byl řekl, že sjíždějí po pancíři Minervině, kterým, jak někteří filosofové tvrdí, pokryta byla i ňadra Sapphina.

Eugenie chladně pozdravila hraběte a využitkovavši prvního zaujetí hovorem, odebrala se do své studovny, odkud brzy zalehly do boudoiru dva smavé hlučné hlasy, v něž mísily se první akordy klavíru, prozrazující Monte Cristovi, že slečna Danglarsová dává před jeho a Cavalcantiho společností přednost slečně Luise ďArmilly, své učitelce zpěvu.

Teprve pak, hovoře s paní Danglarsovou a zdánlivě všecek půvabem té rozmluvy zaujat, mohl hrabě hlavně pozorovat snahu Andrey Cavalcantiho, způsob, jakým šel poslouchat hudbu ke dveřím, kterých neodvážil se otevřít, a jakým projevoval obdiv.

Bankéř se brzy vrátil. Jeho první pohled sice platil Monte Cristovi, ale druhý Andreovi.

Svou ženu pak pozdravil způsobem, jakým mnozí manželové pozdravují své ženy a o němž svobodní mužové nemohou si učinit pojmu, dokud nebude vydána velmi rozsáhlá kniha o manželství.

"Což vás slečny nepozvaly, abyste se s nimi zúčastnil hudby?" tázal se Danglars Andrey.

"Bohužel ne, pane," odvětil Andrea s ještě významnějším vzdechem než ostatní.

Danglars ihned přikročil ke dveřím a otevřel je.

Bylo vidět obě dívky, sedící před týmže pianem na téže lavičce. Každá hrála jednou rukou; naučily se tomu z rozmaru a nabyly v tom pozoruhodné zručnosti.

Slečna ďArmilly, jež se takto objevila, tvořic zároveň s Eugenií v rámci dveří živý obraz, jaké se těší oblibě hlavně v Německu, byla pozoruhodně krásná či vlastně neobyčejně půvabná. Byla to malá, štíhlá dívka, plavá jako víla, s množstvím kadeří, jež padaly jí na poněkud dlouhou šíji, jakou Perugini dává svým Madonám, a s očima zastřenýma únavou. Vypadala, jako by měla slabá prsa, a zdálo se, že jednoho dne zemře zpívajíc, jako Antonia z Kremonských houslí.

Monte Cristo vrhl do tohoto gynaikeia rychlý, zvědavý pohled; bylo to po prvé, co uzřel slečnu ďArmilly, o níž tak často slyšel v domě mluvit.

"Nuže," zvolal bankéř k dceři, "my jsme tedy vyloučeni?"

Nato dovedl mladého muže do salonku a buď náhodou nebo zúmyslně byly dveře za Andreou tak přivřeny, že s místa, kde seděl Monte Cristo s baronkou, nebylo do hudebního salonu viděti. Ježto však bankéř doprovázel Andreu, paní Danglarsová si snad té okolnosti ani nevšimla.

Brzy nato ozval se hlas Andreův, přednášející korsickou píseň a doprovázený klavírem.

Zatím co hrabě s úsměvem naslouchal písni, při níž zapomínal na Andreu a připomínal si Benedetta, paní Danglarsová vychvalovala Monte Cristovi sílu duše svého chotě, který téhož dne přišel úpadkem jistého milánského domu o tři

nebo čtyři sta tisíc franků.

Chvála byla skutečně zasloužena, neboť kdyby se to byl hrabě nedozvěděl od baronky nebo oním prostředkem, pomocí kterého se všecko dozvídal, tvář baronova nebyla by ho o tom nikterak poučila.

"Dobrá," myslil si Monte Cristo, "už skrývá své ztráty; před měsícem se jimi chlubil."

A hlasitě řekl:

"Ó madame, pan Danglars zná bursu tak dobře, že si tam vždycky vynahradí všecko, oč přijde jinde."

"Vidím, že sdílíte všeobecný omyl," pravila paní Danglarsová.

"Jaký to omyl?" tázal se Monte Cristo.

"Že pan Danglars hraje, kdežto on naopak nehraje nikdy."

"Ach, ano, máte pravdu, madame, pamatuji se, že mi pan Debray řekl... Ale co je s panem Debrayem? Neviděl jsem ho už asi tři nebo čtyři dny."

"Já také ne," odvětila paní Danglarsová s úžasnou jistotou. "Ale začal jste větu, která zůstala nedokončena."

"Jakou?"

"Pravil jste, že pan Debray vám řekl..."

"Ach, pravda; pan Debray mi řekl, že jste to vy, která obětuje démonu hry."

"Přiznávám se, že jsem v tom měla nějaký čas zálibu," pravila paní Danglarsová, "ale teď už nemám."

"Chybujete, madame. Eh, můj Bože, přízeň štěstěny je nejistá; já, kdybych byl ženou a k tomu náhodou ženou bankéřovou, přese všecku důvěru, již bych choval v štěstí mužovo - neboť jak víte, při spekulacích rozhoduje štěstí nebo neštěstí - přese všecku důvěru tedy, již bych choval v štěstí mužovo, vždycky bych si především zabezpečil neodvislé jmění, i kdybych měl za tím účelem vložit své zájmy do rukou, které by mi byly neznámy."

Paní Danglarsová se mimovolně zarděla.

"Hleďte," mluvil Monte Cristo dále, jako by nebyl ničeho pozoroval, "mluví se o včerejším krásném obratu neapolských papírů."

"Těch nemám," zvolala živě baronka, "a nikdy jsem jich neměla. Ale skutečně, dosti už těch řečí o burse, pane hrabě, vypadáme jako dva bursovní agenti. Mluvme raději o těch ubohých Villefortových, které osud nyní tak pronásleduje."

"Co se jim stalo?" tázal se Monte Cristo s dokonalou naivností.

"Ale vždyť to víte; nejprve ztratili pana de Saint-Méran, asi tři nebo čtyři dny po jeho odjezdu, a nyní zase markýzu, tři nebo čtyři dny po příjezdu."

"Ach, pravda," přisvědčil Monte Cristo, "slyšel jsem to. Ale řeknu vám jako Clodius Hamletovi: je to zákon přírody; jejich rodiče zemřeli před nimi a byli jimi oplakáváni, oni pak zemrou před svými dětmi a jejich děti budou je oplakávat."

"Ale to není všecko."

"Jakže, to není všecko?"

"Ne; víte přece, že chtěli provdat dceru..."

"Za pana Franze ďÉpinay... Sešlo snad se svatby?"

"Včera ráno prý jim Franz vrátil slovo."

"Ach, opravdu?... A je známa příčina toho rozchodu?"

"Ne."

"Dobrý Bože, co mi to sdělujete, madame... A co pan Villefort, jak přijímá všecka ta neštěstí?"

"S filosofickým klidem, jako vždy."

Vtom vrátil se Danglars sám.

"Nuže," pravila baronka, "necháte pana Cavalcantiho se svou dcerou?"

"A slečna ďArmilly není nic?" odtušil bankéř.

Obrátiv se pak k Monte Cristovi pravil:

"Je to roztomilý mladík, ten princ Cavalcanti, viďte, pane hrabě...? Jen je-li opravdovým princem."

"Neručím za to," odvětil Monte Cristo. "Jeho otec byl mi představen jako markýz, byl by tedy hrabětem, ale myslím, že sám nepřikládá svému titulu velké váhy."

"Proč?" divil se bankéř. "Je-li princem, nejedná správně, mlčí-li o tom. Každý ať jedná podle svého práva. Nemám rád, popírá-li kdo svůj původ."

"Ó, vy jste pravý demokrat!" pravil Monte Cristo s úsměvem.

"Ale hleďte, čemu se vystavujete," poznamenala baronka. "Kdyby náhodou přišel pan de Morcerf, našel by pana Cavalcantiho v pokoji, kam on, Eugeniin ženich, neměl nikdy dovoleno vstoupiti."

"Dobře pravíte, náhodou," odvětil bankéř, "neboť vídáme ho tak zřídka, že to vypadá, jako by to byla skutečně náhoda, jež ho k nám přivádí."

"Ať je tomu jakkoli, kdyby přišel a našel toho mladíka s naší dcerou pohromadě, mohl by býti nespokojen."

"On? Oh, můj Bože, to se mýlíte! Pan Albert neprokáže nám čest, aby žárlil na svou nevěstu, k tomu jí nemá dost rád. Ostatně, co mi na tom záleží, je-li spokojen či ne!"

"Přece však, jak na tom jsme..."

"Ano, jak na tom jsme. Chcete vědět, jak na tom jsme? Nuže, na plesu své matky tančil s naší dcerou jedinkrát, pan Cavalcanti tančil s ní třikrát a pan Albert toho ani nepozoroval."

"Pan vicomte Albert de Morcerf!" hlásil komorník.

Baronka rychle vstala. Chtěla jít do hudebního salonu upozornit dceru, Danglars ji však zadržel.

"Nechte tak," pravil.

Pohlédla naň v údivu.

Monte Cristo se tvářil, jako by toho výstupu nepostřehl.

Vstoupil Albert. Byl velmi krásný a velmi veselý. Pozdravil baronku nenuceně, Danglarse důvěrně a Monte Crista srdečně. Obrátiv se pak k baronce, pravil:

"Dovolíte laskavě, madame, otázat se, jak se daří slečně Danglarsové?"

"Velmi dobře, pane," odpověděl živě Danglars; "hraje a zpívá právě ve svém salonku s panem Cavalcantim."

Albert zachoval klidný a lhostejný výraz; snad ucítil v duchu bodnutí, ale věděl, že pohled Monte Cristův na něm spočívá.

"Pan Cavalcanti má krásný tenor," pravil, "a slečna Eugenie nádherný soprán, nemluvě ani o tom, že hraje jako Thalberg. Je to jistě rozkošný koncert."

"Shodují se vskutku výtečně," poznamenal Danglars.

Albert jako by nepozoroval toho dvojsmyslu přese všecku jeho hrubost, kdežto paní Danglarsová se zarděla.

"I já," pokračoval mladý muž, "jsem hudebník, jak aspoň tvrdí moji učitelé. Nuže, je to zvláštní, že jsem se nikdy nemohl shodnout se žádným hlasem a se sopránem ještě méně než se všemi jinými."

Danglars se nepatrně usmál, jako by chtěl říci: Jen se zlob!

Nahlas pak řekl, doufaje nepochybně dosíci žádoucího cíle:

"Princ a moje dcera vzbudili také včera všeobecný obdiv. Nebyl jste tu včera, pane de Morcerf?"

"Jaký princ?" tázal se Albert.

"Princ Cavalcanti," odvětil Danglars, jenž tvrdošíjně uděloval mladíkovi ten titul.

"Ach, promiňte," pravil Albert, "nevěděl jsem, že je to princ! Ach, princ Cavalcanti včera zpíval se slečnou Eugenií? Bylo to asi skutečně okouzlující a lituji hluboce, že jsem to neslyšel. Nemohl jsem však uposlechnouti vašeho pozvání, musil jsem doprovodit paní de Morcerf k baronce de Château Renaud, matce Château Renaudové, kde zpívali Němci."

Po chvíli ticha tázal se Morcerf znovu, jako by se nebylo nic stalo:

"Bude mi dovoleno, složit svou úctu slečně Danglarsové?"

"Oh, počkejte, počkejte, snažně vás prosím," pravil bankéř, zdržuje mladíka; "poslouchejte tu rozkošnou kavatinu, ta, ta, ta, ti, ta, ti, ta, ta; to je skvostné, hned bude konec... ještě vteřinu. Výborně! Bravo! Bravi! Brava!"

Bankéř jal se nadšeně tleskat.

"Je to opravdu překrásné," pravil Albert, "a nelze líp znát hudbu své vlasti, než ji zná princ Cavalcanti. Pravil jste princ, že ano? Ostatně, není-li princem, udělají ho princem; v Itálii to je snadné. Ale vraťme se k svým obdivuhodným pěvcům: měl byste nám učinit něco k vůli, pane Danglarsi; aniž byste jim řekl, že je tu někdo cizí, mohl byste poprosit slečnu Danglarsovu a pana Cavalcantiho, aby začali nový kus. Je to tak rozkošné, těšit se hudbě zpovzdáli, ve stínu, nevidět, nebýt viděn a následkem toho nerušit hudebníka, jenž může se tak aspoň cele oddat svému geniu nebo vzletu srdce."

Tentokrát byl Danglars zmaten mladíkovou flegmatičností.

Vzal Monte Crista stranou.

"Nuže," pravil mu, "co říkáte našemu zamilovanému?"

"Věru, zdá se mi chladný, to je nesporné. Ale co chcete činit? Zavázal jste se!"

"Ano, zavázal jsem se, ale dáti dceru muži, který ji miluje, a ne muži, který jí nemiluje. Pohleďte na tohoto, je chladný jako mramor, hrdý jako jeho otec. Kdyby aspoň byl bohat, kdyby měl jmění Cavalcantiho, přešlo by se přes to. Nu, neptal jsem se ještě dcery, ale kdyby měla dobrý vkus..."

"Oh," pravil Monte Cristo, "nevím, zaslepuje-li mne mé přátelství, ale ujišťuji vás, že pan de Morcerf je roztomilý mladý muž, který učiní vaši dceru šťastnou a dříve či později to někam přivede, neboť konec konců postavení jeho otce je výtečné."

"Hm!" prohodil Danglars.

"Proč ta pochyba?"

"Je tu stále ještě ta minulost... ta temná minulost."

"Ale minulost otcova netýká se syna."

"Přece! Přece!"

"Nu tak, nenasazujte si to do hlavy! Před měsícem se vám to spojení zdálo výtečným... Víte, já jsem proto velmi nešťasten, neboť u mne spatřil jste po prvé toho mladého Cavalcantiho, kterého, opakuji, neznám."

"Já ho znám," odtušil Danglars, "to stačí."

"Vy ho znáte? Informoval jste se tedy o něm?" tázal se Monte Cristo.

"Je to třeba? Nevíme na první pohled, s kým máme co činit? Především, je bohat."

"Já to netvrdím."

"Ručíte za něho přec!"

"Maličkostí, padesáti tisíci liber!"

"Má výborné vychování."

"Hm," učinil nyní Monte Cristo.

"Je hudebník."

"To jsou všichni Italové."

"Víte, hrabě, nejste k tomu mladíkovi spravedliv."

"Nuže, přiznám se vám: dotýká se mne trapně, že, znaje váš poměr k Morcerfovým, postavil se tak do cesty a zneužívá svého jmění."

Danglars se dal do smíchu.

"Ach, vy jste puritán!" zvolal. "To se přece ve společnosti přihází denně."

"Ale nemůžete přec tak porušiti závazků, drahý pane Danglarsi; Morcerfovi počítají s tou svatbou."
"Počítají s ní?"
"Určitě."
"Ať se tedy vyjádří. Měl byste to otci nějak naznačit, drahý hrabě; jste u nich tak dobře zapsán."
"Já? Jak jste na to u čerta přišel?"
"Nu, přece na jejich plese. Jak jinak? Hraběnka, hrdá Mercedes, pohrdavá Katalánka, která sotva ráčí promluvit se svými nejstaršími známostmi, vzala vaše rámě, šla s vámi do zahrady, procházela se s vámi po ztracených cestičkách a objevila se až za půl hodiny."
"Ach, barone, barone," zvolal Albert, "rušíte nás v poslouchání; je to barbarství od takového milovníka hudby jako jste vy!"
"Dobře, dobře, pane posměváčku," odtušil Danglars.
Obrátiv se pak k Monte Cristovi, mluvil dále:
"Řeknete mu to tedy, otci?"
"S radostí, přejete-li si to."
"Ale ať se to tentokrát stane způsobem jasným a definitivním; hlavně, ať mne požádá o dceřinu ruku, ať určí dobu, udá své podmínky peněžní, slovem ať se to dojedná nebo zruší. Ale chápete, žádné odklady."
"Nuže, zprostředkuji to."
"Neříkám vám, že ho očekávám s potěšením, ale přece jen ho očekávám. Vy víte, že bankéř musí býti otrokem svého slova."
A Danglars vyslal podobný vzdech, jaký vysílal před půl hodinou Cavalcanti syn.
"Bravo! Bravi! Brava!" volal Morcerf, paroduje bankéře a tleskaje dokončené písni.
Danglars začal se dívat na Alberta úkosem. Tu vstoupil sluha a řekl mu tiše několik slov.
"Vrátím se hned," pravil bankéř Monte Cristovi, "počkejte na mne, snad budu míti za okamžik něco pro vás."
A vzdálil se.
Baronka využitkovala manželovy nepřítomnosti a šla otevřít dveře do dceřiny studovny. Andrea, sedící u piana se slečnou Eugenií, vyskočil jako perem vymrštěn.
Albert pozdravil s úsměvem slečnu Danglarsovu, jež, nejsouc ani v nejmenším zmatena, opětovala jeho pozdrav právě tak chladně, jako vždy.
Cavalcanti zdál se býti ve zřejmých rozpacích; pozdravil Morcerfa, který odpověděl mu nejimpertinentnějším způsobem na světě.
Tu Albert začal se rozplývati ve chválách Eugeniina hlasu a mluvil o své lítosti, že po tom, co byl slyšel, nebyl přítomen včerejšímu večeru...
Cavalcanti, ponechán sobě samotnému, vzal Monte Crista stranou.
"Nuže," pravila paní Danglarsová, "dosti hudby a poklon; pojďte pít čaj."
"Pojď, Luiso," pravila slečna Danglarsová své přítelkyni.
Odebrali se do vedlejšího salonu, kde byl skutečně čaj připraven.
Ve chvíli, kdy začali nechávati po anglickém způsobu lžičky v koflících, dveře se znovu otevřely a objevil se Danglars, zřejmě silně rozrušen.
Monte Cristo zvláště všiml si toho vzrušení a otázal se bankéře pohledem.
"Nuže," promluvil Danglars, "právě jsem obdržel poštu z Řecka."
"Ach," prohodil hrabě, "proto jste byl zavolán?"
"Ano."
"Jak se vede králi Otonovi?" tázal se Albert lehkým tónem.
Danglars pohlédl na něho úkosem bez odpovědi, a Monte Cristo se odvrátil, aby skryl výraz soucitu, jenž zjevil se mu na tváři a jenž zmizel takřka v zápětí.
"Půjdeme společně, že ano?" pravil Albert hraběti.
"Ano, chcete-li," odvětil hrabě.
Albert nemohl pochopit, co znamená bankéřův pohled; obrátiv se k Monte Cristovi, jenž jej pochopil výborně, tázal se ho:
"Viděl jste, jak se na mne podíval?"
"Ano," odvětil hrabě, "ale shledáváte něco zvláštního v tom pohledu?"
"To si myslím. Ale co zamýšlí s těmi zprávami z Řecka?"
"Jak bych to mohl věděti?"
"Předpokládám, že máte styky v té zemi."
Monte Cristo se usmál, jak se usmíváme, chceme-li se vyhnouti odpovědi.
"Hleďte," pravil Albert, "míří k vám, půjdu pochválit slečně Danglarsové její kamej; zatím bude moci otec s vámi promluviti."
"Chcete li jí něco pochválit, pochvalte jí její hlas," pravil Monte Cristo.
"Ne, to by učinil každý."
"Drahý vicomte," pravil Monte Cristo, "jste impertinentně domýšlivý."
Albert přistoupil k Eugenii s úsměvem na rtech.
Během té doby Danglars se nachýlil hraběti k uchu.
"Dal jste mi výbornou radu," pravil; "je celá hrozná historie o jménech Fernand a Janina."
"Ach, jděte!" prohodil Monte Cristo.

"Ano, povím vám to, ale vezměte s sebou toho mladíka, bylo by mi velmi trapno, býti teď s ním pohromadě."
"To právě chci učiniti, doprovází mne. A chcete nyní ještě, abych vám poslal otce?"
"Víc než kdy jindy."
"Dobře."
Hrabě pokynul Albertovi.
Oba uklonili se dámám a vyšli; Albert naprosto lhostejný k pohrdání slečny Danglarsovy a Monte Cristo, znovu poradiv paní Danglarsové k opatrnosti, kterou jest si povinna žena bankéřova vzhledem k své budoucnosti.
Cavalcanti zůstal pánem bojiště.

XX.
HAYDÉE.

Sotva zabočily koně hraběte za roh boulevardu, Albert propukl ve smích příliš hlučný, aby nebyl trochu násilný, a pravil hraběti:
"Nuže, zeptám se vás, jako se otázal král Karel IX. Kateřiny Medicejské po Bartolomějské noci: Co říkáte tomu, jak jsem sehrál svou úložku?"
"Při jaké příležitosti?" tázal se Monte Cristo.
"Nu, při usazení svého soka u Danglarsových..."
"Jakého soka?"
"Hrome, jakého soka? Vašeho chráněnce, pana Andrey Cavalcantiho!"
"Oh, žádné špatné vtipy, vicomte; naprosto neprotěžuji pana Andrey, aspoň u pana Danglarse ne."
"To bych vám právě vytýkal, kdyby ten mladík potřeboval protekce. Ale na štěstí pro mne může se i bez ní obejít."
"Jakže, myslíte, že se dvoří?"
"Ručím vám za to: koulí očima vzdychaje a zamilovaně ladí hlas; uchází se o přízeň hrdé Eugenie. Vida, udělal jsem verš! Mé čestné slovo, že za to nemohu. Nevadí, opakuji jej znovu; uchází se o přízeň hrdé Eugenie."
"Co na tom, počítají-li pouze s vámi?"
"Neříkejte mi to, drahý hrabě; chovají se ke mně příkře se dvou stran."
"Jak to, se dvou stran?"
"Ovšem: slečna Eugenie mi sotva odpověděla na pozdrav, a slečna ďArmilly, její důvěrnice, mi neodpověděla vůbec."
"Ano, ale otec vás zbožňuje," pravil Monte Cristo.
"Ten? Právě naopak! Vbodl mi tisíc dýk do srdce, ovšem dýk z tragedie, vražených do rukávu, ale on považoval je za skutečné."
"Žárlivost prozrazuje lásku."
"Ano, jenže já nežárlím."
"Ale on."
"Na koho? Na Debraye?"
"Ne, na vás."
"Na mne? Vsázím se, že dříve než za týden zavře mi dveře před nosem."
"Mýlíte se, drahý vicomte."
"Dokažte mi to."
"Chcete?"
"Ano."
"Je mi svěřen úkol poprosit pana hraběte de Morcerf, aby učinil u barona rozhodné kroky."
"Kým?"
"Samotným baronem."
"Oh," zvolal Albert se vší lichotností, jaké byl schopen, "to neučiníte, viďte, drahý hrabě?"
"Mýlíte se, drahý Alberte, učiním to, neboť jsem to slíbil."
"Nuže," povzdechl si Albert, "zdá se, že mne chcete mermomocí oženit."
"Chci být s každým zadobře. Ale co se týče Debraye: nevídám ho již u baronky."
"Došlo k roztržce."
"S paní?"
"Ne, s pánem."
"Pozoroval tedy něco?"
"Oh, to se vám povedlo!"
"Myslíte, že to tušil?" tázal se Monte Cristo s roztomilou naivností.
"Odkud to ale přicházíte, drahý hrabě?"
"Z Konga, chcete-li."
"Ani to není ještě dost daleko."
"Cožpak znám vaše pařížské manžele?"
"Eh, drahý hrabě, manželové jsou všude stejní; jakmile jste prostudoval v nějaké zemi jednotlivce, znáte rasu."
"Ale jaká příčina mohla potom rozkmotřit Danglarse s Debrayem? Zdálo se, že si tak dobře rozumějí!" pravil opět hrabě s novou naivností.
"Ach, tady začínají Isidina tajemství, a já nejsem zasvěcen. Až bude pan Cavalcanti syn patřit k rodině, můžete se ho na to otázat."

Kočár se zastavil.
"Jsme na místě," pravil Monte Cristo. "Je teprve půl jedenácté, pojďte nahoru."
"S radostí."
"Můj vůz pak vás doveze."
"Ne, díky, moje kupé jelo jistě za námi."
"Skutečně, zde je," prohodil Monte Cristo, seskakuje na zemi.
Oba vešli do domu; salon byl osvětlen, vstoupili tam.
"Připravte nám čaj, Baptistine," pravil Monte Cristo.
Baptistin beze slova vyšel. Za dvě vteřiny objevil se s plným podnosem, jenž po příkladu pokrmů ve féeriích jako by vyrostl ze země.
"Skutečně," pravil Morcerf, "co u vás obdivuji, drahý hrabě, není vaše bohatství, snad jsou bohatší lidé než vy; není to váš duch, Beaumarchais ho více neměl, měl však ho asi tolik - ale je to způsob, jakým jste obsluhován. Beze slova odpovědi, v minutě, ve vteřině, jako by vaši sluhové podle způsobu vašeho zazvonění uhodli, čeho si přejete, a jako by to, čeho si přejete, bylo stálo připraveno."
"Co pravíte, je do jisté míry pravda. Moji lidé znají mé zvyky. Uvidíte, například: nepřejete si něčeho k čaji?"
"Věru, přál bych si zakouřit."
Monte Cristo přistoupil ke kovové desce a udeřil na ni.
V okamžiku otevřely se zvláštní dveře a Ali se objevil s dvěma čibuky, nacpanými výtečným latakié.
"To je úžasné," prohodil Morcerf.
"Ale ne, je to zcela jednoduché," odtušil Monte Cristo. "Ali ví, že při čaji nebo kávě kouřívám: ví, že jsem si objednal čaj, ví, že jsem se vrátil s vámi, slyší, že ho volám, tuší proč, a ježto pochází ze země, kde pohostinnost projevuje se hlavně dýmkou, přináší místo jednoho čibuku dva."
"Ovšem, to je vysvětlení jako každé jiné; není však proto méně pravdou, že pouze vy... Ó, co to ale slyším?"
A Morcerf nachýlil se ke dveřím, jimiž skutečně vnikaly zvuky, podobné tónům kytary.
"Na mou věru, drahý vicomte, jste dnes obětí hudby. Sotva jste unikl pianu slečny Danglarsovy, padl jste do Haydiny gusly."
"Haydée! Jaké to rozkošné jméno! Existují tedy ženy, nazývající se skutečně Haydée, jinde než v Byronových básních?"
"Zajisté; Haydée je velmi vzácné jméno ve Francii, ale v Albánii a Epiru dosti obvyklé; je to totéž, jako by se například řeklo čistota, cudnost, nevinnost. Je to jakési křestné jméno, jak říkají vaši Pařížané."
"Oh, to je roztomilé!" zvolal Albert. "Jak by to bylo krásné, kdyby se naše Francouzky jmenovaly slečna Dobrota, slečna Mlčení, slečna Láska k bližnímu! Poslyšte, kdyby se slečna Danglarsová místo Klára Marie Eugenie, jak se nazývá, jmenovala slečna Čistota Cudnost Nevinnost Danglarsová, jaký by to dělalo efekt při ohláškách."
"Ztřeštěnče!" usmál se hrabě. "Nevtipkujte tak nahlas, Haydée mohla by vás slyšet."
"A hněvala by se?"
"Nikoli," odtušil hrabě vysokomyslně.
"Je dobromyslná?" tázal se Albert.
"Není to dobrota, je to povinnost: otrokyně nehněvá se na svého pána."
"Nuže, nevtipkujte sám! Cožpak jsou ještě otrokyně?"
"Ovšem, je-li jí Haydée."
"Opravdu, neděláte ničeho a nemáte ničeho jako ostatní! Otrokyně pana hraběte de Monte Cristo - to je postavení ve Francii! Podle způsobu, jakým jednáte s penězi, vynáší to místo jistě asi sto tisíc tolarů ročně."
"Sto tisíc tolarů! To ubohé dítě mělo víc než to; narodila se na pokladech, vedle kterých poklady z Tisíce a jedné noci byly maličkostí."
"Je to tedy skutečná princezna?"
"Vy jste řekl. A dokonce jedna z nejvznešenějších své země."
"Tušil jsem to. Ale jak se tak vznešená princezna stala otrokyní?"
"Jak se stal tyran Dionysios učitelem? Náhody války, drahý vicomte, rozmar osudu."
"A její jméno je tajemstvím?"
"Pro každého jiného ano, ale ne pro vás, drahý vicomte, jenž jste mým přítelem a jenž zachováte mlčení, slíbíte-li mi je, že ano?"
"Oh, mé čestné slovo!"
"Znáte příběh janinského paši?"
"Ali Tebelina? Ovšem, vždyť v jeho službách získal si můj otec jmění."
"Pravda, zapomněl jsem na to."
"Nuže, čím je Haydée Ali Tebelinovi?'
"Zcela prostě jeho dcerou."
"Jakže, dcerou Aliho paši?"
"A krásné Vasiliki."
"A je vaší otrokyní?"
"Nu ano, můj Bože."
"Jak to?"
"Nu, když jsem byl jednou na trhu v Cařihradě, koupil jsem ji tam."
"To je nádherné. S vámi, drahý hrabě, člověk nežije, ale sní. A poslyšte nyní, chci vás požádat o něco velmi

nediskretního."
"Řekněte to přec."
"Ale když s ní vycházíte, když ji vodíte do Opery..."
"Nuže?"
"Mohu se odvážit požádat vás o to?"
"Můžete mne žádat o všecko."
"Nuže, drahý hrabě, představte mne své princezně."
"Velmi rád, ale s dvěma podmínkami."
"Přistupuji na ně předem."
"Předně, že nikdy nikomu nesvěříte, že jste byl představen."
"Velmi dobře." (Morcerf vztáhl ruku.) "Přísahám."
"Za druhé, že jí neřeknete, že váš otec sloužil jejímu."
"Přisahám opět."
"Výborně, vicomte, budete pamatovat na ty dvě přísahy, není-li pravda?"
"Oh!" zvolal Albert.
"Velmi dobře. Vím, že jste čestný muž."
Hrabě opět udeřil na kovovou desku; Ali se objevil znovu.
"Oznam Haydée," pravil mu hrabě, "že přijdu k ní vypít kávu, a naznač jí, že žádám ji o dovolení představiti jí jednoho ze svých přátel."
Ali se uklonil a vyšel.
"Je to tedy ujednáno, vicomte, žádné přímé otázky. Přejete-li si něco zvědět, zeptejte se mne a já se optám jí."
"Ujednáno."
Ali objevil se po třetí a přidržel portieru, naznačuje tak, že pán a Albert mohou jít dále.
"Vstupme," pravil Monte Cristo.
Albert vjel si rukou do vlasů a uhladil si kníry, hrabě pak vzal klobouk, oblékl rukavice a ubíral se před Albertem do komnat, jež střežil Ali jako hlídka a jež hájily jako stráže tři francouzské komorné pod velením Myrtho.
Haydée očekávala je v první místnosti, jež tvořila salon, a její veliké oči byly rozšířeny údivem, neboť bylo to po prvé, co jiný muž kromě Monte Crista pronikl až k ní. Seděla v rohu na pohovce s nohama pod sebou zkříženýma a vyhloubila si, možno-li tak říci, hnízdo z pruhovaných a vyšívaných hedvábných látek, nejdražších z Orientu. Vedle ní ležel nástroj, jehož zvuky ji prozradily: byla okouzlující.
Spatřivši Monte Crista, pozvedla se s úsměvem, dětským a milostným zároveň, který náležel jen jí; Monte Cristo šel k ní a podal jí ruku, na niž jako vždy přitiskla rty.
Albert zůstal stát u dveří, ovládnut onou zvláštní krásou, kterou viděl po prvé a o níž nemůže si nikdo ve Francii učinit představu.
"Koho mi přivádíš?" tázala se dívka Monte Crista novořecky. "Bratra, přítele, pouhého známého či nepřítele?"
"Přítele," odpověděl Monte Cristo týmže jazykem.
"Jeho jméno?"
"Hrabě Albert; je to ten, kterého jsem vyprostil z rukou banditů v Římě."
"Jakou řečí s ním mám mluvit?"
Monte Cristo se obrátil k Albertovi.
"Mluvíte novořecky?" tázal se ho.
"Bohužel," odvětil Albert, "ani starořecky ne, drahý hrabě. Homér a Plato nikdy neměli ubožšího, ba, odvážím se i říci pohrdavějšího žáka nade mne."
"Pak tedy," pravila Haydée, dokazujíc již samotnou svou řečí, že rozuměla otázce Monte Cristově i odpovědi Albertově, "budu mluvit francouzsky nebo italsky, přeje-li si můj pán, abych mluvila."
Monte Cristo se okamžik rozmýšlel a pak odvětil:
"Budeš mluvit italsky."
Obrátiv se pak k Albertovi, dodal:
"To je mrzuté, že nerozumíte novořecky ani starořecky, neboť Haydée mluví oběma jazyky obdivuhodně. Ubohé dítě bude nuceno mluvit s vámi italsky, následkem čehož učiníte si o ní možná mylnou představu."
Pokynul Haydée.
"Buď vítán, příteli, jenž přicházíš s mým pánem a velitelem," promluvila dívka výtečnou toskánštinou s oním řeckým sladkým přízvukem, který činí jazyk Dantův právě tak zvučným jako jazyk Homérův. "Ali, kávu a dýmky!"
A Haydée pokynula rukou Albertovi, aby se přiblížil, kdežto Ali se vzdálil, aby vykonal rozkazy své mladé velitelky.
Monte Cristo ukázal Albertovi na dvě skládací sedadla a každý přinesl si své k jakémusi stolku, jehož střed tvořilo narghilé a jenž byl plný květin, kreseb a hudebních alb.
Ali se vrátil, nesa kávu a čibuky; co se týče pana Baptistina, tomu byly tyto komnaty zakázány.
Albert odmítl dýmku, již nabízel mu Nubičan.
"Ah, jen vezměte, vezměte," pravil Monte Cristo; "Haydée je skoro právě tak civilisována jako Pařížanka: havana jsou jí nepříjemná, protože nemá ráda špatné vůně, ale tabák východu je parfum, víte to sám."
Ali se vzdálil.
Koflíky s kávou byly připraveny, jenže pro Alberta byla přinesena i cukřenka. Monte Cristo a Haydée požívali arabské tekutiny po způsobu arabském, to jest bez cukru.
Haydée vztáhla ruku a konečky útlých růžových prstů vzala koflík z japonského porculánu a nesla jej ke rtům s naivní

radostí dítěte, jež pije nebo jí oblíbenou lahůdku.

Současně vstoupily dvě ženy, přinášející dva jiné podnosy, plné zmrzlina, sorbetů, které postavily na nízké stolky, určené k tomu účelu.

"Drahý hostiteli, a vy, signoro," promluvil Albert italsky, "omluvte můj údiv. Jsem všecek omámen, a je to dosti pochopitelno; vždyť nacházím Orient, skutečný Orient, ne takový, jaký jsem na neštěstí viděl, ale takový, o jakém jsem snil, v samém středu Paříže! Před okamžikem jsem slyšel hrčení omnibusů a zvonky prodavačů limonád. Ó, signoro... žel, že neumím řecky! Váš hovor, spojený s tímto pohádkovým okolím, způsobil by mi večer, na nějž bych věčně vzpomínal!"

"Mluvím dosti dobře italsky, mohu tedy s vámi mluvit, pane," odvětila klidně Haydée. "A milujete-li Orient, vynasnažím se ze všech sil, abyste jej našel zde."

"O čem mohu mluvit?" tázal se tiše Albert Monte Crista.

"O všem, o čem chcete: o její vlasti, jejím mládí, jejích vzpomínkách, či chcete-li raději o Římu, Neapoli, Florencii."

"Oh, k čemu bych měl před sebou Řekyni, kdybych s ní měl mluvit jako s Pařížankou? Dovolte mi mluvit s ní o Orientu."

"Jak je vám libo, drahý Alberte: ten hovor bude jí nejmilejší."

Albert se obrátil k Haydée.

"V kolika letech opustila signora Řecko?" tázal se.

"V pěti," odtušila Haydée.

"A pamatujete se na svou vlast?" zeptal se Albert.

"Zavru-li oči, vidím vše, co jsem viděla. Jsou dva zraky: zrak těla a zrak duše. Zrak těla může někdy zapomenout, ale zrak duše pamatuje si vždy."

"Jaká je nejvzdálenější doba, na kterou se můžete upamatovat?"

"Začala jsem sotva běhat; moje matka, jež jmenovala se Vasiliki (Vasiliki znamená královská - poznamenala dívka, vztyčivši hlavu), vzala mne za ruku a obě, zahalivše se závojem a vloživše do váčku všecko zlato, co jsme měly, šly jsme prosit o almužnu pro vězně, říkajíce:

"Kdo dává chudým, půjčuje Věčnému". Když pak náš váček byl pln, vrátily jsme se do paláce a neřeknuvše ničeho otci, poslaly jsme všecky peníze, které jsme dostaly, jsouce považovány za chudé ženy, igumenovi kláštera, jenž rozdělil je mezi vězně."

"Kolik vám bylo let v té době?"

"Tři," odvětila Haydée.

"Pamatujete se tedy na vše, co se dělo kolem vás, od věku tří let?"

"Na vše."

"Hrabě," pravil tiše Albert Monte Cristovi, "měl byste signoře dovolit, aby nám vyprávěla něco ze svého příběhu. Zakázal jste mi zmínit se jí o svém otci, ale snad o něm sama promluví a nedovedete si představit, jakým štěstím by pro mne bylo, slyšet jeho jméno z tak krásných úst!"

Monte Cristo obrátil se k Haydée a dav jí znamení obočím, aby věnovala nejvyšší pozornost jeho příkazu, pravil jí řecky:

"?????? µ?? ????, µ? ?? ???µ? ???????? ??? ?????????, ???? ?µ??."

(Doslovně: Otce svého osud, avšak ani jména zrádcova, ani zrady, vypravuj nám.)

Haydée vydral se z prsou hluboký vzdech a její tak čisté čelo pokrylo se temnou chmurou.

"Co jste jí řekl?" tázal se tiše Morcerf.

"Opakoval jsem jí, že jste přítel a že nemusí před vámi ničeho tajit."

"Ona dávná pouť pro vězně je tedy vaší první vzpomínkou; jaká je druhá?"

"Druhá? Vidím se ve stínu smokvoní u jezera, jehož chvějící se zrcadlo vidím ještě skrze listoví; pod nejstarší a nejkošatější seděl můj otec na poduškách a zatím co moje matka u jeho nohou ležela, hrála jsem si já, slabé dítě, s jeho bílým vousem, splývajícím mu na prsa a s handžárem o démantové rukojeti, jenž tkvěl mu za pasem; občas přistoupil k němu Albánec, který řekl mu několik slov, jichž jsem si nevšímala, a na něž otec odpovídal stejným tónem hlasu: Zabte! nebo: Dejte milost!"

"Je to zvláštní," pravil Albert, "slyšet takové věci z dívčích úst jinde než na jevišti a vědět, že to není smyšlenka. A vzpomínajíc na ty tak poetické obzory, na ty pohádkové dálavy, jakou shledáváte Francii?" tázal se Albert.

"Myslím, že je to krásná země," odvětila Haydée, "ale vidím Francii tak, jak je, neboť dívám se na ni očima ženy, kdežto se mi zdá, že moje vlast naproti tomu, kterou viděla jsem pouze dětskýma očima, je stále zahalena buď zářivou nebo temnou mlhou, podle toho, činí-li ji moje oči sladkou vlastí nebo místem trpkého utrpení."

"Tak mladá, signoro," řekl Albert, podléhaje mimovolně moci všedností, "jak jste mohla trpět?"

Haydée obrátila zrak k Monte Cristovi, jenž, dav jí nepatrné znamení, zašeptal:

"????."

(Vypravuj.)

"Nic netvoří tak základ duše, jako první vzpomínky, a kromě oněch dvou, jež jsem vám sdělila, všecky vzpomínky mého mládí jsou smutny."

"Mluvte, mluvte, signoro," pravil Albert, "přisahám vám, že je mi nevýslovným štěstím poslouchati vás."

Haydée se usmála smutně.

"Mám tedy přejít k ostatním svým vzpomínkám?" promluvila.

"Prosím vás o to snažně," odpověděl Albert.

"Nuže, byly mi čtyři roky, když jsem jednou v noci byla matkou probuzena. Byli jsme v paláci janinském; vzala mne i s poduškami, na nichž jsem ležela, a otevřevši oči, spatřila jsem, že její jsou plny slz.

Odnášela mne beze slova.

Vidouc ji plakat, dala jsem se také do pláče.

"Ticho, dítě!" pravila mi.

Často přes mateřské útěchy i hrozby plakala jsem dále, jsouc rozmarná, jako všecky děti. Tentokráte však vyjadřoval tón hlasu mé ubohé matky takovou hrůzu, že jsem okamžitě utichla.

Unášela mne kvapně.

Viděla jsem pak, že sestupujeme po širokém schodišti. Před námi sestupovaly či vlastně hnaly se po témže schodišti všecky matčiny ženy, nesoucí truhlice, vaky, ozdobné předměty, klenoty a váčky zlata.

Za ženami brala se stráž, sestávající z dvacíti mužů, ozbrojených dlouhými puškami a ručnicemi a oděných krojem, který znáte ve Francii od doby, co se stalo Řecko opět národem.

Bylo cosi zlověstného, věřte mi," poznamenala Haydée, potřásajíc hlavou a blednouc při pouhé té vzpomínce, "v té dlouhé řadě otrokyň a žen, polozmámených spánkem, nebo se mi to aspoň tak zdálo, a viděla jsem snad ostatní rozespalé, protože jsem byla sama špatně probuzena.

Po schodech běžely gigantické stíny, chvějící se na klenbách při světle jedlových pochodní.

"Ať si pospíší!" pronesl hlas na konci chodby.

Při zvuku toho hlasu se všichni sklonili, jako se obilné klasy sklánějí před větrem, vanoucím nad rovinou.

Já jsem se při něm zachvěla.

Hlas ten náležel mému otci.

Kráčel poslední, oděn nádhernými šaty a drže v ruce karabinu, již daroval mu váš císař. Opíraje se o svého oblíbence Selima, hnal nás před sebou jako pastýř, ženoucí zmatené stádo.

"Můj otec," pravila Haydée, vztyčivši hlavu, "byl slavný muž, kterého Evropa znala pode jménem Ali Tebelina, janinského paši, a před kterým třáslo se Turecko."

Albert se zachvěl, aniž věděl proč, slyše tato slova, pronesená tónem nevýslovné hrdosti a důstojnosti; zdálo se mu, že něco temného a chmurného září v očích dívčiných, když, podobna věštkyni, vyvolávající přízrak, probudila vzpomínku na onu krvavou tvář, jež svou hroznou smrtí zjevila se giganticky očím současné Evropy.

"Brzy," pokračovala Haydée, "se chůze skončila; sešli jsme se schodů a ocitli jsme se na břehu jezera. Matka vinula mne k svým bouřlivým ňadrům a dva kroky za námi viděla jsem otce, vysílajícího na všecky strany neklidné pohledy.

Před námi vedly dolů čtyři mramorové stupně a pod posledním stupněm kolébala se bárka.

S místa, kde jsme stáli, bylo vidět černou hmotu tyčit se uprostřed jezera; byl to kiosk, k němuž jsme mířili.

Kiosk ten připadal mi značně vzdálený, snad to bylo následkem temnoty.

Sestoupili jsme do bárky. Pamatuji se, že vesla dotýkala se vody úplně bez hluku; nachýlila jsem se, abych na ně viděla; byla ovinuta pásy našich Palikarů.

Kromě veslařů byly v bárce pouze ženy, otec, matka, Selim a já.

Palikarové zůstali na břehu jezera, klečíce na posledním stupni a učinivše si, pro případ, že by byli pronásledováni, z ostatních tří hradbu.

Naše bárka nesla se jako vítr.

"Proč pluje bárka tak rychle?" tázala jsem se matky.

"Pst, dítě," napomenula mne a dodala: "Protože prcháme."

Nerozuměla jsem. Proč můj otec prchal, on, všemocný, on, před nímž obyčejně jiní prchali, on, jehož heslem bylo:

Nenávidí mne, tedy se mne bojí?

Byl to skutečně útěk. Otec řekl mi později, že posádka janinského paláce..."

Zde Haydée utkvěla výrazným zrakem na Monte Cristovi, jehož oko nespustilo se již s jejích očí. Dívka pokračovala tedy zvolna, jako někdo, kdo si vymýšlí nebo vynechává.

"Pravila jste, signoro," promluvil Albert, jenž sledoval s velikou pozorností dívčino vyprávění, "že janinská posádka, unavena dlouhou službou..."

"Vyjednávala se seraskýrem Kuršidem, kterého vyslal sultán, aby se zmocnil mého otce. Otec, vyslav k sultánovi francouzského důstojníka, k němuž choval všecku důvěru, pojal rozhodnutí, uchýliti se na bezpečné místo, které si sám ode dávna připravil a kterému dal jméno katafygion, což znamená útulek."

"A což ten důstojník?" tázal se Albert. "Pamatujete se na jeho jméno, signoro?"

Monte Cristo vyměnil s dívkou bleskurychlý pohled, kterého si Morcerf nepovšiml.

"Ne," odvětila Haydée, "nepamatuji se, ale snad si později vzpomenu a řeknu vám je."

Albert chtěl již vyslovit jméno otcovo, když Monte Cristo zvolna pozvedl prst na znamení ticha; mladík připomenul si svou přísahu a mlčel.

"Pluli jsme směrem ke kiosku.

Přízemí, ozdobené arabeskami a koupající své terasy ve vodě, a jediné poschodí, obrácené k jezeru - to bylo vše, co z paláce bylo viditelno zraku.

Pod přízemím však táhlo se daleko do ostrova podzemí, rozsáhlé sklepení, kam byly jsme uvedeny, matka, já a naše ženy, a kde leželo na jediné hromadě šedesát tisíc váčků a dvě stě soudků; ve váčcích bylo dvacet pět milionů ve zlatě a v soudcích třicet tisíc liber prachu.

U soudků stál Selim, otcův oblíbenec, o němž jsem již mluvila; bděl dnem i nocí, drže v ruce kopí, na jehož konci byl zapálen knot. Měl nařízeno všecko vyhodit do vzduchu, kiosk, stráže, pašu, ženy i zlato, na první otcovo znamení.

Pamatuji se, že naše otrokyně, znajíce to hrozné sousedství, trávily celé dny i noci modlíce se, plačíce a vzdychajíce.

Já pak stále vidím mladého vojína bledé pleti a černého oka, a až se ke mně anděl smrti nachýlí, jsem jista, že poznám Selima.

Nemohla bych říci, jak dlouho jsme tak zůstali: v té době nevěděla jsem ještě, co je to čas. Někdy, avšak zřídka, dával nás můj otec zavolat, matku a mne, na terasu paláce; byly to chvíle zábavy pro mne, jež viděla jsem v podzemí jen naříkající stíny a zapálené kopí Selimovo. Otec, sedě u širokého okna, upíral chmurný zrak v dálný obzor, prohlížeje každý černý bod, objevivší se na jezeře, zatím co matka, pololežíc vedle něho, skláněla hlavu na jeho rameno a já si hrála u jeho nohou, obdivujíc v dětském údivu, jenž předměty ještě zvětšuje, srázy Pindu, tyčícího se na obzoru, janinské paláce, bílé a mnohoúhlé, vystupující z modrých vod jezera, ohromné chomáče tmavé zeleni, pnoucí se ke skalám pohoří jako lišejníky a vyhlížející z dálky jako mech, kdežto zblízka jsou to ohromné jedle a gigantické myrty.

Jednoho jitra poslal otec pro nás. Našly jsme ho dosti klidna, ale bledšího než obyčejně.

"Buď trpělivá, Vasiliki, dnes bude vše skončeno; dnes dojde vládcův ferman a můj osud se rozhodne. Bude-li milost úplná, vrátíme se vítězně do Janiny, bude-li zpráva špatná, prchneme tuto noc."

"A nenechají-li nás prchnouti?" tázala se matka.

"Ó, buď klidná," odvětil Ali s úsměvem; "Selim a jeho zapálené kopí mi za ně ručí. Chtěli by, abych byl mrtev, ale ne s podmínkou, že zemřou se mnou."

Matka odpověděla jen vzdechem na tyto útěchy, jež nešly otci od srdce.

Připravila mu ledovou vodu, které se napil každou vteřinu, neboť od odchodu do kiosku byl spalován žhoucí horečkou; napustila vůněmi jeho bílý vous a zapálila čibuk, jehož ve vzduchu kroužící dým sledoval často po celé hodiny roztržitým zrakem.

Pojednou trhl sebou tak prudce, že se mne zmocnil strach.

Neodvrátiv zraku od předmětu, jenž poutal jeho pozornost, žádal o dalekohled.

Matka mu jej podala, jsouc bledší než stěna, o niž se opírala.

Viděla jsem, že ruka otcova se chvěje.

"Bárka...! Dvě...! Tři...!" šeptal otec. "Čtyři...!"

Vstal, uchopil zbraně a pamatuji se, že nasypal prachu do pánviček pistolí.

"Vasiliki," pravil matce se zřejmým chvěním; "blíží se okamžik, jenž o nás rozhodne; za půl hodiny máme zde odpověď vznešeného císaře. Odeber se s Haydée do podzemí."

"Nechci vás opustit," odvětila Vasiliki; "zemřete-li, můj pane, chci zemřít s vámi."

"Jděte k Selimovi!" zvolal otec.

"S Bohem, pane!" zašeptala matka, poslušná a hluboce skloněna, jakoby příchodem smrti.

"Odveďte Vasiliki!" kázal otec svým Palikarům.

Já však, na kterou zapomněli, běžela jsem k němu a vztáhla k němu ruce. Spatřil mne a nachýliv se ke mně, přitiskl mé čelo ke svým rtům.

Oh, ten polibek byl poslední a jest ještě zde na mém čele.

Sestupujíce dolů, rozeznaly jsme révovím terasy bárky, jež vzrůstaly na jezeře, a jež, podobny před chvílí černým bodům, vypadaly již jako ptáci, dotýkající se povrchu vln.

Zatím v kiosku dvacet Palikarů, sedících u nohou mého otce a skrytých za dřevěným pažením, sledovalo krvavým okem blížící se bárky a drželo připraveny dlouhé pušky, vykládané perletí a stříbrem; množství nábojů bylo poseto po podlaze; otec pohlížel na hodinky a procházel se v úzkosti.

Toho jsem si všimla, když jsem opouštěla otce po posledním polibku, který jsem od něho dostala.

Prošly jsme, matka a já, podzemím; Selim byl stále na svém místě; usmál se na nás smutně, šly jsme si pro podušky na druhou stranu sklepení a přišly jsme usednouti k Selimovi; ve velkém nebezpečí se oddaná srdce hledají a přes to, že jsem byla pouhým dítětem, cítila jsem, že veliké nebezpečí visí nám nad hlavami."

Albert často slyšel - ne od otce, jenž nikdy o tom nemluvil - ale od cizích lidí o posledních okamžicích janinského vezíra; četl různá líčení jeho smrti, ale tento příběh, oživený zjevem a hlasem dívčiným, ten živý přízvuk, ta žaluplná elegie působily na něho nevýslovným kouzlem a zároveň i nevýslovnou hrůzou.

Haydée pak, oddavši se cele strašlivým vzpomínkám, umlkla na chvíli; její čelo, jako květ, chýlící se v bouřlivý den, sklonilo se jí do dlaně a oči, ztraceny v neurčitu, zdály se ještě viděti zelenavý Pindus na obzoru a modré vody janinského jezera, čarovné zrcadlo, v němž odrážel se chmurný obraz, jejž kreslila.

Monte Cristo pohlížel na ni s výrazem nevýslovného zájmu a soucitu.

"Pokračuj, dcero," promluvil k ní pak řecky.

Haydée zvedla čelo, jako by ji byla zvučná slova Monte Cristova probudila ze sna, a mluvila dále:

"Byly čtyři hodiny odpoledne; přes to však, že venku zářil jasný den, byly jsme my ponořeny v tmu podzemí.

Jediné světlo míhalo se v sklepení, podobno chvějící se hvězdě na černé obloze; byl to Selimův knot. Moje matka byla křesťanka a modlila se.

Selim občas pronesl posvátná slova:

"Bůh je veliký!"

Moje matka chovala přece ještě nějakou naději. Když ubírala se dolů, zdálo se jí, že poznává Francouze, jenž poslán byl do Cařihradu a k němuž měl otec plnou důvěru, věda, že vojáci sultána francouzského jsou obyčejně ušlechtilí a velkodušní. Přiblížila se o několik kroků ke schodišti a naslouchala.

"Blíží se," pravila, "kéž by přinášeli mír a život!"

"Čeho se bojíš, Vasiliki?" tázal se Selim svým líbezným a zároveň hrdým hlasem. "Nenesou-li mír, dáme jim smrt."

A oživil plamen svého kopí gestem, jež činilo ho podobným Dionysovi staré Kréty.

Já však, byvši tak útlého věku a tak dětinská, bála jsem se té odvahy, která zdála se mi divokou a nesmyslnou, a

lekala jsem se té hrozné smrti ve vzduchu a plameni.
Na matku působilo to týmž dojmem, neboť jsem cítila, že se chvěje.
"Můj Bože, můj Bože, maminko," zvolala jsem, "což zemřeme?"
Při zvuku mého hlasu zdvojnásobily se modlitby a pláč otrokyň.
"Dítě," pravila mi Vasiliki, "nedopouštěj Bůh, aby sis jednoho dne přála smrti, které se dnes bojíš!"
Pak otázala se tiše:
"Selime, jaký je rozkaz pánův?"
"Pošle-li mi svou dýku, znamená to, že sultán odmítá přijmout ho na milost, a v tom případě zapálím; pošle-li mi svůj prsten, znamená to, že mu sultán odpouští, a pak vydám prachárnu."
"Příteli," pravila opět matka, "až přijde rozkaz pánův a pošle-li dýku, nastavíme ti hrdla, a místo abys nás usmrtil způsobem, jenž nás děsí, probodneš nás obě tou dýkou."
"Ano, Vasiliki," odvětil klidně Selim.
Náhle uslyšely jsme jakoby silný pokřik; naslouchaly jsme; byl to křik radostný; jméno Francouze, vyslaného do Cařihradu, ozývalo se, provoláváno našimi Palikary. Bylo zřejmo, že přinesl odpověď vznešeného císaře a že odpověď ta byla příznivá."
"A vy si nevzpomínáte na to jméno?" tázal se Albert, ochoten pomoci vypravovatelčině paměti.
Monte Cristo dal mu znamení.
"Nepamatuji se na ně," odvětila Haydée.
"Hluk se zesiloval; ozvaly se blížící se kroky: někdo sestupoval po stupních do podzemí.
Selim připravil kopí.
Brzy objevil se stín v modravém soumraku, jejž tvořilo denní světlo, vnikající až ke vchodu do;podzemí.
"Kdo jsi?" zvolal Selim. "Nechť však jsi kdokoli, ani o krok dále!"
"Sláva sultánovi!" promluvil stín. "Úplná milost je udělena vezíru Alimu, a nejen že mu je darován život, ale jsou mu vráceny i jeho jmění a statky."
Matka vyrazila radostný výkřik a přitiskla mne k srdci.

"Stůj!" řekl jí Selim, vida, že se již vrhá k východu. "Víš, že musím dostat prsten."
"Pravda," přisvědčila matka a klesla na kolena, zvedajíc mne k nebesům, jako by, modlíc se k Bohu za mne, chtěla mne zároveň i k němu pozvednout."
A Haydée odmlčela se po druhé, přemožena tak prudkým pohnutím, že pot vyvstal jí na zbledlém čele a že se zdálo, jako by její dušený hlas nebyl s to vydrat se ze zprahlého hrdla.
Monte Cristo nalil do sklenice trochu ledové vody a podal ji jí, řka s mírností, v níž však chvěl se odstín rozkazu:
"Odvahu, dcero!"
Haydée osušila si oči i čelo a pokračovala:
"Zatím naše oči, zvyklé tmě, rozeznaly pašova posla: byl to přítel. Selim jej poznal, ale statečný mladík znal jen jediné: poslouchat!
"Čím jménem přicházíš?" tázal se ho.
"Přicházím ve jménu našeho pána Ali Tebelina."
"Přicházíš-li ve jménu Aliho, víš, co mi máš odevzdat."
"Ano," odvětil posel, "přináším ti jeho prsten."
Současně pozvedl ruku nad hlavu, ale byl příliš daleko a nebylo dosti jasno, aby Selim mohl se svého místa rozeznati a poznati předmět, jejž mu ukazoval.
"Nevidím, co držíš," pravil Selim.
"Přibliž se," vybídl ho posel, "nebo se já přiblížím k tobě."
"Ani to, ani ono," odvětil mladý voják; "polož předmět, který mi ukazuješ, na místo, kde jsi, pod tento světelný paprsek, a ustup, abych jej viděl."
"Budiž," souhlasil posel.
A vzdálil se, položiv umluvené znamení na udané místo.
Srdce nám bušila, neboť předmět zdál se nám býti skutečně prstenem. Leč byl to prsten otcův?
Selim drže stále v ruce zapálený knot, přistoupil k otvoru, schýlil se pln radosti k osvětlenému místu a zvedl znamení.
"Je to skutečně prsten pánův!" zvolal, líbaje jej.
A mrštiv knotem o zem, stoupl naň a uhasil jej.
Posel vzkřikl radostí a zatleskal. Na to znamení přihnali se čtyři vojáci seraskýra Kuršida a Selim, klesl, proklán pěti ranami. Každý zasadil mu jednu.
Pak opilí zločinem, ačkoli ještě bledí strachem, vrhli se do podzemí, hledali všude, není-li tam oheň, a sápali se na pytle se zlatem.
Zatím, uchopila mne matka do náručí a hbitě ubíhajíc křivolakými chodbami, jen nám známými, přišla až k tajným schodům kiosku, v němž panoval strašlivý povyk.
Dolejší síně byly plny Kuršidových Čodoarů, to jest našich nepřátel.
V okamžiku, kdy chtěla matka otevřít nízká dvířka, ozval se strašný a hrozivý pašův hlas.
Matka přitiskla oko k štěrbině mezi prkny, před mým pak náhodou byl otvor, jímž viděla jsem dovnitř.
"Co chcete?" tázal se otec lidí, držících v ruce papír, pokrytý zlatými písmeny.
"Chceme ti sděliti vůli Jeho Vznešenosti," odvětil jeden z nich. "Vidíš tento ferman."
"Vidím jej," přisvědčil otec.

"Nuže čti! Žádá tvou hlavu."

Můj otec vypukl v smích, děsnější než hrozba; ještě neustal, když vyšly dvě rány z jeho pistolí a zabily dva muže.

Palikarové, ležící kolem mého otce s tvářemi obrácenými k zemi, rázem se zvedli a spustili střelbu. Komnata naplnila se vřavou, ohněm a dýmem.

V témže okamžiku začala palba i s druhé strany a kulky provrtávaly prkna kolem nás.

Oh, jak byl krásný, jak byl veliký, vezír Ali Tebelin, můj otec, uprostřed kulí, s palašem v pěsti, s tváří černou od prachu. Jak jeho nepřátelé prchali!

"Selime, Selime," volal, "strážce ohně, konej svou povinnost!"

"Selim je mrtev!" odpověděl hlas, jenž zdál se vycházet z hlubin kiosku. "A ty, pane můj, Ali, jsi ztracen!"

Současně ozval se temný výstřel a podlaha kolem otce rozlétla se s praskotem.

Čodoarové stříleli skrze podlahu. Tři nebo čtyři Palikarové padli, zasaženi zdola nahoru ranami, které rozryly jim celé tělo.

Můj otec zařval, vrazil prsty do děr po kulkách a vytrhl celé jedno prkno.

Současně však vybuchlo tím otvorem dvacet výstřelů a plamen, vyšlehnuvší jako z kráteru sopky, zachvátil čalouny a pohltil je.

Uprostřed této strašlivé vřavy, uprostřed toho hrozného křiku ozvaly se dva zřetelnější výstřely a dva nade všecky pronikavější, srdcervoucí výkřiky, při nichž ztuhla jsem hrůzou. Dvě ty rány zasáhly smrtelně mého otce a byl to on, jenž vyrazil ty dva výkřiky.

Přes to však zůstal stát, drže se křečovitě okna. Matka třásla dveřmi, chtíc zemřít s ním, ale dveře byly zevnitř zavřeny.

Kolem něho svíjeli se Palikarové ve smrtelných křečích; dva či tři, kteří byli bez ran nebo jen lehce raněni, vyskákali okny. Zároveň zapraskala celá podlaha, prolomena zespodu. Otec klesl na jedno koleno; dvacet paží vztáhlo se současně, ozbrojených šavlemi, pistolemi, dýkami, dvacet ran současně zasáhlo jediného muže a můj otec zmizel v ohnivém víru, rozníceném řvoucími ďáby, jako by se mu bylo peklo otevřelo pod nohama.

Padla jsem na zemi, neboť matka klesla ve mdlobách."

Haydée spustila bezvládně ruce s tichým stenem a pohlédla na hraběte, jako by se ho tázala, je-li spokojen její poslušností.

Hrabě vstal, přistoupil k ní, vzal ji za ruku a pravil k ní řecky:

"Odpočiň si, drahé dítě, a naber odvahy, pamatujíc, že je Bůh, trestající zrádce."

"Je to strašlivý příběh, hrabě," pravil Albert, všecek polekán dívčinou bledostí, "a vyčítám si nyní, že jsem byl tak krutě nediskretním."

"To nic není," odvětil Monte Cristo.

Položiv pak ruku na dívčinu hlavu, mluvil dále:

"Haydée je statečná žena, našla někdy i útěchu v líčení svých bolů."

"Protože," odvětila živě dívka, "protože mé bolesti připomínají mi, pane, tvá dobrodiní."

Albert pohlédl na ni zvědavě, poněvadž ještě nevyprávěla, co si nejvíc přál věděti, totiž jak se stala otrokyní hraběte.

Haydée četla v očích hraběte i Albertových totéž přání.

Pokračovala:

"Když se matka vzpamatovala, byly jsme před seraskýrem.

"Zabte mne," pravila, "ale šetřte čest vdovy Aliho."

"Na mne se se svou prosbou neobracej," odvětil Kuršid.

"Na koho tedy?"

"Na svého nového pána."

"Kdo je to?"

"Zde jest."

A Kuršid ukázal nám na jednoho z těch, kteří nejvíce přispěli k otcově smrti," pokračovala dívka s temným hněvem.

"Staly jste se tedy majetkem toho muže?" tázal se Albert.

"Ne," odpověděla Haydée; "neodvážil se nás podržet, prodal nás otrokářům, ubírajícím se do Cařihradu. Prošly jsme Řeckem a umírajíce došly jsme k císařské bráně, obklíčené zvědavci, kteří ustupovali, nechávajíce nás projíti. Náhle obrátila matka oči po směru jejich pohledů, vyrazila výkřik a klesla k zemi, ukazujíc mi na hlavu nad branou.

Nad tou hlavou bylo napsáno:

"Toto jest hlava Ali Tebelina, paši janinského."

S pláčem snažila jsem se zdvihnouti matku; byla mrtva!

Byla jsem dovedena do bazaru; bohatý Armén mne koupil, dal mne vzdělat, opatřil mi učitele, a když mi bylo třináct let, prodal mne sultánu Mahmudovi."

"Od něhož," dokončil Monte Cristo, "koupil jsem ji já, jak jsem vám již řekl, Alberte, za smaragd, podobný tomu, do něhož zavírám své hašišové pastilky."

"Oh, tys dobrý, tys velký, můj pane," pravila Haydée, líbajíc Monte Cristovu ruku, "a jsem velmi šťastna, že ti náležím!"

Albert byl všecek omámen tím, co byl právě slyšel.

"Dopijte přec kávu," pravil mu hrabě; "příběh je u konce."

KONEC ČTVRTÉHO DÍLU.

- 1 -